STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 02219

ALE MAYSES FUN ELIYAHU HA-NOVI

Yehudah Yudl Rozenberg

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

אַלע מַעשׂיות פון

אליהו הנביא

אין דיזען ספר געפינט זיך פינף אבטיילונגען

א) דער יחוס פון אליהו הנביא.

ב) זיין ערשיינונג אין דער צייט פון די יודישע מלכים, און זיין הסתלקות אין הימעל אריין לעבענדיגערהייט.

ג) אלע וואונדערליכע מעשיות פון אליהו הנביא אין דער צייט פון דיא חכמי התלמוד, און פון דיא לעצטע דורות.

ד) דיא לימודים פון אליהו הנביא און זיינע דברי מוסר.

ה) דיא בעציהונגען פון אליהו הנביא וועגען דיא גאולה.

דאס אלעס איז ארויסגענומען געווארען פון תלמוד בבלי וירושלמי, פון הייליגען זוהר, און פון אלע מדרשים, כדי מזכה הרבים צו זיין, מען זאל לערנען אין דעם ספר אלע מוצאי שבת קודש. דאס איז

א סגולה גדולה לפרנסה להצלחה ולברכה

אזוי ווי עס ווערט געברענגט אין פיעל הייליגע ספרים. צום סוף ספר האבען מיר געדרוקט א תפלה פון אליהו הנביא מתפלל צו זיין אלע יום כפור.

דאס ספר האט מחבר געווען אויף לשון קודש הרב הגאון המפורסם וכו' מו"ה **יודל ראזענבערג שליט"א פון לאדז. געוועזענער רב אין טארלא.** מחבר הספרים ידות נדרים. שערי זהר תורה. וואס זיין יחוס שטאמט ארויס פון רבנו יהודה החסיד זצ"ל. און מיט דעם רשות פון בעל מחבר האבען מיר דאס ספר מעתיק געווען אויף זשארגאן, כדי אלע קלאססען מענשען זאלען קאנען לערנען אין דעם ספר.

נדפס בהוצאות המו"ם ר' אהרן צייליגנאלד פון ווארשא נאלעווקי № 32.

שנת תרע"א לפ"ק

МАСIЕСЪ ЭЛIЯ ГАНОВЫ т. е. Исторія пророка „Элія".

соч. Раввина Ю. Розенберга.

Изданіе и собственность Автора Ю. Розенберга и книгопродавца А. Цайлингольда.

אזהרה גדולה:

דאָס איז בידוע אַז יעדער מענש האָט בכח על פי דין תורה פֿאַרבאָט׳ן בהבאה זיין זאַך אויף דער גאַנצער וועלט. אַלזאָ האָב איך גע׳אסור׳ט בהבאה אויף יעדען מענש, קיינער זאָל נישט טאָרען נאָכדרוקען דאָס ספר, און קיינער זאָל נישט טאָרען איבערזעצען דעם ספר „אליהו הנביא" אויף זשאַרגאָן אַפילו מיט אַנ׳אַנדערן סדר. אויסער דער מוכר ספרים ר׳ אהרן צייליגנאָלד פון וואַרשאַ, וואָס איך האָב איהם געגעבען רשות איבערצוזעצען אויף זשאַרגאָן. דער וואָס וועט חס ושלום משיג גבול זיין, אויסער דעם וואָס ער וועט עובר איסור זיין, וועט ער נאָך געוויס בעשטראָפט ווערען לויט דעם געזעץ פון דער רעגירונג.

דברי המחבר.

Типографія Ф. Баумриттера, Варшава.
1914 г.

אַזוי ווי עס ווערט גיבּרענגט אין פיעל הייליגע ספרים אַ **סגולה להצלחה** אויף אַ גאַנצע וואָך, אַז מען זאָל אַלע מוצאי שבת קודש גידענקען **אליהו הנביא** זיבּעציג מאָל. אַלזאָ האָבּען מיר דאָ געדרוקט דעם זמר פון אליהו הנביא אַזוי נאָך אַז עס ווערט דאָ געדענקט אליהו הנביא זיבּעציג מאָהל. און ווער עס וועט דעם זמר אַזוי נאָך זאָגען אַלע מוצאי שבת קודש, און ער וועט נאָך עפּיס לערנען אין דעם ספר די מעשיות פון אליהו הנביא, דאַן וועט געוויס אליהו הנביא אויף דעם מענש מלמד זכות זיין אין הימעל, אַז ער זאָל אַ גאַנצע וואָך מצליח זיין.

זֶמֶר לְמוֹצָאֵי שַׁבָּת

אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא אֵלִיָּהוּ הַתִּשְׁבִּי אֵלִיָּהוּ הַגִּלְעָדִי בִּמְהֵרָה יָבֹא אֵלֵינוּ עִם מָשִׁיחַ בֶּן דָּוִד:
אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא אֵלִיָּהוּ הַתִּשְׁבִּי אֵלִיָּהוּ הַגִּלְעָדִי בִּמְהֵרָה יָבֹא אֵלֵינוּ עִם מָשִׁיחַ בֶּן דָּוִד:

אִישׁ אֲשֶׁר קִנֵּא לְשֵׁם הָאֵל. אִישׁ בֻּשַּׂר שָׁלוֹם עַל יַד יְקוּתִיאֵל. אִישׁ נִגַּשׁ וַיְכַפֵּר עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא אֵלִיָּהוּ הַתִּשְׁבִּי אֵלִיָּהוּ הַגִּלְעָדִי בִּמְהֵרָה יָבֹא אֵלֵינוּ עִם מָשִׁיחַ בֶּן דָּוִד:
אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא אֵלִיָּהוּ הַתִּשְׁבִּי אֵלִיָּהוּ הַגִּלְעָדִי בִּמְהֵרָה יָבֹא אֵלֵינוּ עִם מָשִׁיחַ בֶּן דָּוִד:

אִישׁ דּוֹרוֹת שְׁנֵים עָשָׂר רָאוּ עֵינָיו. אִישׁ הַנִּקְרָא בַּעַל שֵׂעָר בְּסִמָּנָיו. אִישׁ וְאֵזוֹר עוֹר אָזוּר בְּמָתְנָיו:

אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא אֵלִיָּהוּ הַתִּשְׁבִּי אֵלִיָּהוּ הַגִּלְעָדִי בִּמְהֵרָה יָבֹא אֵלֵינוּ עִם מָשִׁיחַ בֶּן דָּוִד:
אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא אֵלִיָּהוּ הַתִּשְׁבִּי אֵלִיָּהוּ הַגִּלְעָדִי בִּמְהֵרָה יָבֹא אֵלֵינוּ עִם מָשִׁיחַ בֶּן דָּוִד:

אִישׁ זָעַף עַל עוֹבְדֵי חַמָּנִים. אִישׁ חָשׁ וְנִשְׁבַּע מִהְיוֹת גִּשְׁמֵי מְעוֹנִים. אִישׁ טַל וּמָטָר עָצַר שָׁלשׁ שָׁנִים:

אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא אֵלִיָּהוּ הַתִּשְׁבִּי אֵלִיָּהוּ הַגִּלְעָדִי בִּמְהֵרָה יָבֹא אֵלֵינוּ עִם מָשִׁיחַ בֶּן דָּוִד:
אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא אֵלִיָּהוּ הַתִּשְׁבִּי אֵלִיָּהוּ הַגִּלְעָדִי בִּמְהֵרָה יָבֹא אֵלֵינוּ עִם מָשִׁיחַ בֶּן דָּוִד:

אִישׁ יָצָא לִמְצֹא לְנַפְשׁוֹ נַחַת. אִישׁ כִּלְכְּלוּהוּ הָעוֹרְבִים וְלֹא מֵת לַשַּׁחַת. אִישׁ לְמַעֲנוֹ נִתְבָּרְכוּ כַּד וְצַפַּחַת:

אליהו

אליהו הנביא אליהו התשבי אליהו הגלעדי במהרה יבא אלינו עם משיח בן דוד:
אליהו הנביא אליהו התשבי אליהו הגלעדי במהרה יבא אלינו עם משיח בן דוד:

איש מוסריו הקשיבו כמהים. איש נענה באש משמי גבוהים. איש סחו אחריו יהוה הוא האלהים:

אליהו הנביא אליהו התשבי אליהו הגלעדי במהרה יבא אלינו עם משיח בן דוד:
אליהו הנביא אליהו התשבי אליהו הגלעדי במהרה יבא אלינו עם משיח בן דוד:

איש עתיד להשתלח משמי ערבות. איש פקיד על כל בשורות טובות. איש ציר נאמן להשיב לב בנים על אבות:

אליהו הנביא אליהו התשבי אליהו הגלעדי במהרה יבא אלינו עם משיח בן דוד:
אליהו הנביא אליהו התשבי אליהו הגלעדי במהרה יבא אלינו עם משיח בן דוד:

איש קרא קנא קנאתי ליהוה בתפארה. איש רכב על סוסי אש בסערה. איש שלא טעם טעם מיתה וקבורה:

אליהו הנביא אליהו התשבי אליהו הגלעדי במהרה יבא אלינו עם משיח בן דוד:
אליהו הנביא אליהו התשבי אליהו הגלעדי במהרה יבא אלינו עם משיח בן דוד:

איש תשבי על שמו נקרא. תצליחנו על ידו בתורה. תשמיענו מפיו בשורה טובה במהרה. תוציאנו מאפלה לאורה:

אליהו הנביא אליהו התשבי אליהו הגלעדי במהרה יבא אלינו עם משיח בן דוד:
אליהו הנביא אליהו התשבי אליהו הגלעדי במהרה יבא אלינו עם משיח בן דוד:

איש תשבי תצילנו מפי אריות. תבשרנו בשורות טובות. תשמחנו בנים על אבות. במוצאי שבתות:

אליהו הנביא אליהו התשבי אליהו הגלעדי במהרה יבא אלינו עם משיח בן דוד:
אליהו הנביא אליהו התשבי אליהו הגלעדי במהרה יבא אלינו עם משיח בן דוד:

אשרי מי שראה פניו בחלום. אשרי מי שנתן לו שלום והחזיר לו שלום. יהוה יברך את עמו בשלום:

אליהו הנביא אליהו התשבי אליהו הגלעדי במהרה יבא אלינו עם משיח בן דוד:
אליהו הנביא אליהו התשבי אליהו הגלעדי במהרה יבא אלינו עם משיח בן דוד:

ככתוב הנה אנכי שלח לכם את אליה הנביא לפני בוא יום יהוה הגדול והנורא. והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם:

אליהו הנביא אליהו התשבי אליהו הגלעדי במהרה יבא אלינו עם משיח בן דוד:

אתה גבור לעולם אדני. מכלכל חיים בחסד. יהי רצון מלפניך שיהיה השבוע הבא עלי לישועה לרוחה ולהצלחה. ויתקיים בי מקרא שכתוב. כל אשר יעשה יצליח והדרך צלח ורכב על דבר אמת. אמן סלה:

ערשטע אבטיילונג.

דער יחוס פון אליהו הנביא.

דער תנא רבי תנחומא שרייבט אזוי אין דעם ספר פסיקתא רבתי וועגען אליהו הנביא. עס שטעהט אין פסוק, ובנביא העלה יי את ישראל ממצרים ובנביא נשמר. דורך א נביא האט דער אויבערשטער ארויסגענומען יודען פון מצרים. דאס מיינט מען משה רבנו. דורך א נביא ווערען יודען אבגעהיטען. דאס מיינט מען אליהו הנביא. מיר געפינען צוויי נביאים זענען אויפגעשטאנען צו יודען פון שבט לוי. משה רבנו איז דער ערשטער. און אליהו הנביא איז דער לעצטער. און ביידע זענען דעם אויבערשטענס שלוחים אויסצולייזען יודען פון גלות. אזוי ווי משה רבנו וואס האט אויסגעלייזט די יודען פון מצרים, זענען זיי שוין נישט מעהר דארט אהין צוריק פערטריבען געווארען. אזוי גוט אז אליהו הנביא וועט אויסלייזען יודען פון פיערטען גלות, וועלען זיי אויך שוין קיינמאל נישט צוריק פערטריבען ווערען. נאר עס וועט זיין א עוויגע הילף. און אזוי געפינען מיר אז משה רבנו מיט אליהו הנביא זענען ביידע גלייך מיט אלע זאכען. משה איז א נביא. אליהו איז א נביא. משה ווערט אנגערופען איש האלהים. אליהו ווערט אנגערופען איש האלהים. משה איז ארויף אין הימעל אריין. אליהו איז ארויף אין הימעל אריין. משה האט געטוידט דעם מצרי. אליהו האט געטוידט חיאל האלי. משה איז געשפייזט געווארען דורך א אשה דורך יתרו'ס טאכטער. אליהו איז געשפייזט געווארען דורך א אשה פון שטאדט צרפת. משה איז ענטלאפען פאר פרעה. אליהו איז ענטלאפען פאר איזבל. משה איז ענטלאפען און איז געקומען צו א ברונען. אליהו איז ענטלאפען און איז געקומען צו דעם ברונען באר שבע. משה איז פערדעקט געווארען אין א וואלקען. אליהו איז פערדעקט געווארען אין א וואלקען. משה האט זיך אויסגעבאטען ביי דעם אויבערשטען צו ענדערן דעם דרך הטבע, אז עדת קרח זאל איינגעזונקען ווערען. אליהו האט זיך אויסגעבאטען ביי דעם אויבערשטען צו ענדערן דעם דרך הטבע, עס זאל דריי יאהר קיין רעגען נישט געהן. משה האט זוכה געווען אז די הייליגע מרכבה איז איהם פאר פערביי געגאנגען ווען ער איז געווען אין די מערה. און ער האט געהערט דעם אויבערשטענס קול. אליהו האט אויך זוכה געווען אז די הייליגע מרכבה איז פאר איהם פערבייגעגאנגען ווען ער איז געווען אין די מערה, און האט געהערט דעם אויבערשטענס קול. משה האט איינגעזאמעלט די יודען צום הר סיני, אליהו האט איינגעזאמעלט די יודען צום הר הכרמל. משה האט געהייסען טוידטען די וואס האבען גע-

דיענט

דיענט צום עגל. אליהו האט געהייסען טיידטען די וואס האבען געדיענט צו
דער עבודה־זרה בעל. משה איז געקומען צום הר האלהים. אליהו איז
געקומען צום הר האלהים. משה איז ארומגעגאנגען אין דער מדבר, און א
מלאך האט מיט איהם גערעדט. אליהו איז ארומגעגאנגען אין מדבר דמשק,
און א מלאך האט מיט איהם גערעדט. משה האט פערציג טעג און פערציג
נעכט נישט געגעסען און נישט געטרונקען. אליהו האט אויך פערציג טעג
און פערציג נעכט נישט געגעסען און נישט געטרונקען. משה האט אבּ-
געשטעלט דעם גלגל פון דער זון. אליהו האט אויך אבגעשטעלט דעם
גלגל פון דער זון. משה האט מתפלל געווען פאר די יודען און האט מזכיר
געווען זכות אבות. אליהו האט מתפלל געווען פאר יודען און האט אויך
מזכיר געווען זכות אבות. משה האט אראנגעבּרענגט אין די יודישע הער-
צער א ליעבשאפט צום אויבערשטען, און יודען האבען געשריגען נעשה
ונשמע. אליהו האט אריינגעברענגט א ליעבשאפט אין די יודישע הערצער
צום אויבערשטען, און זיי האבען געשריגען יי הוא האלהים. משה האט
געמאכט דאס משכן, און האט פערטיגען א ארט וואס מען קאן אויסזייען
צוויי מעסטלעך תבואה. אליהו האט אויפגעשטעלט דאס מזבח ביי דעם
הר הכרמל, און האט געמאכט ארום א גראבען, אויך אויף א פערנעם וואס
מען קאן אויסזייען צוויי מעסטלעך תבואה. משה האט געמאכט אראבּני-
דערן פייער פון הימעל פאר אלע יודען. אליהו האט געמאכט אראבנידערן
פייער פון הימעל פאר אלע יודען. משה האט אויפגעבויט א מזבח
אויף דעם אויבערשטענס נאמען פון צוועלף שטיינער קעגען די צוועלף
שבטים. אליהו האט אויך אויפגעבויט א מזבח אויף דעם אויבערשטענס
נאמען פון צוועלף שטיינער קעגען די צוועלף שבטים. משה האט געשפאל-
טען דעם ים, און דאס זעלבע מופת האט בעוויזען נאך איהם זיין תלמיד
יהושע ביי דעם ירדן. אליהו האט געשפאלטען דעם ירדן, און דאס זעלבע
מופת האט בעוויזען נאך איהם זיין תלמיד אלישע:

רבי אלעזר בן פדת האט געזאגט אז אליהו הנביא האט געוואהנט אין
ירושלים, און איז געזעסען צווישען די סנהדרין אין לשכת הגזית. געבוירען
געווארען איז ער אין א גרויסע שטאדט פון חלק יהודה. זיין חלק נחלה
האט ער געהאט צווישען צוויי שבטים, שבט בנימין און שבט יהודה,
מיט פיער נעמען ווערט ער אנגערופען. יערשיה. אליה. זכרי. בני
ירוחם. דער פירוש פון די נעמען איז אזוי. יערשיה. איז דער
פשט געטליכער שטורם. מיינט מען אזוי. אז ווען דער אויבערשטער
וויל חס ושלום ברענגען א רעש אויף דער וועלט איבער די עבירות. אליה.
זכרי. דאן איז אליהו מתפלל און איז מזכיר זכות אבות. בני ירוחם. איז
זיך דער אויבערשטער מרחם איבער זיינע קינדער, און די וועלט ווערט
ניצל פון רעש:

אַמאָל האָבּען זיך די חכמים געשפּאַרט װעגען אליהו הנביא. טײל האָבען געזאָגט אַז ער שטאַמט אַרױס פון שבט בנימין. טײל האָבען געזאָגט אַז ער שטאַמט אַרױס פון שבט גד. אין דעם איז אליהו הנביא אַרײַנגעקומען פאַר די חכמים און האָט זײ געפרעגט. רבותי צו װאָס קריגט איהר אײַך בחנם װעגען מיר. איך קום דאָך גאָר אַרױס פון אונזער מוטער רחל׳ס קינדער. האָבען די חכמים איהם אָבגעפרעגט. צי ביזט דו דען נישט קײן כהן. דו האָסט דאָך אַלײן געזאָגט צו די אשה אלמנה פון שטאָדט צרפת, אַז זי זאָל קנעטען אַ טײג, און זי זאָל צום ערשטענס אַראָבנעמען אַ שטיקעל טײג צו באַקען דיר אַ קיכעל. איז דאָך דײַן מײנונג געװיס געװען אַז זי זאָל אָבשײדען חלה, און דו זאָלסט עסען די חלה. ביזט דו דאָך געװיס אַ כהן. הײַנט װי אַזױ איז דאָס מעגליך אַז דו זאָלסט אַרױסקומען פון רחל׳ס קינדער. האָט אליהו זײ געענטפערט. נישט דאָס האָב איך געמײנט. איך האָב גאָר געמײנט מרמז צו זײַן זײ דיזען רמז. בעװײל דאָס קינד פון דער אלמנה איז געװען די נשמה פון משיח בן יוסף. און מיט דעם װאָס איך האָב געזאָגט אַז זי זאָל צום ערשטען מיר באַקען אַ קיכעל, און דערנאָך זאָל זי באַקען פאַר איהר מיט איהר קינד, האָב איך געמײנט צו געבען זײ אַ ידיעה אַז איך װעל צום ערשטען נתגלה װערען אויף דער װעלט, און דערנאָך װעט ערשט דער משיח קומען:

רבי שמעון בן לקיש האָט געזאָגט אַז פנחס איז אליהו הנביא. און אַזױ האָט דער אױבערשטער געזאָגט צו איהם, נאָך דעם װאָס ער האָט זמרי דערשטאָכען. אַזױ װי דו האָסט געמאַכט שלום צװישען מיר און צװישען מײַנע קינדער אויף דער װעלט, אַזױ ביזט דו אָנגעגרײט אויף משיח׳ס צײַטען זאָלסט דעמסטמאָל אויך מאַכען שלום צװישען מיר און מײַנע קינדער. איבער דעם שטעהט אין די תורה בײַ מעשה זמרי דער פּסוק, תחת אשר קנא לאלהיו ויכפר על בני ישראל. ויכפּר איז דער פשט אַז ער װעט שטענדיג מכפּר זײַן אויף די יודען ביז תחיית המתים. רבי אליעזר זאָגט אַז דער אױבערשטער האָט אױסגעדרעהט דעם נאָמען פון פּנחס אויף דעם נאָמען אליהו הגלעדי. פאַר אַ זכר מען זאָל געדענקען אַז אין דעם געגענד װאו דער הר הגלעד געפינט זיך, דאָרט איז געשעהן מעשה זמרי, און דאָרט האָט פּנחס אומגעקעהרט די יודען פון טױדט צום לעבען. און איבער דעם שטעהט דאָרט אין די תורה, תחת אשר קנא לאלהיו. אײגענטליך װאָלט געדאַרפט שטעהן תחת אשר קנא לאלהים, נאָר דאָס איז אַ רמז. אַז דורך דעם װאָס פּנחס האָט געצערנט אױף האָט ער זוכה געװען צו דעם שכר ער זאָל זײַן אליהו. װאָרום „לאלהיו" קאָנען מאַכען „לאליהו":

דער ספר גליא רזי און אויך דער ספר עצרה מאמרות שרײַבען די:

די דעות וואָס זאָגען אַז פּנחס איז אֵליהו. מיינען נישט פּשוט. נאָר זייער מיינונג איז אַז פּנחס זעלבסט איז נישט געווען בכח צו טויטען זמרי, נאָר עס איז אין איהם אַריין די צוויי נשמות פון אַהרן׳ס קינדער נדב און אַביהוא, און אויך איז אין איהם אַריין דער קראַפט פון אֵליהו הנביא, דאַן האָט ער ערשט געקאָנט בעוויזען צו דערשטעכען זמרי. און דער ספר מגיד מישרים שרייבט אַז פּנחס זה אֵליהו מיינט מען אַזוי. אַז די פינף אותיות פון דעם נאָמען פּינחס קאָנען איבערגעטוישט ווערען אויף די פינף אותיות פון דעם נאָמען אֵליהו. און דער רבנו בחיי שרייבט אַז דער נאָמען אֵליהו האָט אין זיך צוויי כחות אויף שלעכטס און אויך גוטס, איבער דעם האָט אֵליהו הנביא בכח געהאַט צו פערברענען דעם שר פון מלך אַחזיה מיט זיינע פופציג מענשען. און אויך האָט ער בכח געהאַט מחיה מתים צו זיין:

דער ספר שלשלת הקבלה שרייבט אַז אֵליהו הנביא איז געווען אַ תּלמיד צו דעם נביא אַחיה השילוני אין די לעצטע יאָהרען פון שלמה המלך׳ס צייטען. דאָס איז געווען אַ ערך פון צוויי טויזענד ניין הונדערט עטליכע און זעכציג יאָהר נאָך וועלט-בעשאַפונג. און עס איז דאָ פיעל דעות אין מדרשים וועגען דעם יחוס פון אֵליהו הנביא. טייל זאָגען אַז פון זיין פאָטערס צד קומט ער אַרויס פון שבט גד. און פון זיין מוטערס צד פון שבט בנימין. טייל זאָגען אַז ער קומט נאָר אַרויס פון שבט בנימין אַליין, און אַז ער איז געווען צווישען די סנהדרין, און ער האָט געוואוינט אין ירושלים. און טייל זאָגען אַז ער איז פּנחס, קומט ער דאָך אַרויס פון שבט לוי. טייל ווייזען אויס אַז עס איז אוממעגליך אַז ער זאָל זיין פּנחס. אָבער רוב דעות איז אַז ער איז יאָ טאַקי פּנחס. נסתלק געוואָרען איז ער לעבעדיגערהייד אין הימעל אַריין אין יאָהר דריי טויזענד זיבען און פערציג נאָך וועלט-בעשאַפונג, דאָס איז געווען אַכטצעהן יאָהר וואָס יהושפט מלך יהודה האָט געקעניגט. און אין די ערשטע יאָהרען וואָס יהורם בן אַחאָב מלך ישראל האָט געקעניגט. זיבען יאָהר נאָך אֵליהו הנביא׳ס הסתלקות האָט אֵליהו הנביא געשיקט אַ בריעף צו יהורם בן יהושפט מלך יהודה מיט אַ שלעכטע נבואה, צוליעב זיינע גרויסע זינד און בלוט פערגיסענכץ:

דער ספר סדר עולם שרייבט אַז אין צווייטען יאָהר וואָס אַחזיה בן אַחאָב האָט געקעניגט איז אֵליהו הנביא נסתלק געוואָרען לעבעדיגערהייד אין הימעל אַריין, און ער וועט זיך נישט בעווייזען בפרסום צו דער גאַנצער וועלט ביז דער מלך המשיח וועט קומען. דאַמאָלס וועט ער נתגלה ווערען און וועט צוריק בעהאַלטען ווערען. ביז גוג ומגוג וועט קומען מלחמה האַל־טען מיט יודען. דאַן וועט ער ווייטער נתגלה ווערען. דערווייל געפינט זיך אֵליהו הנביא אין הימעל און שרייבט אויף אַלע זכיות פון יעדען יוד:

דער

דער ספר סודי רזי שרייבט אז אליהו הנביא איז מקריב דעם קרבן התמיד אלע טאג. און אז ער וואשט די הענד פון די היילינגע אבות אין די מערת המכפלה ווען זיי דארפען מתפלל צו זיין. און אויך מוצאי שבת קודש קלערט דאס בית דין של מעלה אריין אין דין ומשפט פון יעדער נשמה, צי איז זי שוין אבגעקומען איהר עונש אין גיהנם, צי זאל מען זי צוריק שיקען אין גיהנם אריין. און די נשמה וועלכע דארף שוין נישט צוריק געהן אין גיהנם, נעמט אליהו הנביא די נשמה און פיהרט זי אין גן־עדן אריין אויף איהר פאסענדיג ארט. און די נשמות וועלכע דארפען שוין נישט צוריק צו געהן אין גיהנם אריין אויף א גאנצע וואך, נאר אויף עטליכע טעג, נעמט אליהו הנביא אויף זיך דעם עונש צו ליידען פאר די נשמה, און איז מגין אויף די נשמה, אז מען זאל זי שוין נישט מעהר צוריק פיהרען אין גיהנם אריין. צוליעב דעם איז א מנהג אז מוצאי שבת קודש זאל מען זאגען זמירות צו געדענקען דעם נאמען פון אליהו הנביא, און אויך צו לערנען די מעשיות פון אליהו הנביא מיט זיינע תורות, כדי אליהו הנביא זאל אויף דעם מענש מלמד זכות זיין אין הימעל, ער זאל מצליח זיין:

דער ספר הפרדס שרייבט א גרויסען סוד פון סתרי תורה. אז עס געפינט זיך ואף נישט בפירוש אין די גאנצע תורה אז אליהו הנביא איז געבוירען געווארען פון א פאטער און מוטער. עס שטעהט נאר אז ער איז געוועזען פון די איינוואהנער פון שטאדט גלעד. אבער דער אמת איז אז פון אנהויב אן איז ער געווען א מלאך אין הימעל מיט א בעוואוסטען נאמען. נאר ווען מען האט א הם געדארפט האבען אויף דער וועלט, איז ער אראב פון הימעל און עס איז צו איהם געגעבען געווארען א גוף פון דער וועלט, ער זאל אויסזעהן אזוי ווי א מענש, כדי ער זאל קאנען זיין א נביא אויף דער וועלט. און דערסטגלייבען נאך דעם וואס ער איז ארויף אין הימעל אריין מיט א וואלקען, אז ער ווערט געברויכט אויף דער וועלט, פליהט ער אראב אויף די ערד, מאכענדיג פיער מאל מיט זיינע פליעגעל. און פלעגט זיך בעוויייזען צו די חכמים אין א געשטאלט פון א סוחר אדער פון א רייטער. אלזא זאל קיין וואונדער נישט זיין וואס אליהו הנביא שטעהט אין א העכערע מדרגה פון אלע מענשען. און ווען דער אויבערשטער האט געוואלט בעשאפען דעם מענש, האט ער זיך פריהער בעראטהען מיט די מלאכים, צו פרובען זיי אויב עס געפינט זיך עפיס ביי זיי קנאה. און עס איז טאקי געווען פיעל מלאכים וואס האבען מקטרג געווען. צו וואס דארף מען א מענש אויף די וועלט. האט דער אויבערשטער געזעהן אז זיי זאגען דאס מחמת קנאה, האט זיי דער אויבערשטער פערברענט. בעוויייל ביי מלאכים דארף נישט זיין קיין קנאה ושנאה. און אליהו הנביא איז אויך דאמאלס געווען צווישען די מלאכים, אבער ער האט נישט מקטרג

געוועָן, נאָר ער האָט געזאָגט, רבונו של עולם אויב דיר געפעלט צו בע־שאַפֿען אַ מענש, געפעלט מיר אוראי. און אויב דו וועסט מסכים זיין וועל איך אַראָבנידערן פון הימעל און וועל איהם משמש זיין. האָט דער אויבער־שטער צו איהם געזאָגט. יאָ גוט, נאָר אַז ווען דו וועסט אַראָבנידערן זאָל דאָרט דיין נאָמען נישט גערופען ווערען מיט דעם נאָמען פון מלאך, נאָר דאָרט זאָל דיין נאָמען גערופען ווערען מיט אַ נאָמען פון אַ מענש. און אַזוי האָט טאַקי אליהו געטהון, ער איז אַראָב אין דער צייט פון די יורישע מלכים, און איז גערופען געוואָרען מיט דעם נאָמען אליהו הנביא, און האָט מחזק געוועָן די געטליכע אמונה אויף דער וועלט ביי דעם הר הכרמל פאַר דעם מלך אחאב. דערנאָך האָט איהם דער אויבערשטער צוריק גענומען אין הימעל אַריין, און האָט צו איהם אַזוי געזאָגט. דו זאָלסט זיין דער אכטונג־געבער אויף מיינע קינדער שטענדיג. און דו זאָלסט שטענדיג מחזק זיין מיין אמונה אויף די וועלט. און דאָס האָט אליהו גע־מיינט וואָס ער האָט געזאָגט צום אויבערשטען די ווערטער. ביי דעם הר הכרמל. וכדברך עשיתי. דאָס מיינט מען, איך האָב געטהון אַזוי ווי דו האָסט מיך געהייסען נאָך איידער איך האָב אַראָבגענידערט אויף דער וועלט, אַזוי האָב איך מקיים געוועָן:

רבי נתן האָט געפרעגט צו רבי יוסי בן חנינא. אויב אליהו הנביא האָט געהאַט עפּים קינדער צי נישט. האָט רבי יוסי איהם געענטפערט, אַז אליהו איז געוועָן אינגאַנצען אויסגעטהון פון אַזעלכע ענינים. און עס שטעהט אל תגעו במשיחי ובנביאי אל תרעו. אל תרעו מיינט מען אַז מען זאָל זיך נישט חבר'ן, צוגלייכען זיך צו די נביאים, וואָס דער אויבערשטער האָט זיי אָבגעשייט פון אלע יודען, און האָט זיי אַריינגעבראַכט אין זיין היכל אַריין. מכל שכן נאָך אליהו הנביא, וואָס ער איז ביי זיין לעבען איבערגעקעהרט געוואָרען אויף אַ מלאך אין הימעל, איז אויף איהם וודאי קיין קשיא נישט צו פרעגן:

צווייטע אבטיילונג.

דאס ערשיינונג פון אליהו הנביא אין דער צייט פון די יודישע מלכים, און זיין הסתלקות.

אין די צייטען פון אחאב מלך ישראל איז אליהו הנביא געשיקט געווארען פון אויבערשטען צום מלך אחאב. צו שטראפען איהם און צו ווייזען איהם גרויסע מופתים. כדי ער זאל וויסען אז דער הייליגער בעשעפער פיהרט די גאנצע וועלט מיט א השגחה פרטית אויף יעדען בעשעפעניש. דען דער מלך אחאב איז געווען זעהר זינדיג, פיעל מעהר ווי די אלע מלכים וועלכע האבען געקעניגט פאר איהם. קאלע געווארען איז ער אזוי שטארק דורך זיין ווייב איזבל, וועלכע איז געווען א מלך'ס א טאכטער פון א פרעמדע אומה געצען-דיענערם. האט זי איהם אנגערעדט ער זאל איינפיהרען ביי יודען, זיי זאלען דיענען צו דער עבודה זרה בעל און צו דער עבודה זרה אשרה. צו דער זון און צו די לבנה. אנגעהויבען האט זיך די מעשה אזוי. דער מלך אחאב האט געהאט א לייבליבען גוטען-פריינד, מיט דעם נאמען חיאל, וועלכער איז געווען א הויפט-פיהרער צו דער עבודה זרה בעל. און איז געווען געזעצט איבער דעם מלך'ס אוצרות. און ווען יהושע בן נון, וועלכער האט געקעניגט איבער יודען נאך משה רבינו, האט איינגענומען די שטאדט יריחו, האט ער די שטאדט ח"ו גענאכט אויף עוויג, און האט זיך געשוואוירען אויף יודען, זיי זאלען זיך קיינמאל נישט דערוועגען צוריק אויפצובויען די שטאדט. דערביי האט יהושע צוגעגעבען א קללה אז דער מענש וואס וועט אויפבויען די שטאדט, זאל בעגראבען אלע זיינע קינדער. ביי דעם פונדאמענט פערלעגען זאל ער בעגראבען דאס עלטסטע קינד, און ביי די טהויערן ארייננשטעלען דאס יונגסטע קינד. דער חיאל האט נישט געקוקט אויף די גזרה און אויף די קללה. און האט אויפגעבויט די שטאדט יריחו. מסתמא זענען די הוצאות געגאנגען פון מלך אחאב'ס אוצר, ווייל די שטאדט איז געשטאנען ביי דער גרענעץ פון זיין לאנד אויף א גוטען האנדעלס-פונקט, וואס צוויי גרויסע טייכען זענען זיך צוזאמען-געקומען. איין טייך האט זיך געצויגען ביז דעם ירדן, און דער צווייטער טייך האט זיך געצויגען ביז דעם ים המלח. די קללה איז טאקי פינקטליך מקוים געווארען ביי דעם חיאל. ווען ער האט פערלעגט דעם פונדאמענט האט ער בעגראבען דעם עלטסטען זוהן אבירם. און

זייען

ווען ער האט ארייגגעשטעלט די טהויערן האט ער בעגראבען דעם יונגסטען זוהן שגוב :

דאמאלס איז נעגאנגען דער מלך אחאב צו חיאל'ן מנחם אבל זיין. אין די זעלביגע צייט האט דער אויבערשטער געזאגט צו אליהו הנביא. געה דו אויך צו חיאל'ן, וועסט דו דארט טרעפען דעם מלך אחאב, און זאלסט זיי ביידע מוסר זאגען. האט אליהו געענטפערט. עס איז מיר שווער צו געהן צו זיי. ווארום געוויס וועלען זיי מיר ענטפערן שלעכטע רייד דיך צו דערצערנען, און איך וועל נישט קאנען סובל זיין זייערע רייד. וועט דאך פון דעם קיין גוטס נישט ארויסקומען. האט דער אויבערשטער געזאגט צו אליהו. זאלסט יא געהן, און אויב זיי וועלען דיר ענטפערן שלעכטע רייד מיך צו דערצערנען, זאג איך דיר צו, אז וואס דו וועסט גוזר זיין וועל איך מקיים זיין. איז אליהו הנביא געגאנגען צו חיאל'ן, און האט טאקי דארט געטראפען דעם מלך אחאב. זיי זענען ארייןגעגאנגען אין א שמועס וועגען די שטאדט יריחו. האט אליהו זיי מוסר געזאגט, פאר וואס זיי האבען עובר געוועזען אויף יהושע'ס גזרה, און דורך דעם איז מקוים געווארען יהושע'ס קללה אויף חיאל'ס קינדער. האט דער מלך אחאב געפרעגט צו אליהו, זאג מיר ווער איז גרעסער, צי משה רבנו צי זיין תלמיד יהושע. הייסט אז די קללות פון משה ווערען נישט מקוים. ווי אזוי קאנסט דו זאגען אז די קללה פון זיין תלמיד יהושע איז יא מקוים געווארען. משה רבנו האט דאך אנגעשריבען אין די פרשה פון קריאת שמע, אז אויב יודען וועלען דינען די עבודה זרה, וועט קיין רעגען נישט זיין. און איך האב אנגעשטעלט אויף אלע פעלדער בילדער פון דער עבודה זרה, און איך געה אלע טאג מיך בוקען צו די בילדער, צום סוף נעהט געגוג רעגען, זעהסט דו דאך אז די קללה פון משה ווערט נישט מקוים, זאגסט דו אז די קללה פון יהושע איז יא מקוים געווארען. ווי אזוי קאן דאס זיין. ווי אליהו האט דאס געהערט האט ער געזאגט צום מלך אחאב. אז דו זאגסט יא אזוי, שווער איך ביי דעם אויבערשטענס נאמען, אז פון היינט אן וועט שוין מעהר קיין רעגען נישט געהן אהן מיין רשות. נאך דעם האט אליהו פערלאנגט פון אויבערשטען, מען זאל איהם געבען דעם שליסעל פון רעגען. דאן האט דער אויבערשטער איהם איבערגעגעבען דעם שליסעל פון רעגען, און האט צו איהם אזוי געזאגט. געה בעהאלט דיך פאר דעם מלך אחאב אין דעם טאהל כרית, נעבען דעם ירדן, צווישען די בוימער. און איך האב בעפוילען אויף די קראהען־פויגעל, זיי זאלען דיך שפייזען. אליהו איז דארט אהין געגאנגען און האט זיך דארט בעהאלטען. די קראהען־פויגעל האבען איהם געבראכט אלע טאג ברויט מיט פלייש אין דער פריה. און ברויט מיט פלייש אין אבענד, און ער האט געטרונקען טייך־וואסער. דארט האט אליהו פערברענגט א לאנגע צייט.

בין

ביז דער טייך האט אויסגעטריקענט, צוליעב דעם וואס קיין רעגען איז נישט געגאנגען, האט אליהו נישט געהאט קיין וואסער צו טרינקען. און עס איז געווארען א גרויסער הונגער אין לאנד.

אזוי ווי דער אויבערשטער האט געזעהן אז עס איז דא גרוים צער ביי די יודען, האט ער זיך אנגעהויבען צו דערבארמען אויף זיי, און האט געמאכט א סבה. אז אליהו הנביא זאל פון זיך זעלבסט אבגעבען דעם שליסעל פון רעגען. דאן האט דער אויבערשטער אזוי געזאגט צו אליהו הנביא. שטעה אויף און געה צו דער שטאדט צרפת, וועלכע געהער צו צידון. דארט וועסט דו דיך אויפהאלטען ביי א אשה, וועלכע איז א אלמנה, און זי וועט דיך שפייזען. אליהו הנביא איז דארט אהין געגאנגען. און אזוי ווי ער איז אנגעקומען צו דעם טויער פון די שטאדט האט ער דעריזעהן א אשה אלמנה קלויבט האלץ צום ברענען. אליהו האט באלד פערשטאנען אז ביי די אלמנה דארף ער זיך אויפצוהאלטען. האט ער פערלאנגט פון איהר זי זאל איהם געבען א טרונק וואסער. נאך דעם האט ער געבעטען זי זאל איהם געבען ברויט צו עסען. האט די אשה געשווארען אז עס געפינט זיך נישט אין איהר שטוב קיין ברויט, נאר א ביסעל מעהל מיט א קריגעלע בוימאייל. און צוליעב דעם קלויבט זי א ביסעל האלץ, זי זאל האבען אנצוקאכען עטוואס עסען פאר איהר מיט איהר זוהן. דערביי האט זי נאך געזאגט. ווער ווייסט אויב נאך דעם וועט איהר נישט אויסקומען צו שטארבען פאר הונגער מיט איהר קינד. האט אליהו צו איהר געזאגט. פאר דעם זאלסט דו קיין מורא נישט האבען, נאר מאך פון דעם מעהל פאר מיר א קיכעל צום ערשטען. און דערנאך וועסט דו פון די רעשט מעהל מאכען עסען פאר דיר מיט דיין קינד. דען איך זאג דיר צו, אז דער אויבערשטער וועט אריינשיקען זיין ברכה אין דעם פעכעלע מעהל מיט דעם קריגעלע בוימאייל, אז עס וועט קיין-מאל נישט פעהלען פון זיי קיין מעהל מיט בוימאייל. די אשה האט געטהון אזוי ווי אליהו האט איהר געהייסען, און זי האט געלעבט א גאנץ לאנגע צייט פון דעם פעסעלע מעהל מיט דעם קריגעלע בוימאייל, אין וועלכען די ברכה איז אריינגעקומען, אזוי ווי אליהו האט געזאגט:

נאך דעם איז קראנק געווארען דער זוהן פון די אלמנה. דאס שלאפקייט האט זיך געשטארקט ביז דאס קינד האט שוין געהאלטען ביי אבשטארבען. האט די אשה אנגעהויבען שטורמען אויף אליהו און זי האט צו איהם אזוי געזאגט. צו וואס ביזט דו געקומען צו מיר צו מאכען געדענקען מיינע זינד און צו טויטען מיין זוהן. ווארום איידער דו ביזט צו מיר געקומען האט דער אויבערשטער געזעהן מיינע מעשים און די מעשים פון די שטאדט-מענשען, זעגען דאך מיינע

מעשים

מעשים פיעל בעסער פון זייערע מעשים. אבער יעצט אז דו ביזט ביי מיר זענען דאך מיינע מעשים נאר נישט חשוב ביי דעם אויבערשטען קענען דיינע מעשים, דורך דעם זענען מיינע זינד געדענקט געוואָרען אין הימעל, אז מיין קינד זאל דורך זיי געשטראָפט ווערען. און אויך דארפסט דו איבער־קלערען, אז דורך מיין קינדס טוידט וועלען אלע מענשען רעדען פון אונזער זינד, זיי וועלען זאגען אז דו ביזט געקומען צו מיר וועגען זנות, דורך דעם איז אויסגעגאָסען געוואָרען דער צאָרן אויף מיין קינד, ווערט דורך דיר דעם אויבערשטענס נאָמען פערשוואכט ווערען. אליהו האָט זעהר באנג געטהון אויף די שארפע רייד פון דער ביטערע אלמנה. האָט ער גענומען דאָס טוידטע קינד און האָט עס ארויפגעבראכט צו זיך אין זיין שטיבעל אריין, וועלכעס איז געוועזען אויף דעם שטאָק אין דער הויך, און האָט אנידער־געלעגט דאָס קינד אויף זיין בעט. נאָך דעם האָט ער זיך אנידער־געשטעלט מתפלל זיין פאר דעם אויבערשטען און האָט געזאָגט. רבונו של עולם, ציי אויף די אלמנה וואָס איך האלט מיך אויף ביי איהר ניסט דו אויך אויס דיין צאָרן צו טוידטען איהר זוהן. שטעהט אין הייליגען זוהר, רבי יוסי זאָגט, אזוי האָט אליהו הנביא פאָרגעלעגט א טענה פאר'ן אויבערשטען. ווייל דער אויבערשטער האָט דאָך צוגעזאָגט אליהו, אז אזוי ווי ער וועט קומען אין שטאָדט צרפת, געפינט זיך דאָרט א אלמנה וועלכע וועט איהם שפייזען, און ער וועט זיך קאָנען ביי איהר אויפהאלטען. אלזאָ האָט אליהו געזאָגט. דאָס איז דאָך בעוואוסט, אז דער וואָס שפייזט דעם נויטבעדערפטיגען, מכל שכן נאָך ווען עס איז הונגער אויף דער וועלט, ווערט דיזער מענש אנגעקניפט אין עץ החיים, און ברענגט לעבען פאר זיך מיט זיינע קינדער. און ווער עס דערהאלט א נפש אויף דער וועלט איז זוכה אנגעקניפט צו ווערען אין עץ החיים. הייגט פאר וואָס זאל אצונד געוועלטיגען דער עץ המות דער מדת הדין אויף דער אלמנה, וועלכע דו האָסט אויף איהר בעפוילען זי זאל מיך שפייזען. און דורך איהר ביטער הארץ, איבער די צרה פון איהר זוהן, האָט זי קענען מיר אזעלכע שארפע רייד גערעדט. אלזאָ בעט איך דיך, לאָז דאָס נפש פון דעם קינד צוריק געהן אין זיין לייב אריין. און לאָז די וועלט וויסען אז עס קאָן זיין תחיית המתים. נאָך די תפלה האָט זיך אליהו ארויפגעשפרייט מיט זיין פנים אויף דעם קינד'ס פנים דריי מאָל. און האָט ווייטער מתפלל געוועזען אז דאָס קינד זאל צוריק לעבעדיג ווערען. האָט דער אויבערשטער געזאָגט צו אליהו. זאָלסט וויסען אז דריי שליסלען ווערען נישט פון מיר איבערגעגעבען אין א שליח'ס האנד. פון א געווי־נערין, פון רעגען, פון החיית המתים. הייגט אז איך וועל דיר

שליסעל פון תחיית המתים אויך. וועט מען זאָגען אז צוויי

אין דער האנד פון תלמיד, און איין שליסעל איז אין דער

אלזאָ גיב מיר צוריק דעם שליסעל פון רעגען, און ני־

תחיית המתים. האָט אליהו אַזוי געטהון. דאַן האָט דער אוי־געטהון זיין בקשה, און דאָס קינד איז צוריק לעבעדיג געוואָרען. אליהו אָבגענעבען דאָס קינד צו זיין מוטער און האָט צו איהר געזאָגט. זעהסט אַז דיין זוהן איז געבליבען לעבען. האָט די אשה איהם געענט־פערט, אַצונד ווייס איך אַז דו ביסט באמת אַ געטליכער מענש:

ווען אליהו הנביא האָט אָבגעגעבען אין הימעל דעם שליסעל פון רעגען. איז שוין געווען דאָס דריטע יאָהר וואָס קיין רעגען איז נישט גע־גאַנגען. דער הונגער איז זעהר שטאַרק געווען אין לאַנד. דאַן האָט זיך דער אויבערשטער דערבאַרעמט איבער זיין פאָלק און האָט געזאָגט צו אליהו. גע״ה בעווייז דיך פאַר דעם מלך אַחאָב. און אַזוי ווי דורך דיר איז דער רעגען אויפגעהאַלטען געוואָרען, אַזוי וועל איך דורך דיר צוריק אָנהויבען צו געבען רעגען. איז אליהו געגאַנגען בעווייזען זיך צו דעם מלך אַחאָב. אין דער זעלבער צייט האָט דער מלך אַחאָב אַרויסגעשיקט זיין שר עובדיה, וועלכער איז געווען געזעצט איבער דעם מלך׳ס הויף, אַז ער זאָל געהן זוכען אַ פעלד מיט גראָז, מען זאָל דאָרט קאָנען פאַשען בהמות. און אַחאָב זעלבסט איז אויך געגאַנגען זוכען אַ פאַשע אויף אַנ־אַנדערן וועג. עובדיה האָט געטראָפען אליהו׳ן אויפ׳ן וועג, איז עובדיה געפאַלען אויף זיין פנים פאַר אליהו און האָט געזאָגט. צי ביזט דו טאַקי מיין העֶרר אליהו. האָט אליהו געענטפערט. אַז ער איז טאַקי אליהו, און האָט באַלד גוזר געווען אויף עובדיה ער זאָל שוין געהן צום מלך אַחאָב, און זאָל איהם זאָגען אַז ער האָט געטראָפען אליהו הנביא אויפ׳ן וועג. און אַז אליהו האָט געזאָגט אַז נאָך אין היינטיגען טאָג וועט ער זיך בע־ווייזען פאַר דעם מלך. עובדיה האָט אַזוי געטהון. דאַן איז דער מלך אַחאָב אַקעגען געגאַנגען צו טרעפען אליהו. אַזוי ווי אַחאָב האָט געטראָפען אליהו, האָט ער צו איהם אַ געשריי געטהון. דו ביזט דאָס דער עוכר ישראל, וואָס דו האַלטסט אויף דעם רעגען. האָט אליהו איהם געענט־פערט. איך האָב קיין־מאָל נישט פערפינסטערט די יודען, אָבער דו מיט דיינע הויז־מענשען האָבען יאָ פערפינסטערט די יודען, מיט דעם וואָס איהר האָט זיי געמאַכט אָבקעהרען פון אונזער גאָט, זיי זאָלען געהן דינען די עבודה זרה בעל. אַצונד מוז דאָס געצען־דינעריי נעמען אַ סוף. גע״ה זאָמעל איין אַלע יודען זיי זאָלען זיך צוזאַמען־קומען צום „הר הכרמל״ און דו מיט אַלע נביאים פון דער עבודה זרה בעל זאָלט איהר אויך אַהין קומען. דאַן וועל איך האָבען מיט זיי אַ וויכוח פאַר אַלע יודען, און וועל אויסווייזען אַלע זאָלען זעהן ווער עס פיהרט די וועלט. און נאָך דעם וועט שוין די ערד געהאָלפען ווערען מיט רעגען:

דורך אַחאָב׳ס בעפעהל האָט זיך פערזאַמעלט אַ גרויסע עדה פון פיעל

פיעל טויזענדער יודען אויף אַ בּעשטימטען טאָג. און אַהאָב האָט מיט זיך
גענומען אַלע נביאי הבעל, פיער הונדערט און פופציג מאַן. אַלע האָבען
זיך פערזאַמעלט צום הר הכרמל. דאַן איז אליהו אָנגעקומען און האָט אויס-
געּרופען פאַר דעם גאַנצען פאָלק די ווערטער. „יודען! בּיז ווי לאַנג וועט
איהר צווייפלען מיט צווייערליי געדאַנקען, און איהר ווילט נישט גלויבען
באמונה שלימה, אַז אויסער דעם יודישען גאָט, וועלכער איז דער איינצי-
גער הייליגער בּעשעפער פון דער גאַנצער וועלט, איז קיין שום אַנדערער
גאָט נישט פערהאַנען". אַלע יודען האָבען געשוויגען און האָבען איהם גאָר
נישט געענטפערט. דאַן האָט זיך אליהו אויסגעדרעהט צו די נביאי הבעל
און האָט צו זיי אַזוי געזאָגט. „איך בּין געבּליעבען דער איינציגער נביא
צו אונזער גאָט. און איהר נביאי הבעל זענט דאָ פיער הונדערט און פופ-
ציג מאַן, לאָז צו אונז געגעבען ווערען צוויי אָקסען. איהר זאָלט אייך
נעמען איין אָקס מקריב צו זיין אַ קרבּן פאַר דעם בעל, און קיין פייער
זאָלט איהר נישט מאַכען, איך וועל אויך נעמען איין אָקס מקריב צו זיין אַ
קרבּן פאַר דעם יודישען גאָט, און איך וועל אויך קיין פייער נישט מאַכען.
איהר וועט רופען צו דעם בעל ער זאָל שיקען פייער צו פערברענען זיין
קרבּן און איך וועל רופען צו מיין גאָט ער זאָל שיקען פייער. און ווער
עס וועט ענטפערן מיט פייער, וועט מען וויסען אַז ער איז דער אמת'ר
גאָט". אויף די ווערטער האָט דאָס גאַנצע פאָלק געענטפערט, אַז עס איז
ריכטיג אַזוי. בּאַלד איז אויסגעקליבען געוואָרען צוויי אָקסען אַ צווילינג,
וועלכע זענען אויפגעהאָדעוועט געוואָרען אויף איין קאָריטע. און מען
האָט געוואָרפען גורל, אויף איין אָקס פאַר דעם יודישען גאָט, און אויף
איין אָקס פאַר דעם בעל. אַז אליהו האָט זיך גענומען זיין אָקס איז דער
אָקס בּאַלד איהם נאָכגעגאַנגען, און אַז די נביאי הבעל האָבען געוואָלט
נעמען זייער אָקס, האָט דער אָקס נישט געוואָלט ריהרען זיך פון אָרט.
אַלע נביאי הבעל זענען צוגעגאַנגען צום אָקס, און האָבען נישט געקאָנט
אָפילו קיין פוס רוקען פון אָרט. בּיז אליהו איז צוגעגאַנגען צום אָקס און
האָט איהם געזאָגט, ער זאָל געהן מיט זיי. דאַן האָט דער אָקס געענט-
פערט צו אליהו פאַר דעם גאַנצען פאָלק, און האָט אַזוי געזאָגט. „איך מיט
מיין חבר זענען פון איין בּויך געבּוירען, און אויף איין פאַטשע געפּאַשעט,
און פון איין קאָריטע געגעסען, צום סוף געהט ער פאַר אַ קרבּן צום הייליגען
יודישען גאָט, און דעם אויבּערשטענס נאָמען וועט דורך איהם געהייליגט
ווערען, און איך פאַר וואָס זאָל איך אויפגעבּרענגט ווערען פאַר אַ קרבּן
צום בעל, צו דערצערנען מיין בּעשעפער". האָט אליהו געזאָגט צום
אָקס. „געה יאָ מיט זיי, לאָזען זיי נישט האָבען קיין אויסרייד. און אַזוי ווי
דעם אויבּערשטענס נאָמען וועט ווערען געהייליגט דורך מיין קרבּן, אַזוי
וועט ער ווערען געהייליגט דורך דיר אויך". האָט ווייטער דער אָקס גע-
זאָגט צו אליהו. „אַז דו גיבּסט מיר יאָ אַזאַ עצה, שווער איך אַז איך
אַל

זאָל מיך נישט ריהרען פון אָרט, ביז דו זעלבסט וועסט מיך איבערענטפערן אין זייערע הענד", באַלד האָט אליהו אַזוי געטהון, און די נביאי הבעל האָבען גענומען דעם אָקס פון אליהו'ס האַנד, און האָבען איהם אויפגעבּרענגט פאר אַ קרבן. נאָך דעם האָבען זיי אָנגעהויבען צו רופען צום בעל פון דער פריה ביז מיטאָג, אַז דער בעל זאָל זיי ענטפערן מיט פייער, אָבער זייער רופען איז געווען אומזיסט. זיי האָבען אָנגעהויבען אַרומצושפּרינגען און צו טופּען מיט די פיס אויף דעם מזבח, וועלכעס חיאל, דער שר פון מלך אַחאָב, האָט איהם געמאַכט הויל פון אונטען, און חיאל זעלבסט האָט זיך בעהאַלטען אונטערן מזבח מיט פייער-געציי, און די נביאי הבעל האָבען זיך מיט איהם בעשטעלט, אַז אַזוי ווי ער וועט הערען שפּרינגען און טופּען מיט די פיס אויף דעם מזבח, דאַן זאָל ער מאַכען פייער. אָבער דער אויבערשטער האָט אויף איהם אָנגעשיקט אונטערן מזבח אַ שלאַנג, וועלכער האָט איהם אַ ביס געטהון און איז באַלד דאָרט געשטאָרבען, די נביאי הבעל האָבען פון דעם נישט געוואוסט האָבען זיי געדעכענט אַז חיאל הערט נישט, האָבען זיי אָנגעהויבען אַ צווייטע מאָל העכער צו ליאַרמען צו שרייען צו שפּרינגען צו טופּען מיט די פיס אויף דעם מזבח, און האָבען זיך צושטאָכען מיט שווערדען מיט שפּיזען, ביז דאָס בלוט האָט גערונען. אָבער דאָס איז אַלס געווען אומזיסט. דאַן האָט אליהו אָנגעהויבען שפּעטען פון זיי און האָט צו זיי געזאָגט. „פּרובט נאָך העכער צו שרייען, אפשר שלאָפט אַצונד דער בעל וועט ער אויפקומען. אָדער אפשר איז ער ערגיץ אין וועג וועט ער אַהיים קומען". און דער אויבערשטער האָט אויף דער שעה שטיל געמאַכט די גאַנצע וועלט, די אויבערשטע בעשעפעניש מיט די אונטערשטע. די וועלט האָט דאַמאָלס אויסגעזעהן ווי פערוויסט, גלייך עס וואָלט נישט געווען קיין לעבעדיג בעשעפעניש אויף דער וועלט. דען ווען עס וואָלט עמיצער דאַן געמאַכט הערען עפּיס אַ קול, וואָלטען די נביאי הבעל געווען געזאָגט אַז אַט האָט דער בעל אונז געענטפערט, אָבער אַצונד זענען זיי שוין פערשעמט געוואָרען פון זייער האָפנונג, און זיי האָבען שוין פערשטאַנען אַז זייער קלאָג איז פאַרטיג:

נאָך דעם האָט אליהו אויסגערופען אַז דאָס גאַנצע פאָלק יודען וואָס האָבען זיך דאָרט געפונען זאָלען נעהנטער צוגעהן צו איהם. און אליהו האָט גענומען צוועלף שטיינער, קעגען די צאָהל פון צוועלף שבטים, יעקב'ס קינדער. פון די שטיינער האָט ער אויפגעמויערט אַ מזבח אין גאָט'ס נאָמען. אַרום דעם מזבח האָט ער געמאַכט אַ גראָבען פון אַ שטח וואָס מען קען אויסזייען צוויי מעסטלעך תבואה. נאָך דעם האָט ער אַרויסגעלעגט האָלץ, און האָט צורעכט געמאַכט דעם אָקס, און האָט איהם צושניטען אויף שטיקער, און אַרויפגעלעגט אויף דעם האָלץ. און אליהו האָט געזאָגט

געזאָגט צו זיינע תלמידים, ברענגט פיער קריגען וואסער און גיסט אויס
אויף דעם קרבן עולה און אויף דעם האָלץ. אזוי האָט ער זיי געהייסען
דריי מאָל טהון. נאָך דעם האָט אליהו ווייטער אויסגערופען צו זיינע
תלמידים. אז ווער עס האָט וואסער זאָל אהערקומען גיסען אויף זיינע הענד,
דאַן איז צוגעקומען אלישע און האָט געגאָסען וואסער אויף אליהו'ס הענד,
זענען אליהו'ס פינגער געוואָרען אזוי ווי קוואלען וואסער, און דאָס גאנצע
אָרט ארום מיט דעם גראָבען איז דערפילט געוואָרען מיט וואסער. ווען
עס איז געקומען די צייט פון מנחה דאַווגען, האָט אליהו אָנגעהויבען
מתפלל צו זיין פאר דעם אויבערשטען און האָט אזוי געזאָגט. „רבונו של
עולם וואָס דו ביזט דער גאָט פון אברהם יצחק ויעקב, היינט וועט בע־
וואוסט ווערען אז נאָר דו ביזט דער גאָט פון יודען און איך בין דיין קנעכט.
און לויט דיינע רייד האָב איך געטהון די אַלע זאכען, איך בעט דיך, ענט־
פער מיר גאָט אין מיין זכות, ענטפער מיר אין זכות פון מיינע תלמידים, אז
עס זאָל אראָבקומען פון הימעל א פייער אויף דעם מזבח, אזוי נאָך אז
קיינעם זאָל נישט איינפאַלען צו זאָגען אז דאָס איז מעשה כשפים, און לאָז
דאָס פאָלק וויסען אז נאָר דו ביזט דער איינציגער גאָט פון דער גאנצער
וועלט, און לאָזען זיי זעהן דיין ליעבשאַפט צו זיי, אז דו אליין ציהסט צוריק
זייערע הערצער זאָלען זיך צוריק אויסדרעהען צו דיר צו דיענען דיך“,
אזוי ווי אליהו האָט אויפגעהערט מתפלל צו זיין איז אראָב א פייער פון הימעל,
און עס האָט פערברענט דעם קרבן עולה מיט דעם האָלץ מיט די שטיינער
מיט די ערד פון מזבח, און דאָס וואסער פון דעם גראָבען ארום האָט אויך
דאָס פייער אויסגעלעקט. אזוי ווי דאָס פאָלק האָט דערזעהן דאָס פייער,
זענען אלע געפאַלען אויף זייער פנים און האָבען געשריגען. „דער גאָט איז
דער הערשער פון די וועלט! דער גאָט איז דער הערשער פון די וועלט!“
און אליהו האָט באַלד געהייסען האַפּען אלע נביאי הבעל, און מען האָט
זיי אראָבגעפיהרט צום טייך קישון, דאָרט האָט מען זיי אלע אויסגעשחטען.
נאָך דעם האָט אליהו געזאָגט צום מלך אחאב. געה עסען און טרינ־
קען, וואָרום איך הער שוין דעם גערויש פון רעגען. און אליהו איז אַרויפ־
געגאַנגען אויף דעם שפיץ פון הר הכרמל און האָט דאָרט מתפלל געווען
אויף רעגען. דער הימעל איז באַלד בעדעקט געוואָרען מיט וואָלקענס,
און עס האָט זיך געמאַכט א ווינד מיט א גרויסען רעגען. נאָך דעם איז
אחאב אהיים געריטען קיין יזרעאל. אליהו האָט געוואָלט אָבגעבען אחאב'ן
כבוד פון א מלך, האָט דער אויבערשטער געגעבען צו אליהו א
כח וגבורה, און ער האָט זיך גוט אונטערגעגאַרטעלט זיינע לענדען,
און איז געלאָפען פאָראויס פאַר דעם מלך ביז ער איז געקומען
קיין יזרעאל:

ווען איזבל אחאב'ס ווייב האָט זיך דערוואוסט, אז אליהו האָט אומ־
געברענגט

געבּרענגט אַלע נביאי הבעל, איז זי זעהר בּייז געוואָרען, און זי האָט בּעשטימט אליהו אויך אומצובּרענגען. אליהו האָט זיך פון דעם בּאַלד דערוואוסט האָט ער פאַר איהר מורא געקריגען. רבי חייא האָט געפרעגט, אַז אליהו איז יאָ אַזוי גרויס געוועזען, און וואָס ער האָט גוזר געוועזען האָט דער אויבּערשטער בּאַלד מקיים געוועזען, פאַר וואָס זשע האָט ער מורא געקריגען פאַר איזבל'ן. האָט רבי יוסי איהם געענטפערט. דאָס איז דאָך בּעוואוסט, אַז די צדיקים ווילען נישט מטריח זיין דעם אויבּערשטען מיט מעשה נסים, דאָ וואו דער געפאַהר איז אַ נעוועהנטליכער און אַאָנזעהעוודיגער פאַר יעדענם אויגען. אַזוי ווי מיר געפינען בּיי שמואל הנביא, אַז ער האָט געזאָגט צום אויבּערשטען. „איך האָב מורא צו געהן זאַלבּען דוד'ן פאַר אַ מלך, ווארום אַז שאול המלך וועט פון דעם זיך דערוויסען וועט ער מיך הרגנ'ען". האָט איהם דער אויבּערשטער אויף דעם געענטפערט, ער זאָל מיטנעמען אַ קאַלבּ און זאָל זאָגען אַ אויסריידּ, אַז ער געהט נאָר מקריב זיין דאָרט אַ קרבּן. דאָס איז געוועזען צוליעבּ דעם בּעווייל דאָרט איז געוועזען אַ בּעוואוסטע סכּנה, האָט שמואל נישט געוואָלט מטריח זיין דעם אויבּערשטען מיט מעשה נסים, אַזוי דאָ האָט אליהו נישט געוואָלט מטריח זיין דעם אויבּערשטען מיט מעשה נסים, נאָר ער האָט מתפלל געוועזען אויף די צרה. האָט דער אויבּערשטער איהם געענטפערט. צי ביזט דו בּעסער פון די אבות. עשו האָט געוואָלט הרג'נען יעקבּ'ן, איז יעקב ענטלאָפען און איז ניצל געוואָרען. פרעה האָט געוואָלט הרג'נען משה'ן, איז ער ענטלאָפען און איז ניצל געוואָרען. שאול האָט געוואָלט הרג'נען דוד'ן, איז ער ענטלאָפען און איז ניצל געוואָרען. אַזוי דאַרפסט דו פון זיי זיך אָבּצולערנען אַז מען דאַרף אַמאָל ענטלויפען. אליהו איז בּאַלד ענטלאָפען פון דאָרט און איז געקומען אין די מדבּר בּאר שבע זעהר מיעד, און האָט געבּעטען אויף זיך דעם טוידט. ער האָט זיך געלעגט אָבּרוהען אונטער אַ בּוים און איז ענטשלאָפען געוואָרען. דאַן איז געשיקט געוואָרען צו איהם אַ מלאך פון הימעל, וועלכער האָט איהם אויפגעוועקט פון שלאָף, און האָט איהם געבּראַכט אַ געבּאַקען קיכעל מיט אַ קריגעל וואַסער. דער מלאך האָט צו איהם געזאָגט, שטעה אויף עסען, דען דו האָסט נאָך פון דאַנעט צו געהן אַ ווייטען וועג. אליהו איז אויפגעשטאַנען און האָט געגעסען און געטרונקען. נאָך דעם עסען איז ער געגאַנגען פערציג טעג און פערציג נעכט אָהן עסען און אָהן טרינקען, בּיז ער איז געקומען צום הר חורב, און האָט דאָרט גענעכטיגט אין דער הייל. דאַן האָט אליהו געהערט אַ קול פון אַ גרויסען שטורם, האָט ער פערשטאַנען אַז די היילינגע שכינה געהט פערבּיי. האָט אליהו זיך פערהילט דאָס פּנים מיט זיין אויבּער-מלבּוש, און איז אַרויסגעגאַנגען פאַר די טהיר פון די מערה, און האָט זיך דאָרט אַנידערגעשטעלט. האָט ער געהערט אַ קול וואָס האָט איהם געפרעגט. וואָס טהוסט דו דאָ אליהו. האָט ער געענטפערט. איך האָבּ געצאָרנט פאַר דיין כּבוד'ס וועגען

וועגען. דען די יודען האבען פערלאזט דיין הייליגען ברית, דיינע מזבחות האבען זיי צופיהרט, דיינע נביאים האבען זיי געהרג'עט מיט די שווערד, און איך אליין בין איבערגעבליבען, ווילען זיי מיר אויך דאס לעבען נעמען. דאן האט דער אויבערשטער אנגעהויבען איהם צו טרייסטען מיט גוטע רייד און האט צו איהם אזוי געזאגט. זעה נאר ווען איך האב אראבגענידערט אויף דיעזען בארג צו געבען יודען די תורה, האב איך מיטגענומען מיט מיר נאר אזעלכע מלאכים, וועלכע האבען נאר פערלאנגט גוטס פאר יודען, און דו ווילסט גאר נישט מלמד זכות זיין אויף יודען. אליהו האט זיך אבער געהאלטען ביי זיין דעה, און האט נאך איינמאל איבערגע'חזר'ט זיינע ערשטע רייד. אז דער אויבערשטער האט געזעהן דעם צארן פון אליהו אויף די יודען, האט ער געזאגט צו אליהו, איך זעה אז דו ביזט עביג א צערנער אויף יודען, אין שטים האסט דו געצארנט אויף יודען וועגען זנות, אצונד צערנסט דו אויף יודען, אז זיי האבען פערלאזט מיין הייליגען ברית, און ווילען נישט מל זיין זייערע קינדער. פאר דאס זאג איך דיר, אז ווי לאנג דו וועסט לעבען, וועלען יודען נישט מאכען קיין ברית מילה, ביז דו וועסט אליין זעהן מיט דיינע אויגען. פון די רייד וואס דער אויבערשטער האט אזוי געזאגט צו אליהו. האבען די חכמים מתקן געוועזען, אז מען זאל אויף יעדען ברית אנגרייטען א בעזונדערע שטוהל פאר אליהו הנביא, וואס ער ווערט אנגערופען מלאך הברית. און דאמאלס האט דער אויבערשטער געזאגט צו אליהו, געה צוריק אין די מדבר דמשק, און זאלסט זאלבען אלישע בן שפט פון שטאדט אבל מחולה. ער זאל זיין א נביא אויף דיין ארט. און וואס דו קלעהרסט שלעכטס אויף יודען קאן איך נישט טהון:

שטעהט אין הייליגען זוהר. רבי חייא זאגט מען קאן זעהן אז דער מענש וואס צארנט דעם אויבערשטענס צארן, קאן דער מלאך המות נישט שולט זיין אויף דעם מענש, אזוי ווי אויף אלע מענשען. דען מען זעהט דאך וואס דער אויבערשטער האט מבטיח געוועזען פנחס'ן נאך מעשה זמרי. הנני נותן לו את בריתי שלום. דאס מיינט מען א עביג לעבען. אצונד אז אליהו הנביא האט מקטרג געוועזען אויף יודען, נאך דעם וואס ער האט געצארנט דעם אויבערשטענס צארן און האט געהייסען אומברענגען די פיער הונדערט און פופציג נביאי הבעל, האט דער אויבערשטער איהם געזאגט. ביז ווי לאנג וועסט דו אלץ צארנען מיין צארן. דו האסט פערשלאסען פאר דיר דעם טויער, אז דער מלאך המות זאל נישט קאנען שולט זיין אין דיר. און די וועלט מיט מיינע קינדער קאנסט דו נישט סובל זיין, און דו ביזט אויף זיי מקטרג אז זיי האלטען נישט ברית מילה. פאר דאס ווי לאנג דו וועסט לעבען, וועסט דו מוזען זיין אויף אלע ערטער, וואו מיינע קינדער וועלען מקיים זיין די מצוה ברית מילה. און לויט די רייד

פון

פון אויבערשטען האָבען די חכמים מתקן געווען דעם מנהג, מען זאָל אָנגרייטען אויף יעדען ברית מילה אַ בעזונדערע שטוהל פאַר אליהו הנביא׳ס וועגען, בעווייל ער מוז זיך דאָרט געפינען. און נאָך האָט דער אויבערשטער געזאָגט צו אליהו, נאָך זיין מקטרג זיין אויף יודען. אויב דו אליהו קאָנסט שוין נישט סובל זיין די וועלט מיט מיינע קינדער, וועסט שוין פון היינט אָן זיין אַ אַנדערער נביא אויף דיין אָרט צו מיינע קינדער. געה און זאַלב אלישע בן שפט פון שטאָדט אָבל מחולה פאַר אַ נביא אויף דיין אָרט, און דו וועסט נסתלק ווערען פון דער וועלט צוריק אויף דיין אָרט אין הימעל אַריין. רבי אבא זאָגט, אין דער שעה וואָס אַ יוד ברענגט זיין קינד מען זאָל איהם מכנים זיין בבריתו של אברהם אבינו, רופט דער אויבערשטער אויס צום פמליא של מעלה און זאָגט. זעהט נאָר וואָס מיין בעשעפעניש טהוט אויף די וועלט. און אין די זעלבע רגע פליהט אליהו הנביא אויף דעם אָרט וואו דער ברית איז, און געפינט זיך דאָרט. און צוליעב דעם דאַרף מען אָנגרייטען אַ בעזונדערע שטוהל פאַר זיין כבוד׳ס וועגען, און מען זאָל אויסרופען די ווערטער. זה הכסא של אליהו הנביא זכור לטוב. און אויב מען טהוט נישט אַזוי, געפינט ער זיך נישט דאָרט. און נאָך דעם ברית קומט אליהו פאַר דעם אויבערשטען און זאָגט פאַר איהם עדות, אַז דער און דער יוד האָט מקיים געווען די מצוה פון הייליגען ברית. און דאָס זעלבע מויל וואָס האָט אַמאָל מקטרג געווען, אַז יודען האָבען פערלאָזט דעם הייליגען ברית, זאָגט היינט עדות אַז יודען זענען יאָ מקיים דעם הייליגען ברית. און אַזוי האָבען מיר געלערנט אַז אליהו איז פאַר דעם נענש געוואָרען פון אויבערשטען. בעווייל ער האָט מקטרג געווען אויף יודען, וואָס זענען דעם אויבערשטענס קינדער. און אַזוי ווי אליהו האָט געזעהן אַז עס איז נישט געפעלען דעם אויבערשטען וואָס ער האָט גערערט שלעכטס אויף יודען, האָט אליהו אויף זיך מקבל געווען מיט אַ שבועה, אַז ער זאָל פון היינט אָן פאָרשטעלען פאַר דעם אויבערשטען די זכיות פון יעדען יוד ביז עביג. און אַז אַ יוד טהוט אַ מצוה קומט באַלד די רגע אליהו פאַר דעם אויבערשטען און זאָגט. אַזאַ און אַזאַ מצוה האָט געטהון דער און דער יוד. און אליהו געהט נישט אַוועק ביז ער שרייבט אויף די מצוה פון דעם מענש:

נאָך דעם איז אליהו הנביא פון דאָרט אַוועקגעגאַנגען, אויסצופיהרען וואָס דער אויבערשטער האָט איהם געהייסען. ער האָט געפונען דעם אלישע בן שפט אַקערן אין פעלד צוזאַמען מיט זיינע קנעכט. האָט אליהו גענומען זיין אויבער-מלבוש און האָט דאָס אַ וואָרף געטהון צו אלישע. דאָס איז געווען אַ צייכען אלישע זאָל פערשטעהן, אַז אליהו גיט איהם איבער זיין אויבער-מלבוש, און מיט דעם וועט ער איבערנעמען זיין רוח נבואה אויך. אלישע האָט באַלד פערלאָזט די אָקסען מיט דעם אַקערן, און איז נאָכגע-

נאַנגען

גאנגען נאך אליהו. ער האט אליהו בעדינט און איז געווארען זיין תלמיד:

אין די צייטען האט אחאב געזינדיגט א גרויסע זינד וועגען דעם וויינגארטען פון נבות, וועלכער האט אויך געוואהנט אין יזרעאל. אחאב האט חשק געקריגען צו דעם וויינגארטען, בעוויל ער איז געוועזען נאהנט צו זיין פאלאץ, אבער נבות האט איהם נישט געוואלט אוועקגעבען פאר קיין שום געלד, בעוויל די נחלה איז געוועזען פון זיינע עלטערן. האט אחאב'ס ווייב איזבל געמאכט מיט פאלשקייט, אז פאלשע עדות האבען נעזאגט אויף דעם נבות, אז ער האט געלעסטערט גאט מיט דעם מלך אחאב. אזוי נאך איז נבות בעשטראפט געווארען מען זאל איהם פערשטיינען, אזוי ווי א מורד במלכות. און א מורד במלכות וואס ווערט בעשטראפט מיט דעם טוידט, האט געהערט זיין פערמעגען צום מלך. און נאך דעם וואס נבות איז בעשטראפט געווארען מיט דעם טוידט, איז זיך אחאב גאנץ דרייסט אריינגעגאנגען אין דעם וויינגארטען צו ירשנען איהם. דאן האט דער אויבערשטער איהם אקעגען געשיקט אליהו הנביא מיט א שטרענגע נבואה. ער האט צו אחאב'ן אזוי געזאגט. „הער אוים דעם אויבערשטענס רייד, דו האסט גע'הרג'עט א מענש אזוי ווי א רוצח, אצונד געהסט דו איהם ירש'נען, פאר דאס וועט זיין, אז אויף דעם זעלבען ארט וואס די כלבים האבען געלעקט דאס בלוט פון נבות, וועלען זיי לעקען דיין בלוט אויך, און דיין גאנץ הויז-געזינד וועט פערשניטען ווערען, אז עס וועט פון דיר קיין זכר נישט בלייבען". אזוי ווי אחאב האט געהערט די רייד, איז ער געווארען זעהר טרויעריג, ער האט אויף זיך צוריסען זיינע מלבושים און האט אנגעטהון א זאק אויף זיין לייב און האט געפאסט. דאן האט גאט געזאגט צו אליהו. בעוויל אחאב איז געווארען אונטערטעניג פאר מיר, וועט דאס שלעכטס נישט קומען אויף איהם אין זיינע צייטען, נאר אין דער צייט פון זיין זוהן וועל איך ברענגען דאס שלעכטס אויף זיין הויז:

נאך אחאב'ס טוידט איז געווארען א מלך זיין זוהן אחזיה. האט זיך געמאכט אז אחזיה איז אראבגעפאלען פון א גאנעק, דורך די אייזערנע קראטען וועלכע האבען זיך פלוצלונג איינגעבראכען, און ער איז פון דעם קראנק געווארען. האט אחזיה געשיקט שלוחים צו פארשען ביי די עבודה זרה „בעל זבוב" דעם אבגאט פון עקרון, אויב ער וועט געזונד ווערען פון די קרענק, צי נישט. אליהו הנביא האט געטראפען אויפ'ן וועג די שלוחים פון מלך אחזיה, האט ער צו זיי געזאגט. קעהרט אייך צוריק צום מלך און איהר זאלט איהם די נבואה זאגען. „אזוי האט גאט געזאגט. צי איז דען נישטא קיין גאט ביי יודען, וואס דו האסט געשיקט פארשען ביי די עבודה זרה „בעל זבוב" דער אבגאט פון עקרון, פאר דאס וועסט דו שוין פון דעם בעט נישט אראבגעהן, נור דו וועסט שטארבען". די שלוחים

האבען

האבען זיך אומגעקעהרט און האבען אזוי געזאגט צום מלך. האט דער מלך זיי געפרעגט, ווי אזוי זעהט אוים דער מענש וואס האט אייך איבער־געגעבען די רייד. האבען זיי געזאגט, דער מענש טראגט לאנגע האר און איז ארומגעגארטעלט מיט א לעדערנע גארטעל. האט דער מלך געזאגט, דאס איז נישט קיינער, נאר אליהו הנביא. (רבי חנינא בן דוסא זאגט אז די גארטעל איז פון דער פעל פון איל, וועלכער איז בעשאפען געווארען פרייטאג פאר נאכט, ער זאל זיין א קרבן עולה אויף יצחק'ס ארט ביי דער עקידה). אחזיה איז געווארען זעהר בייז אויף אליהו האט ער געשיקט צו איהם פופציג זעלנער מיט זייער שר, זאלען ברענגען אליהו מיט געוואלד פאר דעם מלך. דער שר מיט זיינע זעלנער זענען געגאנגען און האבען גע־טראפען אליהו זיצענדיג אויף דעם שפיץ בארג. האט דער שר ארויפגע־שריגען צו אליהו מיט א שטרענגען טאן. הער נאר דו געטליבער מאן, דער מלך האט בעפוילען זאלסט באלד אראבגעהן. האט אליהו געענטפערט. נו אויב איך בין יא א געטליבער מאן, בעפעהל איך עס זאל אראב א פייער פון הימעל צו פערברענגען דיך מיט דיינע מענשען. עס איז טאקי באלד אראב א פייער פון הימעל און דער שר מיט אלע זיינע מענשען זענען פערברענט געווארען. האט דער מלך אחזיה געשיקט צום צווייטען מאל א אנדערן שר מיט פופציג זעלנער. דער צווייטער שר איז אויך געווען אזא עזותדיגער, האט ער מיט אלע זיינע מענשען געהאט דעם זעלבען סוף וואס די ערשטע. נאך דעם האט ווייטער דער מלך געשיקט צום דריטען מאל א נעראסענעם שר, אויך מיט פופציג זעלנער, און אזוי ווי דער דריטער שר איז צוגעקומען צום בארג האט ער אנידערגעקניעט פאר אליהו, און האט אנגעהויבען בעטען זיך ביי אליהו, ער זאל איהם נישט מעניש זיין אזוי ווי די ערשטע צוויי שרים, נאר ער זאל אין גוטען מיט איהם מיטגעהן. דאן איז אליהו אראב פון בארג און איז מיט זיי געגאנגען צום מלך. דארט האט אליהו איבערגע'חזר'ט זיינע רייד פון די נבואה פאר דעם מלך. אזוי ווי ער האט בעפוהלען צו איהם דורך די שלוחים, און דער מלך האט מורא געהאט עפים שלעכטס צו טהון אליהו. דער סוף איז געווען אז די נבואה איז מקוים געווארען. אחזיה איז געשטארבען, האט געקעניגט נאך איהם זיין ברודער יהורם:

ווי אזוי איז אליהו נסתלק געווארען לעבענ־דיגערהייד אין הימעל אריין:

ווען עס איז געקומען דער טאג וואס אליהו הנביא האט געדארפט נסתלק צו ווערען, האט ער געוואוסט אז ער וועט נישט שטארבען אזוי ווי אלע מענשען, נאר ער וועט קומען לעבענדיגערהייד אין הימעל אריין.

האט

האט ער נישט געוואלט אז דאס זאל געשעהן ווען ער וועט זיין צווישען מענשען, אלזא האט ער בעשטימט צו דערווייטערן זיך פון אלע מענשען דעם לעצטען טאג. און אפילו פון זיין תלמיד אלישע האט ער אויך געוואלט מעלים זיין דאס הסתלקות. האט אליהו געזאגט צו אלישע. בלייב דא זיצען, און איך מוז פון דאנעט אוועקגעהן, דען גאט האט מיך געשיקט קיין בית אל. אבער אלישע האט באלד געשוואורען אז ער וועט איהם נישט אבלאזען נאר ער מוז מיט איהם מיטגעהן. דען דער אויבערשטער האט מודיע געווען צו אלישע און צו אלע יונגע נביאים, ברוח הקודש, אז אין דעם טאג וועט זיין דאס הסתלקות פון אליהו הנביא, אלזא איז אלישע נאכגעגאנגען אליהו'ן קיין בית אל. דערנאך זענען זיי געגאנגען פון דארט קיין יריחו. נאך זיי זענען געגאנגען פון דערווייטענס פופציג יונגע לייט פון די יונגע נביאים. וועלכע האבען ש־ארק חשק געהאט צו זעהן דעם סוף פון אליהו. ווען אליהו מיט אלישע זענען געקומען צום ירדן, האט אליהו גענומען זיין אויבער־מלבוש און האט דאס פערוויקעלט, נאך דעם האט ער א קלאפ געטהון דערמיט אויף דעם וואסער פון ירדן, איז דער ירדן געשפאלטען געווארען, דאס וואסער האט זיך צורוקט פון ביידע זייטען און עס איז אזוי געבליבען שטעהן, זענען אליהו מיט אלישע אדורך־געגאנגען די גאנצע ברייט פון ירדן אין דער טריקעניש. און די פופציג יונגע נביאים זענען געבליבען שטעהן אויף די זייט ירדן. דאן האט אליהו געזאגט צו אלישע, וואס פער־לאנגסט דו פון מיר איך זאל דיר איבערלאזען, איידער איך ווער אבגעשייד פון דיר. האט אלישע געזאגט איך פערלאנג אז מיין רוח נבואה זאל זיין טאפעל ווי דיין רוח נבואה. האט אליהו געזאגט, דיין פערלאנג איז צו שטארק, נאר דאך אויב דו וועסט זוכה זיין מיך צו זעהן, ווען איך וועל ווערען פון דיר אוועקגענומען, זאג איך דיר צו אז עס וועט אזוי זיין ווי דו פערלאנגסט. און אויב נישט, וועט נישט זיין אזוי ווי דו פערלאנגסט. און בעווייל די חכמים האבען געזאגט, אז איין חבר פון אנדערן זאל נישט אבשיידען זיך, נאר ביי א שמועס פון תורה, אלזא האבען זיי ביידע אנגעהויבען צו שמועסען דברי תורה, און האבען שפא־צירט צוזאמען. אין דעם איז פלוצלונג אנגעקומען א פייערדיגע קאטש מיט פייערדיגע פערד, וועלכע האבען זיי ביידע צושייד, און אליהו איז מיט א שטורם־ווינד ארויף אין הימעל אריין. דער מלאך וואס איז געשיקט געווארען ארויף צו נעמען אליהו, האט נישט אזוי פשוט געקאנט קיין שליטה האבען איבער אליהו, בעווייל ער האט עוסק געווען מיט אלישע אין דברי תורה, אלזא האט ער זיך געטהון אזא עצה, אבצושיידען איינעם פון אנדערן דורך די פייערדיגע מרכבה, ממילא האט אליהו אויפגעהערט צו לערנען, דאן האט באלד דער מלאך געקאנט שולט זיין איבער אליהו, ארויפצונעמען איהם אין הימעל אריין לעבעדיגערהייד.

דער

דער הייליגער זוהר שרייבט. אז ווען דער אויבערשטער האט געשיקט א אנדערן מלאך ארויפצונעמען אליהו הנביא, האט זיך אנידערגעשטעלט דער מלאך המות מקטרג זיין אויף דעם. האט דער אויבערשטער איהם געזאגט, אז ווען די וועלט איז בעשאפען געווארען, איז באלד אזוי בעשטימט געווארען, אז אליהו הנביא זאל קומען אין הימעל אריין לעבעדיג. האט דער מלאך המות געזאגט, אז דורך דעם וועלען אבער אנדערע מענשען אויך האבען טענות מיט בקשות אז זיי זאלען קומען לעבעדיג אין הימעל אריין. האט דער אויבערשטער געענטפערט, אז אליהו הנביא איז נישט אזוי ווי אנדערע מענשען, און אז אליהו האט בכח דעם מלאך המות בטל צו מאכען פון די וועלט אינגאנצען. און נאך האט דער אויבערשטער געזאגט צום מלאך המות, אויב דו ווילסט דוקא האבען א שליטה איבער אליהו, אדרבא געה אראב צו איהם. דער מלאך המות איז טאקי באלד אראב צו אליהו, אבער אזוי ווי אליהו האט איהם דערזעהן, האט אליהו איהם ארונטערגעווארפען אונטער זיינע פיס, און האט איהם געוואלט פערניכטען אינגאנצען פון די וועלט, אבער דער אויבערשטער האט איהם נישט געגעבען אויף דעם קיין רשות. נאך שרייבט דער הייליגער זוהר. אז ווען אליהו איז ארויף אין הימעל אריין האט זיך זיין רוח אבגעשייד פון דעם גוף און איז געווארען א הייליגער מלאך. אזוי ווי אלע הייליגע מלאכים אין הימעל, און ער טהוט דעם אויבערשטענס שליחות אויף דער וועלט, און אלע נסים וואס דער אויבערשטער טהוט אויף דער וועלט איז אלץ דורך אליהו הנביא. און ווען ער קומט אראב אויף דער וועלט בעוויזט ער זיך פאר מענשען אין א געשטאלט פון א גוף, אזוי ווי אלע מענשען. רבי שמעון האט געפרעגט ווי אזוי איז דאס מעגליך, אז אליהו איז ארויפגעקומען אין הימעל אריין לעבעדיג, דאס איז דאך בעוואוסט אז אין אלע הימלען קאן זיך נישט דערהאלטען אפילו איין קערנדל פון די וועלטס-זאכען, נאר דער סוד געפינט זיך נאך אין אדם הראשון'ס ספר. דארט שטעהט אז עס וועט אמאל אראבקומען אויף דער וועלט א רוח פון הימעל. דער רוח וועט אריין אין א קערפערליכען גוף. ער וועט זיך רופען אליהו. און מיט דעם גוף וועט ער ארויף אין הימעל מיט א רוח סערה אין א וואלקען, און דארט אין דעם וואלקען וועט זיין רוח ארוים פון דעם קערפערליכען גוף, און ער וועט אריין אין א לויטערן גוף פון א ליכטיגקייט מיט וועלכען ער וועט קאנען פליהען אין הימעל אריין, צו געפינען זיך צווישען די מלאכים. און דער ערשטער גוף וועט בלייבען ליגען אין וואלקען. און ווען ער וועט דארפען צוריק אראבצוקומען אויף דער וועלט, וועט ער פריהער אריין אין דעם וואלקען, דארט וועט ער אויסטהון דעם הימלישען גוף און וועט זיך אנטהון דעם קערפערליכען גוף, מיט וועלכען ער וועט זיך בעוויזען אויף דער וועלט. און מיט איעלכע צוויי גופים וועט זיך אליהו קאנען געפינען אויף ביידע וועלטען:

אזוי ווי אלישע האט דערזעהן אליהו'ס ארויפפליהען אין הימעל אריין האט ער אנגעהויבען צו שרייען: „מיין פאטער! מיין פאטער! דו ביזט דאך בעסער מגין אויף יודען ווי אלע זייערע חיילות מיט כלי זיין". און אז אליהו איז געווארען שוין אינגאנצען פערהוילען פון אלישע'ס אויגען, האט אלישע זיך קורע געווען די מלבושים, אזוי גוט ווי אליהו וואלט געווען געשטארבען. נאך דעם האט אלישע דערזעהן ליעגענדיג פאר איהם אליהו'ס אויבער־מלבוש, וועלכעס איז אראבגעפאלען פון איהם, ווען ער איז אין הימעל אריין געפלויגען. האט דאס אלישע אויפגעהויבען און איז צוגעגאנגען צום ירדן און האט מיט דעם מלבוש א קלאפ געטהון אין וואסער און האט אזוי געזאגט. „וואו איז דער גאט פון אליהו, וועלכער זאל מיר געבען דעם זעלבען קראפט, איך זאל אויך קאנען בעווייזען אזא מופת ווי אליהו". דאן איז דער ירדן געשפאלטען געווארען און דאס וואסער האט זיך צוטהיילט, און אלישע איז אריבערגעגאנגען דעם ירדן אין דער טריקעניש. דאס אלעס וואס דא איז פארגעקומען האבען די יונגע נביאים, וועלכע זענען געווען אין יריחו, געזעהן פון דערווייטענס. האבען זיי געזאגט איינער צום אנדערן, אז דער רוח נבואה פון אליהו האט גערוהט אויף אלישע. און זענען אלע געקומען צו אלישע און האבען זיך געבוקט פאר איהם מיט דעם פנים צו דער ערד, צו ווייזען, אז פון היינט אן וועלען זיי זיין אונטערטעניג ביי איהם, אזוי ווי ביי אליהו. דאך האבען די יונגע נביאים נישט פערשטאנען, אז אליהו איז מיט זיין גוף ארויפגעפלויגען אין הימעל אריין לעבעדיגערהייד, נאר זיי האבען געטראכט אז אין דער הייך צווישען די וואלקענס איז אליהו'ס רוח ארויס פון זיין גוף, און דער שטורם־ווינד האט ערגיץ אראבגעווארפען דעם גוף צווישען די בערגער. אליא האבען פופציג יונגע נביאים בעשטימט צו געהן זוכען אליהו'ס גוף, כדי זיי זאלען קענען איהם מספיד זיין און קובר זיין בכבוד גדול. דריי טעג האבען זיי געזוכט, און האבען נישט געפונען, דאן האבען זיי פערשטאנען אז אליהו איז מיט זיין גוף געפלויגען אין הימעל אריין לעבענדיגערהייט. פון דאמאלס אן האט זיך נאך אליהו נישט בעוויזען בפרסום, אז יעדער זאל איהם זעהן, ביז איידער דער משיח וועט קומען, דאמאלס וועט ער זיך ווידער בעווייזען בפרסום פאר די גאנצע וועלט. אויסער די צדיקים וועלכע זענען זוכה צו גילוי אליהו בעוויזט זיך היינט אויך אליהו צו זיי, נאר בהסתר, אז קיין אנדערער זאל איהם נישט זעהן:

אין דער צייט וואס האט געקעניגט יהורם מלך יהודה, וועלכער האט זיך פערפעסטיגט מיט זיין מלוכה דורך מערדעריי און רציחה, בעוויייל ער האט אויסגעהרג'עט אלע זיינע ברידער מיט דער שווערד, און אויסער־דעם איז ער געגאנגען אין זעהר א שלעכטען וועג, בעוויייל ער האט גענומען אחאב'ס א טאכטער פאר א ווייב, איז אמאל פלוצלונג אנגעקומען

פאר

נאָט פון נבואה שאַרפֿע אַ מיט הנביא אליהו פון בריעף אַ איהם פאַר
דער אינהאַלט פון דער נבואה איז געווען, אַז יהורם וועט האָבען בקרוב
אַ שווארצען סוף. עס וועט קומען אויף זיין גאַנץ הויז אַ גרויסע מגפה,
וועלכע וועט ברענגען אויף זיי פיעל ביטערע קרענק, און יהורם וועט
שטאַרבען מיט זעהר אַ מיתה משונה. און עס איז טאַקי פינקטליך מקוים
געוואָרען אַלעס אַזוי ווי עס איז געשטאַנען אין דעם בריעף. לויט רעכנונג
איז דער בריעף געקומען צום מלך יהורם דאָס זיבענטע יאָהר נאָך דעם
הסתלקות פון אליהו הנביא. און ווי אַזוי נאָך דער בריעף איז געשריבען
געוואָרען דורך אליהו. דערסטגלייבען ווי אַזוי נאָך דער בריעף איז
אָנגעקומען פאַר דעם מלך יהורם, איז אין דעם דאָ פיעל דעות צווישען די
מפרשים. אָבער דעם ריכטיגען אמת וועט מען ערשט וויסען, ווען דער
זעלבער שרייבער פון דעם בריעף וועט זיך באַווייזען בקרוב צו אַלע יודען
דאַן וועט ער אונז דערלייכטען די אויגען במהרה בימינו אמן:

דריטע אבטיילונג.

אלע וואונדערליכע מעשיות פון אליהו הנביא אין דער צייט פון די חכמי התלמוד, און פון די לעטצטע דורות.

אין די גמרא נדרים שטעהט, אז דער תנא רבי עקיבא ווען ער איז נאך געווען אין דער יוגענד א ארעמער פאסטוך, איז בעשטאנען א טאכטער פון דעם גרויסען גביר כלבא שבוע, וועלכער האט געוואהנט אין ירושלים, אז זי זאל צו איהם מקודש ווערען פאר א וויב. נאך דעם וואס רבי עקיבא האט זי מקדש געווען, איז כלבא שבוע פון דעם געוואהר געווארען, איז ער געווארען זעהר בייז און האט זי מדיר הנאה געווען, אז זי זאל נישט טארען קיין הנאה האבען פון זיין פערמעגען. דערנאך האט זי מיט איהם חתונה געהאט אין ווינטער. קיין דירה האבען זיי נישט געהאט, האבען זיי געמוזט שלאפען אין דעם שפייכלער פון שטרוי. אין דער פריה האט דאס וויב איהם ארויסגעקליבען די שטיקלעך שטרוי פון צווישען זיינע האר. האט רבי עקיבא צו איהר געזאגט, ווען איך וואלט געהאט געלד, וואלט איך דיר געקויפט א גאלדען ציערונג, אויף וועלכען עס איז אויסגעמאלט די שטאדט ירושלים. אין דעם איז צוגעקומען אליהו הנביא פארשטעלט אזוי ווי איין ארעמאן, און האט אנקלאפענדיג ביי דער טהיר אריינגעשריגען צו זיי. איך בעט אייך האט רחמנות און שענקט מיר א ביסעל שטרוי, ווארען מיין וויב איז געלעגען געווארען אויף דער בלויסער ערד, און איך האב גאר נישט וואס איהר אונטערצולעגען. דאן האט רבי עקיבא געטרייסט זיין וויב און האט צו איהר געזאגט. זעהסט עס געפינט זיך נאך ארעמערע מענשען ווי מיר זענען, וועלכע האבען אפילו קיין ביסעל שטרוי אויך נישט. נאך דעם האט דאס וויב צו איהם געזאגט, פאלג מיך און געה ערגעץ אין א ישיבה לערנען תורה. איז רבי עקיבא אוועק אין דער ישיבה פון רבי אליעזר מיט רבי יהושע און האט דארט געלערענט תורה צוועלף יאהר. נאך דעם איז ער אהיים געגאנגען. איידער ער איז אריינגעקומען אין שטוב אריין האט ער געהערט אונטער די וואנד פון זיין וויבס שטוב ווי א רשע זידעלט זיין וויב און זאגט צו איהר. א שעהנע זאך אויף דיר וואס דיין פאטער האט דיך מדיר הנאה געווען פון זיין פערמעגען. איינס, ווי קומסט דו עפיס צו אזא מאן, וועלכער איז נישט דיינס גלייכען. דו ביזט דאך עפיס דעם רייכען כלבא שבוע'ס א טאכטער און ער איז א פאסטוך. צווישענס וועהסט דו דאך נאך אלעמען אז דו ביזט איהם

פערמיאוסט

פערמיאוסט געווארען, און שוין צוועלף יאהר וואס ער האט דיך איבערגעלאזט א לעבעדיגע אלמנה. האט זי דעם רשע געענטפערט. ווען מען מאן זאל מיך פאלגען וואלט איך איהם געהייסען ער זאל דארט זיצען און לערנען נאך צוועלף יאהר. אזוי ווי רבי עקיבא האט דאס דערהערט האט ער געזאגט. נו אז זי האט יא מיר געגעבען רשות נאך צו לערנען, וועל איך טאקי צוריק געהן אין דער ישיבה נאך לערנען תורה. און איז באלד צוריק און האט געלערנט תורה נאך צוועלף יאהר. נאך דעם איז ער אהיים מיט פיער און צוואנציג טויזענד תלמידים. אין שטאדט האט מען זיך דערוואוסט אז עס קומט אן עפיס א גרויסער תנא מיט זעהר פיעל תלמידים, איז די גאנצע שטאדט אקעגען געגאנגען. רבי עקיבא'ס ווייב איז אויך אקעגען געגאנגען. ווען זי האט זיך צוגעשטופט אנצוקוקען דאס פנים פון רבי עקיבא, האבען די תלמידים זי נישט צוגעלאזט. האט רבי עקיבא דערהערט, האט ער געזאגט צו זיי. לאזט איהר צו, דען מיין תורה און אייערע תורה געהער אלעם צו איהר.

אין מדרש שטעהט אז רבי יהושע בן לוי האט געפאסט א לאנגע צייט, און האט מתפלל געווען ער זאל זוכה זיין צו זעהן אליהו הנביא. מען האט איהם פון הימעל צוליעב געטהון און אליהו הנביא האט זיך צו איהם בעוויזען. האט אליהו איהם געפרעגט. וואס פאר א בקשה האסט דו צו מיר וועל איך דיר טהון וואס דו פערלאנגסט. האט רבי יהושע בן לוי צו איהם געזאגט, איך פערלאנג מיט דיר מיטצוגעהן א צייט, איך זאל זעהן דיינע וואונדערליכע מעשים אויף דער וועלט, כדי איך זאל פון דיר פיעל חכמה לערנען. האט אליהו געזאגט, דו וועסט דאך אבער נישט קאנען פערטראגען צוקוקען זיך צו מיינע וואונדערליכע מעשים, און געוויס וועסט דו תמיד מיך מטריח זיין מיט דיינע שאלות און מיט דיינע קשיות, איך זאל דיר זאגען די סודות פון מיינע מעשים, און דאס איז נישט פאר מיר. האט רבי יהושע בן לוי געענטפערט, איך זאג דיר צו מיין הערר אז איך וועל דיך קיין קשיות נישט פרעגען, איך וועל נאר זעהן און שווייגען, דען מיין פערלאנג איז זעהר שטארק נאר צו זעהן דיינע וואונדערליכע מעשים אויף דער וועלט. דאן איז אליהו בעשטאנען איהם מיטצונעמען, נאר ער האט זיך אויסגערעדט מיט איהם בפירוש, אז באם ער וועט איהם איבערפרעגען שאלות וועגען זיינע מעשים, זאל ער שוין מעהר מיט איהם נישט געהן. נאך דעם זענען זיי ביידע געגאנגען אין וועג אריין. צום ערשטען זענען זיי אנגעקומען אין א דארף צו א גרויסען ארעמאן, וועלכער האט נישט מעהר פערמאגט ווי איין קוה אין שטאל. און דער ארעמאן מיט זיין ווייב זענען פונקט געזעסען פאר די טהיר ווען די צוויי אורחים זענען אנגעקומען. ווי דער ארעמאן מיט'ן ווייב האבען דערזעהן אז די אורחים געהען צו זיי, זענען זיי ביידע אנטקעגען געגאנגען און האבען זיי ארייננעבעטען צו זיך

אין שטוב ארײַן, און האָבען זײ מכבד געװעזען מיט עסען און טרינקען, פון װאָס זײ האָבען פערמאָגט אין שטוב. די אורחים האָבען געגעסען און געטרונקען און האָבען דאָרט אויך גענעכטיגט. אין דער פריה האָבען זיך די אורחים מכין געװעזען אװעק צו געהן. פאַר דעם אװעקגעהן האָט רבי יהושע בן לוי געהערט װי אליהו האָט מתפלל געװעזען, אַז דער קוה זאָל אַ פּגירה טרעפען. און די קוה איז טאַקי באַלד געפּגר'ט און זײ ביידע זענען פון דאָרט אװעק געגאַנגען. אָבער רבי יהושע בן לוי פון גרױס קרענקונג איבער די קוה האָט ער נישט געקאָנט געהן װײַטער. זײַן הארץ האָט אין איהם שטאַרק געקלאַפּט און האָט זיך געטראַכט, היתכן פאַר װאָס זאָל דאָס אליהו אַזאַ רציחה טהון, צי האָט ער שוין נישט געהאַט קײן אַנדערן שכר מכבד צו זײַן דעם אָרעמאַן מיט זײַן װײַב, פאַר דעם װאָס זײ האָבען מיט אונז מקיים געװעזען די מצוה הכנסת אורחים בשמחה, נאָר מיט אַ פּגירה אויף זײַער קוה, פון װעלכע זײ האָבען זיך מפרנס געװעזען. און רבי יהושע בן לוי האָט זיך נישט געקאָנט אײַנהאַלטען און האָט געמוזט איבערפרעגען אליהו מיט דיזע װערטער. „מײַן הערר! איך בעט דיך זעהר שטאַרק, זאָג מיר פאַר װאָס האָסט דו אַנגעשיקט אַ פּגירה אויף דעם אָרעמאַן'ס קוה, זײ זענען דאָך גוטע מענשען און האָבען אונז מכבד געװעזען, און האָבען מקיים געװעזען די מצוה הכנסת אורחים מיט זײַער גאַנצען כח"? אויף דעם האָט אליהו איהם געענטפערט. צי געדענקסט דו שוין נישט דעם תנאי װאָס איך האָב מיט דיר אויסגענומען, אַז דו זאָלסט נאָר קוקען און שװײַגען. נאָר אויב דו װילסט איך זאָל מיך שוין פון דיר אָבשײדען װעל איך דיר זאָגען דעם סוד פון די מעשה. רבי יהושע בן לוי איז אָבער געװעזען אַ שאָד אָבצושײדען זיך פון אליהו, האָט ער געמוזט שװײַגען און האָט שוין מעהר נישט געפרעגט. זײ זענען געגאַנגען װײַטער צװאָבען אַ גאַנצען טאָג. אויף דער נאַכט זענען זײ אַרײַנגעקומען צו אַ גרױסען עושר. דער עושר האָט זיך אויף די צװײ אורחים גאָר נישט אומגעקוקט, און האָט גאָר נישט געװאָלט רעדען מיט זײ, און מען האָט זײ נישט מכבד געװעזען מיט קײן שום זאַך. זײ האָבען דאָרט אַזױ איבערגענעכטיגט די נאַכט אָהן עסען אָהן טרינקען. גאַנץ פריה איז אליהו אַרױסגעגאַנגען און האָט זיך אַרומגעדרעהט אויף דעם הויף מיט רבי יהושע בן לוי, האָט ער געזעהן אַז אײן װאַנד פון דעם עושר'ס הויף איז אײַנגעפאַלען, און מען דאַרף זי צוריק אויפמויערן. האָט אליהו מתפלל געװעזען עס זאָל געשעהן אַ נס, אַז די װאַנד זאָל פון זיך זעלבסט אויפגעמויערט װערען. און עס איז באַלד אַזױ געשעהן, די װאַנד איז פּלוצלונג אַלײן אויפגעשטעלט געװאָרען. נאָך דעם זענען זײ ביידע װײַטער אװעק געגאַנגען. רבי יהושע בן לוי האָט זיך װײַטער שטאַרק פערװאונדערט אויף די מעשה, און האָט נישט געהאַט קײן מנוחה אויף זײַן הארץ. ער האָט אָבער מורא געהאַט איבערצופרעגען זיך אליהו, פאַר װאָס קומט דאָס דעם שלעכטען עושר אַזאַ טובה צו טהון, און האָט געמוזט שװײַגען. זײ

זענען

זענען ווייטער געגאנגען צוזאמען א גאנצען טאג. אויף דער נאכט זענען זיי אנגעקומען אין א גרויסע שטאדט. דארט זענען זיי געגאנגען אין א שעהנע רייכע שוהל אריין, וואו די בעלי בתים זענען זיך געזעסען אויף שעהנע טייערע שטוהלען, יעדער לויט זיין רייכטהום. דער שוהל־שמש האט אויסגערופען, אז עס איז דא צוויי אורחים, ווער וויל זיי אהיימנעמען אויף נאכט־עסען מיט נאכט־לעגער. האט זיך איינער אנגערופען צום שמש. פערדרעה נישט קיינעם קיין קאפף, עס איז גענוג זאלסט דא אהערברענגען ברויט מיט זאלץ מיט וואסער, און זאלען זיי זיך דא אין די פאדער־שוהל איבערנעכטיגען. עס איז טאקי אזוי געבליבען. קיינער האט די אורחים נישט אהיימגעבעטען, און זיי האבען זיך דארט איבערגענעכטיגט מיט ברויט און וואסער. אין דער פריה פאר זייער אוועקגעהן האט אליהו די בעלי בתים בעוואונשען מיט די ברכה „דער אויבערשטער זאל אייך העלפען איהר זאלט אלע זיין גבאים". נאך דעם זענען זיי פון דארט אוועקגעגאנגען אין וועג אריין. רבי יהושע בן לוי איז ווייטער נאך מעהר פול געווארען מיט פערוואונדערונג און עגמת נפש איבער אליהו'ס מעשים. ער האט זיך איינגעהאלטען מיט אלע קרעפטען און פערשוויגען. פאר נאכט זענען זיי ווייטער אנגעקומען אין א שטאדט אריין. צום דאווענען זענען זיי געגאנגען אין שוהל אריין. דא האט מען זיי אויפגענומען מיט כבוד. יעדער בעל הבית האט זיך געפרייד מיט זיי און האט געוואלט פארבעטען צו זיך די אורחים. און דא וואו זיי האבען גענעכטיגט האט מען זיי שטארק מכבד געווען. אין דער פריה פאר זייער אוועקגעהן זענען זיי געגאנגען אין שוהל אריין צום דאווענען. דארט האט רבי יהושע בן לוי געהערט ווי אליהו האט איבערגעלאזט די בעלי בתים אזא ברכה. „דער אויבערשטער זאל אייך העלפען אז עס זאל זיך נישט געפינען צווישען אייך מעהר ווי איין גבאי". און האבען זיך געזעגענט און זענען פון דארט אוועקגעגאנגען. רבי יהושע בן לוי האט זיך ווייטער נאך מעהר פערוואונדערט. היינט נאך אזא בעהאנדלונג ווי זיי האבען דא געהאט אין דער שטאדט, קומט איבערצולאזען אזא קללה. הכלל עס האט רבי יהושע בן לוי אזוי ווייט געדריקט אליהו'ס מעשים, אז ער האט זיך שוין נישט געקאנט מעהר איינהאלטען, און האט זיך מיישב געווען, וואס עס וועט זיין לאז זיין, און ער מוז שוין אליהו איבערפרעגען אויף די אלע זיינע וואונדערליכע מעשים. האט רבי יהושע בן לוי געזאגט צו אליהו. איך בעט דיך איבער מיין הערץ, זאג מיר די סודות פון דיינע וואונדערליכע מעשים, דען מיין הארץ קלעמט מיך זעהר שטארק, אז איך מוז מיך שוין איבערפרעגען. האט אליהו איהם געענטפערט. נו אויב דו ווילסט דיך מיט מיר צושיידען וועל איך דיר זאגען אלע סודות פון די וואונדערליכע מעשים, וואס דו האסט פון מיר צוגעזעהן. זאלסט וויסען אז דער ארעמאן וואס איך האב געהרג'עט זיין קוה, איז געווען א גזירה אין הימעל אז אין דעם זעלבען טאג זאל דעם ארעמאן'ס ווייב שטארבען, האב איך מתפלל געווען

געווען אז די קוה זאל זיין איהר כפרה, בעווייל די אשה איז א צדקת, און דורך איהר וועט נאך דער ארעמאן פיעל גוטס האבען. און דאס וואס דו האסט געזעהן אז איך האב מתפלל געווען ביי דעם שלעכטען עושר, אז די איינגעפאלענע וואנד זאל פון זיך זעלבסט אויפגעמויערט ווערען, שטעקט אין דעם אזא סוד. דען ווען איך וואלט נעווען דערלאזט אז דער עושר אליין זאל אויפשטעלען די וואנד, וואלט ער געווען אויפגעגראבען דעם פונדאמענט, וואלט ער דארט געפונען א גרויסען אוצר פון גאלד און זילבער. אלזא האב איך מתפלל געווען, אז די וואנד זאל פון זיך זעלבסט אויפגעשטעלט ווערען. און דער סוף וועט זיין אז בקרוב וועט די וואנד איינפאלען, און זי וועט שוין קיינמאל נישט צוריק אויפגעשטעלט ווערען. און דאס וואס איך האב געוואונשען אין דער גרויסער שוהל די שלעכטע בעלי בתים, אז זיי זאלען אלע זיין גבאים, דאס איז פאר זיי א גרויסער עונש און א קללה. דען דורך דעם וועט זיין תמיד צווישען זיי גרוים מחלוקת, בעווייל יעדער וועט זיך שטארקען מבטל צו זיין דעם אנדערנס דעה. און אזוי איז אויף אלע ערטער, וואו עס איז דא פיעל מנהיגים, דארט איז דא נישט קיין ארדנונג, נאר א חורבן. און אצונד דארפסט דו שוין אליין צו פערשטעהן, אז די אנדערע שטאדט מיט די גוטע בעלי בתים, וואס איך האב זיי בעוואונשען זיי זאלען נאר פערמאגען איין גבאי, איז דאס נישט קיין קללה, נאר א אמת׳ע ברכה, דען דורך דעם וועט זיין ביי זיי שלום, און אלע וועלען פאלגען דעם מנהיג׳ס דעה, וועט אלעס אויסגעפיהרט ווערען. נאך האט אליהו געזאגט צו רבי יהושע בן לוי פאר זיין אבשיידען זיך. זאלסט וויסען אז ווען דו וועסט זעהן א רשע וואס איז מצליח, און עס געהט איהם זעהר גוט, זאלסט דו דיך אויף דעם נישט פערוואונדערן, און זאלסט דיך נישט לאזען איבערגערעדט צו ווערען פון יצר הרע, דען דאס איז נישט אויף זיין גוטען, נאר אויף זיין שלעכטען. און אויב דו וועסט זעהן א צדיק, וואס האט תמיד צער און ליידט פיעל צרות ווי לאנג ער לעבט, זאל דיך נישט פערדריסען, און זאלסט דיך נישט לאזען פון יצר הרע ער זאל אין דיר אריינברענגען קשיות אויף דעם אויבערשטענס הנהגה, ווי אזוי ער פיהרט עפיס די וועלט. נאר זאלסט האבען אמונה אז דער אויבערשטער איז אמת וצדק, און זיין משפט איז אויך אמת וצדק, און ער פיהרט די וועלט מיט א השגחה פרטית אויף יעדען מענש. נאר מיר קאנען נישט זעהן וואס ער זעהט. און מיר קאנען נישט וויסען וואס ער ווייסט. נאך דעם האבען זיי זיך געזעגענט, און יעדער איז זיך געגאנגען זיין וועגס.

אין די גמרא כתובות שטעהט, אז ווען רבי יהושע בן לוי האט געדארפט נפטר צו ווערען האט ער דעם מלאך המות אבגענארט, און עס איז איהם געראטען צו קומען לעבעדיגערהייט אין גן עדן אריין. דאן

איז

איז איהם אליהו הנביא באלד אנטקעגען געקומען און האט איהם געפיהרט אויף זיין ארט, וועלכעס איז געוועזען אנגעגרייט פאר איהם אין גן עדן. און אליהו האט אויסגערופען פאר איהם. מאכט אנ'ארט און לאזט אדורך רבי יהושע בן לוי, מאכט אנ'ארט און לאזט אדורך רבי יהושע בן לוי.

אין מדרש שטעהט, אז אליהו הנביא מיט רבי יהושע בן לוי האבען געפלעגט צו לערנען תורה צוזאמען אין גן עדן. האט זיך אמאל געמאכט אז זיי האבען געהאלטען ביי א ענין וואס דער תנא רבי שמעון בר יוחאי האט געזאגט, און זיי האבען דאס נישט פערשטאנען. איז ביי זיי געבליבען זיי זאלען געהן אין גן עדן ביז צום היכל פון רבי שמעון בר יוחאי, כדי איהם זעלבסט צו פרעגען דעם פשט פון זיינע רייד. איז אריינגעגאנגען צום ערשטען אליהו הנביא. האט רבי שמעון בר יוחאי איהם געפרעגט, ווער נאך איז מיט דיר מיטגעקומען. האט אליהו געענטפערט, ער איז דער גרעסטער צדיק פון דעם דור, מיט דעם נאמען רבי יהושע בן לוי. האט רבי שמעון בן יוחאי געפרעגט, צי דער רעגען-בויגען האט זיך בעוויזען אין זיינע צייטען. האט אליהו געענטפערט, אז יא. האט רבי שמעון בר יוחאי געזאגט, אויב דער רעגען-בויגען איז געזעהן געווארען אין זיינע צייטען, איז דאך א סימן אז די וועלט איז דאמאלס ראוי געוועזען צו א מבול, און אז דער רבי יהושע בן לוי האט נישט געקאנט מגין זיין אויף די גאנצע וועלט, פאר דאס איז ער נישט ווערטה אנצוקוקען מיין פנים:

אין די גמרא עבודה זרה שטעהט, אז דאס מלכות פון רום האט אמאל גענומען רבי אלעזר בן פורטא אין תפיסה אריין, איבער א מסירה וואס מען האט אויף איהם געמאכט פינף בלבולים. בשעת דעם משפט האט מען איהם צום ערשטען געפרעגט. פאר וואס האסט דו געלערנט תורה, און פאר וואס האסט דו געגנב'ת. האט ער זיי געענטפערט. ממה נפשך איז דאך איינס פון די צוויי זיכער א ליגען. דען דאס פערשטעהט דאך יעדער, אז א שווערד מיט א גמרא קאן נישט זיין צוזאמען, א תלמיד חכם גיבט זיך נישט אב צו גנבות, און דער וואס גיבט זיך אב צו גנבות דער איז זיך נישט מוסר נפש צו לערנען תורה, הייסט אז איינס פון די צוויי איז זיכער א פאלשער בלבול, קאנט איהר דאך שוין פערשטעהן אז דער מסור איז א ליגנער, און דאס אנדערע איז אויך נאר א פאלשער בלבול. דערנאך האט מען איהם געפרעגט, פאר וואס רופט מען דיך רבי. האט ער געענטפערט. בעוויל איך בין א רבי פון וועבערס, וואס איך האב זיי אויסגעלערנט די מלאכה פון וועבעריי. האבען די שופטים איהם געפרובט צי ער קאן טאקי וועבעריי. זיי האבען געלאזט ברענגען צוויי קנוילען גארן. איין קנויל איז געוועזען קעטי גארן, און איין קנויל איז געוועזען שאס גארן. האבען זיי איהם געפרעגט, זאג אונז וועלכע קנויל איז קעטי גארן, און וועלכע קנויל איז

שאט

שאם גארן. איז געשעהן א נס אז עס איז ארומגעפלויגען צוזאמען צווי זמער-פויגעלעך אין דעם זאל, איינס א זכר איינס א נקבה, האט דאס פויגעלע וואס איז געוועזן א זכר זיך געשטעלט אויף דעם קנויל פון שאם גארן, און דאס פויגעלע וואס איז געוועזן א נקבה האט זיך אנידערגעשטעלט אויף דעם קנויל פון קעטי גארן. און בעוויל דער קעטי גארן נעמט אריין דעם שאם גארן, האט ער פערשטאנען צו ענטפערן וועלכע קנויל איז שאם גארן, און וועלכע קנויל איז קעטי גארן. נאך האט מען איהם געפרעגט, פאר וואס ביזט דו נישט געקומען אין דעם שטאדטס-קלוב אריין צו פרעהען זיך צוזאמען מיט אונז אין דעם טאג פון אונזער חאגע, אזוי ווי אונזער בעפעהל איז געוועזן. האט רבי אלעזר געענטפערט, בעוויל איך בין זעהר שוואך אויף דער עלטער, האב איך מורא געהאט אז דער המון זאל מיך נישט צוטרעטען מיט זייערע פיס. האבען די ריכטער איהם אבגעפרעגט, ציי האט זיך אמאל פערלאפען אז מען האט דארט א מענש צוטרעטען. איז ווייטער געשעהן א נס, אז אין דער זעלבע צייט האט מען אין דעם שטאדטס-קלוב צוטרעטען אנ'אלטען מאן. ווייטער האבען זיי איהם געפרעגט. פאר וואס האסט דו פריי געלאזט דיין עבד, קעגען אונזער בעפעהל מען זאל קיין קנעכט נישט בעפרייען. האט רבי אלעזר געזאגט, אז דאס איז אויך א פאלשער בלבול. האט זיך דארט געפונען איינער וואס האט געוואלט עדות זאגען, אז דאס איז יא אמת. איז געקומען אליהו הנביא פארשטעלט אזוי ווי איינער פון זייערע שרים וואס האבען זיך דארט געפונען, און האט געזאגט צו דעם עדות, פאלג מיך, לאז אב, און זאג נישט קעגען דעם יוד קיין עדות. דו זעהסט דאך אז איהם איז שוין ביז יעצט נסים געשעהן, וועט דאך מסתמא קעגען דעם בלבול אויך איהם עפים א נס געשעהן. און דו וועסט מיט דיין עדות זאגען גאר נישט מאכען, נאר דו וועסט בלייבען א נארישער רשע, איז גלייכער זאלסט אבהאקען פון דיין עדות זאגען. דער רשע האט אבער נישט געקוקט אויף אליהו'ס רייד, און האט דוקא געוואלט געהן עדות זאגען. דער זעלבער עדות איז געוועזן א שליח פון גרויסע שרים, ער זאל אוועקפיהרען כתבים קיין רום. און זאל זיי אבגעבען אין קיסר'ס האנד אריין, און די אלע כתבים האט דער עדות געהאלטען ביי זיך. איז צוגעגאנגען אליהו צו איהם און האט ארויסגעהאפט די כתבים און האט זיי אוועקגעשליידערט אויף א מרחק פון פיער הונדערט מייל. דער עדות איז ארויסגעלאפען זוכען די כתבים, און האט שוין מורא געהאט צוריקצוקומען לעדיג אהן די כתבים. אזוי נאך איז רבי אלעזר פון דעם משפט ניצל געווארען:

אין די גמרא עבודה זרה שטעהט אז רבי מאיר האט זיך מוסר נפש געוועזן, מציל צו זיין, זיין ווייב'ס שוועסטער, רבי חנינא בן תרדיון'ס טאכטער, וועלכע איז געפאנגען געווארען זי זאל זיצען אין א געצעלט

פון

פון זנות. רבי מאיר האָט מיט זיך גענומען צוויי טעפּ גאָלדענע רענדלעך און איז געגאַנגען זי אויסלייזען. רבי מאיר האָט אַזוי געזאָגט, אויב זי האָט נאָך נישט געטהון קיין עבירה וועט געוויס דער אויבערשטער אַ נס טהון, אַז איך וועל זי קאָנען מציל זיין. און אויב זי האָט יאָ שוין געטהון אַ עבירה, וועל איך זי שוין נישט קאָנען מציל זיין. אַלזאָ איז צום ערשטען געגאַנגען רבי מאיר צו ערקונדיגען זיך וועגען דעם. ער האָט זיך פערשטעלט פאַר אַ זעלנער אַ רייטער און איז צו איהר אַריינגעגאַנגען, האָט ער צו איהר געזאָגט, בעשטיי אויף מיר, האָט זי איהם געענטפערט, איך האָב היינט סדר נשים. האָט ער צו איהר געזאָגט, איך וועל וואַרטען אויף דיר. האָט זי געזאָגט, איז דען דאָ נישט דאָ פיעל שעהנערע פאַר מיר. האָט רבי מאיר פערשטאַנען, אַז געוויס ענטפערט זי אַזוי יעדען, און זי האָט נאָך קיין עבירה נישט געטהון. איז רבי מאיר געגאַנגען צום שומר פון דער תפיסה און האָט צו איהם געזאָגט, איך וועל דיר געבען צוויי טעפּ גאָלדענע רענדלעך און גיב מיר אַרויס דאָס מיידעל. און אויב דער שר פון דער תפיסה וועט דערפון געוואָהר ווערען, וועסט דו איהם געבען איין טאָפּ רענדלעך מפיים צו זיין, און דער אַנדערער טאָפּ רענדלעך וועט דיר בלייבען. האָט דער שומר געזאָגט, וואָס וועל איך אָבער טהון אַז מען וועט מיך פערקלאָגען דערנאָך פאַר אַ אַנדערן שר. האָט רבי מאיר צו איהם געזאָגט, דו האָסט גאָר נישט וואָס מורא צו האָבען, אויב מען וועט וועלען דיך בעשטראָפען, זאָלסט דו אַ געשריי טהון, „גאָט פון רבי מאיר! ענטפער מיר". דאַן וועסט דו באַלד ניצל ווערען, אַז עס וועט דיר קיינער קיין שום שלעכטס נישט קאָנען טהון. און אויב דו ווילסט קענסט דו דאָס באַלד פּרובען. אין דעם הויף פון דער תפיסה האָט זיך געפונען ווילדע בייזע כלבים וועלכע האָבען געקענט אַ מענש צוריסען אויף שטיקער. איז געגאַנגען דער שומר און האָט אָנגערייצט אויף זיך די כלבים. אַז די כלבים זענען איהם בעפאַלען, האָט ער אַ געשריי געטהון, „גאָט פון רבי מאיר! ענטפער מיר". זענען באַלד די כלבים פון איהם אַנטלאָפען. נאָך דעם האָט דער שומר אַרויסגעגעבען די געפאַנגענע אין ר' מאיר'ס האַנד אַריין און ער איז מיט איהר ענטלאָפען. דערנאָך איז די זאַך בעוואוסט געוואָרען צו דער רעגירונג, האָט מען דעם שומר פערמשפּט צו הענגען. ווען מען האָט איהם אַרויפגעפיהרט אויף דער תליה האָט ער אַ געשריי געטהון, „גאָט פון רבי מאיר! ענטפער מיר", האָט שוין קיין איינער נישט געהאַט קיין שליטה איבער איהם. זיי זענען געבליעבען שטעהן מיט גרויס פערוואונדערונג און האָבען איהם געפרעגט, ער זאָל זיי זאָגען וואָס זיין קראַפט איז. האָט ער זיי דערצעהלט די גאַנצע מעשה. האָט די רעגירונג אויסגעמאָלט רבי מאיר'ס געשטאַלט ביי דעם אַריינגאַנג פון טויער אין די שטאָדט רוים, מיט אַ אויפשריפט, אַז ווער עס וועט טרעפען אַזאַ מענש זאָל מען איהם איבערגעבען די רעגירונג

רעגירונג, איינמאל האט א מענש דערקענט רבי מאיר'ן און איז געלאפען חאפען איהם. רבי מאיר האט דאס באלד דערשפירט, האט ער זיך אזא עצה געטהון. ער איז אריינגעגאנגען אין א בית הזונות. טייל זאגען אז ער איז אריינגעגאנגען אין א גויעשע גארקעך, און האט זיך געמאכט פערזוכען א טרפה מאכל. ער האט אריינגעשטעקט איין פינגער אין געקעכטס, און האט אויסגעזאגט דעם צווייטען פינגער, מען זאל מיינען אז ער פערזוכט טאקי באמת דאס טרפה מאכל. און טייל זאגען, אז אליהו הנביא האט זיך דארט בעוויזען אין א געשטאלט פון א זונה, וועלכע איז אקעגען געלאפען רבי מאיר'ן און האט איהם געהאלזט, אזוי ווי איהרם א בעקאנטער פון לאנג, די מעשיות האבען געווירקט, אז דער וואס האט דאס געזעהן האט געזאגט. חס ושלום! ווען דאס זאל טאקי זיין רבי מאיר וואלט ער דען אזוי געטהון. און אזוי נאך איז רבי מאיר ניצל געווארען:

אין די גמרא תענית שטעהט, אז די יודען האבען אמאל געשיקט „רבי נחום איש גם זו" קיין רוים צום קיסר מיט א טייערע מתנה, כדי מען זאל מבטל זיין פון זיי שלעכטע גזירות. און איבער דעם האבען זיי אויסגעקליבען פאר א שליח דעם „רבי נחום איש גם זו" בעוויייל ער איז געווען געוואהנט מיט נסים. רבי נחום האט מיטגענומען די מתנה און האט זיך געלאזט אין וועג אריין. אז ער איז שוין געוועזן נישט ווייט פון רוים איז איהם אויסגעקומען צו נעכטיגען אויף אנ'ארט. די מענשען פון דעם הויז זענען געוואהר געווארען וואס ער פיהרט מיט זיך. האבען זיי בייינאכט ארויסגע'גנב'ט דאס קעסטעל און האבען ארויסגענומען די מתנה און האבען אנגעשיט פול מיט ערד און פערמאכט צוריק, און אנידערגעשטעלט צוריק אויף דעם זעלבען ארט, מען זאל גארנישט דערקענען. אין דער פריה האט רבי נחום גענומען מיט זיך דאס קעסטעל און איז אוועק קיין רוים. ווען ער האט עס איבערגעגעבען דעם קיסר האט מען אויפגעעפענט און געזעהן אז עס איז פול מיט בלויסע ערד, איז דער קיסר זעהר בייז געווארען און האט געזאגט צו זיינע שרים. זעהט ווי די יודען מאכען שפאט פון מיר. רבי נחום האט דאס דערהערט איז ער געווארען שטארק דערשראקען. ער האט זיך אבער באלד מיישב געווען און האט געזאגט „גם זו לטובה". דאס זאל אויך זיין צום גוטען. אזוי ווי זיין שטייגער איז געווען תמיד אזוי צו זאגען אויף אלע שלעכטע זאכען, און איבער דעם האט מען איהם גערופען „איש גם זו". אין דעם האט זיך דארט אליהו הנביא בעוויזען אין א געשטאלט פון איינעם פון די גרויסע שרים, און האט געזאגט צום קיסר, אפשר איז דאס קעסטעל ערד אזא ערד וואס זייער פאטער אברהם האט געהאט, אז ער האט געשאסען מיט ערד איז געווארען פון די ערד שווערדען, און אז ער האט געשאסען מיט שטרוי איז געווארען

ווארען

וואָרען פון דעם שטרוי פיילען. פונקט איז געוועזען א שטאָדט וואָס דער קיסר האָט זי נישט געקאָנט איינגעמען אין א מלחמה. האָט מען געמאַכט א פראָבע און מען האָט געשאָסען אויף דער שטאָדט מיט די ערד, און זיי האָבען איינגענומען די שטאָדט. האָט דער קיסר געהייסען אָנשיטען א פול קעסטעל מיט פערעל און ברילאַנטען, און האָט צוריק געשיקט א מתנה צו די יודען דורך דעם רבי נחום איש גם זו, און זייער בקשה האָט ער אויך ממלא געווען, און האָט געהייסען בעגלייטען דעם רבי נחום'ן מיט א גרויסען כבוד. צוריקצוועגס איז אויסגעקומען אַז רבי נחום האָט ווייטער גענעכטיגט אויף דעם זעלבען אָרט וואו מען האָט די גנבה געטהון. ווי זיי האָבען געזעהן רבי נחום'ס פרייד און האָבען פון איהם געהערט דעם גרויסען כבוד וואָס ער האָט געהאַט פון קיסר, האָבען זיי איהם געפרעגט. וואָס פאַר א מתנה האָסט דו געבראַכט דעם קיסר, וואָס ער האָט דיר פאַר דאָס אַזא גרויסען כבוד אָבגעגעבען? האָט ער זיי געענטפערט אַז אויסער דעם קעסטעל האָט ער קיין שום זאַך נישט איבערגעגעבען דעם קיסר. ווי די מענשען האָבען דאָס דערהערט, האָבען זיי דאָס הויז איינגעלעגט און האָבען געגראָבען ערד, איינגעפּאַקט אין גרויסע קאַסטענס, און אַוועקגעפיהרט קיין רוים צום קיסר. זיי האָבען בעמאָלדען אַז זיי האָבען געבראַכט פיעל ערד. פון דער זעלבע ערד וואָס די יודען האָבען געשיקט א מתנה צום קיסר. מען האָט ביי זיי צוגענומען די ערד און געמאַכט די זעלבע פראָבע וואָס מיט יענער ערד, האָט מען געזעהן אַז דאָס איז גאָר נישט דאָס זעלבע, האָט מען פערמשפּט די גנבים צום הענגען. און רבי נחום איש גם זו איז אַהיים געקומען מיט א פרעהליך הארץ, און האָט געבראַכט די יודען א בשורה טובה.

אין ספר פרקי דרבי אליעזר שטעהט. אַז בשעת דער מלך אחשורוש און המן זענען געווען ביי אסתר המלכה אויף דער סעודה. און אֶסתר האָט דאַמאָלס מודיע געווען צום מלך, אַז דער המן הרשע האָט אַרויסגעגעבען א גזירה אומצוברענגען איהר פאָלק, און ווען דער מלך איז אַריינגעפאַלען מיט גרויס כעס אין זיין לוסט-גאָרטען אַריין, איז דערווייל המן אַרויפגעפאַלען אויף דעם בעט וואו אסתר איז געזעסען איבערצובעטען זי, אויף דעם איז פונקט דער מלך צוריק אַריינגעקומען, און האָט א געשריי געטהון. „צי ווילסט דו נאָך ביי מיר אין שטוב מאנס זיין די מלכה”! דאַמאָלס האָט זיך אליהו הנביא בעוויזען פאַר דעם מלך אין דעם געשטאַלט פון חרבונה. וועלכער איז געווען איינער פון דעם מלך'ס סריסים, און האָט געזאָגט צום מלך, אַז אין המן'ס הויז געפינט זיך א תליה פון פופציג עהלען הויך, וועלכע איז געמאַכט געוואָרען פון א זייל וואָס איז אהער געבראַכט געוואָרען פון יודישען בית המקדש, און די תליה האָט המן אָנגעגרייט צו הענגען אויף איהר דעם זעלבען מרדכי, וועלכער האָט מציל

געווען

געוועזען דעם מלך פון טוידט . ווי דער מלך האט דאס דערהערט האט ער באלד געגעבען א בעפעהל , אז המן זאל אויפגעהאנגען ווערען אויף דער זעלבער תליה , און בעווייל אליהו הנביא האט זיך בעוויזען אין דעם געשטאלט פון חרבונא , דארף מען זאגען וגם חרבונא זכור לטוב :

אין הייליגען זוהר שטעהט . אז רבי שמעון בן יוחאי און זיין זוהן רבי אלעזר האבען זיך איינגעזאמעלט צווישען בוימער אין א פעלד מיט נאך אכט תלמידים , רבי אבא , רבי יהודה , רבי יוסי בן יעקב , רבי יצחק , רבי חזקיה בר רב , רבי חייא , רבי יוסי , און ר' ייסא . דאמאלס האט רבי שמעון בן יוחאי פאר זיי געדרשנ'ט אין חכמת הקבלה , און האט זיי מגלה געוועזען די גרעסטע סודות פון די אויבערשטע עולמות . און א הימליש פייער מיט פיעל הייליגע מלאכים האבען זיי ארומגערינגעלט . און פון גרויס תענוג , פון שטארק מתיקות , וואס זייערע נשמות האבען געשפירט בשעת דעם לערנען , זענען די דריי צדיקים רבי יוסי בן יעקב , רבי חזקיה , און רבי ייסא נסתלק געווארען . דען פון גרויס תענוג און פון שטארק מתיקות האבען זיך זייערע נשמות נישט געקאנט דערהאלטען אין די גופות , און זענען ארויסגעפלויגען צו בעהעפטען זיך אין דער הייליגער שכינה . און די מלאכים האבען באלד ארויפגעבראכט די דריי נשמות אין דעם הייליגען פרוכת , זיי זאלען דארט שיינען אין דעם הימלישען גן עדן . נאך דער דרשה האט רבי שמעון בן יוחאי געזאגט , עפיס איז מיר א פלא אויף דעם וואס ער טראגט גרויסע האר , און איז ארומגעגארטעלט מיט א לעדערנע גארטעל , וואס ער איז היינט ביי אונז נישט געוועזען אויף די דרשה . אין דעם איז טאקי פונקט אנגעקומען אליהו הנביא , און זיין פנים האט געשיינט מיט דרייערליי ליכטיגקייט . האט רבי שמעון איהם געפרעגט , פאר וואס ביזט דו , מיין העררר , היינט נישט געוועזען ביי אונז , ווען איך האב מגלה געוועזען די גרעסטע סודות פון די אויבערשטע הימלען און פערבארגענע וועלטען . האט אליהו געענטפערט . איך קאן דיר שווערען ביי דיין לעבען , רבי , אז זיבען טאג פאר אייער גרויסע אסיפה , איז אין הימעל אויסגעקליבען געווארען פאר דעם אויבערשטען די גרעסטע צדיקים פון דיינע תלמידים , וועלכע זאלען זיין ראוי צו געפינען זיך צוזאמען מיט דיר אויף דעם גרויסען פערזאמלונג , בשעת דו וועסט מגלה זיין די גרויסע הייליגע סודות . און איך בין אויך גערעכענט געווארען צו זיין מיט אייך אויף דער גרויסער אסיפה . אבער עס האט זיך אזוי געמאכט אז איך האב נישט געקאנט אהער קומען , בעווייל אין דעם זעלבען טאג האט דער אויבערשטער מיך געשיקט א נס צו טהון צו רב המנונא סבא מיט זיינע חברים , וועלכע זענען געפאנגען געווארען און פערשלאסען געווארען אין א גרויס פעסטונג ארייו . האב איך זיי געטהון א נס . איך האב אומגע-

וואַרפֿען

וואָרפֿען איין וואַנד פֿון דעם פֿעסטונג אויף פֿינף און פֿערציג שׂרים, וועלכע
האָבען געהיט דאָס פֿעסטונג און זיי זענען אַלע געהרג'ט געוואָרען. נאָך
דעם האָב איך אַרויסגענומען פֿון דאָרט רב המנונא מיט זיינע חברים, און איך
האָב זיי אוועקגעפֿיהרט קיין בקעת אונו, און זיי זענען ניצל געוואָרען.
און דאָרט האָב איך פֿאַר זיי מבין געווען ברויט מיט וואַסער, בעוויל עס
איז שוין געווען דער דריטער טאָג, וואָס זיי האָבען געפֿאַסט. און אַ
גאַנצען טאָג האָב איך מיך נישט געקאָנט אָבשיידען פֿון זיי. און ווען איך
בין צוריק געקומען אין הימעל אַריין, האָב איך דאָרט געפֿונען דריי פֿון
דיינע תלמידים אין דעם הייליגען פרוכת, האָב איך מיך געפֿרעגט. וואָס
טהוען זיי עפּיס דאָ. האָט מען מיר געזאָגט, אַז זיי זענען דעם אויבער-
שטענס חלק פֿון דער הייליגער אסיפֿה, וואָס רבי שמעון בן יוחאי מיט
זיינע תלמידים האָבען זיך פֿערזאַמעלט. וואָהל איז דיין חלק, וואָהל איז
דאָס חלק פֿון דיינע תלמידים, וועלכע זיצען פֿאַר דיר. אייער שכר
איז זעהר פֿיעל אין הימלישען גן עדן, און צוליעב דיר האָט מען אין
הימלישען גן עדן אָנגעקרוינט דיין שווער רבי פנחס בן יאיר מיט פֿופֿציג
קרוינען, און דו ביזט גערופֿען געוואָרען מיט דעם טיטעל „דעם אויבער-
שטענס הייליגער און געעהרטער". געעהרט ביזט דו אויף דער וועלט און
אויף יענער וועלט:

אין די גמרא בבא מציעא שטעהט. אַז אליהו הנביא האָט גע-
פֿלעגט עפֿטער צו קומען אין דער ישיבה פֿון דעם הייליגען תנא, וואָס מען
האָט איהם גערופֿען „רבי". דאָס איז געווען דער תנא רבי יהודה הנשיא.
אַמאָל האָט זיך פֿערלאָפֿען אין אַ טאָג ראש חודש וואָס אליהו איז אַ גאַנצען
טאָג נישט געקומען, נאָר ערשט פֿאַר נאַכט איז ער געקומען. האָט רבי
איהם געפֿרעגט, פֿאַר וואָס האָט זיך עפּיס דער הערר היינט אַזוי פֿער-
שפּעטיגט. האָט אליהו געענטפֿערט. איך בין היינט געווען פֿערנומען אַ
גאַנצען טאָג מיט מיין עבודה ביי די הייליגע אבות, וואָס איך האָב געדאַרפֿט
זיי משמש צו זיין, בעוויל זיי האָבען געדאַרפֿט היינט מתפלל צו זיין.
האָב איך געדאַרפֿט צום ערשטען אויפֿצושטעלען אברהם אבינו און צו וואַ-
שען זיינע הענד, און צו וואַרטען ביז נאָך זיין תפלה, דאַן האָב איך
איהם צוריקגעלעגט אויף זיין אָרט. דאָס זעלבע האָב איך געדאַרפֿט
טהון דערנאָך צו יצחק אבינו, און דערנאָך צו יעקב אבינו. דען איך
טאָר נישט אַלע דריי אבות אויפֿשטעלען, זיי זאָלען אַלע דריי מתפלל זיין צו-
זאַמען, בעוויל זיי וואָלטען געקאָנט גובר זיין מיט זייערע תפלות צו ברענ-
גען משיח'ן פֿאַר די ריכטיגע צייט, וועלכעס טויג נישט פֿאַר יודען. האָט
רבי ווידער געפֿרעגט צו אליהו, זאָג מיר צי געפֿינט זיך היינט אויף דער
וועלט אַזעלכע גרויסע צדיקים ווי די אָבות זענען געוועזען. האָט אליהו גע-
ענטפֿערט, אַז רבי חייא מיט זיינע זיהן זענען אַזוי גרויס ווי די אָבות. האָט
רבי

רבי גוזר תענית געווען און האט אנידער געשטעלט רבי חייא מיט זיינע זיהן פאר דעם ארון קודש, און האט זיי געהייסען מתפלל זיין צוזאמען גלייך ווארט ביי ווארט. איז געווען אזוי, ווען זיי האבען געזאגט משיב הרוח, האט באלד געבלאזען א ווינד, און ווען זיי האבען געזאגט מוריד הגשם, איז באלד געגאנגען רעגען. ווען זיי האבען געהאלטען שוין צו זאגען מחיה המתים, האט זיך געמאכט א רעש אויף דער וועלט עס זאל ווערען תחיית המתים. האט מען געפרעגט אין הימעל, ווער קאן דאס זיין וואס האט מגלה סוד געווען אויף די ערד וועגען דעם גרויסען כח פון רבי חייא מיט זיינע זיהן. איז מען געוואהר געווארען אז אליהו האט מגלה געווען דעם סוד, האט מען איהם באלד בעשטראפט אין הימעל מיט זעכציג מלקות. פון א פייערדיגע רוט. און אליהו איז באלד אראבגעקומען אויף דעם ארט וואו רבי חייא מיט זיינע זיהן האבען מתפלל געווען, ער האט זיך פערשטעלט פאר א פייערדיגען בער און איז אריינגעקומען צווישען זיי און האט זיי מבלבל געווען פון זייער תפלה;

אין די גמרא תענית שטעהט. אז רב יהודה האט אמאל געזעהן צוויי מענשען האבען ארומגעשטיפט און האבען זיך געווארפען מיט ברויט-לעך, וועלכעס איז געווען א בזיון פאר דעם ברויט. האט רב יהודה גע-זאגט, עס ווייזט אויס אז עס איז דא צופיעל זעטיגקייט אויף די וועלט, האט ער געגעבען א עין הרע אויף די וועלט, איז געווארען א הונגער. רב כהנא איז געווען ביי רב יהודה א שטוב-מענטש און האט איהם משמש גע-ווען. האבען די רבנן געזאגט צו רב כהנא, ער זאל מאכען, אז רב יהודה זאל דארפען ארויסצוגעהן דורך די טהיר וואס געהט אין מארק אריין, כדי ער זאל זעהן ווי מענשען רייסען זיך צו קויפען עסעניווארג, וועט ער פערשטעהן אז עס איז הונגער אויף די וועלט, וועט ער מתפלל זיין אויף רעגען. האט רב כהנא אזוי געטהון, און ווען רב יהודה איז ארויסגעגאנגען דורך דער טהיר האט ער געזעהן א המון מענשען שטופען זיך אויף איין ארט. האט זיך רב יהודה געפרעגט, וואס איז עפּיס דארט אזא רעש. האט מען איהם געזאגט, אז דארט שטעהט איינער מיט א קויש טייטלען צו פער-קויפען, שטופט זיך דער עולם צום קויפען. האט רב יהודה געזאגט, עס ווייזט אויס אז עס איז דא הונגער אויף די וועלט. האט רב יהודה געזאגט צום משמש, טהו מיר אויס די שיך, כדי צו ווייזען דעם הימעל אז ער האט דערפון גרויס צער, און ער טרויערט אויף די וועלט. אזוי ווי דער משמש האט איהם אויסגעטהון איין שוך איז באלד געגאנגען א שטארקער רעגען, ווען ער האט איהם געוואלט אויסטהון דעם צווייטען שוך איז געקומען אליהו הנביא און האט איהם געזאגט. זאלסט וויסען איך האב געהערט ווי דער אייבערשטער האט געזאגט, אז אויב דו וועסט אויסטהון דעם צווייטען שוך אויך, וועט אויסקומען עס זאל זיך אראבלאזען אזא שטארקער רעגען.

וועלכער

וועלכער וועט חרוב מאכען די וועלט:

אין ירושלמי מסכת כלאים שטעהט. אז רבי חייא רבה איז געוועזען אנ'איינגעהער ביי רבי. אמאל האט רבי חייא רבה עפּיס גערעדט פאר רבי איבריגע רייד. האט רבי צו איהם געזאגט, געה נאר ארויס און זעה דארט ווער עס רופט דיך. רבי חייא רבה איז ארויסגעגאנגען און האט קיינעם נישט געזעהן, האט ער פערשטאנען אז עס האט רבי פערדראסען אויף זיינע רייד, האט רבי געזאגט די ווערטער מיט א כוונה, כדי ארויסצופיהרען רבי חייא רבה פון זיין שטוב. איבער דעם האט באלד רבי חייא רבה אויף זיך גענומען א חרם אויף דרייסיג טאג, און אפילו נאך די דרייסיג טעג האט אויך רבי חייא רבה מורא געהאט פאר רבי. און האט זיך געהיטען נישט צו זיין עפטער קיין איינגעהער ביי רבי אזוי ווי פריהער. נאר אמאל פלעגט ער יא אריינצוגעהן, אויב ער האט געהאט א נויטיג געשעפט צו איהם. אליהו הנביא האט אבער געוואלט שלום מאכען צווישען רבי מיט רבי חייא רבה, אז דאס ליעבשאפט זייערס זאל זיין אזוי ווי פריהער. איז אמאל אליהו הנביא אריינגעקומען צו רבי אין דעם געשטאלט פון רבי חייא רבה, און ווי געוועהנטליך האט ער געפרעגט רבי, וואס מאכט דער הערר. האט רבי געזאגט אז א צאהן טהוט איהם שטארק וועה. האט אליהו צו איהם געזאגט, ווייז נאר מיר דעם צאהן. אזוי ווי רבי האט איהם געוויזען דעם צאהן האט אליהו ארויפגעלעגט זיין פינגער אויף דעם צאהן, און דער צאהן איז אויסגעהיילט געווארען. צומארגענס איז טאקי יא רבי חייא רבה אריינגעקומען צו רבי און האט איהם געפרעגט, וואס מאכט דער הערר מיט דעם געזונד, און וואס הערט זיך וועגען די יסורים פון צאהן. האט רבי געענטפערט, פון דער צייט אן וואס דו האסט נעכטען ארויפגעלעגט דיין פינגער אויפ'ן צאהן איז דער צאהן אויסגעהיילט געווארען. נאר עס איז אבער צו בעדויערן די מעוברות'דיגע ווייבער און די קליינע קינדער פון ארץ ישראל, דען ביז אהער האבען מיינע יסורים אויף זיי מגין געוועזען, היינט אז די יסורים פון ציינוועהטאג זענען אייעקגעגאנגען, ווער וועט אויף זיי מגין זיין. האט רבי חייא רבה געזאגט צו רבי, איך פערשטעה גאר נישט וואס דער הערר רעדט צו מיר, דען איך בין גאר נישט דא געוועזען נעכטען, און איך האב גאר נישט ארויפגעלעגט מיין פינגער אויפ'ן צאהן. דאן האט רבי פערשטאנען אז דאס איז אליהו הנביא'ס מעשה, און אז ער האט דאס נאר געטהון כדי צו פערגרעסערן דעם כבוד פון רבי חייא רבה. פון דאמאלס אן האט רבי אנגעהויבען מעהר מקרב צו זיין רבי חייא רבה, און ווען רבי חייה רבה איז אריינגעגאנגען אין רבי'ס בית המדרש צוזאמען מיט די תלמידים פון רבי, האט רבי געזאגט, לאז רבי חייא רבה אריינגעהן צו ערשטען פאר אלע תלמידים:

אין די גמרא בבא מציעא שטעהט. אַז רב חביבא בר כירקמי האָט געזעהן איינעם פון די תלמידים, וואָס אליהו הנביא פלעגט זיך צו איהם בעווייזען, אַז אין דער פריה האָט דער תלמיד געהאַט שעהנע אויגען, און אויף די נאַכט האָט ער געהאַט רויטע אויגען, גלייך זיי וואָלטען פערברענט געוואָרען פון אַ פייער. האָט רב חביבא געפרעגט דעם תלמיד, וואָס מיט איהם איז געשעהן. האָט דער תלמיד איהם דערצעהלט, אַז ער האָט געבעטען פון אליהו הנביא ער זאָל איהם ווייזען, ווי אַזוי נאָך די נשמות פון די רבנן געהען אַרויף פון גן עדן אין די הויכע הימלען צו לערנען תורה אין דער ישיבה של מעלה. האָט אליהו איהם צוגעזאָגט צו ווייזען, נאָר ער האָט איהם געוואָרענט, אַז ביי אַלע נשמות וועט ער קאָנען זעהן, אויסער ווען די שטוהל פון רבי חייא געהט אַרויף מיט רבי חייא, וועט ער נישט קאָנען קוקען, בעוויַיל עס וועט איהם נאָך קאָנען שאַדען. האָט דער תלמיד געפרעגט צו אליהו. זאָג מיר אַ סימן איך זאָל וויסען וועלכע איז די שטוהל פון רבי חייא. האָט אליהו איהם געזאָגט, דאָס איז דער סימן. ביי אַלע נשמות געהט מיט זיי מלאכים אַרויף און אַראָב, אָבער די שטוהל פון רבי חייא געהט אַליין אַרויף און אַראָב אָהן אַ הילף פון מלאכים. האָט דער תלמיד וויַיטער דערצעהלט, אַז ער האָט זיך אָבער נישט געקאָנט איינהאַלטען, און ער האָט יאָ געקוקט אויף דער שטוהל פון רבי חייא, דאַן איז אַריין אין זיינע אויגען צוויי שטראַהלען ליכטיגקייט פון דיעזער שטוהל, וועלכע האָבען איהם אַזוי פערברענט זיינע אויגען, אַז ער קאָן נישט זעהן. צומאָרגענס איז געגאַנגען דער תלמיד מתפלל זיין אויף דעם קבר פון רבי חייא, און ער האָט געבעטען, עס זאָל איהם בייַשטעהן דער זכות פון די תורה, וואָס ער לערנט די ברייתות וועלכע רבי חייא האָט זיי מסדר געוועזען. דאָס האָט איהם געהאָלפען, און ער איז געהיילט געוואָרען:

אין די גמרא תענית שטעהט. אַז רב ברוקא חוזאה האָט געפלעגט צו זיין אויף דעם מאַרק־טאָג פון דער שטאָדט „בי־לפט", און אליהו הנביא האָט זיך מיט איהם געפלעגט צו זעהן. אַמאָל האָט רב ברוקא געפרעגט אליהו'ן, צי געפינט זיך אויף דעם מאַרק אַ מענש וואָס ער וועט האָבען עולם הבא. האָט אליהו געענטפערט, אַז ערשט אין דער מינוט געפינט זיך נאָך נישט קיין איין מענש ער זאָל זיין ראוי צו עולם הבא. אין דעם, אַזוי ווי זיי האָבען געשמועסט, איז פערבייגעגאַנגען גיך אַ מענש, וועלכער איז געוועזען געקליידט אין גוי'עשע מלבושים און אָהן ציצית. האָט אליהו געזאָגט צו רב ברוקא, אָט דער מענש איז אַ בן עולם הבא. רבי ברוקא איז באַלד נאָכגעלאָפען דעם מענש און האָט איהם געפרעגט מיט וואָס ער בעשעפטיגט זיך. האָט דער מענש איהם גע־

ענטפערט

ענטפערט . געה פון מיר אצונד אוועק און קום מארגען . צו מארגענס האט רבי ברוקא געטראפען דעם מענש און האט ווייטער איהם געפרעגט וואס זיין טהועכץ איז. האט דער מענש איהם געענטפערט. איך בין א שומר ביי די געפאנגענע פון דער רעגירונג, און איך זעה אז די זכרים זאלען זיצען בעזונדער און די נקבות בעזונדער, און אויף ביי נאכט שטעל איך מיין בעט אין דער מיט, כדי זיי זאלען נישט קומען צו קיין עבירה . און ווען איך זעה צווישען די געפאנגענע א יודישע טאכטער, וואס די בעלי עבירה האבען געווארפען אנ'אויג אויף איהר, בין איך מיך מוסר נפש זי מציל צו זיין פון זיי. אמאל איז געפאנגען געווארען א יודישע כלה, און איך האב בעמערקט אז די בעלי עבירה האבען געווארפען אנ'אויג אויף איהר, האב איך גענומען הייוועז פון רויטען וויין, און האב אויסגענאסען אויף איהר געלעגער, און האב זיי געוויזען אז זי האט פונקט היינט דעם סדר נשים, אזוי נאך איז זי ניצל געווארען פון זיי. האט רב ברוקא ווייטער איהם געפרעגט, פאר וואס טראגסט דו נישט קיין ציצית און געהסט געקליידעט אין גויעשע מלבושים, האט ער געענטפערט, בעוויל איך בין אנ'איינגעהער ביי די שרים, וויל איך נישט זיי זאלען וויסען אז איך בין א יוד, אזוי נאך דערוויס איך מיך פון זייערע שלעכטע גזירות אויף יודען, גיב איך באלד א ידיעה צו די רבנן, זיי זאלען בעטען רחמים מבטל צו זיין די שלעכטע גזירות. האט רב ברוקא איהם נאך געפרעגט פאר וואס האסט דו מיר נישט געוואלט ענטפערן נעכטען. ווען איך האב דיך געפרעגט וואס דיין טהועכץ איז, נאר דו האסט מיך געהייסען קומען היינט. האט ער געענטפערט, בעוויל איך האב מיך נעכטען דערוואוסט פון א שלעכטע גזירה אויף יודען, בין איך געלאפען מודיע זיין דאס צו די רבנן, כדי זיי זאלען בעטען רחמים אויף די שלעכטע גזירה. נאך דעם איז רב ברוקא צוריק געגאנגען צו אליהו הנביא. איז ווידער פערביי געגאנגען פאר זיי צוויי ברידער. האט אליהו געזאגט צו רב ברוקא, אז די צוויי ברידער זענען אויך אנגעברייט צו עולם הבא. איז רב ברוקא זיי נאכגעגאנגען און האט זיי געפרעגט וואס זייער געשעפט איז. האבען זיי איהם געענטפערט. מיר זענען בדחנים און אונזער געשעפט איז משמח צו זיין טרויעריגע מענשען, און אז מיר ווערען געוואהר פון צוויי מענשען, וואס צווישען זיי האט זיך געמאכט א מחלוקה, פערלעגען מיר א כח צו מאכען צווישען זיי שלום :

אין די גמרא ברכות שטעהט . אז רב שילא האט געלאזט שלאגען מלקות, א יוד וואס האט מזנה געוועזן מיט א זונה פון מצרים. איז געגאנגען דער בעל עבירה און האט פערמסר'ט רב שילא פאר דער רעגירונג . ער האט פארגעשטעלט אז רב שילא מאכט א דין און משפט אהן רשות פון דער רעגירונג. האט די רעגירונג געשיקט ברענגען רב שילא צום משפט

מיפט. די שופטים האבען איהם געפרעגט. פאר וואס האסט דו געלאזט שלאגען מלקות דעם יוד? האט רב שילא געענטפערט, בעוויל ער האט מזנה געוועזען מיט איין אייזעל. האבען די שופטים איהם געפרעגט, צי האסט דו עדות אויף דעם? האט ער געענטפערט, אז עס איז דא איין עדות. אזוי ווי רב שילא האט די ווערטער געזאגט איז שוין דארט געוועזען אליהו הנביא. און האט זיך פארגעשטעלט פאר א עדות, און האט עדות געזאגט אויף די מעשה. האבען די שופטים געזאגט צו רב שילא. נו, אויב די מעשה איז טאקי אמת קומט דאך איהם מיתה, פאר וואס האסט דו איהם גאר מלקות געשלאגען? האט רב שילא געענטפערט, פון דער צייט אן וואס מיר יודען זענען פערטריבען געווארען פון אונזער לאנד, האבען מיר נישט קיין רשות דן צו זיין מיתה. אבער איהר קענט מיט איהם טהון וואס איהר ווילט. האבען די שופטים אנגעהויבען ארייצוקלערען אין דעם משפט. דערוויל האט רב שילא געזאגט דעם פסוק לך ה׳ הגדולה והגבורה וגו׳. האבען די שופטים איהם געפרעגט, וואס זאגסט דו? האט ער זיי געענטפערט איך לויב דעם אויבערשטען וואס ער האט בעשאפען אויף דער וועלט א מלכות מיט א רעגירונג, אזוי ווי עס געפינט זיך אין הימעל, און ער האט אייך אבגעגעבען א ממשלה אויף דער וועלט, וואס איהר האט ליעב צו משפט׳ן א עהרליכען דין. האבען די שופטים געזאגט, מיר זעהען אז דער כבוד פון אונזער מלכות איז ביי איהם שטארק חשוב. האבען זיי איהם געגעבען א שווערד, אזוי ווי זייערע שופטים האבען, און האבען איהם געגעבען רשות, אז ער מעג משפט׳ן אליין דיני נפשות. ווען רב שילא איז ארויסגעגאנגען איז דער בעל עבירה נאכגעגאנגען און האט איהם געפרעגט, היתכן מען זאל אין הימעל טהון א נס צוליעב אזא דבר שקר. האט רב שילא איהם געענטפערט. האב איך דען אויף דיר געזאגט א שקר? שטעהט דען נישט בפירוש אין פסוק אז די מצרים ווערען אנגערופען אייזלען. האט רב שילא געזעהן אז דער בעל עבירה דרעהט זיך אויס, און וויל צוריקגעהן צום משפט, איהם ווייטער צו פערמסר׳ן, אז ער רופט זיי אן אייזלען. האט רב שילא געזאגט אז עס איז יא אזוי, הייסט ער דאך מיין רודף, און די תורה האט דאך געזאגט, אז איינער קומט דיך הרג׳נען, מעגסט דו דיך פעדערן יענעם צו הרג׳נען. איז רב שילא איהם נאכגעלאפען און האט איהם דער׳הרג׳ט מיט דער שווערד:

אין די גמרא שבת שטעהט. אז דער וואס האט ארויסגעשלונגען א קליינעם שלאנג (מייל זאגען אז דאס מיינט מען דעם גיפט פון א שלאנג). איז זיין רפואה ער זאל עסען אונעקעס מיט זאלץ און זאל לויפען דריי תחום שבת, דורך דעם וועט ער ווערען שטארק דערהיצט, וועט דער שלאנג פון איהם ארויסגעהן. ביי רב שימא בר אשי האט זיך פערלאפען

אזא מעשה, אז ער האט אמאל אראבגעשלונגען א שלאנג. איז געקומען אליהו הנביא פערשטעלט אין א געשטאלט פון א זעלנער א רייטער, וואס איז געקומען איהם נעמען אין תפיסה. נאך דעם וואס ער האט רב שימא אוועקגעפיהרט, האט ער איהם געגעבען צו עסען אונערקעס מיט זאלץ, און האט איהם גענויט צו לויפען פאר איהם דריי תחום שבת. דורך דעם איז דער שלאנג פון רב שימא ארויסגעפאלען שטיקלעכווייז, און ער איז געהיילט געווארען:

אין די גמרא קידושין שטעהט. אז רב כהנא האט זיך מפרנס געווען פון דעם וואס ער האט ארומגעטראגען צו פערקויפען קליינע קוישעלעך, אין וועלכע די ווייבער פלעגען בעהאלטען זייערע בשמים מיט זייערע צירונג. האט זיך אמאל פערלאפען אז א פריצ'טע האט פון איהם פערלאנגט ער זאל מיט איהר מזנה זיין, און זי איז געווען אזא הערנטע, וואס רב כהנא האט מורא געהאט איהר צו פערזאגען. האט רב כהנא זיך מוסר נפש געווען, ער זאל גלייכער גע'הרג'ט ווערען איידער צו טהון די עבירה. האט רב כהנא צו איהר געזאגט, אז ער בעשטעהט אויף דעם, נאר ער האט פערלאנגט פון איהר זי זאל איהם אבגעבען פריהער א בעזונדער חדר, אין וועלכען ער וויל אריינגעהן אבריינינגען זיך און אני-ציערען זיך. פון דעם חדר האט ער זיך ארויסגעהאפט און איז ארויף אויף דעם דאך און האט זיך אראבגעווארפען. אין דער רגע איז אליהו הנביא געקומען צו פליהען און האט איהם דערהאפט איידער ער איז אראבגעפאלען. האט אליהו געזאגט צו רב כהנא, דו האסט מיך אצונד מטריח געווען פון פיער הונדערט מייל. האט רב כהנא איהם געענטפערט. און וואס האט מיך דען געבראכט דערצו, איך זאל דארפען האנדלען מיט ווייבער? אז נישט מיין גרויס ארעמקייט. האט אליהו איהם אנגעשיט א קוישעל מיט גאלדענע רענדלעך, פון וועלכען רב כהנא איז רייך געווארען:

אין די גמרא בבא מציעא שטעהט. אז רבה בר אבוה האט אמאל געטראפען אליהו הנביא אז ער איז געשטאנען אויף א בית הקברות פון א אומה געצענדיענער. האט רבה איהם געפרעגט. צי ביזט דו דען מיין הערר נישט קיין כהן, הייטט ווי אזוי מעגסט דו שטעהן אין א בית הקברות. האט אליהו איהם געענטפערט, צי האסט דו דען נישט גע-לערנט סדר טהרות, דארט שטעהט דאך אז רבי שמעון בן יוחאי זאגט, דאס די קברים פון די געצענדיענער זענען נישט מטמא, בעוויל זיי גלויבען נישט אין איינציגען גאט, זענען זיי נישט מעהר נאר ווי בהמות. האט רבה געזאגט איך האב נישט קיין קלארען שכל מיט א לויטערע דעה. אז איך זאל זיין בקי אין די ערשטע סדרים משניות, מכל שכן נאך סדר טהרות, וואס איז שווערער ווי די ערשטע סדרים, איז אודאי נישט מיין

קאי

קאָפּ דערצו. האָט אליהו איהם געפרעגט וואָס די מעשה איז, פאַר וואָס ער האָט נישט קיין לויטערע דעה, האָט ער געענטפערט אַז דאָס איז איבער דוחק אין דער פרנסה. האָט אליהו אָנגענומען רבה און איז מיט איהם געפלויגען אין גן עדן אַריין, דאָרט האָט אליהו צו איהם געזאָגט, קלייב אויף די בלעטלעך וואָס ליגען דאָ אונטער די בוימער. און פּאַק דיר אָן פולע פּאָלעס פון דיין אויבער־מלבוש און גיה צוריק אַהיים, וועסט דו מאַכען פון זיי פיעל געלד. רבה האָט אַזוי געטהון, נאָר ווען ער האָט שוין געהאַלטען ביי אַרויסגעהן, האָט ער דערהערט אַ קול האָט געזאָגט, צי האָט עמיצער אַמאָל געזעהן אַ מענש, וואָס זאָל זיך אָבגעהמען זיין עולם הבא ביי דעם לעבען, אַזוי ווי דער רבה בר אבוה. ווי רבה האָט דאָס דערהערט, האָט ער אויסגעשיט די בלעטלעך אויף דער ערד און איז אַרויס לעדיג. אָבער דאָך איז זיין מלבוש נאָס געוואָרען פון פייכטקייט פון די בלעטלעך, און דאָס פייכטקייט האָט געהאַט זעהר אַ ריח טוב. האָט רבה אויסגעקוועטשט פון מלבוש דאָס פייכטקייט, און האָט דעם בשמים פערקויפט פאַר צוועלף טויזענד גאָלדענע רענדלעך. פון דעסטוועגען האָט רבה זעלבסט נישט געוואָלט קיין הנאה האָבען פון דעם געלד, נאָר ער האָט עס צוטיילט זיינע איידעמעס:

אין מדרש שטעהט אַ מעשה, אַז עס איז אַמאָל געוועזען אַ איש חסיד אַ גרויסער אביון, וועלכער האָט געהאַט אַ ווייב מיט פינף קינדער. האָט זיך אַמאָל געמאַכט זעהר שלעכט ביי זיי אין שטוב, אַז עס האָט זיך נישט געפונען קיין פרוטה אין שטוב צו קויפען אַ שטיקעל ברויט, דער הונגער איז געוועזען זעהר גרויס אין שטוב. האָט זיין ווייב געזאָגט צו איהם, מיין מאַן! וואָס וועט זיין אונזער תכלית, פאָלג מיך און גיה אין גאַס אַריין, אפשר וועט דער אויבערשטער דיר מזמן זיין עפּיס פרנסה פאַר אונז, מיר זאָלען נישט שטאַרבען פאַר הונגער. האָט דער מאַן געזאָגט צו איהר. איך ווייס נישט וואו צו געהן. איך האָב נישט קיין ברודער קיין קרוב קיין גוטען פריינד, וועלכע זאָלען מיר העלפען פון די צרה, איך דאַרף נאָר רחמים פון הימעל, אָבער נישט פון קיין מענש. האָט זי געשוויגען און האָט איהם גאָר נישט געענטפערט, דען זי איז אויך געוועזען אַ גרויסע צדקת, און האָט נישט געוואָלט מצער זיין איהר פרומען מאַן. אָבער די קליינע קינדער זענען דאָך געוואָרען שטאַרק הונגעריג, האָבען זיי זעהר געוויינט און געשריגען מען זאָל זיי געבען וועניגסטענס אַ שטיקעל ברויט. די אָרעמע שוואַכע מוטער האָט שוין נישט געקאָנט פערטראָגען דעם צער פון די קליינע קינדער, האָט זי ווידער פאָרגעלעגט איהר מאַן ער זאָל געהן אין גאַס אַריין, אפשר וועט פאָרט דער אויבערשטער עפּיס אַ נס בעווייזען, זיי זאָלען נישט דאַרפען זעהן ווי זייערע קינדער שטאַרבען פאַר הונגער. האָט דער חסיד צו איהר געזאָגט. ווי

אַזוי

אזוי קאן איך געהן אין גאס אריין אז איך האב נישט קיין מלבוש אנצו־
טהון. דאס ווייב איז געלאָפען און האט געבארגט א מלבוש ביי איהר'ס
א שכנ'טע און האט געגעבען דעם מאן אנצוטהון. דער חסיד איז ארויס־
געגאנגען אין גאס אריין און האט זיך אנידערגעשטעלט אין א ווינקעלע
א דערשראָקענער, בעוויל ער האט נישט געוואוסט וואו צו געהן. האט ער
אנגעהויבען צו וויינען און האט אויפגעהויבען זיינע אויגען צום הימעל און
האט אזוי געזאגט, רבונו של עולם, דו ווייסט דאך אז איך האב דא נישט
קיין שום מענש, וועלבער זאל זיך איבער מיר מרחם זיין. מיר צו העל־
פען פון דער צרה, און ביי מיר אין שטוב וואלגערן זיך די קליינע קינ־
דער אויף דער ערד פאר הונגער, און וויינען נאך א שטיקעל ברויט.
ארזא בעט איך דיך ליעבער גאט, בעוויז מיר דיינע חסדים און שיק מיר
באלד און גיך א הילף, דען אזוי ווי נאר דו אליין ווייסט פון מיין צרה,
אזוי זאלסט דו אליין מיר העלפען. און אויב מיר זענען נישט ווערטה דיין
הילף, בעט איך דיך זאלסט פון אונז באלד צונעהמען אונזערע נשמות,
מיר זאלען זיך שוין אברוהען מיט אנ'עביגע מנוחה פון אונזערע צרות. זיינע
טרעהרען האבען געשפאלטען אלע הימלען, און זיין תפלה איז צוגעהערט
געווארען. באלד איז אליהו הנביא איהם אנטקעגען געקומען און האט
איהם געפרעגט, וואס איז דיר, וואס וויינסט דו אזוי. דער חסיד האט פאר
איהם אויסגעגאָסען זיין ביטער הארץ, און האט איהם דערצעהלט, אין
וואס פאר א צרה ער געפינט זיך אצונד. האט אליהו צו איהם גע־
זאגט, שוויינ שטיל, שוין גענוג געוויינט, שטארק דיך, דען עס איז
שוין געקומען א ענדע צו דיינע צרות. איך וועל דיר געבען אזא עצה,
נעם מיך און און האלט מיך צו, פונקט אזוי ווי א העררר האט צו זיין
קנעכט, און פיהר מיך ארויס אויפ'ן מארק צו פערקויפען, וועסט דו דיך
קאָנען מפרנס זיין מיט דעם געלד וואס דו וועסט נעמען פאר מיר. האט
דער חסיד צו איהם געזאגט, מיין העררר! ווי אזוי קאן איך דיך פיהרען
פערקויפען! אלע מענשען ווייסען דאך גאנץ גוט, אז איך האב קיין מאל
נישט געהאט קיין עבד, איך האב מורא עס זאל נישט בלייבען ביי מענ־
שען פערקעהרט, אז דו ביזט מיין העררר און איך בין דיין עבד. האט
אליהו צו איהם געזאגט זארג נישט, און קלער נישט צופיעל איבער, נאר
טהו אזוי ווי איך הייס דיך, און זאלסט געדענקען, ווען דו וועסט מיך
פערקויפען, זאלסט דו מיר געבען פון דעם געלד איין רענדעל. דער חסיד
האט אזוי געטהון און האט ארויסגעפיהרט אליהו'ן אויפ'ן מארק צו פער־
קויפען פאר א קנעכט. מענשען וואס האבען זיי געזעהן האבען טאקי גע־
רעכענט, אז אליהו איז דער העררר און דער אַרעמער חסיד איז דער
קנעכט. זיי האבען אבער בעמערקט אז דער חסיד האלט צו אליהו'ן און
פיהרט איהם, האבען זיי נישט פערשטאנען וואס דא איז עפיס, ביז זיי
האבען זיך געפרעגט. האט אליהו געענטפערט, דער מענש איז מיין העררר

און איך בין זיין עבד. אין דער זעלבע צייט איז פונקט דארט פערבייגעגאנגען איינער פון די גרויסע שרים, וואס זענען אין קעניגליכען הויף. דער שר האט געזעהן דעם עבד, איז ער איהם זעהר שטארק געפעלען. האט ער בעשטימט צו קויפען איהם פאר א קנעכט אין מלך'ס הויף אריין. אזוי ווי דער חסיד האט אויסגערופען אז ער וויל דעם עבד פערקויפען, האט זיך געמאכט פיעל קונים וואס האבען געשלאגען אין געלד אריין, ביז דער שר האט זיך אנגערופען אז ער גיט פאר איהם אכטציג טויזענד רענדלעך. האט אליהו געזאגט שטילערהייד צום חסיד, ער זאל איהם פערקויפען צו דעם שר. דער חסיד האט גענומען פון דעם שר די אכטציג טויזענד רענדלעך. פון דעם געלד האט ער געגעבען צו אליהו אין די האנד אריין איין רענדעל, אזוי ווי דער מדובר איז געווען. האט אליהו דאס רענדעל צוריק געגעבען דעם חסיד אין האנד אריין, און האט צו איהם אזוי געזאגט. דאס רענדעל גיב איך דיר פון מיין האנד אויף הצלחה, אז פון היינט אן זאלט דו דיך מפרנס זיין מיט דיין בני בית אין גרויס עשירות מיט פיעל כבוד און נחת, און זאלסט שוין קיין מאל נישט וויסען פון קיין שום צרה ווי לאנג דו וועסט לעבען. נאך דעם איז אליהו אוועקגעגאנגען מיט דעם שר, און דער חסיד איז אהיים געלאפען מיט דעם געלד. אויפ'ן וועג האט ער איינגעקויפט ברויט מיט וויין און פון אלעם גוטען, און האט דאס אריינגעברענגט אין שטוב אריין, אויסשרייענדיג מיט טרעהרען אויף די באקען דיזע ווערטער. עסט און טרינקט און דערקוויקט אייערע שוואכע הערצער! מילא ווער קאן זיך דען פארשטעלען די שמחה וואס דארט איז געווארען אין דער ארעמער שטוב, זיין ווייב האט איהם געפרעגט וואס ער האט געמאכט, און ער האט איהר אלעם דערצעהלט, וואס פאר א נסים דער אויבערשטער האט איהם געטהון. זי האט זיך זעהר שטארק געפרעהט וואס איהר מאן האט מצליח געווען דורך איהר עצה. זיי האבען ביידע געלויבט דעם אויבערשטען מיט הייסע טרעהרען פאר דעם חסד וואס ער האט מיט זיי געטהון. און דער אויבערשטער האט זיי געגעבען ברכה און הצלחה מיט א גרויס עשירות אויף פיעל דורות:

דער שר וואס האט געקויפט אליהו'ן פאר א קנעכט האט איהם פארגעשטעלט פאר דעם מלך. דער קנעכט האט געפונען גרויס חן אין דעם מלך'ס אויגען. אין דער זעלבער צייט האט דער מלך געהאלטען ביי אויפשטעלען זיך א שעהנעם פאלאץ, אויף וועלכען ער האט שוין געהאט אנגעגרייט דאס גאנצע מאטעריאל מיט פיעל ארבייטער, נאר ער האט זיך נישט געקאנט צופאסען א גוטען ארכיטעקטאר, ער זאל זיך אויף איהם פערלאזען. דער מלך האט דערקאנט אין אליהו, אז ער איז נישט קיין פראסטער קנעכט, האט דער מלך איהם געפרעגט. וואס פאר א מלאכה קענסט דו

האט

האט אליהו געענטפערט, איך בין א גוטער ארכיטעקטאר, און איך קען
אויפשטעלען גרויסע שעהנע פאלאצען. ווי דער מלך האט דאס דערהערט
האט ער זיך זעהר דערפרעהט און האט צו איהם געזאגט, איך פערלאנג
פון דיר זאלסט מיר אויפשטעלען א שעהנעם קעניגליכען פאלאץ ווי אם-
גיכסטען. און אויב דו וועסט קאנען פערטיג מאכען דעם פאלאץ אין
זעכס חדשים, וועל איך דיך דערנאך אין גאנצען פריי לאזען, מאטעריאל
און ארבייטער וועט דיר נישט פעהלען. אויף דעם האט אליהו געענטפערט.
יא אדוני המלך! איך נעם מיך אונטער דעם קיסר צופרידען צושטעלען
אויף דעם בעסטען אופן. ביי נאכט איז אליהו אויפגעשטאנען און האט
מתפלל געווען, אז דער אויבערשטער זאל איהם אראבשיקען מלאכים פון
הימעל. זיי זאלען באלד אויפשטעלען דעם פאלאץ. דער אויבערשטער האט
ערפילט די בקשה פון אליהו און האט אראבגעשיקט פון הימעל מלאכים,
און איידער עס איז טאג געווארען איז שוין געשטאנען א פארטיגער פאלאץ,
אזוי ווי דער מלך האט פערלאנגט. נאך דעם איז אליהו זיך פון דארט
אוועקגעגאנגען זיין וועגס. אין דער פריה האט מען געזאגט דעם מלך, די
וואונדערליכע ערשיינונג, אז איבער נאכט איז אויפגעשטעלט געווארען א
שעהנער הערליכער קעניגליכער פאלאץ. דער מלך איז געקומען זעהן
דאס גרויסע וואונדער און האט זיך זעהר געפרעהט אויף דעם שעהנעם פאלאץ.
ער האט גלייך געשיקט רופען דעם קנעכט, איהם צו בעדאנקען און אויס-
צופארשען איהם וועגען דעם גרויסען וואונדער, אבער די שלוחים זענען
צוריק געקומען ליידיג. האט דער מלך געזאגט, אז אנדערש נישט נאר
דער קנעכט איז געוועזען א מלאך פון הימעל:

אזוי ווי אליהו איז אוועק פון מלך'ס פאלאץ, האט ער זיך געטרא-
פען דערנאך מיט דעם זעלבען חסיד, וועלכער האט איהם פערקויפט. האט
זיך דער חסיד מיט איהם שטארק געפרעהט און האט איהם געפרעגט.
וואס האט דער הערר געטהון ביי דעם שר. האט אליהו איהם דערצעהלט,
אז ער האט שוין זיין ארבייט פערטיג געמאכט, און לויט דעם בעדונג
איז ער שוין פריי, דען ער האט דעם מלך איינגעבראכט פיעל מעהר
געלד, וויפיעל דער שר האט פאר איהם בעצאהלט, בעוויל ער האט
אליין איהם אויפגעשטעלט אין איין נאכט אזא גרויסען שעהנעם פאלאץ.
האט זיך דער חסיד נאך מעהר געפרעהט אויף די רייד, און האט
געזאגט צו אליהו, דער הערר האט מיך אצונד מחיה געווען מיט די
רייד, בעוויל איך בין אצונד געוואהר געווארען אז דאס געלד וואס
דער שר האט פאר דיר בעצאהלט איז גאנץ עהרליך, און עס הייסט נישט
קיין גזילה געלד. נאך דעם האט אליהו געבענטשט דעם חסיד נאך
איינמאל, און האט איהם אנגעזאגט ער זאל טהון צדקה און גמילות
חסד מיט דעם געלד, וועט זיך דאס עשירות האלטען ביי איהם אויף דורי
דורות

דורות. און איז באלד פון דארט אוועקגעפלויגען און איז נעלם געוואָרען.

אין מדרש שטעהט אַ מעשה. עס איז אַמאָל געווען אַ גרויסער עושר, ער האָט געהאַט פיעל פעלדער און עס האָט איהם אַמאָל פערפעהלט אָקסען צום אַקערן. האָט דער עושר גענומען אַ ביטעל געלד און איז אוועקגעגאַנגען אין אַ אַנדערע שטאָדט, וואו עס איז געווען אַ גרויסער יריד, מיט די דעה צו קויפען דאָרט אָקסען. אָמת טאַקי אַז דער מענש איז געווען אַ גרויסער נדבן אַ בעל צדקה און אַ מכנים אורחים, אָבער ער האָט נישט געהאַט קיין שטאַרקע אמונה, דאָס די גאַנצע וועלט פיהרט זיך מיט אַ השגחה פרטית פון דעם היילינגען בעשעפער, נאָר ער האָט זיך געפלעגט איינצורעדען, אַז מיט זיין כח און מיט זיין חכמה האָט ער דאָס אַלעס ערווערבט. דען געלד מאַכט געלד. איז איהם בייגעשטאַנען דער זכות פון זיין צדקה טהון, אַז מען זאָל איהם אָנלערנען אַראָבצופיהרען איהם פון דעם שלעכטען געדאַנק. האָט איהם בעגעגענט אויפ'ן וועג אליהו הנביא, וואָס זיין מנהג איז צו געפינען זיך אויף אַלע ירידים. אליהו הנביא האָט אויסגעזעהן אַזוי ווי אַ סוחר. האָט ער געפרעגט דעם עושר, וואו געהסט דו? האָט דער עושר געענטפערט, איך געה אין די שטאָדט אַריין אויפ'ן יריד קויפען אָקסען. האָט אליהו געזאָגט צו איהם, זאָג אם ירצה השם. אָדער זאָג, מיט דעם אויבערשטענס הילף. האָט דער עושר איהם געענטפערט, צו וואָס דאַרף איך דאָס עפּיס זאָגען, איך האָב דאָך די געלד אין טאַש, נו ווערט זיך שוין די זאַך אין מיין אייגענעם רצון. האָט אליהו איהם געזאָגט, אַז אַזוי וועט אָבער דאָס עסק נישט זיין מיט הצלחה. דער עושר איז געגאַנגען ווייטער און אליהו איז איהם נאָכגעגאַנגען. עס האָט נישט לאַנג געדויערט האָט דער עושר פערלוירען דעם ביטעל געלד, וועלכעס ער האָט נאָר נישט בעמערקט. אליהו האָט דעם ביטעל אויפגעהויבען און האָט איהם פערטראָגען טיעף אין דעם דערבייאיגען וואַלד אַריין, וואו קיין מענש קומט דאָרט נישט צו, און האָט אַניידערגעלעגט דעם ביטעל געלד אויף אַ גרויסען שטיין. ווען דער עושר האָט געקויפט אָקסען אויפ'ן יריד און האָט געוואָלט בעצאָהלען, האָט ער דערזעהן אַז ער האָט דעם ביטעל געלד פערלוירען, איז ער אַהיים געגאַנגען מיט גרויס עגמת נפש. ווען עס האָט געדאַרפט זיין אין דער זעלבער שטאָדט נאָך אַמאָל יריד, האָט דער עושר ווידער גענומען אַ ביטעל געלד און איז געגאַנגען אין שטאָדט אַריין קויפען אָקסען. אויפ'ן וועג האָט איהם ווידער אליהו הנביא בעגעגענט, אין אַ געשטאַלט פון אַ אַלטען מאַן, און האָט איהם געפרעגט, וואו געהסט דו. האָט דער עושר געענטפערט, איך געה אויף דעם יריד קויפען אָקסען. האָט אליהו צו איהם געזאָגט. פאַר וואָס זאָגסט דו נישט אם ירצה השם, אָדער מיט דעם אויבערשטענס הילף. דען ווידער אַ מענש געהט טהון עפּיס אַ נייע זאַך דאַרף ער אַזוי זאָגען. אָבער

דער

דער עושר האט ווידער געענטפערט אזוי ווי פריהער, און האט געזאגט, איך פערשטעה נישט וואס פאר א שפראך אדער וואס פאר א תפלה דארף איך זאגען אז איך האב דעם ביטעל געלד אין בוזעם. האט אליהו איהם ווייטער געענטפערט אזוי ווי פריהער, אז אויב מען זאגט נישט אזוי איז קיין הצלחה נישט דא. דער עושר איז ווייטער אוועקגעגאנגען, איז אויף איהם געפאלען א שלאף מיט זעהר א מידיגקייט. האט ער זיך אנידערגעזעצט אבורוהען און איז שטארק אנטשלאפען געווארען. האט אליהו ארויסגענומען פון זיין בוזעם דעם ביטעל געלד, דער סוחר האט גאר נישט געשפירט, און אליהו האט דעם ביטעל געלד אויך פערטראגען אין דעם זעלבען וואלד, אויף דעם זעלבען ארט וואו דער ערשטער ביטעל איז געלעגען. דער סוחר האט זיך אויפגעוואכט פון שלאף האט ער געזעהן אז ער האט נישט די געלד. האט ער געזאגט נישט אנדערש נאר אז גנבים האבען פון איהם ארויסגעגנב'ט דעם ביטעל געלד. און איז ווידער אזוי אהיים געגאנגען מיט גרוים עגמת נפש. אויפ'ן וועג האט זיך אבער דער עושר מיישב געווען, אז דאס איז נישט עפיס א פשוטע זאך, און ער האט אנגעהויבען צו פערשטעהן אז דאס איז א שטראף פון גאט, בעוויל ער גלויבט נישט אין דעם אויבערשטענס השגחה. האט ביי זיך דער עושר בעשטימט, אז פון היינט אן זאל ער שוין אנהויבען זאגען „אם ירצה השם" פאר יעדער נייע זאך, וואס ער וועט נאר אנהויבען עפיס צו טהון. ווען עס איז ווידער אויסגעקומען א יריד אין דער זעלבער שטאדט, האט דער סוחר צום דריטען מאל גענומען א ביטעל געלד און איז געגאנגען אויפ'ן יריד קויפען אקסען. אויפ'ן וועג האט איהם ווידער אליהו בעגעגענט אין א געשטאלט פון א יונגען ארבייטער וואס געהט זיך פערדינגען צו אנ'ארבייט. האט ער געפרעגט דעם עושר. וואו געהט דער הערר. האט דער עושר איהם געענטפערט, איך געה אויף דעם יריד קויפען אקסען אם ירצה השם. האט אליהו איהם געוואונשען ער זאל קויפען מיט הצלחה, דערנאך האט ער געזאגט צום עושר, אבער איין זאך בעט איך פון הערר, אז אויב איהר וועט קויפען אקסען, וועט איהר דאך ברויכען א משרת, וואס זאל אייך העלפען די אקסען אהיים טרייבען, זאלט איהר מיך דינגען צו דער ארבייט, בעוויל איך בין א גרויסער ארעמאן און בין זעהר נויטבע־דארפטיג צום פערדיענסט. האט דער עושר איהם געענטפערט, גאנץ גוט, אויב דער אויבערשטער וועט מיר העלפען איך וועל קויפען אקסען, זאלסט דו צו מיר קומען וועל איך דיך דינגען צו דער ארבייט. דער עושר האט גאנץ גוט געקויפט אקסען, און אליהו איז צו איהם געקומען און האט זיך פערדונגען צום העלפען אהיים־טרייבען די אקסען. ווען זיי זענען געווען אויפ'ן וועג נעבען דעם גרויסען וואלד, האבען זיך די אקסען דערשראקען און זענען ענטלאפען אין וואלד אריין, זיי זענען נאכגעלאפען און האבען נישט געקאנט חאפען די אקסען, ביז די אקסען האבען זיך אליין אבגעשטעלט

בײַ דעם גרויסען שטײן, אויף וועלכען עס זענען געלעגען דעם עושרס צװײ בײַטלען געלד, וואס אליהו האט זײַ דארט אנידערגעלעגט. דער עושר האט באלד דערקענט זײַנע צווײ בײַטלען געלד, האט ער זיך שטארק געפרעהט, און האט געלויבט דעם אויבערשטען פאר דעם נס, וואס ער האט געפונען זײַן געלד. נאך דעם האבען זיך די אקסען געלאזט אהײם־טרײַבען ביז דער עושר איז אהײם געקומען בשלום. דארט איז דער אקסען־טרײַבער פלוצלונג נעלם געווארען. דאן האט ערשט דער עושר נאך מעהר פערשטאנען, אז דאס אללעס איז געשעהן געווארען מיט דעם אויבערשטענס השגחה. פון דאמאלס אן איז ער געווארען פעסטער אין די אמונה, און האט אנגעהויבען נאך מעהר צו טהון צדקה און גמילות חסדים, און האט אויסגעלעבט זײַנע יאהרען מיט עושר וכבוד.

אין מדרש שטעהט א מעשה, אז א תלמיד איז אמאל געגאנגען פון ארץ ישראל אין די מדינה בבל. ער האט בײַ זיך געהאט א ביסעל געלד וואס ער האט מרויח געווען מיט נויט שווײס און מיט שווערע ארבײַט. ער איז געקומען אין א שטאדט אריין ערב שבת, האט ער געזוכט א עהרליכען מענש וואס ער זאל קאנען איהם אנגעטרויען צו בעהאלטען בײַ איהם די געלד איבער שבת. דער תלמיד איז געגאנגען אין שוהל אריין האט ער דארט געטראפען איין יוד איינגעהילט אין טלית ותפילין, וועלבער האט זיך גוט געשאקעלט בײַ דעם דאווגען. האט דער תלמיד זיך גע־טראכט אז דער מענש איז געוויס דער פרומסטער און דער עהרליכסטער פון דער גאנצער שטאדט, האט ער געווארט ביז דער מענש האט אבגע־ראוועגט. דערנאך איז ער צוגעגאנגען צו דעם מענש און האט שלום גע־נומען. האט דער מענש איהם געפרעגט ווער ער איז. האט ער געענט־פערט אז ער איז אנ׳אורח פון א ווײַטע מדינה, און האט איהם באלד פארגעלעגט, אז אזוי ווי ער האט בײַ זיך א ביסעל געלד, און דא נעהט שבת, וויל ער בײַ איהם בעהאלטען דעם בײַטעל געלד איבער שבת. האט דער מענש איהם געענטפערט, גאנץ גוט, איך וועל מיט דיר טהון דעם חסד. דער מענש האט בײַ דעם אורח גענומען דעם בײַטעל געלד און איז אהײם געגאנגען. זונטאג אין דערפריה איז דער תלמיד געקומען אהײם צו דעם מענש און האט פערלאנגט ער זאל איהם אבגע־בען דעם בײַטעל געלד. האט דער מענש זיך געמאכט פרעמד, גלײַך ער קאן איהם גאר נישט, און ווײסט גאר נישט וואס ער רעדט צו איהם, און האט געענטפערט, רבי יוד, איהר מוזט געבען געוויס האבען א טעות, איהר האט געמוזט געבען דעם בײַטעל געלד אנ׳אנדערן מענש, וועלכער איז עהנליך צו מיר, אלזא געהט אײַך געזונדטערהײַט און זוכט בעסער אוים דעם מענש, וועלכער האט ווירקליך בײַ אײַך צוגענומען די געלד. ווי דער תלמיד האט דאס דערהערט איז ער געבליבען זעהר דערשראקען

דערשראָקען, און איז אַרויסגעגאַנגען מיט אַ ביטער הארץ, און האָט אָנגעהויבען צו וויינען און צו שרייען, וואָס וועט ער אַצונד טהון, און פון וואָס וועט ער לעבען, אַז ער איז געבליבען אָהן אַ פּרוטה. ער האָט זיך געבעטען אַזוי אַרומגעדרעהט אין גרויסע צרות מיט טרעהרען אויף די באַקען אַ גאַנצען טאָג. צומאָרגענס אין דערפריה האָט זיך דער תלמיד מיישב געווען און איז ווידער אַריינגעגאַנגען צו דעם מענש און האָט זיך ביי איהם געבעטען מיט אַ געוויין, ער זאָל רחמנות האָבען און זאָל איהם אָבגעבען זיין געלד. האָט דער מענש אויסגעשריגען צו זיינע שטוב־מענשען אַז נישט אַנדערש נאָר דער יוד מוז זיין עפּיס אַ משוגענער, און האָט איהם שוין גאָר נישט געוואָלט קיין וואָרט ענטפערן אויף זיין געוויין. דער תלמיד האָט געזעהן אַז ער האָט שוין מיט איהם גאָר נישט וואָס צו מאַכען, איז ער געגאַנגען אויף ביינאַכט אין דער זעלבע שוהל אַריין, און האָט אָנגעהויבען זעהר שטאַרק צו וויינען און האָט אַזוי געזאָגט. רבונו של עולם, נישט דעם מענש האָב איך אָנגעטרויט מיין געלד, נאָר איך האָב זיך אָנגעטרויט אין דיין גרויסען הייליגען נאָמען וואָס איז אויסגעקריצט אין די תפילין, וואָס דער מענש איז געגאַנגען אָנגעטהון אויפ'ן קאָפּ. און אין די הייליגע ציצית פון דעם טלית וואָס ער איז געווען איינגעהילט. אלזאָ בעט איך דיך רבונו של עולם טהו מיט מיר אַ חסד און העלף מיר אַרויס פון די צרה. און ער האָט אַזוי לאַנג געוויינט ביז ער איז איינגעשלאָפען פון געוויין. האָט ער געזעהן אין חלום אַז אליהו הנביא שטעהט פאַר איהם, און האָט צו איהם געזאָגט. זאָרג נישט מיין קינד נאָר זאָלסט אַזוי טהון, באַלד אין דער פריה זאָלסט דו אָבוואַרטען די שעה ווען דער מענש געהט אַוועק פון זיין שטוב, דאַן זאָלסט דו אַריינגעהן און זאָלסט צו זיין ווייב אַזוי זאָגען. זאָלסט וויסען אַז דיין מאַן האָט מיך געשיקט צו דיר אַז דו זאָלסט מיר באַלד אָבגעבען דעם בייטעל געלד, וואָס ער האָט דיר געגעבען ערב שבת צו בעהאַלטען, און ער האָט מיר געגעבען אַ וואָרט־צייכען צו דיר, אַז איהר האָט געגעסען חמץ דעם פּסח, און אַז איהר האָט נישט געפאַסט דעם יום כפור. דער תלמיד האָט זיך באַלד אויפגעוואַכט פון שלאָף, האָט ער פערשטאַנען גאַנץ גוט דעם חלום, זיין הארץ איז אין איהם שטאַרקער געוואָרען. ער האָט אָבגעוואַרט אין דער פריה די שעה און איז אַריינגעגאַנגען צו דעם ווייב און האָט איהר אַזוי געזאָגט. ווי זי האָט דערהערט דעם וואָרט־צייכען האָט זי באַלד איהם אַוועקגעגעבען זיין בייטעל געלד, און דער תלמיד איז אַרויסגעגאַנגען פרעהליך. דעם תלמיד איז אָבער געווען די גאַנצע מעשה אַ גרויס וואונדער, און ער האָט זיך מיישב געווען ער זאָל נאָך נישט אַוועקגעהן פון די שטאָדט, ביז ער וועט עפּיס געוואָהר ווערען, וואָס פאַר אַ מענש דאָס איז. דער סוף איז געווען אַז ווען דער מענש איז אַהיים געקומען, האָט זיין ווייב איהם דערצעהלט, אַז זי האָט געטהון אַזוי ווי ער האָט בעפוילען. ווי דער

מענש

מענש האט דאס דערהערט איז ער געבליבען שטעהן זעהר דער־
שראָקען, און האט דערקלעהרט זיין ווייב, אז ער האט דעם תלמיד
גאר נישט געשיקט צו איהר. און אויסער דעם האט איהם שטארק
פערדראָסען, וואס מען איז געוואָהר געוואָרען פון זייערע פערבאָרגענע
סודות. האט דער מענש געזאָגט צו זיין ווייב, אויב עס איז יא אזוי,
איז בעסער מיר זאָלען צוריק געהן בפרסום צו אונזער גלויבען. זיי
זענען געוועזען פריהער געצעהן־דיענער האבען זיי זיך מגייר געוועזען נאר לפנים,
און בסוד האבען זיי ווייטער געדיענט די עבודה זרה, און אצונד זענען
זיי צוריק געגאנגען בפרסום צו זייער גלויבען. פון דער מעשה איז דאס
זיך דער תלמיד אנגעלערנט, אז נישט אזוי גיך קאן מען זיך גלייך
אנגעטרויען אין א פרעמדען מענש:

דאס איז די וואונדערליכע מעשה פון דעם בעל סנדקאות. דאס הייסט פון איינעם וואס האט זיך געפלעגט לאזען קאסטען פיעל געלד, מען זאל איהם מכבד זיין מיט די מצוה פון סנדקאות:

אין מדרש שטעהט א מעשה פלא. אין שטאדט אלכסנדריא פון מצרים האט געוואהנט א גרויסער סוחר מיט דעם נאמען ר' ברונא פוזי, וועלכער איז געווען זעהר רייך. זיין ווייב איז אויך געווען א אשת חיל מיט דעם נאמען חנה, וועלכע האט איהם געבארען זיהן מיט טעכטער. און אלע זענען געגאנגען אין גאט'ס וועג. דער ר' ברונא האט געפלעגט נאך-זוכען צו טהון מצות ומעשים טובים, זיין הויז איז געווען אפען פאר ארעמע לייט. און די מצוה פון הכנסת אורחים איז געווען גאנץ טייער אין זיינע אויגען, דעסטגלייכען אין זיין ווייבס אויגען. זי האט געפלעגט צו בעדיענען די אורחים אזוי גוט ווי ער. און אויסער דעם אללעם האט געפלעגט דער ר' ברונא צו זיין א גרויסער מהדר אויף די מציה פון סנדקאות, אויף וועלכען ער האט געפלעגט אויסצוגעבען פיעל געלד. און ווען ר' ברונא איז געווען אין דער היים האט ער נאך-געזוכט ער זאל האבען אלע טאג א סנדקאות. און וואו עס איז געווען אנ'ארעמער בעל ברית, האט ר' ברונא געפלעגט לאזען מאכען די סעודה פאר זיין געלד. און בעזונדער האט ער געפלעגט איבערלאזען געלד פאר די ארעמע יולדת, זי זאל זיך האבען מיט וואס דאס הארץ צו דערקוויקען. זיין מסחר איז געווען א פוטער-האנדעל. ער פלעגט אוועק פאהרען אלע דריי יאהר אין א ווייטע מדינה, און האט אויפגעקויפט טייערע פעל פון אלערליי חיות, וועלכע געפינען זיך אין די גרויסע וועלדער. דארט האט ער געפלעגט זיצען דריי חדשים, דערנאך איז ער אהיים געפאהרען. און בעוויל דער וועג איז געווען דורך א גרויסע מדבר, איז ער קיינמאל נישט אליין געפאהרען. נאר צוזאמען מיט א גרויסע מחנה מענשען, וועלכע פלעגען זיך דינגען בעוואפענטע זעלנער מיט אנ'עלטסטען, וועלכער איז געווען דער אנפיהרער פון דער מחנה, צו בעשיטצען זיי אויפ'ן וועג פון גזלנים רויבער, וואס פלעגען בעפאלען די רייזענדע און אוועקרויבען וואס זיי האבען געפונען. אמאל איז ר' ברונא געפאהרען מיט א מחנה אין דער גרויסער מדבר, איז ביי נאכט אויף זיי אנגעפאלען א מחנה גזלנים רויבער. און עס האט זיך געמאכט א גרויסע מלחמה צווישען די מחנה מיט די רויבער. אזוי ווי ר' ברונא האט

געזעהן אַז זײַן מחנה שטעהט נישט גוט, איז ער אַראָבגעשפּרונגען פון זײַן אײזעל אויף די ערד, און האָט זיך אויסגעצויגען, ער זאָל נישט זײַן אַזוי אָנזועהעדיג, און האָט אָנגעהויבען צו רוקען זיך אויפ'ן בויך אין דער זײַט פון דער מלחמה אַלע מאָל ווײַטער און ווײַטער, און האָט זיך בעהאַלטען אין זאַמד, און האָט געוויינט און געבעטען דעם אויבערשטען, ער זאָל ניצל ווערען פון די רויבער און זאָל בלײַבען לעבען. ווען ר' ברונא איז אַראָבגעשפּרונגען פון זײַן אײזעל איז זײַן היטעל אַראָבגעפאַלען פון זײַן קאָפּ, און עס איז געבליבען הענגען אויף דעם זאַטעל פון דעם אײזעל. אין דער מלחמה האָט דער אָנפיהרער פון דער מחנה געגעבען אַ בעפעהל אַז עס טויג נישט צו שטעהן אויף אײן אָרט, נאָר צו רוקען זיך מיט אַלע קרעפטען ווײַטער און ווײַטער. און עס האָט אַזוי געדויערט ביז עס האָט אָנגעהויבען ליכטיג צו ווערען, דאַן האָבען די זעלנער גובר געווען און האָבען פערטריבען די רויבער. די מלחמה האָט זיך אויסגעלאָזט מיט דעם, וואָס די רויבער האָבען נאָך בײַ נאַכט אויעקגערויבט צוויי וועגען מיט סחורות, און עטליכע מענשען פון די מחנה זענען געהרג'ט געוואָרען, און עטליכע זענען פערוואונדעט געוואָרען. ווי ווײַט מעגליך עס איז געווען בײַ נאַכט האָט די מחנה געזעהן עס זאָל נישט בלײַבען אויפ'ן וועג פון זײַערע מענשען, נישט קײן געהרג'עטער און נישט קײן פערוואונדעטער, נאָר זײ האָבען זיך געשטאַרקט אַרויף צו לעגען זײ אויף די וועגען בײַ נאַכט בשעת זײַער ענטלויפען. אויף צומאָרגענס ווען עס איז שוין געווען גרויסער טאָג, און די מחנה האָט פערשטאַנען, אַז זײ האָבען שוין נישט וואָס מורא צו האָבען פאַר די רויבער, האָט זיך די מחנה אָבגעשטעלט אָבצורוהען זיך, און צו ברענגען אַלעס אין אָרדענונג. די פערוואונדעטע איז געגעבען געוואָרען זײַער נויטיגע הילף. די געהרג'טע זענען בעגראָבען געוואָרען אַלע אין אײן קבר, נאָך דעם וואָס עס איז פערשריבען געוואָרען אין דעם בוך די נעמען זײַערע, כדי זײ זאָלען וויסען איבערצוגעבען אַ ריכטיגע ידיעה די ווײַבער פון די געהרג'טע. נאָר בעווײַל זײ האָבען דאָך אַ ביסעל מורא געהאַט לאַנג צו שטעהן אויף אײן אָרט אין דער מדבר, איז דאָס אַלעס געמאַכט געוואָרען אין אײלעניש און די הרוגים זענען נישט אַזוי גוט בעטראַכט געוואָרען פאַר די קבורה. און בעווײַל עס האָט זיך געפונען צווישען די הרוגים אײנער וואָס איז געווען אויך מיט אַ לאַנגע באָרד, און איז געווען ענהליך צו דעם סוחר ר' ברונא, און דערצו איז דאָרט אין דער מחנה געווען נאָך אַ יודישער סוחר פון אלכסנדריא, וועלכער איז געפאָרען צוזאַמען מיט ר' ברונא, און ער האָט באַלד דערקענט דאָס אײזעל מיט דעם היטעל פון ר' ברונא, האָט שוין ממילא זײַן געדאַנק איהם אויך אַזוי פאָרגעשטעלט, אַז דער מענש מיט די לאַנגע באָרד וואָס ליעגט צווישען די הרוגים איז טאַקי ר' ברונא, אַלזאָ איז אַזוי פערשריבען געוואָרען אין בוך, אַז ר' ברונא איז געהרג'ט געוואָרען.

זיי האבען אפילו געזעהן דערנאך אז עס פעהלט איין מענש פון דער מחנה, האבען זיי בעשטימט אז דער איינער איז געפאנגען געווארען צו די רויבער. דער עלטסטער וואס איז געוועזען דער אנפיהרער פון דער מחנה, האט באלד איבערגעגעבען דעם אנדערען סוחר פון אלכסנדריא א פאפיר געשריבען און געחתמעט, אז ר׳ ברונא איז גע׳הרג׳עט געווארען. אויך האט ער איהם געגעבען דאס אייזעל מיט דעם היטעל מיט די רעשט זאכען פון ר׳ ברונא, אז ער זאל דאס אלעס אבגעבען ר׳ ברונא׳ס ווייב, ווען ער וועט בשלום אהיים קומען. דאס אללעס איז געמאכט געווארען אין איילעניש, און די מחנה איז באלד פון דארט געשווינד אוועק געפאהרען. עס איז פערביינעגאנגען א האלב יאהר איז דער אנדערער סוחר פון אלכסנדריא אהיים געקומען בשלום, ער האט באלד אבגעשיקט צו ר׳ ברונא׳ס ווייב דאס אייזעל מיט דעם היטעל, מיט די רעשט זיינע חפצים, מיט דעם בריעף פון דעם אנפיהרער פון דער מחנה, זי זאל וויסען אז איהר מאן איז גע׳הרג׳ט געווארען. נאך דעם האט דער סוחר עדות געזאגט ביי דעם שטאדטס-רב, אז ער האט אליין געזעהן ר׳ ברונא צווישען די הרוגים, און האט אליין געזעהן זיין קבורה. אלזא איז די חנה וואס איז געוועזען ר׳ ברונא׳ס ווייב פערדעכענט געווארען פאר אן׳אלמנה. אזוי ווי די שלעכטע בשורה איז אנגעקומען צו חנה האט דאס גאנצע הויז מיט איהר מיטגע־וויינט און געקלאגט, און זיי האבען געטרויערט אויף ר׳ ברונא א לאנגע צייט. אבער בעוויל עס איז איבערגעבליבען נאך ר׳ ברונא פיעל גרויסע געשעפטען, און חנה איז נישט אימשטאנד געוועזען די געשעפטען צו פיהרען, האט מען איהר געגעבען אן׳ עצה, אז זי מוז חתונה האבען מיט א קלוגען מענש, וואס זאל זיין פעהיג צו פיהרען די געשעפטען. נאך דעם טרויער יאהר האט חנה איינגעשטימט חתונה צו האבען. זי האט גענומען א מאן א חכם א סוחר, וועלכער האט גאנץ גוט געפיהרט די געשעפטען, און האבען געלעבט בשלום:

דער סוחר ר׳ ברונא אזוי ווי ער איז אראבגעשפרונגען פון דעם אייזעל און האט זיך געריקט אויפ׳ן בויך צווישען דעם זאמד אין דער פינסטערניש אלע מאל ווייטער און ווייטער פון דער מלחמה, איז אזוי געלעגען אויף דער ערד בעהאלטען אין זאמד עטליכע שעה. ביז ער האט שוין נישט געהערט דאס קול פון דער מלחמה. דאן האט ער פערשטאנען אז אפילו ער וועט זיך אויפשטעלען, וועלען איהם אויך די רויבער ביי נאכט נישט דערזעהן, האט ער זיך אויפגעחאפט און האט אנגעהויבען לויפען געשווינד. ער האט גערעכענט, אז ער לויפט אין דער זייט וואו די מחנה געהט, כדי ער זאל זיי דעריאגען. אבער אין דער שרעק האט ער געהאט א טעות, און איז נאר געלאפען אין א אנדערע זייט, און האט זיך אלע מאל מעהר דערווייטערט פון די מחנה. אז עס איז טאג געווארען, און די

זון

זון האט אָנגעהויבען שײַנען, האט ר' ברונא דערזעהן לויט די זון, אַז
ער האט געהאַט אַ טעות, און איז גאָר געלאָפען אין אַ אַנדערע זײַט.
האט ער שוין פערשטאַנען זײַן צרה, אַז ער איז געבליבען איינער אַליין
אין אַ ווילדע מדבר, האט ער אָנגעהויבען זעהר שטאַרק צו וויינען, און
האט זיך אַנידערגעזעצט אַ ביסעל אָפּרוהען זיך. צו זײַן גליק האט ער גע-
האט בײַ זיך אַ שטיקעל ברויט מיט אַ ביסעל ווײַן אין אַ פלעשעלע, האט
ער געגעסען אַ קליין שטיקעל ברויט און פערטרונקען אַ ביסעל ווײַן.
אָבער נאָר דאָס האַרץ זיך צו דערקוויקען. ער האט זיך אַנידערגעלעגט
און איז שטאַרק ענטשלאָפען געוואָרען, בעווײַל ער איז געוועזען זעהר מיעד.
אַזוי ווי ער איז געשלאָפען זענען דאָרט פערבײַ געריטען אַ באַנדע רויבערס
אויף גרויסע פערד, האָבען זיי איהם אויפגעוועקט און בעזוכט, דעם בײַטעל
געלד מיט אַלע זײַנע חפצים האָבען זיי באַלד צוגענומען. דערנאָך האָבען
זיי איהם געבונדען מיט אַ שטריק און אַרויפגעלעגט אויף אַ פערד. זיי
האָבען איהם צום פערד אויך צוגעבונדען, און זענען מיט איהם אַוועק-
געריטען. זיי האָבען איהם אַזוי מיטגעפיהרט מיט זיך עטליכע טעג אַ
ווײַטען וועג, ביז זיי זענען אָנגעקומען אין אַ קליין דערפעל. דאָרט האָבען
זיי איהם אַרײַנגעזעצט אין אַ גרויסע שטוב אַ'נידריגע און אַ פינסטערע.
וואו עס האָבען זיך אַרומגעדרעהט נאָך פיעל געפאַנגענע מענשען פון ווײַטע
מדינות, אַז איינער האט נישט פערשטאַנען דעם צווייטענס שפּראַך. מען
האט זיי געהאַלטען אַזוי ווי בהמות אין אַ שטאַל. אויף דעם דאַך פון
דער שטוב איז געווען אַ פענסטער, דורך וועלכען מען האט זיי אַראָבגע-
לאָזט מיט אַ שטריק ברויט מיט וואַסער און אַנדערע מאכלים, זיי זאָלען
האָבען גענוג צו עסען, כדי זיי זאָלען שעהן אויסזעהן. אין עטליכע טעג
אַרום איז געקומען געוואָרען די טהיר, און די רויבער זענען אַרײַנגע-
קומען בעוואָפּענט מיט אַ פעקעל געמיינע מלבושים פון ווײַסע גראָבע לײַ-
וואַנד, זיי האָבען געגעבען אַ בעפעהל אַז אַלע געפאַנגענע זאָלען זיך אויס-
טהון נאַקעט. די אַלע מלבושים האָבען זיי צוגענומען און האָבען געגעבען
יעדען גלײַך אָנצוטהון זײַערע מלבושים, וועלכע זענען בעשטאַנען פון דרײַ
מלבושים, אַ העמד, פלודערן און אַ היטעל. אַללעס פון ווײַסע גראָבע לײַ-
וואַנד. נאָך דעם האָבען זיי די אַלע געפאַנגענע צוזאַמען-געבונדען מיט
שטריק, איינעם צום אַנדערן, און אַרויסגעפיהרט זיי פון דעם שטאַל,
און געהייסען אַרײַנגעהן אין צוויי גרויסע פערמאַכטע וועגען, וועלכע זענען
געשטאַנען גרייט אין דרויסען, און זענען מיט זיי אַוועקגעפאָהרען. אין
עטליכע טעג אַרום זענען זיי אָנגעקומען צו אַ גרויסען פּאָרט פון אַ ים.
וואו עס זענען געשטאַנען גרויסע שיפען פון ווײַטע מדינות. אין די שיפען
זענען געוועזען סוחרים וואָס קויפען די געפאַנגענע, צו פערקויפען זיי
דערנאָך פאַר קנעכט. די סוחרים האָבען געקויפט בײַ די רויבער אַלע
געפאַנגענע. און ר' ברונא איז אויך צו זיי פערקויפט געוואָרען:

עס

עס איז פערבייגעגאנגען עטליכע וואכען זענען די שיפען פון דעם פארט אבגעשוואומען אין ווייטע מדינות צו פערקויפען די געפאנגענע פאר קנעכט, און ר' ברונא איז אויך ארויסגעפיהרט געווארען אויפ'ן קנעכט-מארק צום פערקויפען. איז געקומען א רייכער מענש, וועלכער איז שוין געוועזען אין די עלטערע יאהרען, און האט געקויפט ר' ברונא פאר א קנעכט. ער האט איהם אהיים געפיהרט צו זיך. האט ר' ברונא געפונען חן אין זיינע אויגען און דער העדר האט נישט אויף איהם בעשווערט ער זאל ארבייטען שווערע ארבייט. נאר אזוי ווי ער האט אין איהם דערקאנט אז ער איז א טויגליכער מענש און קען רעכענען, האט דער העדר איהם איבערגעגעבען ער זאל פיהרען און אכטונג טהון אויף אלע זיינע געשעפטען זיי זאלען זיך פיהרען אין ארדנונג. און בעוויל דער העדר האט נישט געהאט קיין קינדער, אלזא איז ר' ברונא געווארען דארט א גאנצער מושל. ער האט געשאפט מיט אלע קנעכט אזוי ווי דער העדר זעלבסט. און האט זיך געפלייסט אלעס זאל זיין אין בעסטען ארדנונג. ער האט שוין כמעט פערגעסען אז ער איז דא א קנעכט. און אזוי ווי מען האט אין יענער מדינה זעהר פיינד געהאט יודען, אז מען האט דארט גאר נישט געלאזט וואהנען קיין יוד. אלזא האט ר' ברונא געמוזט האלטען זעהר בסוד אז ער איז א יוד. נאר אין פערבארגענהייט האט ער אבגעהיטען דאס יודיש-קייט ווי וויית מעגליך עס איז נאר געווען. ער האט אפילו תמיד געקלערט עצות ער זאל קענען אנטלויפען פון דארט, ער האט אבער פערשטאנען אז דאס איז זעהר א שווערע זאך, און אז ער איז איינגעשטעלט ביי דעם מיטען לעבען. דען דארט איז געווען א געזעץ, אז דער קנעכט וואס אנטלויפט ווערט בעשטראפט מיט טוידט-שטראף, און יעדער מענש וואס האט געוואלט פון דארט אויעקפאהרען, אזוי ווי ער איז געקומען צום פארט און האט געוואלט אויפזיצען אויף דער שיף, האט מען איהם אונטער-זוכט אויב ער איז נישט קיין קנעכט. און יעדער קנעכט האט געהאט א חתימה אויף זיין לייב דעם העדר'ס נאמען, וועלכעס איז געמאכט געווארען מיט אזא פארב וואס געהט קיינמאל נישט אב. אלזא האט ר' ברונא נישט געהאט קיין עצה צו אנטלויפען פון דארט, און איז אזוי געוועזען קנעכט זיבען יאהר. אין זעכסטען יאהר, ווען זיין העדר איז שוין געוועזען זעהר אלט האט ער צוגערופען זיין קנעכט ר' ברונא און האט צו איהם אזוי גע-זאגט. „בעוויל איך זעה אז דו ארבייטסט ביי מיר געטריי. נישט אזוי ווי קנעכט ביי א העדר, נאר אזוי ווי א זוהן ביי זיין פאטער, אלזא מאך איך דיך פריי, און דו וועסט שוין נישט גערופען ווערען קנעכט, נאר העדר. און אויסער דעם גיב איך דיר געשריבען און געחתמ'ט, אז נאך מיין טוידט ווערסט דו זיין דער איינציגער יורש פון מיין גאנץ פערמעגען. נאר צוויי פונקטען נעם איך זיך מיט דיר אויס, ערשטענס, זאלסט וויטער זיין ביי מיר און זאלסט מיך נישט פערלאזען ווי לאנג איך וועל לעבען, צווייטענס,

אויב

אויב איך וועל פריהער שטארבען פאר מיין ווייב, זאלסט דו זיין מחויב צו שפייזען מיין ווייב אויף איהר עלטער בכבוד, פונקט אזוי ווי ביי מיין לעבען". ר' ברונא האט זיך געבוקט פאר זיין הערר און האט איהם זעהר בעדאנקט פאר דעם גרויסען חסד. א יאהר נאך דעם איז זיין הערר געפעהרליך קראנק געווארען און איז געשטארבען. דאן איז ר' ברונא געווארען דער ווירקליכער הערר איבער דער גאנצער ירושה:

נאך דעם אלעם האט ר' ברונא אנגעהויבען צו טראכטען וועגען זיין תכלית, וואס ער זאל אצונד טהון. צי זאל ער אהער ברענגען זיין ווייב חנה פון אזא ווייטע מדינה, צי זאל ער אללעס איבערלאזען און ענטלויפען אהיים צו זיין ווייב און קינדער. ער האט זיך אבער אזוי איבערגעקלעהרט. עס איז דאך שוין אכט יאהר פערביינעגאנגען זינט איך האב פערלאזט מיין הויז-געזינד, היינט ווער ווייסט וואס דארט איז געווארען פון מיין הויז מיט מיין פערמעגען, און ווער ווייסט צי מיין ווייב חנה לעבט נאך. אלזא איז ער געפאלען אויף אזא עצה. אז פריהער זאל ער פאהרען אין דער מדינה אריין, וואו ער פלעגט אהינקומען פון דער היים קויפען פעל, און דארט זאל ער אבווארטען ביז עס וועט קומען דער גרויסער יריד, וואו עס קומען זיך צוזאמען סוחרים פון ווייטע מדינות, האט ער גערעכענט אז געוויס וועט פון זיין שטאדט אלכסנדריא אויך קומען א סוחר, דאן וועט ער ביי איהם אללעס געוואהר ווערען, און דערנאך וועט ער שוין ווסען וואס צו טהון. ר' ברונא האט מיטגענומען פיעל געלד מיט פיער קנעכט, זאגענדיג אז ער פאהרט אוועק אין א ווייטע מדינה צו מאכען א מסחר פון פוטערווארג, און איז גאנץ רייך אוועקגעפאהרען. די רייזע האט אבגעדויערט דריי חדשים, אז ער איז געקומען בשלום אין דער מדינה וואו דער פעל-האנדעל איז, און האט נאך דארט געווארט עטליכע חדשים ביז צום יריד. די עצה פון ר' ברונא איז טאקי גוט אויסגעפיהרט געווארען, דען ר' ברונא האט טאקי געפונען צוויי זיינע בעקאנטע סוחרים פון דער שטאדט אלכסנדריא. אבער ווען ר' ברונא איז אריינגעקומען צו די צוויי סוחרים און האט זיי געזאגט ווער ער איז, און האט זיך באלד אנגעהויבען אויס-צופרעגען וועגען זיין ווייב חנה מיט די קינדער מיט זיינע געשעפטען, האט ער געזעהן אז די צוויי סוחרים ענטפערן איהם עפיס גאר נישט, נאר זיי זענען געבליעבען זיצען בלאס דערשראקען, איינער דעם אנדערן האט אנגעהויבען אנצוקוקען זיך מיט פערוואונדערונג, דערנאך זענען זיי אוועק-געגאנגען פון טיש און האבען זיך עפיס אדורכגערעדט שטילערהייט און האבען איהם גוט בעטראכט, דאן האבען זיי איהם געפרעגט מיט פער-וואונדערונג, „וואס! איהר זענט דאס טאקי ווירקליך דער ר' ברונא פוזי פון אונזער שטאדט?" האט ער געענטפערט אז דאס איז ער טאקי דער

זעלבער

זעלבער, וואָס איז מיט אכט יאָהר צוריק אוועקגעפאָהרען פון אלכסנדריא קויפען פעל אין זיין פוטער האַנדעל אריין, און האָט זיי געזאָגט אַלע סימנים. האָבען זיי איהם געענטפערט. „אויב אזוי מוזען מיר אייך זאָגען דעם אמת. איהר זאָלט וויסען אז דאַמאָלס ווען איהר זענט אוועק איז דערנאָך מפורסם געוואָרען ביי אונז אין שטאָדט אז איהר זענט אויפ'ן וועג גע'הרג'עט געוואָרען דורך אַ רויבער-באַנדע, און עס איז שוין דאָס זיבענטע יאָהר וואָס אייער ווייב חנה האָט חתונה געהאַט מיט אַן אַנדערען מאַן, און לעבען זיך צוזאַמען בשלום". ווי ר' ברונא האָט דאָס דערהערט איז ער שטאַרק דערשראָקען געוואָרען, און האָט אָנגעהויבען זעהר צו וויינען. נאָך דעם וואָס ער האָט זיך עטוואָס בערוהיגט, האָט ער זיי דער-צעהלט די גאַנצע מעשה, ווי אזוי מיט איהם האָט זיך פּאַסירט פון דאַמאָלס אָן. און נאָך אַ שטאַרק איבערקלערונג האָט ער צו זיי אזוי געזאָגט. „אַז עס איז יאָ מיר אזא אומגליק געשעהן. וואָס מוזיגע מיר אהיים צו פאָהרען קיין אלכסנדריא, אַז איך און מיין ווייב חנה זאָלען מיר זיין צו שאַנד און שפּאָט ביי די גאַנצע שטאָדט. עס איז מיר גלייכער איך זאָל צוריק פאָהרען אין די מדינה וואו איך בין פערוואָרפען געוואָרען, וואָס דאָרט לעב איך מיר במנוחה בעושר וכבוד". ר' ברונא האָט אָנגעשריבען צוויי גרויסע בריעף, אין וועלכע ער האָט בעשריבען אַלעס וואָס מיט איהם האָט זיך פּאַסירט איבער די גאַנצע צייט, און האָט אויסגעפיהרט אין די בריעף, אַז פאַר חרפה פון זיין ווייב חנה קען ער שוין נישט אהיים קומען, אלזאָ האָט ער בעשטימט צוריקצופאָהרען אין די ווייטע מדינה, וואו ער איז בעגליקט געוואָרען מיט אַ גרויס עשירות. די צוויי בריעף האָט ר' ברונא איבערגעגעבען די סוחרים פון אלכסנדריא, און האָט זיי געבעטען זעהר שטאַרק, אַז אזוי ווי זיי וועלען אהיים קומען בשלום, זאָלען זיי אָבגעבען איין בריעף צו זיין ווייב חנה, און דעם צווייטען בריעף צום שטאָדטס-רב. נאָך דעם האָט ער זיך געזעגענט מיט די סוחרים אין אַ שטאַרק געוויין, און איז געגאַנגען אין זיין גאַסט-הויז אריין זעהר שטאַרק אויפגערעגט. נאָך דעם זעלבען טאָג האָט ער געגעבען אַ בעפעהל אויף זיינע קנעכט זיי זאָלען גרייט מאַכען אַלעס אין וועג אריין אהיים צו פאָהרען, זאָגענדיג דערביי אַז עס האָט זיך איהם נישט איינגעגעבען צו האַנדלען, בעזוייל דאָס יאָהר איז פונקט אַ גרויס יקרות אויף די פעל, אלזאָ מוז ער צוריק פאָהרען לעדיג. די קנעכט האָבען אַלעס צוגעגרייט און אויף צומאָרגענס אין דער פריה איז ר' ברונא צוריק געפאָהרען אין די ווייטע מדינה, צו זיין נייעם רייכקייט:

ווען ר' ברונא איז צוריק געפאָהרען איז זיין וועג געווען איבער יענעם ים. וואָס ביי דעם פּאָרט איז געווען אַ מסחר פון קנעכט. איז געפעלען ר' ברונא ער זאָל זיך צוקויפען נאָך איין קנעכט. דער קנעכט וואָס

ר'

ר׳ ברונא האָט געקויפט איז געווען אַ יוד אין די יאָהרען, וואָס האָט גע־
האַט אַ ווייב און קינדער, און איז געפאַנגען געוואָרען דורך רויבער,
וועלכע האָבען איהם פערקויפט פאַר אַ קנעכט. דער קנעכט האָט אָבער
מורא געהאַט זיך אויסצוגעבען אַז ער איז אַ יוד, דען ער האָט גע־
וואוסט אַז אין דעם גאַנצען לאַנד טאָר קיין יוד נישט געפינען זיך, און
אַז איינער הרג׳ט אַ יוד ווערט ער גאָר נישט בעשטראָפט. אַ גאַנצען חודש
האָט געדויערט די רייזע איבער׳ן ים. דערנאָך ווען זיי זענען געפאָהרען
אויף די יבשה איז געווען זייער וועג דורך אַ גרויסען וואַלד, אין וועלכען
עס האָט געוואוינט דער נייער קנעכט וואָס ר׳ ברונא האָט איהם געקויפט,
וואו ער האָט געפלעגט אין דעם וואַלד צו ברענגען פעך. דער קנעכט
האָט דערקענט דעם וואַלד, און אַזוי ווי זיי זענען פערביי געריטען פאַר אַ
שמאָל וועגעל, וועלכעס האָט זיך אַריינגעצויגען טיעף אין וואַלד אַריין.
און עס האָט צוגעפיהרט צו דעם וואוינונג פון דעם קנעכט, האָט זיך
שוין מעהר דער קנעכט נישט געקענט איינהאַלטען, בעוויייל עס האָט איהם
אָנגעחאַפט אַ שטאַרק בענקעניש צו זיין ווייב און קינדער. ער איז אַראָבגע־
שפרונגען פון אייזעל און האָט אָנגעהויבען צו לויפען אין וואַלד אַריין
מיט דעם שמאָלען וועגעל. ר׳ ברונא מיט זיינע אַלטע פיער קנעכט האָבען
דאָס באַלד דערזעהן, האָבען זיי איהם נאָכגעיאָגט, ר׳ ברונא האָט נאָכ־
געשריגען דעם קנעכט ער זאָל מיט גוטען צוריק געהן, און אויב נישט
וועט ער איהם נאָכשיסען. אָבער דער קנעכט האָט זיך פון די רייד גאָר־
נישט געמאַכט און איז נאָר ווייטער געלאָפען. ר׳ ברונא האָט געזעהן אַז
זיינע רייד ווירקען גאָר נישט האָט ער אויסגעשאָסען אַ ביסעל אין דער
זייט, כדי דעם קנעכט איבערצושרעקען ער זאָל בלייבען שטעהן דאָס
האָט אָבער אויך נישט געהאָלפען. דאַן איז ר׳ ברונא געוואָרען זעהר בייז
אויף דעם עזות פון דעם קנעכט און האָט נאָכגעשאָסען דעם קנעכט דאָס
צווייטע מאָל, פון וואָס דער קנעכט איז אַנידערגעפאַלען אַ טוידטער. דאָס
איז געווען שוין נישט זעהר ווייט פון דעם הייזעל, וואו עס האָבען געוואוינט
דעם קנעכטס ווייב און קינדער. ר׳ ברונא האָט געזעהן אַז דער קנעכט
איז דערשאָסען געוואָרען, איז ער צוריק געגאַנגען מיט זיינע קנעכט צום
וועג און זענען ווייטער געפאָהרען אין עטליכע טעג אַרום איז דער
טוידטער קנעכט געפונען געוואָרען דורך זיינע אייגענע קינדער, וועלכע
האָבען אויף איהם זעהר שטאַרק געוויינט און האָבען איהם קובר געווען.
פון דער צייט אָן איז ר׳ ברונא געוואָרען שטאַרק נערוועז, און זיין האַרץ
האָט איהם אָנגעהויבען קלאַפּען, פאַר וואָס ער האָט דערשאָסען אַ מענש.
ער האָט זיך אָנגעהויבען איבערצוקלערען, אַז ווער ווייסט פון וואַנעט דער
קנעכט שטאַמט אַרויס, און ר׳ ברונא האָט זיך דערמאָהנט, אַז ער אַליין
איז דאָך אויך אַמאָל געווען אַ פערקויפטער קנעכט. און אויסערדעם איז
זיין האַרץ זעהר שוואַך געוואָרען פון דעם ענמת נפש וואָס ער איז גע־

וואהר געוואָרען, אַז זיין ווייב חנה איז אומשולדיג אַריינגעפאַלען אין אַזא עבירה, און זי איז געוואָרען פון איהם אַבגעריסען אויף עביג. דורך דעם איז זיין שלאָף פון איהם צוועקגענומען געוואָרען און האָט אָנגעהויבען אַלע מאָל מעהר שוואַכער צו ווערען. און ווען ר' ברונא איז צוריק געקומען צו זיין היים ריבקייט איז ער געוועזען זעהר שוואַך. דאָקטוירים האָבען איהם געהייסען מעהר ליגען אין בעט ווי אַרומגעהן. דאָס אַללעס האָט אָבער גאָר נישט געהאָלפען, און די שלאַפקייט האָט זיך ביי איהם געשטאַרקט. נאָך צוויי חדשים האָט ר' ברונא געשפירט אַז ער איז געפעהרליך קראַנק. און ער האָט פערשטאַנען אַז דער טוידט שוועבט פאַר זיין פנים, האָט ער בעפוילען מען זאָל איהם אויסמויערן אַ קבר מיט אַ שעהנעם בנין אויף דעם באַרג, וועלכער איז געשטאַנען אין דערמיט פון דעם שעהנעם גאָרטען. עס האָט געדויערט נאָך אַ חודש און ר' ברונא איז געשטאָרבען. זיינע קנעכט האָבען איהם קובר געוועזען אין זיין קבר, וואָס מען האָט איהם אָנגעגרייט ביי זיין לעבען, לויט זיין פערלאַנג:

ווען די צוויי פעל־הענדלער זענען אַהיים געקומען קיין אַלכסנדריא בשלום, האָבען זיי באַלד בעזאָרגט די צוויי בריעף פון ר' ברונא. איינעם האָבען זיי איבערגעגעבען צו חנה, און דעם צווייטען צום שטאָדטס־רב. דער רב איז זעהר דערשראָקען געוואָרען און האָט זיי אָנגעהויבען חוקר ודורש צו זיין. און זיי האָבען עדות געזאָגט אַז זיי האָבען אַליין דערקענט דעם ר' ברונא, און האָבען מיט איהם גערעדט, און האָבען געזעהן ווי ער האָט זעלבסט די צוויי בריעף אַהיים געשריבען. דער רב האָט שטאַרק עגמת נפש געהאַט, וואָס ער איז נכשל געוואָרען צו געבען אַ היתר אַנ' אשת איש זאָל חתונה האָבען. און ער האָט פערלעגט אַ כח די זאַך באַלד צו פערריכטען, און האָט געשיקט רופען חנה אָבצושיידען זי פון דעם צווייטען מאַן, אַזוי ווי דער דין איז. ווען חנה האָט דערהאַלטען דעם בריעף פון איהר מאַן ר' ברונא, איז זי געפאַלען אין חלשות, מען האָט זי קוים דערמינטערט. אָבער פון דאַמאָלס אָן האָט זי בעקומען אַ האַרץ־קלאַפּונג, בעזונדער וויל זי האָט נישט געקענט פערטראָגען איהר חרפה, וואָס די גאַנצע שטאָדט האָט פון איהר גערעדט, אַז אַזאַ אומגליק זאָל זיך קאָנען טרעפען ביי אַזא גבירתה, און אויך אַ גוטע און פרומע פרוי. אַלזאָ האָט זי אָנגעהויבען צו קרענקען און איז געוואָרען וואָס אַ טאָג מעהר שוואַכער. איהר סוף איז געוועזען אַז זי איז געשטאָרבען דעם זעלבען טאָג, וואָס איהר מאַן ר' ברונא איז געשטאָרבען דאָרט אין יענער ווייטע מדינה:

דאַמאָלס זענען אָנגעקומען אין הימעל אַריין אין איין טאָג ביידע נשמות פון ר' ברונא און פון זיין ווייב חנה, אָבצוגעבען דין וחשבון פאַר'ן בית דין של מעלה אויף זייערע מעשים פון דער וועלט. דער שטן איז אויך

אָנגעקומען

אָנגעקומען צו דעם משפט און האָט אויף זיי ביידע מקטרג געווען אַז זיי האָבען פערלוירען זייער חלק עולם הבא, נאָר זייער אָרט דאַרף זיין אין גיהנם. דעם ר' ברונא קומט אַזאַ פסק, בעוויַיל ער האָט גע'הרג'ט אַן אומשולדיגען יוד במזיד, און האָט עובר געווען אויף „לא תרצח". חנה וויַיטער קומט אַזאַ פסק, בעוויַיל זי האָט עובר געווען אויף „לא תנאף". דען זייענדיג אַן'אשת איש האָט זי חתונה געהאַט מיט אַן'אַנדערן מאַן. דער שטן האָט צוגעגעבען מאָטיווען צו זיינע רייד, אַז ר' ברונא דאַרף גערעכענט צו ווערען פאַר אַ רוצח במזיד. בעוויַיל ער האָט געדאַרפט איבערצוקלערען אפשר איז דער קנעכט אַ יוד, דען ער האָט דאָך געדאַרפט וויסען אין זיין אייגען בעשטאַנד, ער זעלבסט איז דאָך אויך פערקויפט געוואָרען פאַר אַ קנעכט, און איז געווען אַ בעהאַלטענער יוד, און אַ יוד קאָן דאָך על פי דין קיינמאָל נישט פערקויפט ווערען פאַר אַן'עביגען קנעכט. און חנה דאַרף וויַיטער גערעכענט צו ווערען פאַר אַ זונה במזיד, האָטש זי האָט בעקומען אַ היתר פון רב אַז זי מעג חתונה האָבען. דען דער פונדאַמענט פון היתר איז דאָך נאָר געווען דער איינער עדות, וואָס איהם האָט זיך געדאַכט זיכער אַז ר' ברונא איז גע'הרג'ט געוואָרען, און דאָס וואָס איין עדות איז בעגלויבט מתיר צו מאַכען אַן'אשת איש איז דאָך נאָר בעוויַיל מען שטעלט אויף די חזקה, אַז מסתם איז די אשה זעלבסט גוט חוקר ודורש וועגען איהר מאַן'ס טוידט, און זי האָט זיך אַליין ערקונדיגט אויף געוויס אַז איהר מאַן לעבט נישט. הייַנט אַז די חנה האָט זיך זעלבסט נישט ערקונדיגט דאָס דער עדות זאָגט אמת, און האָט פאָרט חתונה געהאַט, דאַרף זי הייסען אַ זונה במזיד. פאַר דעם בית דין של מעלה איז פאָרגעקומען ביי דעם משפט אַ גרויסער רעש און אַ שטורם. בעוויַיל ר' ברונא מיט זיין וויַיב חנה האָבען פיעל גוטס געטהון אויף דער וועלט, און זיי האָבען געהאַט טויזענדער מליצים טובים, וועלכע האָבען פאָרגעלעגט פאַר'ן בית דין של מעלה זייערע מעשים טובים, אָבער דאָך האָבען זיי נישט געוואוסט ווי אַזוי נאָך צו פערשטאָפען דאָס מויל פון שטן וואָס האָט אויף זיי אַזוי שטאַרק מקטרג געווען, וועגען די צוויי האַרבע עבירות. בקיצור די זאַך איז אָנגעקומען צו אליהו הנביא. אַזוי ווי אליהו הנביא האָט דאָס דערהערט האָט ער אַזוי אויסגעשריגען. וואָס! ר' ברונא פון מיט זיין וויַיב חנה וויל מען פערמשפט'ן אין גיהנם אַריין! ניין, דאָס קען איך נישט דערלאָזען, פינף הונדערט און פופציג מאָל בין איך געזעסען נעבען ר' ברונא, ווען ער האָט געהאַט די מצוה פון סנדקאות אויף וועלכען ער האָט זיך געלאָזט קאָסטען פיעל געלד, ער זאָל מיך קויפען פאַר אַ שכן. אַלזאָ מוז איך מיין שכן מציל זיין פון גיהנם. דעסטגלייַכען זיין וויַיב חנה איז געווען אַ גרויסע צדיקת, און האָט מקיים געווען שטענדיג די מצוה פון הכנסת אורחים מיט'ן גאַנצען כח, נישט אַזוי ווי אַנדערע וויַיבער וואָס קוקען קרום אויף אַן'אורח, אָבער די חנה האָב איך געפלעגט עטליכע

מאל פרובען, איך האב מיך פערשטעלט פאר א שווערן אורח, און האב זי ממריח געוועזען מיט בעשווערינקייטען, און זי איז נישט מיעד געווארען, נאר זי האט געטהון וואס נאר מעגליך איז מקיים צו זיין די מצוה עהרליך. נו ווי אזוי קען איך אצונד דאס דערלאזען, אז אזעלכע צוויי טייערע נשמות זאל מען פערמשפט'ן אין גיהנם אריין! באלד האט זיך אליהו פארגעשטעלט פאר'ן בית דין של מעלה, אויף זיי א מליץ טוב צו זיין און האט אזוי געזאגט. איך זאג אז דער ר' ברונא האט גאנץ גענוג יוצא געוועזען קעגען דעם קנעכט, מיט דעם וואס ער האט פריהער געשאסען אין דער זייט איבערצושרעקען דעם קנעכט, אלזא האט דאך דער קנעכט געדארפט זיך אונטערגעבען און בלייבען שטעהן, און אז ער האט נישט געקוקט אויף דעם שיסען און איז ווייטער געלאפען, איז ער זיך אליין שולדיג. ער האט געדארפט איבערלעגען אז דעם ר' ברונא פערדריסט גאנץ גוט, און ער קען נישט אזוי גרינג היזק האבען דאס געלד וואס ער האט פאר איהם בעצאהלט, דען אפילו א יודישער קנעכט טאר אויך נישט ענטלויפען פון זיין הערר, מכל שכן דער קנעכט וואס האט געוואוסט אז ר' ברונא רעכנט איהם פאר זיינם א עביגען קנעכט, האט אודאי געדארפט פערשטעהן אז ער טאר נישט ענטלויפען מיט געוואלד פון זיין הערר. און וועגען דעם וואס דער קנעכט האט זיך נישט געקאגט איינהאלטען איבער'ן בענקעניש צו זיין ווייב און קינדער, איז קיין שום ספק נישט, אז ווען דער קנעכט וואלט געפאלען צו די פיס דעם ר' ברונא, און וואלט איהם געבעטען ער זאל איהם דא בעפרייען, בעוויל עס געפינט זיך דא אין דעם וואלד זיין הויז מיט'ן ווייב און קינדער, דאן וואלט זיכער ר' ברונא איהם פריי געלאזט און וואלט איהם נאך געוויסען צוגעגעבען מתנות, אפילו ווען ער וואלט גאר נישט געהאט קיין שום קלעהר אז דאס איז א יוד. אלזא איז זיך דאך דער קנעכט אליין שולדיג אין זיין טוידט, און ר' ברונא דארף נישט האבען קיין שום שולד אין דער עבירה. דאס זעלבע זאג איך אויף זיין ווייב חנה, אז עס דארף איהר גאר נישט גערעכענט צו ווערען פאר אנ'עבירה וואס זי האט חתונה געהאט, דען דער עדות וואס האט עדות געזאגט אז ער האט אליין געזעהן די קבורה פון ר' ברונא, ווערט גערעכענט אין שטאדט אלכסנדריא צווישען די רייכע סוחרים, און האט געהאט א שם אז ער איז א גרויסער עהרליכער מאן, אלזא איז ער געווען חשוב געוועזען אזוי ווי הונדערט עדות. און מען קען אויף די חנה אויך זאגען אז זי האט געהאט א גוטע חקירה ודרישה וועגען דעם איידער זי האט חתונה געהאט, און זי האט געשטעלט אויף א גאנץ גוטע חזקה, בעוויל זי האט געווארט מעהר ווי איין יאהר, און זיי האבען גע־האט צווישען זיך א גוט לעבען מעהר ווי דרייסיג יאהר. איז ביי איהר געוועזען א זיכערהייט, אז ווען איהר מאן וואלט געלעבט, וואלט ער איבער אזא לאנגע צייט זיכער אהיים געקומען, אדער א ידיעה געגעבען דורך מענ־

שען

שען. אלזא איז וועגען חנה אויך גאר נישט דא פאר וואס צו בעשטראפען
א, און מיין דעה איז אז ביידע דארפען ארויסגעהן גערעכט פון בית דין
של מעלה. נאך דעם האט דאס בית דין אריינגעקלערט אין דעם משפט
און האבען ארויסגעגעבען אזא פסק. אז מען קען נישט זאגען אז זיי זאלען
זיין אינגאנצען פטור פון א שטראף, און אויך קען מען נישט זאגען אז זיי
זאגען שטארק שולדיג אין די עבירות, אזוי ווי זיי וואלטען דאס געטהון
במזיד, נאר מען נעמט אן אזוי ווי זיי וואלטען די עבירות געטהון בשוגג
אומגערן. און אזעלכע הארבע עבירות אפילו מען טהוט זיי בשוגג
דארף מען אויך האבען א תיקון. צו מוזען זיי פערריכטען זייערע זינד
אזוי נאך אז זיי זאלען ביידע צוריק מגולגל ווערען אויף דער ערד, און
זאלען ביידע ליידען אזא צער, וועלכער זאל זיין עהנליך צו זייערע זינד.
און דאס זאל געמאכט ווערען אזוי, אז זיי ביידע זאלען ווייטער ווערען
מאן און ווייב, און ער זאל פערקויפט ווערען פאר א קנעכט נאך די
חתונה אויף זיבען יאהר. און זיין הערר זאל מיט איהם פערבייגעהן פאר
דעם ארט וואו זיין הויז מיט זיין ווייב וועלען זיך געפינען, און ער זאל
ליידען דעם זעלבען צער פון א גרוים בענגשאפט צו זיין ווייב, און האטש
ער וועט קענען אנטלויפען, זאל ער דאך נישט אנטלויפען, אלס עהרליבקייט
און געטריישאפט צו זיין הערר. מיט דעם וועט ווערען פערריכט זיין זינד.
און די חנה ווייטער זאל אזוי נאך אבקומען איהר שטראף, מיט דעם וואס
זי וועט ליידען דעם צער פון עגונה זיבען יאהר, אזוי לאנג ווי זי האט
געוואהנט מיט דעם אנדערן מאן באיסור, און אז זי וועט איבער דער
צייט פון די זיבען יאהר נישט פעלשען אין איהר מאן, וועט מיט דעם
צער פערריכט ווערען איהר זינד. און בעווייל אליהו הנביא איז געוועזען
זייער מליץ טוב, האט דאס בית דין של מעלה איהם איבערגעגעבען די
זאך, ער זאל אויף דעם אכטונג געבען אז דער שטראף זאל אויסגע-
פיהרט ווערען ווירקליך און פינקטליך. נאך דעם האט אליהו הנביא גע-
נומען די ביידע נשמות פון ר׳ ברונא מיט חנה אונטער זיין השגחה, און
איז מיט זיי צוריק אראב אויף דער וועלט:

צווייטע טייל פון דער מעשה.

אין לאנד „תימן" האט געוואהנט א גוטער און פרומער מאן. וועל-
כער איז אויך געוועזען זעהר רייך, אבער קיין קינדער האט ער נישט גע-
האט. האט ער תמיד מתפלל געוועזען צום אויבערשטען. „רבונו של עולם
גיב מיר א זוהן, וועל איך מיט איהם לערנען תורה אזוי ווי מיין הארץ
פערלאנגט". דער אויבערשטער האט צוגעהערט זיין תפלה און האט איהם
געגעבען:

געגעבען אַ זוהן. האָט אליהו הנביא גוזר געווען אויף די נשמה פון ר׳ ברונא פוזי, אז זי זאָל מגולגל ווערען אין דעם זוהן. דער פאָטער האָט איהם אַ נאָמען געגעבען „שאול מתגיה״. די בעדייטונג פון דעם נאָמען איז, אז ער האָט געבעטען אויף אַ זוהן. האָט דער אויבערשטער איהם בעשענקט מיט דער מתנה. אין דער מדינה „צור״ האָט ווייטער געוואוינט אויך אַ גוטער און פרומער מאַן זעהר אַ רייכער און אַ גרויסער בעל צדקה, וועל־כער האָט געהאַט צעהן זיהן, זיין ווייב אָבער האָט זעהר געוואָלט האָבען אַ טאָכטער אויך, האָט זי אַזוי אַ נדר געטהון. אז באם זי וועט זוכה זיין צו האָבען אַ טאָכטער, וועט זי איהר געבען אַ מאַן אַ תלמיד חכם. און אפילו דער חתן וועט זיין גאָר אָרעם, זאָל זי איהם געבען נדן מיט מלבושים מיט קעסט, און ער זאָל נאָר זיצען און לערנען. איהר תפלה איז אויך אָנגענומען געוואָרען אין הימעל, און זי האָט געבוירען אַ טאָכטער. האָט אליהו הנביא גוזר געווען אויף די נשמה פון חנה, וואָס איז געווען דאָס ווייב פון ר׳ ברונא פוזי, זי זאָל מגולגל ווערען אין די טאָכטער. דער טאָכטער האָט מען אַ נאָמען געגעבען חנה, בעווייל זי האָט אויף זיך געהאַט אַ גרויסען חן און איז געווען אַ יפת תואר. דער שאול מתגיה איז גרוים געוואָרען. און זיין פאָטער האָט מיט איהם פיעל תורה געלערנט, ער האָט אַלעס פערנומען און איז געוואָרען אַ גרויסער חכם. ווען ער איז שוין אַלט געוואָ־רען אַכטצעהן יאָהר איז זיין פאָטער שלאָף געוואָרען, און ער האָט פערשטאַ־נען אַז ער וועט שוין פון דעם בעט נישט אַראָבגעהן געזונד, דאַן האָט ער צוגערופען זיין זוהן שאול מתגיה און האָט צו איהם אַזוי געזאָגט. „זאָלסט וויסען מיין טייערער זוהן, אַז לויט ווי איך שפיר מיך וועל איך שוין נישט האָבען די זכיה דיין חופה צו זעהן, דען מיין סוף איז שוין נאָהנט, אַלזאָ זאָלסט דו וויסען אַז איך לאָז דיר איבער ירושה אַ גרויס עשירות, און אויב הוץ די צוויי אויגען וועלען פאַר דיר שיינען נאָך אַנדערע צוויי אויגען, וועלכע זענען „אמת״ און „גמילת חסד״ דאַן וועסט דו מצליח זיין אין אַלע דיינע וועגען״. נאָך דעם אין אַ קורצע צייט אַרום איז זיין פאָטער געשטאָרבען. דער זוהן האָט איהם שטאַרק בעוויינט און האָט אויף איהם געטרויערט אַ לאַנגע צייט:

ווען די טרויער־צייט האָט זיך אויסגעלאָזט, האָט די מוטער צו איהם אַזוי געזאָגט. „מיין טייער קינד. זאָלסט וויסען אַז היינט ליעגט אויף דיר דער עול צו פיהרען די געשעפטען, וואָס דיין פאָטער האָט איבער געלאָזט. מען דאַרף אויף זיי גוט אַכטונג צו טהון עס זאָל קיין שאָדען נישט זיין, און אויך איז שוין צייט דו זאָלסט התונה האָבען. אַלזאָ נעם אין דיין האַנד אַריין געלד און הויב אָן צו האַנדלען סחורה און דער אויבער־שטער זאָל מצליח זיין דיינע וועגען״. שאול מתגיה האָט גענומען אַ ביטעל געלד און איז געגאַנגען אויפ׳ן האַנדעל־מאַרק. דאָרט האָט ער זיך

גוט

נוט צוגעהאָרכט און גוט אויסגעקוקט האָט ער געזעהן ווי די מענשען
האַנדלען מיט שווינדלערייַ, ווי איינער קען נאָר גזל'ת איינער בייַ דעם
אַנדערן, גנב'ת איינער בייַ דעם אַנדערן, און דאָ שווערט איינער צום
אַנדערן גאָר פאַלש. דאָס אַללעס האָט ער ניט געקענט פערנעמען, איז
ער צוריק אַהיים געגאַנגען לעדיג. האָט איהם די מוטער געפרעגט, פאַר
וואָס ער האָט גאָר נישט געהאַנדעלט. האָט ער איהר געענטפערט, אַז
דער האַנדעל געשעפט געפעלט איהם נישט, בעווייַל מען מוז דערבייַ זיין
אַ ליגנער, רעדען מיט'ן מויל אַנדערש ווי מען האָט אין האַרץ, און ער
קען נישט ברעכען דעם פאָטער'ס צוואה, וואָס האָט איהם אָנגעזאָגט פאַר'ן
טוידט, אַז אמת און גמילת חסד זאָל זיין בייַ איהם די אַנדערע צוויי
אויגען. דעם צווייטען טאָג איז שאול מתניה אַרויסגעגאַנגען אויף אַנ־
אַנדערן מאַרק. האָט ער געזעהן ווי עטליכע מענשען געהען צוזאַמען־
קלויבען אַ נדבה בייַ מענשען, כדי אויסצולייזען אַ געפאַנגענעם, וואָס איז
געשטאָרבען אין דער תפיסה, אַז מען זאָל איהם קענען ברענגען צו קבר
ישראל. און אויף דעם האָט מען געדאַרפט האָבען פיעל געלד. האָט שאול
מתניה בייַ זיך אַזוי אָבגעקלערט, אַז ער זאָל אָנהויבען מקיים צו זיין
דעם פאָטערס צוואה, און זאָל טהון אַן אמת'דיגען גמילת חסד מיט דעם
טוידטען, איהם אויסצולייזען. ער האָט אָבער בייַ זיך געהאַט ווייניג געלד,
איז ער אַהיים געלאָפען צו נעמען נאָך געלד. האָט איהם די מוטער גע־
פרעגט, מיין קינד וואָס ביזט דו עפּיס אַזוי געאיילט דעם הייַנטיגען טאָג
מיטצונעמען נאָך געלד. האָט ער געענטפערט די מוטער, אַז עס האָט
זיך איהם הייַנט געטראָפען גוטע סחורה צו קויפען מוז ער זיך צואיילען,
בעווייַל ער האָט מורא אַז אַנדערע סוחרים זאָלען נישט איהם אויסקויפען
די סחורה. ער האָט גיך גענומען די רעשט געלד און איז געלאָפען צו די
גבאים פון דער צדקה, און איז מיט זיי געגאַנגען צו דעם שר פון די
תפיסה און האָט איהם בעצאָהלט דאָס גאַנצע געלד. און דער טוידטער
איז נאָך אין דעם זעלביגען טאָג געקומען צו קבר ישראל. ווען שאול
מתניה איז אויף די נאַכט אַהיים געקומען האָט איהם די מוטער געפרעגט,
וואו איז די סחורה וואָס דו האָסט הייַנט געקויפט, מיין קינד. האָט ער
איהר געענטפערט, אַז ער האָט די סחורה געמוזט בעהאַלטען אין די ערד
אַריין, כדי גנבים זאָלען זי נישט קענען צוגנב'ענען. דען עס איז געווען
פיעל אויגען אויף די סחורה. דעם דריטען טאָג איז שאול מתניה געגאַנ־
גען שפּאַצירען אין פעלד אַריין. האָט ער געזעהן ווי אַ מענש אַקערט
אין פעלד מיט אַ פּאָר אָקסען, און בייַ דעם אַקערן האָט ער געהאַלטען אַ
ספר אין דער האַנד און האָט געלערנט. האָט שאול מתניה זיך געטראַכט,
אַז דער מענש איז זיכער אַן ערליכער יוד און אויך אַ תלמיד חכם, איז
גוט ער זאָל זיך מיט איהם בעפרייַנדען. און דער מענש וואָס האָט גע־
אַקערט איז געווען אליהו הנביא. דער בחור שאול מתניה איז צו איהם
צוגעלאָפען

צוגעלאָפען און האָט איהם שלום געגעבען. אליהו הנביא האָט איהם געענט־
פערט שלום. האָט שאול מתניה געפרעגט צו אליהו. וואָס איז די ארבייט
וואָס דו טהוסט ארבייטען, אָדער וואָס איז דאָס פאַר אַ מלאכה, וואָס דו
טהוסט דיך אין דעם בעמיהען. האָט אליהו צו איהם געזאָגט. מיין קינד!
איך אַקער כדי אַז איך מיט מיין ווייב און קינדער זאָלען מיר האָבען
וואָס צו עסען, און עס זאָל נאָך בלייבען פאַר אָרעמע לייט'ס וועגען, און
פאַר בהמות און חיות און פויגלען. האָט שאול מתניה צו איהם געזאָגט,
די מלאכה געפעלט מיר זעהר, איך וואָלט אויך געוואָלט די מלאכה ארבייטען,
אָבער איך ווייס נאָך נישט אויף וועלכען אָרט דער אויבערשטער וועט
אויף מיר גוזר זיין, אַז איך זאָל מיך דאָרט בעזעצען, דען פיעל תורה און
חכמה האָט מיין פאָטער מיט מיר געלערנט, און ער האָט מיר איבערגע־
לאָזט בירושה אַ הויז מיט אַ גרויס עשירות, אָבער זוכה צו זיין מיט אַ
גוט ווייב מוז נאָר דער אויבערשטער בעשערען. און אַזוי ווי איך בין נאָך
אַ בחור, וואָלט איך גערן דער אויבערשטער זאָל מיר בעשערען אַ ווייב
זאָל זיין גאָט'ס־פאָרכטיג, און זאָל אויך זיין אַ אשת חן. האָט אליהו צו
איהם געזאָגט. מיין קינד! אַזאַ ווייב ווי דו זוכסט געפינט זיך נאָר איינע,
אַ נערה בתולה טאַקי מיט אַלע מעלות, איהר נאָמען איז חנה, זי איז
טאַקי דיינע בעשערטע, אָבער זי געפינט זיך ווייט פון דאַנען, אויף מזרח
זייט פון די מדינה צור. נאָר אויב דו ווילסט וועל איך דיך דאָרט אַהין
פיהרען נאָר אין אַ קורצע צייט. האָט דער בחור שאול מתניה איהם גע־
ענטפערט, יאָ ריכטיג אָבער איך מוז פריהער אַהיים געהן געזעגנען זיך
מיט מיינע אַלטע מוטער. האָט אליהו צו איהם געזאָגט. גוט, דו קענסט
געהן געזעגנען זיך. שאול מתניה איז אַהיים געגאַנגען און האָט צו זיין
מוטער אַזוי געזאָגט. זאָלסט וויסען מיין טייערע מוטער, אַז איך דאַרף אוועק־
פאָהרען אויף אַנ'אומבעשטימטע צייט, צו פערקויפען די סחורה וואָס איך
האָב געקויפט און צו קויפען אַנדערע סחורה, אַלזאָ זאָלסט דו גאָר נישט
זאָרגען און איבערקלערען וועגען מיר. נאָך דעם האָט זיך שאול מתניה
געזעגענט און געקושט מיט זיין מוטער, און איז צוריק געגאַנגען אין פעלד
אַריין צו אליהו הנביא. דאַן האָט אליהו איהם אָנגענומען און איז מיט
איהם אוועקגעפלויגען זעהר אַ וויייטען מהלך ביז די מדינה צור, און זיי
האָבען זיך אָבגעשטעלט אויפ'ן וועג אונטער דער שטאָדט וואו חנה האָט
זיך געפונען. האָט אליהו געזאָגט צו שאול מתניה, דו זאָלסט דאָ וואַר־
טען, און איך וועל פריהער געהן זעהן זיך מיט די חנה און וועל רעדען
מיט איהר, זי זאָל בעשטעהן מיט דיר חתונה צו האָבען. די זעלבע נאַכט
האָט חנה געזעהן אין חלום, ווי אַנ'אַלטער מאַן איז צו איהר געקומען
און האָט איהר אַזוי געזאָגט. זאָלסט וויסען מיין טאָכטער אַז איך בין דיינס
אַ זיידע. דיין מוטער'ס פאָטער, און איך בין געקומען פון יענער וועלט
דיר זאָגען, אַז מאָרגען וועט צו דיר קומען אַ שדכן, וועלכער טראָגט

גרויסע האר מיט אלערערנע גארטעל, און ער וועט דיר פארשטעלען א גוטען חתן, וועלכער איז דיין רעכטער זיווג, און אזוי ווי דער שדכן וועט דיר זאגען, אזוי זאלסטו טהון. אין דער פריה האט חנה דערצעהלט איהר חלום צו דער מוטער, און דאס הארץ האט אין איהר געקלאפט. די מוטער האט דאס דערצעהלט דעם פאטער. זיי האבען זיך זעהר פערוואונדערט אויף דעם חלום. אין דעם זיבען טאג איז טאקי געקומען אליהו הנביא צו חנה אין שטוב אריין און האט צו איהר געזאגט. „זאלסט וויסען טייער קינד, אז איך האב א גוטען שידוך פאר דיר, און דעם חתן האב איך שוין אויך אהער געבראכט, ער איז דיין בעשערטער, נו וואס זאגסטו חנה, ווילסט חתונה האבען מיט דעם חתן וואס איך וועל דיר ווייזען"? — האט חנה געענטפערט „מירא אויב דאס איז פון הימעל, און מיינע עלטערן וועלען מסכים זיין, וועל איך בעשטעהן". איהרע פאטער און מוטער האבען אויך דאס זעלבע געענטפערט צו אליהו, נאך דעם איז באלד אליהו ארויסגעגאנגען און האט אריינגעבראכט דעם בחור שאול מתניה און האט איהם פארגעשטעלט פאר זיי. ער האט שטארק נושא חן געווען ביי אלע. בקיצור עס האט נישט לאנג געדויערט, מען האט איהם געשעהנקט און בעקרוינט און דער שידוך איז געשלאסען געווארען. און א קורצע צייט ארום האט מען חתונה געמאכט מיט גרויס פרייד. אלע זענען געווען שטארק צופריעדען, בעוויל זיי האבען געזעהן אז דער חתן איז א גרויסער תלמיד חכם, און האט זעהר א גוט הארץ מיט גוטע מדות.

אלע טאג פון די שבעת ימי המשתה איז געמאכט געווארען גרויסע סעודות, און דער עולם האט זיך שטארק געפרעהט. אין זיבעטען טאג איז אליהו הנביא אריינגעקומען אין דער שטוב אריין וואו חתן כלה זענען געזעסען, האט ער געטראפען אז דער חתן איז געזעסען און האט געלאכט מיט די כלה. האט אליהו ארויסגערופען שאול מתניה און האט צו איהם אזוי געזאגט. „ווי אזוי האסטו אוועק געווארפען דיין איביג לעבען און האסט דיך אין גאנצען אריינגעלאזט אין די געמיינע גלוסטיגקייטען פון דער וועלט, אז גאנצע זיבען טעג פון נאך די חתונה אן האסטו נאך גאר נישט קיין תורה געלערנט, און האסט נאך גאר נישט געטהון קיין גמילת חסד צו קיין שום מענש. אלזא זאלסטו וויסען, אז פאר די זיבען טעג וואס דו האסט אבגעפיהרט מיט נארישקייט, איז נגזר געווארען אויף דיר אין הימעל, אז דו זאלסט פערקויפט ווערען פאר א קנעכט אויף זיבען יאהר". נאך די פייערדיגע רייד איז באלד אליהו אוועק געגאנגען, און שאול מתניה איז אליין געבליבען שטעהן זעהר א דערשראקענער, און האט זיך אנגעהויבען שטארק מצער צו זיין אויף די שלעכטע בשורה. אז שאול מתניה איז צוריק אריינגעקומען צו זיין כלה, האט זי באלד אין איהם דערקאנט אז ער איז עפיס זעהר טרויעריג. האט זי איהם געפרעגט. „וואס

איז

איז מיט דיר עפּיס געשעהן אזוי פּלוצלונג, וואָס זעהסט דו עפּיס אזוי שלעכט אויס, איך דערקאָן אין דיר אז דו האָסט עפּיס אַן׳עגמת נפש און ביזט דיך שטאַרק מצער, זאָג מיר אפשר געפעהל איך דיר נישט, אפשר ביזט דו געוואָהר געוואָרען אז איך בין נישט ראוי צו זיין דיין ווייב, אָדער אפשר ביזט דו פערזאָרגט וועגען גרן־געלר, װאָס מען האָט דיר נאָך נישט געגעבען, אויב דו ווילסט קאָן איך דיר שוין געבען וויפיעל גוין דו פערלאַנגסט, אָדער אפשר ביזט דו דיך מצער, וואָס דו ביזט דערוויי־טערט געוואָרען פון דיינע עלטערן, און עס האָט דיך אָנגעהאַפּט א בענקשאַפט צו זיי, בין איך אויך גרייט מיט דיר מיטצופאָהרען אין דיין שטאָדט אַריין". האָט שאול מתניה איהר געענטפערט. "דיינע לעצטע ווערטער זענען אמת, איך האָב גרויס עגמת נפש וואָס איך האָב אין מיין הויז איבערגעלאָזט מיין אַלטע עלענדע מוטער, וועלכע זאָרגט געוויס זעהר שטאַרק וועגען מיר, ווי אויף א בן יחיד". נאָך דעם איז בעשטימט געוואָרען זיי זאָלען אוועקפאָהרען אין דער שטאָדט אַריין וואו שאול מתניה וואָהנט. מען האָט זיי מיטגעגעבען א גרויס רייכטהום, קנעכט מיט דינס־טען, אייזלען מיט וועגען, אָנגעלאָדענט מיט פיעל גוטס. זיי האָבען זיך געזעגענט, די משפחה האָט זיי בעגלייט, און זענען אַוועקגעפאָהרען קיין "תימן":

אויפ׳ן וועג האָט זיך געמאַכט איינמאָל פאָהרענדיג ביי נאַכט זענען זיי פערבלאָנדזשעט געוואָרען אין א ווילדע מדבר אַריין, און זיי זענען אַזוי געפאָהרען דריי טעג און האָבען נישט געוואוסט וואו זיי געפינען זיך. דעם פיערטען טאָג זענען זיי אַרויסגעפאָהרען פון דער מדבר אין א געגענד, וועלכע איז געווען זעהר פרוכטבאַר, און עס איז דאָרט אדורך־געגאַנגען א גרויסער טייך מיט גוט וואַסער, אָבער קיין ישוב פון מענשען איז נאָך דאָרט נישט געווען. האָבען זיי בעשטימט זיי זאָלען זיך דאָרט אָברוהען א ביסעל פון וועג. ווען זיי האָבען שוין גערוהט האָט שאול מתניה געזאָגט צו חנה. "איך בין מיעד פון וועג און בין אדורך־געקומען מיט שטויב פון דער מדבר, אַלזאָ וועל איך געהן צום טייך און וועל מיך באָדען וועל איך מיך דערקוויקען". ער האָט זיך דערווייטערט פון זייער געצעלט און איז געגאַנגען צום טייך, געבען דעם באָרטען פון טייך איינער אַליין, ביז ער האָט אָבגעזוכט א פאַסענדיג אָרט, האָט ער זיך אַנידערגעזעצט אונטער א בוים און האָט זיך שוין געוואָלט אויסטהון זיינע מלבושים. דאַן איז אליהו הנביא צו איהם געקומען און האָט איהם אָנגענומען און איז מיט איהם אוועקגעפלויגען גאַנץ וויים, און האָט איהם פערקויפט פאַר א קנעכט אויף זיבען יאָהר. חנה האָט דערווייל אויף איהם געוואַרט און האָט איהם אויסגעקוקט איין שעה און צוויי שעה. זי האָט געזעהן אז מען זעהט איהם נישט, האָט זי געשיקט די קנעכט זיי זאָלען לויפען איהם אָבזוכען, אָבער זיי

זענען צוריק געקומען לעדיג. דאן האט זי באלד פערשטאנען מיט איהר חכמה, אז דאס אלעס איז נישט קיין פשוטע זאך, נאר אז דא איז עפיס אנגעדרעהט געווארען פון הימעל א פערבארגענע זאך. האט חנה אויפגעהויבען איהרע הענד צום הימעל, האט אבגעגעבען א שבח צום אויבערשטען און זי האט אזוי געזאגט. „גאט האט געגעבען און גאט האט צוגענומען, לאז דעם אויבערשטענס נאמען זיין געלויבט אויף אייביג":

חנה איז אזוי געזעסען עטליכע טעג טרויעריג און פערטראכט און זי האט נישט געוואוסט וואס זי זאל טהון. דערנאך האט זי זיך אליין געשטארקט און האט געזאגט צו איהרע קנעכט „נעמט פון די תבואות וואס מיר האבען ליגען אויף אונזערע ווענען און איהר זאלט פערזייען די פעלדער. פון די בוימער זאלט איהר נעמען האלץ און אויפשטעלען הייזער, און מיר וועלען דא מאכען א שטאדט, דען איך זעה אז אין עטליכע יאהר ארום וועט זיין אין דעם געגענד א גרויסער הונגער, דאן וועלען סוחרים זיך ארויסלאזען מיט שיפען אויף דעם טייך צו זוכען, וואו עס געפינט זיך עפיס ערגיץ תבואה צו פערקויפען. און אז זיי וועלען זיך דערוויסען אז ביי אונז געפינט זיך גענוג תבואה צו פערקויפען, וועלען זיי ביי אונז אבקויפען די תבואות און מיר וועלען רייך ווערען. די קנעכט האבען זיך גענומען פעסט צו דער ארבייט, זיי האבען פערזייעט פעלדער, פון די פרוכטען-בוימער וואס דארט האט געוואקסען האבען זיי געמאכט שעהנע גערטנער, און די לעדיגע בוימער האבען זיי אויסגעהאקט און אויפגעשטעלט פון זיי הייזער. בקצור זיי האבען אין זייער ארבייט שטארק מצליח געווען, דען די ערד האט דארט ארויסגעגעבען זעהר פיעל שעהנע תבואות מיט פיעל פרוכטען. די זאך איז בילעכווייז מפורסם געווארען אלע מאל מעהר, אז אין דעם געגענד האט זיך געמאכט א נייער ישוב, און אז עס געפינט זיך דארט פיעל תבואות מיט פיעל פרוכטען צו פערקויפען. האבען סוחרים אנגעהויבען צו קומען מיט שיפען אויף דעם טייך און אויפצוקויפען ביי זיי תבואות מיט פרוכטען. אין פיער יאהר ארום האט זיך געמאכט הונגער אין די נאהנטע מדינות, דאן האבען אנגעהויבען מעהר סוחרים צו קומען קויפען תבואות ביי חנה, וועלכע האט געהאט ליגען גענוג תבואות צום פערקויפען. אין פינפטען יאהר איז דארט אהינגעקומען שאול מתניה מיט זיין העדר אויך קויפען תבואה, און שאול מתניה איז נאכגעגאנגען זיין העדר און האט אויף זיך געטראגען א זאק, וואו עס איז געלעגען דעם העדר'ס חפצים. אזוי ווי זיי זענען אריינגעקומען צו חנה אין שטוב אריין, און חנה האט דערהערט דאס קול פון שאול מתניה, איז איהר דאס קול זעהר בעקאנט געוועזן. האט זי אנגעהויבען דעם קנעכט גוט אנצוקוקען האט זי איהם דערקאנט אז דאס איז איהר מאן. און דעסטגלייכען שאול מתניה האט זי אויך דערקאנט.

זיי

זיי האבען זיך ביידע אנגעקוקט פון דערוויטענס, ביי שאול מתניה האבען אנגעהויבען רינען טרערען פון זיינע אויגען, חנה האט זיך איינגעהאלטען מיט אלע קרעפטען, און איז אריינגעלאפען אין א בעזונדערע שטוב און האט זיך דארט גאנץ גוט אויסגעוויינט, און איז צוריק אריינגעקומען מען זאל אין איהר גאר ניט דערקאנען. ביי נאכט האט חנה בסוד אריינגערופען שאול מתניה אין א בעזונדער שטוב, ער האט איהר דערצעהלט אלעס וואס מיט איהם האט זיך פאסירט ביז אהער. זיי האבען ביידע זעהר שטארק געוויינט, און האבען אבגעגעבען א שבח צום אויבערשטען פאר די נסים וואס זיי איז געשעהן. חנה האט איהם געגעבען צו עסען און צו טרינקען, און זי האט איהם געטרייסט און האט איהם געבעטען ער זאל אויפהערען צו וויינען און זאל אויפהערען צו זארגען. נאכ'ן עסען האט זי צו איהם געזאגט. „זאלסט וויסען אז דו ביזט מיין מאן און איך בין דיין דינסט און דיין געטריי ווייב, איך האב ביז היינט ניט געפעלשט אין דיין ליעבשאפט, און איך וועל קיינמאל ניט פעלשען, און מיט גאט'ס הילף וועט שוין נעמען א'ענדע צו דיינע צרות". האט שאול מתניה צו איהר געזאגט. „ווי אזוי קאן נעמען א'ענדע אז איך בין פערקויפט געווארען פאר א קנעכט אויף זיבען יאהר, היינט איז ערשט דאס פינפטע יאהר האב איך דאך צו דינען צוויי יאהר". האט חנה צו איהם געזאגט. אויב אזוי וועל איך דיך בעהאלטען אין א פערבארגענע הייל, וועט דיין הערר רעכענען אז דו ביזט ענטלאפען און ווען ער וועט אוועקפאהרען וועלען מיר לעבען צוזאמען א זיס לעבען. האט שאול מתניה געזאגט „דאס איז ניט קיין גוטער פלאן, איך קאן דאס ניט טהון, דען דאס הייסט ניט קיין עהרליכע זאך, נאר דאס איז א פאלשקייט איך זאל ענטלויפען פון מיין הערר וועלבער האט פאר מיר בעצאהלט געלד אויף זיבען יאהר ארבייט, און דו חנה דארפסט דאך געדענקען מיין הארץ אז עס איז מיר שווער אוועקצוגעהן פון אמת און פון יושר". האט חנה געזאגט, פון דעסטוועגען זארג ניט, אויב אזוי, וועל איך דיך אויסלייזען פון דיין הערר, איך וועל איהם בעצאהלען געלד פאר די צוויי יאהר וויפיעל ער וועט וועלען. אין דער פריה האט חנה געזאגט צו דעם הערר. גיט מיר איבער אייער קנעכט, בעוויל איך ברויך האבען אזא קנעכט, איך וועל אייך גוט בעצאהלען פאר איהם. האט דער הערר איהר געענט־פערט. אויב אפילו דו וועסט מיר אוועקגעבען דיין גאנץ פערמעגען וועל איך אויך דעם קנעכט דיר ניט פערקויפען, איך מוז איהם אבגעבען צוריק צו דער האנד דעם וואס איך האב ביי איהם געקויפט. דאן האט חנה פערשטאנען אז דאס איז אזוי א גזירה פון אויבערשטען, איז זי צוריק־געגאנגען צו איהר מאן מיט טרערען אויף די באקען און האט צו איהם אזוי געזאגט. „מיין טייער הארץ, איך קאן דא גאר ניט העלפען, איך זעה אז דאס איז א גזירה פון הימעל, געה צוריק מיט דיין הערר לחיים ולשלום

ובשלום. איך וועל אויף דיר ווארטען אייביג. און דער וואס האט דיך דערוויטערט פון מיר, דער זאל דיך צוריק מקרב זיין צו מיר ווען די צייט וועט קומען". שאול מתניה איז פון דארט אוועקגעגאנגען מיט זיין הערר, און חנה האט נישט געשריגען און האט נישט מעהר געוויינט, נאר זי האט אויפגעהויבען איהרע אויגען צום הימעל, און האט מתפלל געווען, אז דער אויבערשטער זאל איהם צוריק ברענגען צו איהר בשלום, ווען די צייט וועט קומען:

אין צוויי יאהר ארום איז אליהו הנביא געקומען צו שאול מתניה און האט איהם אבגענומען פון דעם הערר און האט איהם צוריק אבגעשטעלט צו חנה אין שטוב אריין. אליהו הנביא האט זיי געבענשט און האט זיי געזאגט. „איהר זאלט דא נישט פערבלייבען, נאר איהר זאלט פון דאנעט אוועקפאהרען. איהר זאלט פון דאנעט ארויספאהרען אויף מזרח זייט וועט איהר קומען בשלום קיין „תימן", דארט זאלט איהר אייך בעזעצען אין אייער נחלה. און אויב איהר וועט טהון צדקה מיט גמילת חסד וועט איהר לעבען לאנג מיט פיעל נחת". אין א קורצע צייט האט שאול מתניה זיך מכין געווען אין וועג אריין. ער האט גענומען זיין ווייב מיט זיינע קנעכט און דינסטען און איז ארויסגעפאהרען אויף מזרח זייט, אזוי ווי אליהו הנביא האט איהם געזאגט, און זיי זענען בשלום געקומען קיין תימן, אין דער שטאדט אריין וואו שאול מתניה האט געהאט זיין נח"ה. ער האט נאך געטראפען זיין אלטע מוטער געזונד, וועלכע האט איהם אלע טאג אויסגעקוקט מיט טרערען. די שמחה איז געווען זעהר גרויס. שאול מתניה האט זיך בעזעצט אין זיין פאטערס נחלה, און האט זעהר שטארק מצליח געווען. ער איז געגאנגען תמיד אין וועג פון אמת און יושר, און האט זיך דערוויטערט פון דער קלענסטע עולה, נאר ער האט געטהון צדקה אין גמילת חסד ווי לאנג ער האט געלעבט:

פיערטע אבטיילונג.

די לעהרע פון אליהו הנביא, זיינע שטראף־רייד וועגען דרך ארץ און גוטע מידות.

אין די גמרא ברכות שטעהט. רבי יוסי האט דערצעהלט. איך בין אמאל געגאנגען אויפ'ן וועג, און בין אריינגעגאנגען אין א פוסטקע פון די חרוב'דיגע הייזער אין שטאדט ירושלים מתפלל צו זיין. דאן איז אליהו הנביא צוגעקומען און האט זיך אנידערגעשטעלט ביי די טהיר, און האט געווארט ביז איך האב אויסגעלאזט מיין תפלה. דערנאך האט ער מיר געגעבען שלום, און איך האב איהם געענטפערט שלום. האט ער צו מיר געזאגט. „מיין קינד, נאך וואס ביסט דו אריינגעגאנגען אין דער חורבה". האב איך איהם געזאגט. כדי מתפלל צו זיין. האט ער צו מיר געזאגט. דו האסט געדארפט בעסער מתפלל זיין אויפ'ן וועג. האב איך געזאגט, אז איך האב מורא געהאט פאר די וועגס־מענשען, זיי זאלען מיך נישט מבלבל זיין. האט ער מיר געענטפערט, אז אויב אזוי האסט דו געדארפט מתפלל זיין א קורצע תפלה. אין דיעזע צייט האב איך זיך אבגעלערנט פון זיינע רייד דריי דינים. איינס. אז מען דארף נישט אריינגעהן אין א פוסטקע אריין. צווייטענס. אז מען מעג מתפלל זיין אויפ'ן וועג. דריטענס. אז מען איז מתפלל אויפ'ן וועג זאל מען מתפלל זיין א קורצע תפלה. נאך האט אליהו הנביא צו מיר געזאגט. „זאג מיר מיין קינד, וואס פאר א קול האסט דו געהערט אין דער פוסטקע". האב איך איהם געענטפערט, איך האב געהערט א בת־קול פון הימעל האט געברומט אזוי ווי א טויב און האט אזוי געזאגט. „וועה איז צו די קינדער וואס דורך זייערע זינד האב איך חרוב געמאכט דאס בית המקדש, און איך האב זיי פערטריבען צווישען די אומות". האט אליהו צו מיר געזאגט. „איך קאן דיר שווערען ביי דיין לעבען, אז אלע טאג רופט דער בת קול אויס די זעלבע רייד, דריי מאל טעגליך. און שטענדיג ווען יודען קומען זיך צוזאמען אין שוהלען אדער אין בתי מדרשים און זאגען נאך הויך „אמן יהא שמיה רבא מברך" דאן מאכט דער אויבערשטער הערען דיעזע ווערטער. „וואהל איז דעם מלך וואס מען לויבט איהם אזוי אין זיין היכל, אבער וואס פאר א הנאה קאן האבען דער פאטער וואס ער האט פערטריבען זיינע קינדער. און וועה איז צו די קינדער וואס זיי זענען פערטריבען געווארען פון זייער פאטערס טיש":

אין די גמרא ברכות שטעהט א מעשה, אז בשעת ווען קהל האט געדאוונט

געדאַוועגט אין שוהל, האָט איינער געדאַוועגט אין דרויסען נעבען די שוהל, און איז נישט געשטאַנען מיט זיין פנים אויסגעדרעהט צו דער שוהל נאָר פערקעהרט. דאַן איז אליהו הנביא דאָרט פערבייגעגאַנגען אין א געשטאַלט פון א טערקישען סוחר. האָט אליהו צו איהם געזאָגט. „וואָס פאַר א העזה האָסט דו אזוי נאָך צו דאַווענען פאַר דיין הערר. נישט גענוג דו ווילסט נישט דאַווענען אין שוהל נאָר אין דרויסען, שטעהסט דו נאָך אויעקגעדרעהט מיט'ן פנים פון די שוהל צו אַנ'אַנדערע זייט, גלייך אזוי ווי עס וואָלט חס ושלום געווען צוויי הערשערס איבער די וועלט, און דו ווילסט נישט מתפלל זיין צו דעם הערשער וואָס דאָס קהל איז מתפלל, נאָר צו אַנ'אַנדערן הערשער". פאַר דאָס האָט אליהו דעם מענש בעשטראָפט מיט א ביטערע שטראָף, ביטער ווי דער טוידט. נעם ווייזט אויס אז דער מענש איז געווען פון די נגידים, וועלכע שטעמען זיך מיט די שוהל, און האַלטען זיך צו פיעל ערעל, אז זיי קאָנען נישט פערנעמען די לופט פון די שוהל. האָט איהם אליהו מכבד געווען מיט א גרויסען דלות, דערנאָך האָט איהם שוין געדיענט גוט די לופט פון די שוהל]:

עס ווערט געבּרענגט אין די גמרא און אין מדרשים די וועקס מעשיות, וואָס אליהו הנביא האָט דערצעהלט פאַר די חכמים:

אַמאָל אין סכּות האָט איינער מיטגענומען זיין יונגעל אין שוהל אריין צום דאַווענען. אַלע יודען האָבען נאָכגעזאָגט נאָכ'ן חזן אָמן און הללויה, אָבער דאָס יונגעל האָט גאָר נישט נאָכגעזאָגט, נאָר ער האָט נאָך געהערט אין שוהל נאַרישע און פוסטע רייד. האָבען מענשען געזאָגט צום פאָטער, ער זאָל וועהרען דעם זוהן, און זאָל איהם הייסען שווייגען. האָט דער פאָטער זיי געענטפערט, וואָס זאָל איך איהם טהון, ער איז דאָך נאָך א יונג קינד לאָז ער א ביסעל שטיפען און לאַבען. און אזוי האָט ער אָבגעפיהרט גאַנצע אכט טאָג סוכּות, און דער פאָטער האָט איהם גאָר נישט געשטעהרט. אָבער וואָס איז געווען זיין סוף. עס האָט נישט לאַנג געדויערט נאָר במשך עטליכע יאָהר איז ביי דעם מענש געשטאָרבען זיין ווייב אין קינדער און איינקלעך, אזוי אז עס זענען אַרויס פון זיין הויז פופצעהן נפשות. און עס איז איהם מעהר נישט איבערגעבליבען נאָר צוויי נפשות, איינער א לאָהמער און א בלינדער, דער צווייטער א שוטה אין א רשע:

נאָך א מעשה האָט אליהו הנביא דערצעהלט. עס איז אַמאָל געווען א מענש. וועלכער האָט געהאַט גרויס חרטה און צער וואָס ער האָט נישט געלערענט, נישט קיין תורה נביאים וכתובים, און נישט קיין משניות. בין איך אליהו אַמאָל געשטאַנען צוזאַמען אין שוהל מיט דעם יוד. ווען דער חזן האָט געזאָגט קדושה האָט דער מענש נאָכגעזאָגט

הויך

הויך מיט'ן גאנצען כח קדוש קדוש... האב איך איהם געפרעגט, מיין קינד וואס איז עפיס מיט דיר וואס דו שרייסט אזוי הויך די קדושה, האט ער מיר געענטפערט, איך האב נישט זוכה געווען צו קאנען לערנען, נישט קיין תנ"ב, נישט קיין משניות, אצונד אז מען האט מיר געגעבען רשות נאכצוזאגען קדושה, וועלכעס איך קאן יא נאכזאגען, האב איך מיר געטראכט, איך זאל חאטש דאס ביסעלע וואס איך קאן נאכזאגען הויך מיט מיין גאנצען כח, כדי אז מיין נפש זאל זיך חאטש מיט דעם עטוואס בערוהיגען. פאר דאס האט דער מענש יא געהאט א גוטען סוף, עס האט נישט לאנג געדויערט, נאר במשך עטליכע יאהר איז דער מענש געזעצט געווארען פון קיסר, ער זאל זיין דער פיהרער און אכטונג-געבער פון אלע זיינע קייזערליכע פאלאצען, וואס ער האט געהאט אין ארץ ישראל, און פון דעם איז דער יוד זעהר רייך געווארען, און האט געלעבט במנוחה און מיט עשירות, ער און זיינע קינדער און קינדס קינדער, ביז צום סוף פון אלע דורות:

נאך א מעשה האט אליהו הנביא דערצעהלט. עס האט מיך אמאל געפרעגט א חקרן די שאלה. און האט צו מיר אזוי געזאגט. „רבי, עס שטעהט אין תהלים „נותן לחם לכל בשר". נאך שטעהט „נותן לבהמה לחמה". אז דער אויבערשטער גיט יעדען בעשעפעניש און אויך צו א בהמה זייער שפייז, הייסט פאר וואס זאל דער מענש זיין ערגער פאר זיי, פאר וואס גרייט ער נישט אן פאר דעם מענשען'ס וועגען אויך ער זאל האבען א גרייטע פרנסה און פארטיגע מאכלים, נאר דער מענש דארף זיך שטארק מטריח צו זיין ער זאל זיך אנגרייטען ברויט". האב איך איהם געענטפערט. „מיין קינד, זאלסט וויסען אז נישט נאר בלויז דורך דעם מענשען'ס ארבייט פערשאפט זיך דער מענש זיין פרנסה, נאר דער עיקר איז דאס וואס דער אויבערשטער שיקט אריין א ברכה אין זיין טהועכץ, סיי אין זיין מלאכה, סיי אין זיין האנדעל, אלעס ווערט פון אויבערשטען געבענשט לויט די זכותים פון דעם מענש. אבער אהן דעם אויבערשטענס ברכה וואלט נאר קיין קיום נישט געהאט דעם מענשען'ס מעשים, דען מען זעהט דאך אז צוויי מענשען טהוען א גלייכע מלאכה, אדער מאכען זיך א גלייכען האנדעל, צום סוף מאכט איינער יא גוט, און דער אנדערער מאכט נישט גוט, דאס דערנעמט זיך נאר פון דעם וואס איינעם שיקט דער אויבערשטער יא א ברכה, און דעם אנדערן נישט. נאך האב איך איהם געזאגט, געה נאר ארויס און קוק אן דעם משוגענעם וואס דרעהט זיך ארום אין גאס, איז ער דען נישט דער זעלבער מענש וואס דו, אבער אז עס איז פון איהם אוועקגענומען געווארען זיין חכמה און זיין שכל קאן ער זיך שוין נישט מפרנס זיין, אפילו קיין איין שעה אויך נישט, און ער איז נאר חשוב ווי א בהמה. אלזא קומט אויס אז דער אויבערשטער שפייזט

יעדען

יעדען מענש ווירקליך אלע רגע. איינם מיט דעם וואס ער שיקט ארײן א ברכה אין זײנע געשעפטען. צווייטענס מיט דעם וואס ער גיט איהם ארײן שכל און חכמה אלע רגע:

דער זעלבער חקרן האט מיך ווײטער געפרעגט נאך א שאלה, און האט צו מיר אזוי געזאגט. „רבי, די יודען זענען פערטריבען געווארען אין גלות ארײן צוויי מאל. איינמאל נאכ'ן ערשטען בית המקדש, דאס צווייטע מאל נאכ'ן אנדערן בית המקדש. בײ דעם גלות פון ערשטען בית המקדש האט מען געגעבען א זמן, דאס גלות זאל געדויערן זיבענציג יאהר. און פאר וואס איז נישט געגעבען געווארען קײן זמן בײ דעם גלות פון אנדערן בית המקדש". האב איך איהם אזוי געענטפערט. „מײן קינד, די יודען פון ערשטען בית המקדש, חאטש זײ האבען געדינט די עבודה זרה, פון דעסטוועגען איז געווען בײ זײ דרך ארץ און ליבשאפט פון איינעם צום צווייטען, זײ האבען עוסק געווען אין צדקה און גמילת חסדים, האט דער אויבערשטער געזעהן אז עס איז גענוג א גלות פון זיבענציג יאהר, אז די יודען זאלען אין גלות געלײטערט ווערען און זאלען פערריכט ווערען פון דער זינד פון די עבודה זרה, וואס זײ זענען געווען אנגעקניפט אין איהר זעהר שטארק. אבער די יודען פון אנדערן בית המקדש, וועלכעס איז חרוב געווארען דורך זײערע זינד פון קנאה און שנאת חנם און פײנדשאפט פון איינעם צום צווייטען, איבער דעם האט נישט געקאנט געגעבען ווערען א זמן אויף דעם גלות, דען דער זעלבער שטן טאנצט נאך ארום צווישען די יודען, און ער ארבייט מיט אלע זײנע כחות צו מעהרען צווישען יודען מחלוקת קנאה און שנאת חנם, אלזא הענגט דער תיקון פון דעם גלות פיעל מעהר אין די יודישע הערצער ווי אין דעם זמן. הײנט וואס דארפען יודען צו טהון. זײ דארפען נאר שטארק צו בעטען רחמים, און אויסצוגיסען זײערע הערצער מיט הייסע תפלות צום אויבערשטען, דאן וועט זיך דער אויבערשטער מרחם זײן איבער זײ, און וועט זײ פון גלות אויסלייזען:

נאך א מעשה האט אליהו הנביא דערצעהלט. עס איז מיר אמאל אקעגען געקומען א עם הארץ, וועלכער האט געמאכט ליצנות און האט גערעדט אויסגעלאסענע רייד. האב איך צו איהם געזאגט, מײן קינד, וואס וועסט דו ענטפערן אין הימעל, ווען עס וועט קומען דײן צײט אבצוגעבען דין וחשבון, מיט וואס דו האסט אבגעלעבט דײנע יאהרען. האט ער מיר געענטפערט. „רבי, איך האב א גוטע תשובה צו ענטפערן, איך וועל זאגען, וואס בין איך שולדיג, אז מען האט מיר נישט געגעבען קײן חכמה פון הימעל, איך זאל קאנען לערנען תורה". האב איך איהם געפרעגט, מײן קינד, וואס איז דײן מלאכה. האט ער מיר געענטפערט, אז

ער

ער איז א פיש-פאנגער. האב איך צו איהם געזאגט, מיין קינד, ווער האט דיר געגעבען די חכמה, צו נעמען פלאקס, און צו וועבען שנירען און צו פערלעגען זיי אין וואסער מיט חכמה, ארויסצוציהען פיש. האט ער געזאגט, רבי, צו דעם האט מען יא מיר געגעבען חכמה און שכל פון הימעל. האב איך איהם געזאגט, אז אויב מען האט דיר צו דער מלאכה יא געגעבען חכמה און שכל פון הימעל, האט מען דאך דיר צו לערנען תורה אוודאי געגעבען שכל און חכמה פון הימעל. דען אין די הייליגע תורה שטעהט דאך אזוי בפירוש, אז ווער עס וויל נאר לערנען, איז די תורה צו איהם נאהענט. מיט די ווערטער האב איך אין איהם אריינגעבראכט פיעל מיט א רצון, אז ער האט אנגעהויבען צו וויינען און צו זיפצען, און האט אויך זיך גענומען ער זאל אנהויבען לערנען תורה:

נאך א מעשה האט אליהו הנביא דערצעהלט. עס איז אמאל געוועזען א תלמיד, וועלכער האט געלערנט פיעל תורה, פיעל משניות, פיעל גמרא, און איז געשטארבען אין די מיטעל-יאהרען. האט זיין ווייב גענומען זיינע תפילין און איז מיט זיי ארומגעגאנגען אין די שוהלען און אין די בתי מדרשים, און זי האט געפרעגט די שאלה. אין די תורה שטעהט „כי היא חייך ואורך ימיך”. אז דורך די תורה לעבט מען לאנג. היינט אז מיין מאן האט אזוי פיעל תורה געלערנט, פאר וואס איז ער געשטארבען אין זיינע מיטעל-יאהרען. און עס האט איהר קיינער נישט געוואוסט צו ענטפערן. האט זיך געמאכט אמאל אז איך בין געוועזען ביי איהר אין שטוב, האט זי מיר דערצעהלט די גאנצע מעשה. האב איך צו איהר געזאגט. מיין טאכטער, ווי אזוי האט ער זיך געפיהרט מיט דיר אין די נדה טעג. האט זי מיר געזאגט, חס ושלום, אפילו אין קליינעם פינגער האט ער אויך מיך נישט אנגעריהרט. האב איך זי ווייטער געפרעגט, און ווי אזוי האט ער זיך געפיהרט מיט דיר אין די זיבען טעג, וואס די האסט געדארפט צעהלען פאר מבילה געהן. האט זי מיר געזאגט, אין די זיבען טעג האט ער מיט מיר געגעסען צוזאמען, געטרונקען צוזאמען, איך האב איהם די פיס געוואשען און האב איהם געפלעגט אויסשמירען מיט בוימאייל, און ער איז מיט מיר געשלאפען אין איין בעט מיט'ן נאהענטען לייב, נאר דאס איינע איז געוועזען דער אונטערשייד, אז בעהעפט מיט מיר האט ער זיך נישט קיינמאל אין די זיבען טעג. האב איך צו איהר געזאגט, אויב אזוי איז געלויבט דער אויבערשטער וואס האט איהם געהרג'ט, ביי השם ברוך הוא איז קיין חנופה נישט פערהאנען, דען אזוי שטעהט אין די תורה „ואל אשה בנדת טמאתה לא תקרב”. אז צו א אשה נדה טאר מען נישט צוגעהען. ווען עס וואלט געוועזען געשטאנען, אז מיט א אשה נדה טאר מען זיך נישט בעהעפטען, וואלט מען געקאנט לערנען נישט אז גאר בעהעפטען זיך טאר מען נישט, אבער גענעהנען זיך צו

איהר

איהר מיט האלזען און קושען און שלאפען מיט איהר אין איין בעט מעג מען יא. אלזא האט די תורה געשטעלט „לא תקרב". אז קיין שום התקרבות טאר מען מיט איהר נישט האבען ביז זי נעהט טבילה:

נאך א מעשה האט אליהו הנביא דערצעהלט. בעת ווען עס איז געווען דער חורבן ירושלים, און מענשען האבען זיך ארומגעוואלגערט אין די גאסען, געשוואלען פון הונגער, בין איך געקומען קיין ירושלים און האב זיך ארומגעדרעהט אויף די גאסען, איבערצוקוקען די האלב־טוידטע מענשען, אויב עס געפינט זיך נישט עפיס צווישען זיי אזעלכע וואס זענען ראוי מען זאל זייערע נפשות דערקוויקען. איך האב געפונען א יונגעל וואס איז געלעגען אויף א מיסט, געשוואלען פון הונגער. האב איך איהם געפרעגט פון וואס פאר א משפחה ער איז. האט ער מיר געזאגט פון וועלכע משפחה ער איז. האב איך איהם געפרעגט צי עס איז עפיס געבליבען נאך ווער פון די משפחה. האט ער מיר געזאגט, אז עס איז קיינער נישט געבליבען לעבען פון די משפחה נאר ער אליין. האב איך צו איהם געזאגט, אויב איך וועל דיך וועלען לערנען א זאך וואס דורך דעם וועסט דו בלייבען לעבען, צי וועסט דו דיך וועלען לערנען ביי מיר. האט ער מיר געזאגט, אז ער בעשטעהט. האב איך איהם געזאגט, נו נעם אויף דיר זאלסט זאגען אלע טאג דעם פסוק „שמע ישראל..." האט ער א געשריי געטהון צו מיר, שווייג שטיל, דעם נאמען פון יודישען גאט טאר מען גאר נישט דערמאהנען, אזוי האבען מיך געלערנט מיינע פאטער און מוטער. נאך דעם האט ער ארויסגעחאפט פון זיין בוזעם א געשטאלט פון א אבגאט, און האט עס אנגעהויבען האלזען און קושען מיט היא ברען, אז דער בויך האט איהם געפלאצט, און דער אבגאט איז איהם ארויסגעפאלען פון האנד און ער איז ארויפגעפאלען א טוידטער אויף דעם אבגאט. פון דעם קאן מען זעהן און פערשטעהן פאר וואס דער אויבערשטער האט אויף זיי געברענגט אזא גרויסען חורבן מיט אזעלכע גרויסע צרות, אז דעם אויבערשטענס נאמען האבען זיי אזוי שטארק מבזה געווען. און די עבודה זרה איז געווען ביי זיי אזוי געליעבט, אז אפילו א יונגעל האט זיך אויך מוסר נפש געווען אויף איהר:

אין מדרש שטעהט א מעשה. דער תנא רבי מאיר האט געפלעגט צו דרשנען אין בית המדרש אלע פרייטאג צו נאכטס באלד נאכן דאוונען. אין דער שטאדט איז געווען א פרומע אשה, וועלכע איז געוואהנט געווען צו בלייבען אין ווייבערשען בית המדרש און אויסצוהארכען די דרשה. האט זיך געמאכט אמאל אז די דרשה האט זיך פערצויגען לאנג, און די אשה האט געווארט ביז נאך די דרשה. ווען זי איז אהיים געקומען האבען שוין געהאט די שבת־ליכט זיך אויסגעברענט. האט דער

מאן

מאן זי געפרעגט, וואו ביזט דו געוועזען ביז אצונד, האט זי איהם געזאגט איך האב אויסגעהערט רבי מאיר'ס דרשה אין בית המדרש. אזוי ווי איהר מאן איז געוועזען א ליצנות מענש און האט ליעב געהאט צו שפעטען פון תלמידי חכמים, האט ער צו איהר געזאגט, פאר דעם וואס דו האסט דיר געמאכט אזא געוואהנהייט אלע פרייטאג צו נאכטם, לאז איך דיך מעהר נישט אריין אין שטוב, ביז דו וועסט געהן א שפייא טהון פאר רבי מאיר'ס פנים. די אשה האט געמוזט ארויסגעהן פון שטוב. האט זיך אליהו הנביא בעוויזען צו רבי מאיר'ן און האט איהם געזאגט, זאלסט וויסען אז איבער דיר איז צושיידט געווארען מאן און ווייב, און אליהו האט דערצעהלט רבי מאיר'ן די גאנצע מעשה. נו וואס זשע האט רבי מאיר געטהון. ער האט זיך אזא עצה געגעבען. ער האט זיך געזעצט לערנען אין בית המדרש בשעת מענשען קומען צום דאווענען, און די ווייבער פלעגען אויך קומען דאווענען אין ווייבערשען בית המדרש. און ווען רבי מאיר האט דערזעהן, אז די אשה וואס דער מאן האט זי ארויסגעווארפען איז געקומען צום דאווענען, האט זיך רבי מאיר געמאכט אזוי ווי עס וואלט איהם פלוצלונג עפיס נישט גוט געווארען, און אזוי ווי גלייך די אויגען זענען איהם טונקעל געווארען, און ער האט געזאגט אז נישט אנדערש נאר ער האט געמוזט קריגען א עין הרע, אלזא פערלאנגט ער אז אויב עס געפינט זיך צווישען די ווייבער איינע וואס קען אבשפרעכען אן עין הרע זאל זי אראבקומען איהם פערשפרעכען. און דער שטייגער איז אז איינער פערשפרעכט עמיצען א שלאפקייט, דארף ער עטליכע מאל אויסשפייען פאר דעם שלאפענס פנים. האבען די שכנות פון דער פערטריבענער אשה געזאגט צו איהר, געה דו אראב צו רבי מאיר'ן און שפרעך איהם אב, דערנאך וועסט דו שפייען פאר זיין פנים, וועט דאך שוין דיין מאן קאנען זיך מיט דיר איבערבעטען. די אשה איז אראבגעגאנגען צו רבי מאיר'ן. האט ער זי געפרעגט צי זי קען פערשפרעכען פון דעם שלאפקייט. אבער בעוויל זי איז דערשראקען געווארען האט זי געענטפערט, אז זי קען נישט פערשפרעכען. האט רבי מאיר צו איהר געזאגט. פון דעסטוועגען שפיי פאר מיין פנים זיבען מאל וועט מיר אזוי אויך בעסער ווערען. זי האט אזוי געטהון. דערנאך האט רבי מאיר צו איהר געזאגט. געה און בעט דיך שוין איבער מיט דיין מאן, און זאלסט איהם אזוי זאגען. דו האסט מיך געהייסען אויסשפייען פאר רבי מאיר'ס פנים נאר איינמאל, און איך האב פאר איהם אויסגעשפיגען זיבען מאל:

אין די גמרא תענית שטעהט א מעשה. רבי שמעון בן אלעזר איז אמאל אהיים געגאנגען פון דער שטאדט „מגדל גדור" וואו זיין רבי האט געוואהנט, האט ער גערי͏טען אויף אן אייזעל שפאצירענדיג נעבען א טייך,

און

און איז געווען פול מיט שמחה און מיט גרויסקייט, בעוויל ער האט זיך אנגעלערנט מיט פיעל תורה. איז איהם אקעגען געקומען אליהו הנביא אין א געשטאלט פון זעהר א מיאוסען מענש, צו פרובען איהם אויב ער וועט וועלען מיט איהם רעדען. אז אליהו הנביא האט זיך מיט איהם בעגעגענט האט ער געזאגט „שלום עליכם רבי". אבער רבי שמעון האט איהם נישט געענטפערט קיין שלום, נאר ער האט צו איהם געזאגט מיט כעס. „אוועק פון מיר, דו פערדומטער מענש מיט דיין מיאוס געשטאלט, צי זענען אלע מענשען פון דיין שטאדט אויך אזוי מיאוס ווי דו". האט אליהו איהם געענטפערט, וועגען מיינע שטאדט מענשען ווייס איך נישט דיר צו ענטפערן, נאר וועגען מיר קען איך דיר יא ענטפערן וואס דו דארפסט טהון, דו דארפסט געהן זאגען דעם בעשעפער וואס האט מיך בעשאפען „זעה נאר וואס פאר א מיאוסע כלי דו האסט בעשאפען". רבי שמעון האט באלד פערשטאנען אז ער האט געזינדיגט מיט זיינע רעד, איז ער אראב פון אייזעל און איז געפאלען פאר אליהו צו די פיס און האט צו איהם געזאגט, „איך האב טאקי קעגען דיר געזינדיגט, זיי מיר מוחל". אבער אליהו האט איהם געענטפערט, איך וועל דיר נישט מוחל זיין ביז דו וועסט געהן צו דעם בעשעפער וואס האט מיך בעשאפען, און זאלסט איהם זאגען, זעה נאר וואס פאר א מיאוסע כלי דו האסט בעשאפען. רבי שמעון איז שוין נישט אויפגעזעסען צוריק אויפ'ן אייזעל, נאר ער איז געגאנגען צו פוס און האט געפיהרט דאס אייזעל. און איז אזוי נאכגעגאנגען נאך אליהו ביז ער איז געקומען אין זיין שטאדט אריין. אז די שטאדט-לייט זענען געוואהר געווארען, אז רבי שמעון קומט אן, זענען זיי אקעגען געגאנגען און האבען צו איהם געזאגט „שלום עליכם רבי רבי, מורי מורי". האט אליהו געפרעגט די מענשען, וועמען רופט איהר רבי רבי. האבען זיי איהם געענטפערט. צו דעם וואס שפאצירט מיט'ן אייזעל נאך דיר. האט אליהו צו זיי געזאגט, אויב דער איז אייער רבי, זאל שוין מעהר זיך נישט געפינען צווישען יודען אזעלכע רביים ווי ער איז. האבען די מענשען געפרעגט אליהו פאר וואס ער זאגט אזוי. האט ער זיי דערצעהלט די גאנצע מעשה, ווי אזוי רבי שמעון האט איהם שטארק פערשעמט מיט אזעלכע רייד, וועלכע ריהרען אן דעם אויבערשטענס כבוד אויך. האבען אלע מענשען אנגעהויבען בעטען אליהו, אז ער זאל איהם פארט מוחל זיין, בעוויל דער רבי שמעון איז א גרויסער תלמיד חכם. האט אליהו צו זיי געזאגט, צוליעב אייך בין איך איהם מוחל, נאר מיט א תנאי, אז ער זאל שוין נאך איינמאל אזוי נישט טהון, נאך דעם האט רבי שמעון געזאגט א דרשה, אז דער מענש דארף זעהן ער זאל זיין שטענדיג ווייך, אזוי ווי די דינע שטעקעלעך, וועלכע וואקסען אויפ'ן וואסער, און זאל זיך היטען נישט צו זיין הארט און שטאלץ אזוי ווי דער טענבוים. און איבער דעם האבען זוכה געווען די ווייכע און דינע וואסער-שטעקעלעך

מען

מען זאל פון זיי מאכען פעלען צום שרייבען ספרי תורה תפילין און מזוזות:

אין מסכת אבות שטעהט אמעשה. רבי יוסי בן קסמא איז אמאל געגאנגען אויפ'ן וועג, האט זיך אליהו הנביא צו איהם בעוויזען אין געשטאלט פון א רייכען מענש, כדי צו פרובען איהם ווי ווייט די תורה איז ביי איהם געליעבט. זיי האבען זיך געגעבען שלום איינער דעם אנדערן. האט אליהו געזאגט צו רבי יוסי, רבי, פון וואנעט זענט איהר. האט רבי יוסי געענטפערט, איך בין פון א גרויסע שטאדט וואו עס געפינען זיך פיעל סופרים און תלמידי חכמים. האט ווייטער אליהו צו איהם געזאגט. לאז דער רבי בעשטעהן צו וואהנען אין אונזער שטאדט, וועל איך אייך געבען פיעל טויזענדער גאלדענע רענדלעך און אויך ברילאנטען מיט פערעל. האט רבי יוסי איהם געענטפערט. אפילו ווען דו זאלסט מיר געבען דאס גאנצע גאלד און זילבער און ברילאנטען מיט פערעל וואס געפינט זיך אויף די וועלט, וועל איך אויך נישט וועלען וואהנען נאר אין א מקום תורה. און אזוי האט געזאגט דוד המלך אין תהלים „טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף" אז די היילינע תורה איז בעסער ווי טויזענדער גאלד און זילבער, דען לאמיר זעהן ווען דער מענש שטארבט, בעגלייטען איהם נישט קיין זילבער קיין גאלד קיין ברילאנטען קיין פערעל. נאר בלויז תורה מיט מעשים טובים:

אין הייליגען זוהר שטעהט א מעשה. רבי אלעזר בן רבי שמעון האט אמאל שפאציערט אויפ'ן וועג נעבען א גרויסען טייך. איז דארט אנגעקומען אליהו הנביא, כדי צו פרובען זיין גוט הערץ, און האט זיך בעוויזען צו איהם אין א געשטאלט פון אנ'אלטען יוד, וואס פיהרט מיט זיך א יונגעל, און זיי האבען אויסגעקוקט מיט אונגעדולד אז עס זאל אנקומען א שיפעל, וועלכעס זאל וועלען זיי אריבערשיפען אויף יענער זייט פון טייך. אזוי ווי רבי אלעזר האט דערזעהן דאס צער מיט דעם אונגעדולדקייט פון דעם אלטען יוד, האט ער צו איהם געזאגט. „ווייסט איהר וואס אלטיטשקער, איך וועל אייך געבען אנ'עצה, דאס יונגעל זאלט איהר ארויפזעצען אויף מיין אקסעל פון איין זייט, און איהר אויף מיין צווייטען אקסעל פון דער אנדערע זייט. דאן וועל איך אייך אזוי נאך אריבערטראגען איבער דעם טייך. האט אליהו איהם געענטפערט. „דו ביזט דאך א גרויסער מאן אין דעם דור, און דו ביזט דאך א עדעלער מענש, האסט דו דאך געוויס קיין כח נישט צו אזא שווערע ארבייט, אריבערצוטראגען צוויי מענשען אויף די אקסלען איבער אזא ברייט וואסער". האט רבי אלעזר ווייטער צו איהם געזאגט, גלויבט מיר אלטיטשקער אז איך האב כח אנצונעמען מיט מיינע הענד אייך מיט אייער יונגעל און אייך

ביידע

ביידע אריבערצוווארפען איבער'ן וואסער אויף א שטרעקע פון א האלבען תחום שבת, דאס הייסט טויזענד עהלען. האט וויטער אליהו איהם געפרעגט, צי ביזט דו עפיס עוסק אין די היילינע תורה. האט רבי אלעזר געענט־פערט, אז ער לערנט תורה. האט אליהו געזאגט, די תורה ווערט דאך אנגערופען „תושיה", בעווייל זי מאכט שוואך דעם כח פון מענש, צום סוף בעריהמסט דו דיך אז דו ביזט אזא גבור. האט רבי אלעזר געזאגט, די תורה ווערט דאך אבער אנגערופען אויך „רפואה און א זאפט צו די ביינער" און איך האב מיך אנגעטרונקען מיט פיעל תורה, אזוי ווי איינער וואס טרינקט פיעל רפואות, אלזא איז מיין כח געשטארקט געווארען. דאן איז אליהו בעשטאנען אויף דעם פארשלאג און רבי אלעזר האט זיי ביידע אריבערגעטראגען איבער'ן וואסער. דערנאך האט רבי אלעזר געפרעגט צו אליהו, וואס דאס יונגעל געהער איהם אן. האט אליהו געענטפערט. איך בין דעם יונגעלס מלמד, און איך לערן מיט איהם תורה. האט רבי אלעזר געזאגט. אויב אזוי, זאלט איהר וויסען אלטיטשקער, אז מיין כח איז גרויס אויף דער וועלט, און אויך אויף יענער וועלט, און אין דעם זכות וואס איהר לערנט תורה מיט יודישע קינדער, וועל איך נישט דערלאזען אז דער מלאך פון גיהנם זאל אייך אנריהרען צום שלעכטען, נאר איך וועל גוזר זיין, מען זאל אייך באלד אריינפיהרען אין גן עדן אריין, איהר זאלט האבען עולם הבא. האט אליהו געזאגט. רבי רבי, דאס איז טאקי אמת, אז דיינע רייד האבען א גרויסען כח אין הימעל, אזוי ווי א מלאך פון די מלאכים, וועלכע בעדינען פאר דעם אויבערשטען. נאך די ווערטער איז אליהו מיט דעם יונגעל נעלם געווארען, און רבי אלעזר האט זיי שוין נישט געזעהן. דאן האט רבי אלעזר געזאגט. עס ווייזט אויס אז דאס איז נאר געוועזען אליהו הנביא. און רבי אלעזר האט זיך געפרעהט, וואס ער איז בייגעשטאנען דעם נסיון, און האט זיך אזוי נידריג געמאכט, נישט פאר קיין פראסטען מענש, נאר פאר אליהו הנביא:

אין די גמרא בבא מציעא שטעהט, רבי ישמעאל ברבי יוסי איז געזעצט געווארען פון דער רעגירונג פאר א שפיאן איבער די גנבים, ער זאל זיי אויפזוכען און זאל זיי איבערגעבען צו דער רעגירונג. האט איהם בעגעגענט אליהו הנביא און האט צו איהם אזוי געזאגט. ביז ווי לאנג וועסט דו אלץ איבערגעבען מענשען פון יודישען פאלק, מען זאל זיי הרג'נען. האט רבי ישמעאל איהם געענטפערט, וואס זאל איך טהון, אז דאס מלכות האט אויף מיר אזוי גוזר געוועזען. האט אליהו צו איהם געזאגט. דיין פאטער איז אנטלאפען קיין מדינת „אסיא", און דו אנטלויף קיין מדינת „לודקיא":

אין

אין מדרש שטעהט. עולא בן קישר איז געזוכט געווארען פון דער רעגירונג מען זאל איהם הרגנען. איז ער ענטלאָפען אין שטאָדט „לוד" צו רבי יהושע בן לוי. אז די רעגירונג האט זיך דערוואוסט וואו ער איז, האט זי געשיקט א שליח קיין לוד, וועלכער האט געפאָדערט אז מען זאל איהם איבערגעבען דעם פערמשפט'ן צום טוידט, און אויב נישט וועט ער חרוב מאכען די גאנצע שטאָדט. איז רבי יהושע בן לוי אריינגעגאנגען צו עולא און האט איהם איבערגעבעטען און האט צו איהם אזוי געזאָגט. עס איז דאך גלייכער אז דו אליין זאָלסט גאר געהרג'עט ווערען, איידער די גאנצע שטאָדט זאל דורך דיר געהרג'עט ווערען, איז עולא בעשטאַנען אויף רבי יהושע'ס רייד, און מען האט איהם איבערגעגעבען דעם שליח פון דער רעגירונג. אליהו הנביא האט געפלעגט שטענדיג רעדען מיט רבי יהושע בן לוי, און פון די מעשה אן האט זיך שוין אליהו צו איהם מיין נישט בעוויזען. האט רבי יהושע געפאַסט וועגען דעם דרייסיג טעג. דערנאָך איז אליהו צו איהם געקומען. האט איהם רבי יהושע געפרעגט פאר וואס ער האט זיך צו איהם אזא לאנגע צייט נישט בעוויזען. האט אליהו איהם געענטפערט. צי קען איך דען זיין א חבר צו מוסרים. האט רבי יהושע צו איהם געזאָגט דער דין שטעהט דאך אזוי בפירוש אין א משנה. אז אויב עס געפינט זיך א חברותא יודען, וואס מען פאָדערט פון זיי אז זיי זאָלען איבערגעבען איינעם צום הרג'נען, און אז אויב נישט וועלען אלע געהרג'עט ווערען, זאָלען זיי איבערגעבען דעם איינעם מענש, כדי זיי זאָלען נישט אלע געהרג'עט ווערען. האט אליהו צו איהם געזאָגט. חאָטש דער דין איז אזוי, פון דעסטוועגען איז דאס נישט קיין משנה פאר חסידים, און די זאך האט בעדארפט געמאכט ווערען דורך אנדערע הענד, אבער נישט דורך דיין האנד:

אין די גמרא מלקות שטעהט א מעשה. אמאל האט א לייב אויפגעפרעסען א מענש דריי מייל ווייט פון דעם אָרט וואו רבי יהושע בן לוי האט געוואוהנט. נאָך דעם האט אליהו הנביא אויפגעהערט צו רעדען מיט רבי יהושע בן לוי דריי טעג. ווען אליהו איז צו איהם געקומען האט איהם רבי יהושע געפרעגט, פאר וואס ער איז ביז היינט נישט געקומען. האט איהם אליהו געענטפערט. בעווייל דו האסט געדארפט בעטען רחמים אז ביי דיין לעבען זאל זיך נישט טרעפען אזא אומגליק אין דיין געגענד. אזוי ווי מיר געפינען ביי דעם כהן גדול, אז די וואס ווערען פערטריבען אין עיר מקלט ווערען בעפרייט ווען דער כהן גדול שטארבט. האבען זיי געפלעגט מתפלל צו זיין אז דער כהן גדול זאל שטארבען. פאר וואס דען זאל דער כהן גדול אומזיסט ליידען צוליעב די זינד פון די רוצחים. וואס האט ער דען געדארפט טהון. נאר ער האט געדארפט בעטען רחמים אויף זיין דור אז עס זאל זיך אזא אומגליק נישט טרעפען ביי זיין לעבען, און ער האט נישט געבעטען, איבער דעם ווערט ער געשטראָפט:

אין די גמרא כתובות שטעהט א מעשה. אמאל האט א מענש געברענגט צו רב ענן א קריגעל קלײנע פישעלעך געפרעגעלטע פאר א מתנה. האט רב ענן איהם געפרעגט, וואס פערלאנגסט דו. האט ער געענטפערט איך דארף דא האבען א דין תורה. האט רב ענן פון איהם נישט געוואלט צונעמען די מתנה און האט איהם געזאגט איך בין שוין פסול צו זיצען בײַ דײַן דין תורה. האט איהם דער מענש געזאגט איך פערלאנג שוין נישט אז איהר זאלט זיצען בײַ מײַן דין תורה, נאר איך פערלאנג דורכאויס אז איהר זאלט צונעמען פון מיר די מתנה, כדי איהר זאלט מיר נישט שטערען די מצוה פון מקריב זײַן בכורים, בעווײַל מיר האבען געלערנט אז איינער ברענגט א מתנה צו א תלמיד חכם איז גלײַך ווי ער וואלט מקריב געוועזען בכורים. האט רב ענן צו איהם געזאגט. אמת אז איך האב טאקי נישט געוואלט צונעמען די מתנה, נאר אצונד אז דו האסט מיר געזאגט א גוטען טעם וועל איך יא צונעמען די מתנה. און רב ענן האט איהם געשיקט מיט די דין תורה צו רב נחמן, און האט איהם מיטגעגעבען א קוויטעלע מיט פאלגענדע ווערטער. „זאל דער הערר משפט'ן דעם מענש זײַן דין תורה, בעווײַל איך בין צו איהם פסול פאר א דיין". האט רב נחמן גערעכענט אז רב ענן האט צו איהם אזוי געשיקט, מוז זײַן אז דער מענש איז זײַן קרוב, דאדורך האט ער דעם משפט פון יתומים וואס איז דאמאלס פאר איהם געשטאנען מרחה געוועזען, און זיך גענומען צו דעם מענש'ס משפט, זאגענדיג אז די דין תורה איז בילכער צוליעב דעם כבוד התורה פון רב ענן. אזוי ווי דער אנדערער בעל דין האט געזעהן דעם כבוד וואס רב נחמן טהײַלט צו זײַן כנגד, איז ער פערטומעלט געווארען מיט זײַנע טענות און האט נישט געוואוסט וואס צו טענה'ן. אליהו הנביא האט געפלעגט קומען צו רב ענן לערנען מיט איהם דעם ספר „סדר אליהו". פון די מעשה אן האט אליהו אויפגעהערט צו איהם קומען. האט רב ענן געפאסט פיעל תעניתים און האט געבעטען רחמים אזוי לאנג ביז אליהו איז צו איהם ווײַטער געקומען. אבער פון דאמאלס אן האט אליהו אויף איהם געווארפען א גרויסע אימה און ער האט נישט געקענט זיצען מיט איהם צוזאמען צוליעב די אימה. האט רב ענן געמוזט מאכען א מחיצה צווישען זיך און אליהו, און אזוי נאך איז ער געזעסען פאר איהם ביז אליהו האט מיט איהם אויסגעלערנט דעם גאנצען ספר. און איבער דעם ווערט דער ספר צוטהײַלט אויף צווײַ חלקים. דאס וואס אליהו האט מיט איהם געלערנט ביז די מעשה הײַסט סדר אליהו רבא, און דאס וואס אליהו האט מיט איהם געלערנט דערנאך, הײַסט סדר אליהו זוטא:

אין די גמרא בבא בתרא שטעהט, אז אליהו האט געפלעגט קומען צו א חסיד רעדען מיט איהם. דער חסיד האט געהאט א אייגען הויז. האט

ער

ער אויפגעשטעלט אין הויף ביי דעם אריינגאנג פון טויער א קליינע בודקע, אין וועלכע דער וועכטער זאל דארט זיצען און היטען. און דורך דעם איז בעשווערט געווארען פאר די ארעמע לייט אריין-צוקומען אין דעם הויף אריין. פון דאמאלס אן האט זיך שוין אליהו מעהר נישט בעוויזען צו דעם חסיד :

אין די גמרא כתובות שטעהט. עס זענען געווען צוויי ברידער תלמידי חכמים אבוה בר איהי און מנימין בר איהי. איינער האט זיך געפיהרט אז ער האט געגעבען זיין משמש צו עסען פון אלע מיני מאכלים פון זיין סעודה, און דער צווייטער האט געפלעגט געבען זיין משמש עסען צו דער זאט נאר פון איין מאכל פון זיין סעודה. מיט דעם ערשטען האט זיך אליהו הנביא געפלעגט צו חבר'ן, און האט מיט איהם שטענדיג גע-רעדט, און מיט דעם צווייטען האט אליהו נישט געוואלט רעדען קיין ווארט. דאס זעלבע איז אויך געווען ביי די ברידער רב מרי און רב פנחס, רב חסדא'ס קינדער. איינער האט געפלעגט געבען זיין משמש עסען נאך איידער ער זעלבסט האט גענעסען, און דער צווייטער האט ערשט גענעבען זיין משמש עסען נאך זיין עסען. מיט דעם ערשטען האט אליהו הנביא אפט גערעדט, און מיט דעם צווייטען האט ער קיינמאל נישט גערעדט :

אין די גמרא סנהדרין שטעהט. רבי יוסי האט גענדרשנט אין שטאדט צפורי, אז דער הערר אליהו הנביא איז געווען א בייזער. אליהו הנביא האט געפלעגט שטענדיג קומען צו איהם, נאר פון דאמאלס אן וואס ער האט אזוי גענדרשנט איז אליהו צו איהם נישט געקומען דריי טעג. אז אליהו איז שוין צו איהם געקומען, האט איהם רבי יוסי געפרעגט, פאר וואס איז מיין הערר נישט געקומען צו מיר ביז יעצט. האט איהם אליהו געענטפערט, דערפאר ווייל דו האסט גענדרשנ'ט אויף מיר אז איך בין א בייזער. האט איהם רבי יוסי געזאגט, אט דאס זעלבסט איז דאך א ראיה אז מיינע רייד זענען אמת, דען מיין הערר איז באלד ברוגז גע-ווארען דורך מיין דרשה :

אין די גמרא קידושין שטעהט. רב המנונא האט געזאגט, דער וואס האט חתונה מיט אזא ווייב, וועלכע איז נישט ראוי זי זאל זיין זיין ווייב, פערדרעהט איהם אליהו הנביא דעם קאפ מיט אזעלכע פערפלאנטערטע געשעפטען. אז ער קען זיך נישט ריהרען ווי א געבונדענער, און דער אויבערשטער שיקט אויף איהם קלעפ איינס נאכ'ן אנדערן, אזוי ווי מען שלאגט איינעם מלקות. אבער דער וואס נעמט א ווייב וועלבע איז יא ראוי פאר איהם, קושט איהם אליהו הנביא און דער אויבערשטער

ליעבט

ליעבט איהם. נאך האבען מיר געלערנט אז אלע קלאסען מענשען, סיי א כהן, סיי א לוי, סיי א ישראל, אויב ער נעמט א ווייב, וועלכע איז נישט ראוי פאר איהם, שרייבט אליהו הנביא אויף איהם אין דיזען אויפשריפט. „וועה איז צו דעם וואס ער פסל'ט זיינע קינדער און פערפלעקט זיין משפחה, און דאס איז א סימן אז ער אליין איז אויך א פסול, איבער דעם וויל ער נישט ברענגען קיין גוטע זרע אויף די וועלט". און דער אויבערשטער חתמ'עט אין אויף דעם אויפשריפט, אז די רייד זענען אמת:

אין די גמרא יבמות שטעהט. רבי אלעזר האט געדרש'נט דעם פסוק וואס דער אויבערשטער האט געזאגט ווען ער האט געוואלט בעשאפען חוה „אעשה לו עזר כנגדו", איך וועל איהם בעשאפען א העלפער קעגען איהם. מה נפשך, איז דאס א העלפער איז עס דאך נישט קיין „כנגד". איז עס ווייטער א „כנגד" איז עס דאך נישט קיין העלפער. נאר דער פשט איז אזוי, אויב דער מענש איז זוכה איז דאס ווייב צו איהם א העלפער, און אויב נישט איז זי צו איהם א כנגד און זי קלאפט איהם אמאל אויס אויך. רבי יוסי האט געטראפען אליהו הנביא. האט ער איהם געפרעגט די שאלה, ווען דער אויבערשטער האט בעשאפען חוה'ן האט ער געזאגט אעשה לו עזר איך וועל בעשאפען צו אדם'ן א העלפער. מיט וואס העלפט א ווייב דעם מאן. האט אליהו איהם געענטפערט. אז דער מאן ברענגט פון פעלד ווייץ צי קען ער עסען דעם ווייץ אזוי ווי ער איז. אדער אז ער ברענגט פון פעלד פלאקס, צי קען ער זיך אנקליידען מיט דעם פלאקס אזוי ווי ער איז. פערשטעהט זיך אז דאס ווייב מוז איהם צורעכטמאכען פון דעם ווייץ א מאכל, און פון דעם פלאקס מוז זי אויסשפינען און אויסוועבען א בגד, און מיט דעם בעלייכט זי דעם מאן זיינע אויגען און שטעלט איהם אויף די פיס:

אין די גמרא מגילה שטעהט. רבה בר אבוה האט געטראפען אליהו הנביא, האט ער איהם געפרעגט, עס שטעהט אין די גמרא אז צוועלף רבנים קריגען זיך אין די טעמים פאר וואס אסתר האט פערבעטען צו זיך המנ'ען צוזאמען מיט דעם מלך אחשורוש אויף דער סעודה. און איך וויים נישט וועלכער טעם איז דער אמת. האט אליהו איהם געענטפערט אז אלע טעמים פון די אלע רבנים זענען אמת, און צוליעב די אלע צוועלף טעמים האט אסתר פערבעטען המן'ען צו זיך אויף דער סעודה:

אין די גמרא חגיגה שטעהט. רבה בר שילא האט געטראפען אליהו הנביא. האט ער איהם געפרעגט וואס טהוט ערשט דער אויבערשטער אין הימעל, האט אליהו איהם געענטפערט אז דער אויבערשטער זאגט נאך

נאך

נאָך הלכות אין נאָמען פון אַלע רבנן. און פון רבי מאיר'ס נאָמען זאָגט ער נישט. האָט רבה געפרעגט פאַר וואָס. האָט אליהו געענטפערט, דער־פאַר וואָס רבי מאיר האָט געלערנט תורה פון אלישע בן אבויה וועלכער ווערט אָנגערופען מיט דעם נאָמען „אחר" בעוויל ער איז נישט געווען קיין ערליכער יוד. האָט רבה געפרעגט „וואָס איז דען, עס איז דאָך בעוואוסט אַז רבי מאיר האָט זיך געפירט מיט אלישע'ן, אַזוי ווי דער וואָס געפינט אַ מילגראָם און נאָגט אויס דעם גוטען זאַפט און דאָס געמיינע פון מילגראָם וואַרפט ער אַוועק. דאַן האָט זיך אליהו אָנגערופען, אַט אַצונד זאָגט שוין דער אויבערשטער נאָך אַ מאמר פון רבי מאיר'ס וועגען מיט דעם לשון, מיין זוהן מאיר האָט אַזוי געזאָגט, ווען אַ מענש איז אין אַ צרה חאָטש ער איז אַ רשע דאָך האָט די שכינה מיט איהם מיטלייד און קרעכצט מיט איהם מיט גלייך זי וואָלט געשפירט זיין וועהטאָג. און אַז די שכינה האָט אַזוי מיטלייד אויף דעם פערגאָסענעם בלוט פון רשעים, מכל שכן אַז זי האָט מיטלייד אויף דעם פערגאָסענעם בלוט פון צדיקים.

אין די גמרא גיטין שטעהט. רב אביתר האָט געטראָפען אליהו הנביא, האָט ער איהם געפרעגט וואָס טהוט ערשט דער אויבערשטער אין הימעל. האָט איהם אליהו געענטפערט אַז ער איז עוסק אין די מעשה פון פילגש בגבעה, פאַר וואָס דער מאַן איז מיט איהר ברוגז געוואָרען, און ער זאָגט בזה הלשון. מיין זוהן אביתר זאָגט אַז דער רוגז איז אַרויס־געקומען, וויל ער האָט געפונען אַ פליג אין דעם עסען, און מיין זוהן יונתן זאָגט, אַז דער מאַן האָט געפונען אַ האָר. האָט רב אביתר געפרעגט צו אליהו. איז דען פאַר דעם אויבערשטען אויך פערהאַנען אַ ספק. האָט אליהו געענטפערט, ביידע טעמים זענען אמת, פריהער האָט ער געפונען אַ פליג, האָט ער איהר מוחל געווען, דערנאָך האָט ער געפונען אַ האָר, האָט ער איהר שוין נישט געוואָלט מוחל זיין:

אין די גמרא בבא מציעא שטעהט. רבי נתן האָט געטראָפען אליהו הנביא, האָט ער איהם געפרעגט וואָס טהוט ערשט דער אויבער־שטער אין הימעל. דאָס איז געווען דאַמאָלס ווען עס איז פאָרגעקומען דאָס גרויסע מחלוקת צווישען דעם תנא רבי אליעזר מיט די חכמים, וועגען אַ קאָך־אויוועלע, וועלכעס איז געוואָרען צונויפגעשטעלט פון שטיקער גע־ברענטע ליים, וואָס מען האָט צווישען די שטיקער געשיט זאַמד און אַרומ־געקלעבט מיט ליים. האָט רבי אליעזר געזאָגט אַז אַזאַ אויוועלע קען נישט טמא ווערען, און די חכמים האָבען געזאָגט אַז עס קען יאָ טמא ווערען. האָט רבי אליעזר געזאָגט צו די חכמים. אויב איך האָב רעכט זאָל דער באָקסען־בוים אונז איבערצייגען. דער באָקסען־בוים איז באַלד

אויסגעריסען געווארען פון ארט און אוועקגעשליידערט געווארען אויף הונדערט עהלען וויים. מאנכע זאגען אויף פיער הונדערט עהלען וויים. האבען די חכמים צו איהם געזאגט מיר ברענגען נישט קיין ראיה פון קיין באקסען-בוים. האט ווייטער רבי אליעזר געזאגט, אויב איך האב רעכט, זאל דער טייך וואסער אונז איבערצייגען. האט דער טייך זיך באלד אויסגעדרעהט אהינטער. האבען די חכמים געזאגט צו איהם, מיר ברענגען נישט קיין ראיה פון א טייך וואסער. האט ווייטער רבי אליעזר צו זיי געזאגט, אויב איך האב רעכט זאלען די וועגד פון בית המדרש אונז איבערצייגען. האבען זיך די וועגד באלד אנגעהויבען איינבויגען נאר נאר איינצופאלען. האט רבי יהושע אנגעשריגען אויף די וועגד בזה הלשון, אויב תלמידי חכמים קריגען זיך אין א דין וואס איהר זיך דא ארייגצומישען. זענען די וועגד נישט איינגעפאלען איבער דעם כביד פון רבי יהושע, און אויך האבען זיי זיך נישט צוריק גלייך-געשטעלט, צוליעב דעם כבוד פון רבי אליעזר, און זיי זענען אזוי געבליבען שטעהן איינגעבויגען. דערנאך האט רבי אליעזר ווייטער געזאגט צו די חכמים, אויב איך האב רעכט זאל מען פון הימעל אונז איבערצייגען. באלד איז ארוים פון הימעל א בת קול בזה הלשון, וואס האט איהר אייך צו קריגען מיט רבי אליעזר'ן עס בלייבט דאך די הלכה אומעדום אזוי ווי רבי אליעזר זאגט. האט רבי יהושע זיך אויפגעשטעלט און אויסגעשריגען דעם פסוק „לא בשמים היא", דאס הייסט אז די תורה איז נישט אין הימעל, מיר קוקען נישט אויף קיין בת קול, מיר קוקען נאר וואס אין די תורה שטעהט „אחרי רבים להטות" דאס הייסט אז די מעהרהייט האט רעכט. און אין די זעלבע צייט האט רבי נתן געפרעגט אליהו הנביא וואס טהוט ערשט דער אויבערשטער אין הימעל. האט איהם אליהו געענטפערט. אז דער אויבערשטער פרעהט זיך און זאגט, זיי מיך מנצח מיינע קינדער, זיי מיך מנצח מיינע קינדער:

אין הייליגען זוהר שטעהט, רבי שמעון בן יוחאי איז געגאנגען קיין טבריא, האט איהם בעגעגענט אליהו הנביא. זיי האבען זיך געגעבען שלום, און רבי שמעון האט געפרעגט אליהו אין וואס פאר א ענין איז דער אויבערשטער ערשט עוסק אין הימעל. האט איהם אליהו געענטפערט אז ער איז עוסק אין ענין פון קרבנות, און זאגט נאך חידושי תורה אין דיין נאמען'ס וועגען. וואהל איז דיין חלק, איך בין געקומען דיך בעגריסען מיט שלום, און דיך צו פרעגען איין שאלה, וועלכע איז געפרעגט געווארען אין די הימלישע ישיבה וועגען דעם ענין פון קרבנות. אז עס געהט ביי דעם אויבערשטען נישט אן קיין אכילה ושתיה, צו וואס דען טויג זשע ווייטער דאס גאנצע עסק פון קרבנות. האט רבי שמעון געפרעגט ביי אליהו, וואס האט זיי אויף דעם דער אויבערשטער געענטפערט, האט

אליהו געזאָגט אַז דער אויבערשטער האָט געהייסען פרעגען די שאלה בייַ רבי שמעון בן יוחאי, ער זאָל די שאלה בעשיידען. אַלזאָ בין איך צו דיר געקומען פרעגען די שאלה. האָט רבי שמעון געזאָגט מיין מיינונג איז. אַז צוליעב די גרויסע אהבה וואָס דער אויבערשטער ליעבט זיין פאָלק יודען, ענדערט ער זיין מנהג, דאָס הייסט האָטש ביי איהם איז נישט פערהאַנען קיין אכילה ושתיה, פון דעסטוועגען כדי ער זאָל צוליעב טהון די אידען, וואָס זענען ביי איהם דאָס געליעבטסטע פאָלק, האָט ער איינגע־פיהרט דעם מנהג פון אכילה ושתיה דורך דעם עסק פון קרבנות. אויף זיין אָרט אין הימעל געהט טאַקי נישט אָן קיין אכילה ושתיה, אָבער אַז ער קומט אויף דעם אָרט וואו אידען זענען, געהט יאָ ביי איהם אָן אכילה ושתיה. דאָס זעלבע געפינען מיר ביי די מלאכים, וועלכע דער אויבער־שטער האָט געשיקט צו אברהם אבינו, האָטש אין הימעל עסען און טרינ־קען נישט די מלאכים, אָבער ביי אברהם אבינו האָבען זיי יאָ געגעסען און געטרונקען צוליעב אברהם'ען. היינט אליהו געזאָגט איך וויים אַז דעם זעל־בען תירוץ האָט דער אויבערשטער געוואָלט זאָגען, נאָר ער האָט געוואָלט דיך מזכה זיין מיט דיעזע חידושי תורה. וואהל איז דיין חלק וואָס דער אויבערשטער בעריהמט זיך מיט דיר אין הימעל:

אין הייליגען זוהר שטעהט. אליהו הנביא האָט זיך בעוויזען צו רבי שמעון בן יוחאי, און האָט צו איהם אַזוי געזאָגט. אַזוי ווי דו בעמיהסט זיך ביי יעדער מצוה מקיים צו זיין מיט דער כוונה צו בעהעפטען דעם אויבערשטען מיט זיין הייליגע שכינה און מיט אַלע מחנות פון די הייליגע מלאכים, אַזוי טהוט זיך דיין הייליגער נשמה אויך בעהעפטען ביי יעדע מצוה מיט דעם אויבערשטען מיט זיין הייליגע שכינה און מיט אַלע מחנות פון די הייליגע מלאכים. און זיי אַלע ליעבען דיך און היטען דיך אָב, אַזוי ווי פאָטער און מוטער ליעבען און קושען זייער געליעבט קינד און היטען עס שטענדיג אָב. נאָך דעם האָט אליהו מגלה געווען צו רבי שמעון בן יוחאי פיעל סודות התורה:

אין הייליגען זוהר שטעהט. אליהו הנביא האָט זיך בעוויזען צו רבי חייא אין׳ חלום. און האָט איהם מודיע געווען, אַז עס איז נגזר גע־וואָרען אויף ירושלים עס זאָל חרוב ווערען. דערביי האָט ער איהם געוואָרענט אַז ער מיט אַלע חכמים זאָלען זיך זעהן צו שטאַרקען מיט דעם כח פון תלמוד תורה. און דאַמאָלס וועט אפשר מעגליך זיין אַז דורך דעם קול יעקב וועלען זיי ניצל ווערען פון ידי עשו:

אין הייליגען זוהר שטעהט. אליהו הנביא האָט זיך בעוויזען צו רבי יהודא ביי דעם טויער פון די שטאָדט טבריא. און האָט איהם אַזוי געזאָגט

געזאגט. זאלסט וויסען אז אלע הימלען זענען פינסטער, בעוויל די שכינה איז אין גלות, דורך וועלכען אידען ליידען פיעל צרות און קיינער העלפט זיי נישט. האט רבי יהודא געזאגט איך האב מיך שוין פיעל בעמיהט צו העלפען אידען, און איך האב גאר נישט געפועלט. האט אליהו צו איהם געזאגט, דער עיקר ווענדט זיך אין תפלה מיט גרויס כוונה, אז דער מידת הדין זאל איבערגעקעהרט ווערען אויף מידת הרחמים. דאמאלס וועט שיינען א גרויסע ליכטיגקייט אויף די הייליגע שכינה מיט די אידען:

אין די גמרא חגיגה שטעהט. אליהו הנביא האט געזאגט צו דעם חכם וואס מען האט איהם גערופען „בר־הי־הי", טייל זאגען אז אליהו האט אזוי געזאגט צו רבי אלעזר'ן. עס שטעהט אין פסוק „בחרתיך בכור עוני", דאס הייסט איך האב דיך אויסדערוועהלט דורך דער טעסט פון ארעמקייט, פון דאנען איז געדרונגען אז דער אויבערשטער האט געזוכט צווישען אלע מדות טובות וועלכע מדה איז בעסער צו געבען אידען, האט ער נישט געפונען נאר ארעמקייט. האט אויף דעם שמואל געזאגט, טהייל זאגען אז רב יוסף האט דאס געזאגט, אז צוליעב דעם זאגען מענשען א ביישפיעל, אז ארעמקייט איז אזוי פאסיג צו אידען, אזוי ווי א רויט פאסיקעל צו א ווייס פערד:

אין די גמרא ברכות שטעהט. אליהו הנביא האט געזאגט צו רב יהודא, דער ברודער פון רב סלא חסיד, זאלסט זיך נישט בעס'ן דאן וועסט דו נישט זינדיגען. זאלסט זיך נישט געוויינען צופיעל עסען און פיעל טרינקען, דאן וועסט דו נישט זינדיגען. ווען דו געהסט אין וועג אריין זאלסט דו פריהער זאגען תפלת הדרך.

אין די גמרא גיטין שטעהט. אליהו הנביא האט געזאגט צו רב נתן, זעה אז דיין עסען זאל נאר פערנעמען א דריטעל בויך, דיין טרינקען זאל אויך פערנעמען נאר א דריטעל בויך, און א דריטעל בויך זאל זיין לעדיג, כדי אז אויב דו וועסט פאלען אין כעס אריין, וועט דורך דעם דיין בויך ווערען פונקט פול, און דו וועסט נישט ניזק ווערען:

פיער פרקים תורה און דרך ארץ פון אליהו הנביא צוזאמען־געשטעלט פון פיעל מדרשים:

פרק א.

אשרי האדם וואהל דעם מענש, ער זאל גוט אבהיטען דיזע רייד אין זיין הארץ, ער זאל זיך מאכען אזוי ווי אנ׳אקס אונטער דעם יאך, אזוי ווי אנ׳עזעל אונטער די שווערע משא, און ווי א קוה וואס אקערט אין פעלד. ער זאל זיצען און לערנען תורה אלע טאג. אויב ער קען שוין לערנען חומש, זאל ער נביאים וכתובים אויך לערנען. דערנאך זאל ער לערנען משניות, הלכות, מדרש און הגדות, ער זאל מעהר לערנען ווי האנדלען. אויב ער וועט אזוי טהון וועט אויף איהם רוהען דער רוח הקודש און די תורה וועט ווערען אבגעהיטען אין זיינע געדערם, און ער וועט וויסען צו ענטפערן יעדען מענש א קלארע תשובה, און ער איז פערזיכערט אין עולם הבא. איך אליהו נעם עדות אויף מיינע רייד הימעל און ערד, אז סיי א יוד סיי א גוי, סיי א מאנספערזאן סיי א פרוי, סיי א עבד סיי א שפחה, איז אלע לויט זייערע גוטע מעשים וואס זיי טהוען, אזוי רוהט אויף זיי דער רוח הקודש. אלזא אפילו דער מענש וואס איז עוסק שטענדיג אין א מלאכה, אדער אין משא ומתן, זאל זיך אויך נישט מייאש זיין פון רוח הקודש און פון עולם הבא, אזוי ווי די הייליגע חכמים האבען געזאגט „כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא". איי ווי אזוי איז דאס מעגליך? נאר דער ענין איז אזוי, דער מענש וואס איז עוסק אין א מלאכה א גאנצע וואך, אז ער רוהט אין שבת ווערט ער דערפרעהט מיט זיין בני בית. אויך אז א מענש טהוט א מלאכה א גאנצע וואך פאר זיינע פיינד, און אז ער רוהט אין שבת, פערגעסט ער דעם גאנצען צער וואס ער האט געהאט א גאנצע וואך. ווייל אזוי איז דער שטייגער פון דעם מענש, אז א גוטער טאג מאכט פערגעסען דעם שלעכטען טאג און א שלעכטער טאג מאכט פערגעסען דעם גוטען טאג. האט דער אויבערשטער געזאגט צו די יודען. אמת אז איך האב אייך געשריבען אין מיין תורה דעם פסוק „לא ימוש ספר התורה הזה מפיך", דאס הייסט אז די תורה זאל זיך נישט אבטהון קיינמאל פון דיין מויל. פון דעסטוועגען די מענשען וואס זענען פערנומען א גאנצע וואך מיט מלאכה, אדער מיט משא ומתן, קענען דאס פערריכטען מיט דעם וואס זיי וועלען חאטש דעם גאנצען שבת־דיגען טאג עוסק זיין אין די תורה. דעם שבתדיגען טאג האט דער אויבערשטער אויסגעקליבען פאר זיך, פון א גאנצע וואך. איבער דעם האבען די חכמים געזאגט, אז מען דארף זיך אויפהויבען שבת גאנץ פריה

צום לערנען. מען זאל גיהן אין א שוהל אריין, אדער אין א בית מדרש אריין, און לערנען תורה, נאך דעם זאל מען מתפלל זיין צום אויבערשטען מיט דעם גאנצען הארץ און מיט א קלארען געדאנק. נאך דעם דאוונען זאל מען גיהן אהיים עסען און טרינקען, מקיים צו זיין די מצוה פון סעודת שבת מיט שמחה. און אפילו דער מענש וואס פערמאגט נישט מעהר אין זיך ווי דאס וואס ער האט דרך ארץ, און דאס וואס ער קען נאר בלויז דאוונען, ענטפערט מען איהם אויך איבער איין מלאך אבצוהיטען איהם. און דער מענש וואס לערנט תורה, נביאים וכתובים, ענטפערט מען איהם שוין איבער צוויי מלאכים איהם אבצוהיטען. אבער דער מענש וואס לערנט תורה, נביאים, כתובים, משניות, מדרש, הלכות, אגדות, און גמרא, דעם היט שוין דער אויבערשטער אליין אב. למשל פונקט אזוי ווי א מלך וואס געהט אויף דעם וועג מיט זיין זוהן, אז זיי קומען צו אזא ארט וואו די זון ברענט שטארק, געהט דער פאטער נעבען זיין זוהן אויף דער זייט וואו די זון שיינט. און מאכט א שאטען אויף זיין זוהן, כדי עס זאלען צו איהם נישט צוקומען די ברענענדיגע זונען־שטראהלען. אזוי ווי עס שטעהט אין פסוק ה׳ שומרך ה׳ צלך על יד ימינך:

פרק ב.

ישמעו הגדולים. די תלמידי חכמים דארפען זיין געווארענט זיי זאלען זיך שעהן אויפפיהרען מיט עדעלע מידות און מעשים טובים. דורך דעם וועלען די קלענערע אידען אויך זיין געווארענט זאלען זיך שעהן אויפפיהרען, א תלמיד חכם דארף זיין א עניו סיי מיט די תורה סיי מיט מעשים טובים און מיט יראת שמים. ער דארף זיך האלטען נידעריג קעגען זיין פאטער און מוטער. קעגען זיין רבי'ן, קעגען זיין ווייב און קינדער, קעגען זיין בני בית. קעגען זיינע שכנים, קעגען זיינע קרובים, און אויך קעגען פרעמדע מענשען, און אויך אפילו קעגען א גוי פון גאס. כדי ער זאל זיין געליעבט אין הימעל, און אויף דער וועלט זאל ער זיין בעוויליגט ביי אלע קלאסען מענשען, אזוי נאך ויעט ער אויסלעבען זיינע יאהרען מיט א שם טוב. בעווייל אז א מענש איז א עניו מיט תורה און מיט מעשים טובים האבען אלע פאר איהם מורא, אלע ריהמען איהם און ליבען איהם. און זיי זאגען אזוי, קוקט נאר אן דעם מענש, ער איז אזא גרויסער חכם אין די תורה, ער פערמאגט פיעל מידות טובות, פון דעסטוועגען האט ער ליעב אלע מענשען, ער איז נידריג ביי זיך און רעדט מיט יעדען מענש זעהר געלאסען און פריינדליך. דאס איז אנדערש נישט נאר אז די תורה האט איהם געברענגט צו אזעלכע מידות טובות. ממילא קומט אוים אז דורך איהם קומט אריין אין אלע אידישע הערצער א ליעבשאפט צו די

תורה

תורה, און דעם אויבערשטענס נאָמען ווערט דורך איהם געהייליגט, אָבער דער תלמיד חכם וואָס איז נישט קיין עניו מיט זיין תורה, און אז ער פערמאָגט נאָך מיאוס'ע און שלעכטע מידות, ער האַלט זיך גרוים און רעדט נישט מיט מענשען ווייך און פריינדליך, איז ער פערפיינדעט ביי יעדען און מענשען ליידען איהם נישט. נאר זיי זאָגען איינער צום אַנדערן, זעהט נאָר דעם בן תורה דעם למדן, ווי פיל ער איז מיט מיאוסע און שלעכטע מידות דורך די תורה וואָס ער האָט געלערנט. ממילא קומט דורך איהם אריין אין יודישע הערצער אַ בזיון צו דער תורה, און דעם אויבערשטענס נאָמען ווערט דורך איהם פערשוועכט. צוליעב דעם האָבען די חכמים געזאָגט, אז אַ תלמיד חכם וואָס האָט נישט קיין דעת איז אַ נבלה בעסער פאַר איהם. נאָך האָבען די חכמים געזאָגט. האָסט דו דעת זיך ערוואָרבען. וואָס זשע פעהלט דען דיר. אויב עס פעהלט דיר דעת, וואָס זשע האָסט דו דען ערוואָרבען. ווער עס ערהויבט דעם אויבערשטענס כבוד, און ערנידריגט זיין כבוד, ווערט דעם אויבערשטענס כבוד ערהויבען און זיין אייגענער כבוד אויך ערהויבען. אָבער דער וואָס ערנידריגט דעם אויבערשטענס כבוד און זיין כבוד ערהויבט ער, שטעהט דעם אויבערשטענס כבוד אין זעלביגען בעשטאַנד, נאָר זיין אייגענער כבוד ווערט יאָ ערנידריגט. איך אליהו נעם עדות אויף מיינע רייד הימעל און ערד, אז יעדער תלמיד חכם וואָס לערנט לשם שמים ער לעבט פון זיין אייגען פערדיענסט און וויל נישט נהנה זיין פון קיינעם, אויף איהם זאָגט דער פסוק „יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך”. וואהל איז דעם אויף דער וועלט און גוט אויף יענער וועלט. און יעדער תלמיד חכם וואָס לערנט תורה מיט אידען לשם שמים און איז נישט נושא פנים קיינעם, נישט קיין עושר, און נישט קיין אָרעמאַן, נאָר ער לערענט תורה מיט אַלע גלייך, דורך דעם איז זיך דער אויבערשטער מרחם איבער איהם, און מעהרט איהם חכמה ובינה. און גיט איהם אַ חלק מיט די צדיקים און מיט די הייליגע אבות אברהם יצחק ויעקב. און אפילו דער תלמיד חכם וואָס לערנט נישט תורה ברבים, נאָר ער לערנט תורה פאַר זיך זעלבסט רוהט די הייליגע שכינה קעגען איהם און לערנט מיט איהם. אויף איהם זאָגט דער פסוק „שפכי כמים לבך נוכח פני ה'”:

פרק ג.

אם דבקה נפש ישראל. אויב אַ אידיש נפש וויל זיך בעהעפטען צום אויבערשטען אויסצוגיסען פאַר איהם זיין ביטער הארץ מיט אַ תפלה ובקשה, דאַרף זיך דער מענש פריהער מכין זיין, ער זאָל זיך גוט מיישב זיין מיט זיין דעה ווי אזוי ער דאַרף שטעהן פאַר דעם מלך מלכי המלכים

המלכים מתפלל צו זיין. און ער דארף וויסען די פיער זאכען וואס די
חכמים האבען געלערנט ביי תפלה. (א) מען זאל זיך נישט אנידערשטעלען
מתפלל זיין אין א מהאל צווישען פעלדער, אזוי ווי די אומות העולם
זענען זיך נוהג. (ב) מען זאל זיך נישט אנידערשטעלען מתפלל זיין אין
רשות הרבים וואו פיעל מענשען דרעהען זיך. כדי ער זאל נישט מבולבל
ווערען דורך די מענשען און ווייבער וועלכע דרעהען זיך דארט ארום. (ג) מען
דארף מקדש ומטהר צו זיין דאס ארט פון די תפלה. פיער עלען אויף צפון
זייט, פיער עלען אויף מעריב זייט, פיער עלען אויף דרום זייט, און פון
פארנט דארף זיין ריין אזוי וויט ווי דאס אויג דערזעהט. און אז מען
דאווענט אין א שטוב דארף מען מקדש ומטהר צו זיין די גאנצע שטוב,
אפילו ווען די שטוב פערנעמט הונדערט עלען. בעוויל די שכינה רוהט
אויף דעם ארט וואו מען איז מתפלל. (ד) מען זאל זיך שטעלען מתפלל
זיין שמונה עשרה מיט דעם פנים צו די וואנד, מיט אימה, מיט יראה
און מיט ציטערניש, עס זאל קיין שום זאך נישט מפסיק זיין צווישען
איהם און די וואנד. אזוי ווי עס שטעהט ביי דעם מלך חזקיהו, ויסב
חזקיהו פניו אל הקיר ויתפלל אל ה׳. חזקיהו האט זיך אויסגעדרעהט מיט זיין
פנים צו די וואנד, און האט מתפלל געווען צום אויבערשטען. קום, זעה,
און לערן דיך אב פון חזקיהו המלך, חאטש חזקיהו איז געווען א גרויסער
צדיק, פון דעסטוועגען איז ער געשטראפט געווארען, נאך זיין ערשטע
תפלה, בעוויל ער האט נישט מתפלל געווען אזוי ווי עס דארף זיין,
און ער איז שטארק קראנק געווארען. דאס איז געווען ווען סנחרב
איז געקומען און האט ארומגערינגעלט ירושלים, האט זיך
געשטעלט חזקיהו מתפלל זיין פאר דעם אויבערשטען. דאן האט ער
געמאכט דעם פעהלער וואס ער האט גערעדט פאר דעם אויבערשטען זיין
תפלה, אזוי ווי א מענש רעדט מיט זיין חבר. באלד האט גערוהט א
רוח נבואה אויף ישעיהו הנביא. איז ער געקומען צו חזקיהו המלך און
האט צו איהם אזוי געזאגט. ווייסט דו דען נישט אז אפילו ווען איינער
רעדט נאר פאר א מענש וואס איז גרעסער פאר איהם, ציטערט אויך אין
איהם זיין גאנצער גוף מיט אלע אברים, מכל שכן אז א מענש רעדט פאר
דעם מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, דארף ער דאך אוודאי
רעדען מיט אימה, מיט יראה און מיט ציטערניש. דערפאר איז חזקיהו
אריינגעפאלען אין א קראנקהייט אזוי, אז ער האט שוין געהאלטען ביי
שטארבען, און נאר דורך דעם וואס ער האט דערנאך מתפלל געווען אין
דעם קראנקען בעט יא אזוי ווי עס דארף זיין, ער האט זיך אויסגעדרעהט
מיט דעם פנים צו די וואנד און האט מתפלל געווען מיט טרערען, דאן
האט דער רחום וחנון געזעהן אז אצונד קוועלט יא זיין תפלה ארויס פון
מיעפען הארצען, און אז זיינע ליפען רעדען די תפלה מיט חכמה מיט
בינה מיט דעת און מיט גרויסע הכנעה, האט ער באלד זיין תפלה צו־

געהערט

גערעהערט, די גזירה רעה איז צוריסען געווארען, און דער אויבערשטער האט איהם געשיקט זאגען דורך ישעיהו הנביא „שמעתי את תפלתך", איך האב דיין געבעט צוגעהערט, איך וועל דיך היילען אז אויף דעם דריטען טאג וועסט דו שוין קענען אריינקומען אין בית המקדש אריין:

פרק ד.

אשרי לזה האיש, וואהל דעם מענש וואס ער פיהלט דעם צער פון אנדערע מענשען, און נעמט אנטהייל אין דעם צער פון צבור. דעם מענש גיט מען פון הימעל פיעל שכר פאר דעם. קום און זעה און לערן דיך אב פון משה רבינו עליו השלום. ביי די מלחמה פון עמלק'ן שטעהט אין פסוק, ויקחו אבן וישימו תחתיו וישב עליה, נו משה רבינו האט זיך אנידערגעזעצט אויף א שטיין. משה איז דאך דאמאלס געווען דער אידישער מלך, האט דען געפעהלט מען זאל איהם אונטערלעגען עפיס א ווייכע זאך צום זיצען. נאר משה האט זיך אזוי געטראכט. בעוויל אידען געפינען זיך אצונד אין גרויס צער, וויל איך אויך מיט זיי מיטליידען א צער. אלזא זאל א מענש נישט זעהן ווי דאס ציבור געפינט זיך אין א צער און ער זאל זיך איינרעדען, איך וועל מיר געהן עסען און טרינקען און לאזען זיך וואהלגעהן, בעוויל מיר פעהלט דאך גאר נישט. זאל ער אזוי נישט זאגען. בעוויל ווען א רבים געפינען זיך אין א צער, און א יחיד שיידט זיך פון זיי אב, איז די צוויי מלאכים וועלכע בעגלייטען דעם מענש פון שוהל אדער פון בית המדרש ביז זיין היים, זאגען זיי אויף דעם מענש בזה הלשון. דער מענש האט זיך אבגעשיידט פון דעם ציבור'ס צער, זאל ער אויך נישט זוכה זיין צו זעהן די נחמה פון דעם ציבור. אבער דער וואס נעמט יא אנטהייל אין דעם ציבור'ס צער, האטש איהם פעהלט גאר נישט, דער איז אויך זוכה צו זעהן, און זיך פרעהען אין די נחמה פון דעם ציבור. דעסטגלייכען זאל זיך נישט א מענש אבשיידען פון דעם ציבור, אום ער זאל נישט אריינקומען אין שוהל אדער אין בית המדרש צום דאווענען און לערנען, ווייל אפילו דער עם-הארץ וואס קען נישט דאווענען און נישט לערנען, פון דעסטוועגען האט ער שכר-הליכה פאר זיין געהן אין שוהל אדער אין בית המדרש. און נאך מעהר, דורך דעם וואס ער וועט זיך אריינשטופען אין בית המדרש אריין אדער אין שוהל אריין צו הערען לערנען און דאווענען, און ער וועט נאכזאגען „אמן יהא שמיה רבה מברך" מיט זיין גאנצען כח, וועט זיך דער אויבערשטער איבער איהם מרחם זיין און וועט איהם עפענען זיין הארץ מיט זיינע אויגען ביסלעכווייז, אז ער זאל קענען פערשטעהן אויך מקרא, משנה, און הגדה, און ער זאל קענען פערשטעהן ביסלעכווייז אויך דאס דאווענען. דערפאר וועט ער האבען פיעל שכר אויף יענער וועלט, ווייל ער האט זיך מצער

געוועזן

געזיצן אויף דער וועלט, אז ער זאל פערשטעהן דברי תורה און תפלה. ווייסט דו צו וואס אידען זענען געגליכען אויף דער וועלט ביי זייער פאטער אין הימעל, צו א מלך בשר ודם וואס האט פיעל זיהן און פיעל קנעכט, און האט זיך אויף־געבויט פיעל הייזער און גרויסע פאלאצען, וואס צווישען זיי זענען דא גרויס־ארטיגע אלעען, פיעל וועגען וואס ציהען זיך לאנג און וויים נאר אהן א צאהל. און דער מלך האט זיך מיישב געווען און האט אזוי געזאגט. איך וועל פרובען מיינע קנעכט און מיינע זיהן, ווער עס האט מיך ליעב און האט פאר מיר מורא, און ווער עס האט פאר מיר מורא און האט מיך נישט ליעב. וואס זשע האט ער געטהון. ער האט ארום־געצוימט א לעדיגען פלאץ וואס פערנעמט הונדערט עהלען אויף הונדערט עהלען, פון אינוועניג האט ער ארום־געצוימט א קליין הויפעל פון פיער אויף פיער עהלען, און אינוועניג האט ער געמאכט א קליין שטיבעלע פון פיער אויף פיער טפחים. דאס קליינע שטיבעלע איז ארויס־געגאנגען אויף א גרויסען שעהנעם פלאץ, וואס דארטען האט מען אמאל געקענט מקבל פנים זיין דעם מלך. זענען דעם מלך'ס קינדער און דעם מלך'ס קנעכט אלע אריינגעקומען און האבען זיך אבגעשטעלט אין דעם פערצוימטען פלאץ, און אויך אין דעם קליינעם הויפעל. אזוי ארום האט דער מלך פערשטאנען ווער עס האט איהם ליעב און האט פאר איהם מורא, און ווער עס האט פאר איהם מורא און האט איהם נישט ליעב. דער וואס האט נאר פאר איהם מורא געהאט און נישט ליעב, דער האט זיך אבגעשטעלט אין דעם גרויסען ארום־געצוימטען פלאץ אדער אין דעם קליינעם הויפעל, און ער האט זיך נישט געוואלט מצער זיין, ער זאל זיך אריינשטופען אין דעם קליינעם שטיבעל אריין. און דער וואס האט ליעב געהאט דעם מלך און אויך מורא געהאט, דער האט זיך מצער געווען זיין גוף און האט זיך אזוי לאנג געשטופט ביז ער האט געקענט אריינקומען אין דעם קליינעם שטיבעל אריין, און זאל פון דארט ארויסקוקען אויף דעם גרויסען שעהנעם פלאץ ער זאל קענען מקבל פנים זיין דעם מלך. דערפאר אבער האבען זיי טובה געווען אז דער מלך זאל זיך מיט זיי פרעהען:

פינפטע אבטהיילונג.

דאס בעציהונג פון אליהו הנביא וועגען די גאולה.

אין הייליגען זוהר שטעהט א מעשה. אפיקורסים האבען פארגעלעגט פאר דעם תנא רבי אליעזר די דריי שאלות. (א) אידען האפען עס זאל זיי אויפגעבויט ווערען א דריטער בית המקדש, פאר וואס זשע ווערט אנגערופען אין פסוק דער צווייטער בית המקדש מיט דעם נאמען „בית האחרון”, דאס לעצטע בית המקדש, אזוי ווי עס שטעהט אין פסוק נחגי „גדול יהיה כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון”. ווייזט דאך פון דאנען אויס אז קיין דריטער בית המקדש וועט שוין נישט זיין. (ב) אידען רעדען זיך איין אז זיי ווערען אנגערופען עם קרובו, בעוויל זיי זענען נעהנטער צום מלך פון הימעל, מעהר ווי אנדערע אומות העולם געגענדיענער. עס איז דאך אבער פערשטענדליך, אז דער וואס איז נאהנט צום מלך דער איז שטענדיג בשמחה, אהן צער, אהן פורכט, אהן ענגשאפט, בעוויל עס פעהלט איהם גאר נישט. און אז אידען ליידען שטענדיג די שרעקליכסטע צרות און טראגען איבער אויף זיך די גרעסטע נויטען, פיינען און פורכט, מעהר פון אנדערע אומות העולם, קומט דאך אויס אז די אומות העולם זענען נעהנטער צום מלך אין הימעל, בעוויל זיי זענען שטענדיג בשמחה, זיי ליידען נישט קיין צרות און עס פעהלט זיי גאר נישט, אבער אידען זענען די דערווייטערסטע פון מלך אין הימעל. (ג) אידען עסען נישט קיין נבילות וטריפות, כדי זיי זאלען זיין געזונד און שטארק. איהר זעהט דאך אבער אז די וואס עסען יא נבילות וטריפות, זיי זענען געזונד און שטארק, און אידען זענען שטענדיג שוואך, און עס איז שולט אין זיי אלערליי קרענק, פיעל מעהר פון אנדערע אומות. פון דעם אלעם ווייזט דאך אויס אז אידען זענען א פערפיינדעט פאלק ביי גאט אין הימעל. רבי אליעזר האט פון דעם גרויס צער געהאט, האט ער פארגעלעגט די דריי שאלות פאר אליהו הנביא. האט איהם אליהו געענטפערט, אז אין די הימלישע ישיבה איז שוין געשמועסט געווארען וועגען די דריי שאלות, און דארט איז בעשטימט געווארען פאלגענדע דריי תשובות:

די תשובה אויף די ערשטע שאלה איז אזוי. ווען אידען זענען ארויסגעגאנגען פון מצרים האט זיי דער אויבערשטער געוואלט מאכען אויף

די

די וועלט אזא הייליג פאלק אזוי ווי די הייליגע מלאכים פון הימעל, און ער האט ברעה נעהאט אויפצובויען אין הימעל א בית המקדש, און עס אראבגעבען אויף דער ערד. און צו פערפלאנצען אידען אין ארץ ישראל, מיט א הייליגען שורש אזוי ווי די מלאכים אין הימעל. אויף דעם וויזט דער פסוק תביאמו ותטעמו בהר נחלתך מכון לשבתך פעלת ה׳. דאס הייסט דו זאלסט אריינברענגען די יודען און פערפלאנצען זיי אויף דעם הייליגען בארג, וואו עס וועט זיין דער בית המקדש, וואס דו גאט האסט זעלבסט פארבערייטעט. דער פסוק מיינט דעם בית הראשון. נאכהער שטעהט באלד אין פסוק מקדש ה׳ כוננו ידיך, דאס הייסט גאט׳ס בית המקדש וואס ער זעלבסט האט עס פארבערייטעט. דער פסוק רעדט וועגען בית שני, אז זיי ביידע בעדארפען געמאכט ווערען דורך דעם אומנות פון אויבערשטען זעלבסט. נאר וויל יודען האבען געזינדיגט און געמאכט דאס „עגל״, איז דאס בית המקדש אויפגעבויט געווארען דורך מענשען, און דערפאר האט עס קיין קיום נישט געהאט. אזוי ווי שלמה המלך האט געזאגט אין תהלים „אם ה׳ לא יבנה בית שוא עמלו בוניו בו״. אויב גאט זעלבסט וועט נישט דעם בית המקדש אויפבויען, האבען זיך אומזיסט בעמיהט די ארבייטער פון בית המקדש. דעסטגלייכען ביי דעם צווייטען בית המקדש וואס עזרא האט געבויט, האט אויך גורם געווען די זינד פון יודען אז דער בית המקדש איז דורך מענשען אויפגעבויט געווארען, און דערפאר האט עס אויך קיין קיום נישט געהאט. אבער ווען משיח וועט קומען שטעהט אין פסוק „בונה ירושלים ה״, אז גאט זעלבסט וועט ירושלים אויפבויען און נישט קיין אנדערע. און אויף דעם בנין האפען יודען. עס וועט זיין א דאפעלט בית המקדש, איין בית איבער דעם צווייטען, און ביידע צוזאמען וועט דער אויבערשטער אראבגעבען פון הימעל. דאס אויבערשטע בית המקדש וועט ווערען אנגערופען „בית ראשון״, וועלכעס וועט זיין בעדעקט מיט הערליכע וואלקענס ביז צום הימעל. דאס אונטערשטע בית המקדש וועט מען רופען בית שני, וועלכעס די גאנצע וועלט וועט עס קענען זעהן, יעדער וועט עדות זאגען אז דאס איז נישט קיין מענשליכע ארבייט, נאר א געטליכע, און דאס הארץ פון יעדען מענש וועט גלוסטען צו קומען עס זעהן און זיך פרעהען מיט גרויס שמחה. אפילו די שטאדט ירושלים וועט אויך אויפגעבויט ווערען דורך א געטליכע קראפט און וועט זיין ארומגערינגעלט מיט א פייערדיגע מויער:

די תשובה אויף די צווייטע שאלה איז אזוי. עס איז טאקי יא אמת אז דאס פאלק יודען זיינען נעהנטער צום מלך פון הימעל ווי אנדערע אומות העולם געצענדיגער. און ווערען אנגערופען „עם קרובו״, בעווייל דער אויבערשטער האט בעשאפען די יודען זיי זאלען זיין דאס הארץ פון

די גאַנצע וועלט. אַזוי ווי דאָס האַרץ צווישען די איבריגע אברים פון גוף, וואָס זייער גאַנץ חיות הענגט אין האַרץ. דעסטגלייכען די שטאָדט ירושלים איז אויך צווישען די גאַנצע וועלט, אַזוי ווי דאָס האַרץ אין דעם גוף. און פונקט אַזוי ווי דאָס האַרץ איז נעהנטער און מיין אַנגעקניפּט צום אויבערשטען מלך פון גוף, דאָס הייסט צום מוח, וואָס דאָרטען איז די קוועלע פון מענשליכען פערשטאַנד, און פון דאָרטען שטראָמט די חכמה אין האַרץ אַריין, און איבער דעם פיהלט דאָס האַרץ און ליידט אַלע צרות פון גוף, מעהר פון די איבריגע אברים. דורך וועלכען דאָס האַרץ איז דאָס עדעלסטע, דאָס וויכטיגסטע, און אויך דאָס שוואַכסטע פון אַלע אברים, וועלכע זענען וויים פון מוח. און וואָס פאַר אַ צופאַל אָדער פּחד עס קומט פאַר דעם מענש, איז דאָס ערשטע דערפיהלט עס דאָס האַרץ, און הויבט באַלד אָן קלאַפּען און ציטערן. דאָס זעלבע זענען די יודען צווישען די גאַנצע וועלט. זיי זענען דאָס האַרץ פון די גאַנצע וועלט. און דאַרורך זענען זיי נעהנטער און דבוק אין דעם מלך פון הימעל. און צוליעב דעם ליידען זיי צער און צרות, פיעל מעהר פון די וואָס זענען וויים פון מלך עליון:

די תשובה אויף די דריטע שאלה איז. אַז דאָס וואָס עס איז פערווערט געוואָרען צו אידען זיי זאָלען ניט עסען קיין נבלות וטרפות, שקצים ורמשים, איז אויך צוליעב דעם, בעווייל יודען זענען דאָס האַרץ פון דער וועלט. דען לאָמיר זעהן דאָס האַרץ פון אַ גוף, כאָטש עס איז דאָס עדעלסטע און שוואַכסטע אבר פון גוף, פון דעסטוועגען איז עס דער מלך איבער אַלע אברים פון גוף. און דאָס האַרץ ווערט געשפּייזט פון די לויטערסטע און בעסטע פייכטיגקייטען פון גוף, דאָס הייסט נור פון בלויז בלוט. אָבער די איבריגע אברים ווערען געשפּייזט פון אַלערליי פייכטיגקייטען פון גוף, אין וועלכע עס געפינט זיך פיעל פּסולת, און אומרייניגקייט. און דאַדורך טרעפט זיך ביי די איבריגע אברים פערשידענע נגעים און צרעת. אָבער אין דעם געזונדטען האַרץ טאָר זיך קיינמאָל קיין שום פעהלער ניט געפינען, זאָנסט איז דער גאַנצער קערפּער אין אַ סכנה. דאָס זעלבע איז אויך מיט יודען. דער אויבערשטער האָט זיי אויסערוועהלט פון די איבריגע אומות, און האָט זיי געגעבען די הייליגע תורה, מיט דעם האָט ער זיי געמאַכט פיר אַ „עם קרובו", און אַז זיי זאָלען זיין דאָס האַרץ פון די גאַנצע וועלט. אַלזאָ קומט טאַקי אויס ריכטיג, אַז יודען דאַרפען געשפּייזט ווערען נור מיט לויטער ריינע זאַכען, עס זאָל זיך ניט געפינען אין זיי קיין שום פעהלער, אַזוי ווי אין דעם האַרץ פון גוף. אויף דעם זאָגט דער פסוק אין שיר השירים, כלך יפה רעיתי ומום אין בך:

אין הייל, ין זוהר שטעהט. רבי שמעון בן יוחאי איז ענטלאָפען איבער א גזירה פון מלכות אין דער מדבר „לוד“, צוזאמען מיט זיין זוהן רבי אלעזר, און האָבען זיך דאָרטען בעהאַלטען אין אַ מערה. איז זיי דאָרט א נס געשעהן, אַז עס איז אַרויסגעוואַקסען אַ באָקסען־בוים, און עס איז דאָרט געעפענט געוואָרען אַ קוואַל וואַסער, האָבען זיי זיך געשפּייזט פון די באָקסער און האָבען געטרונקען פון דעם וואַסער. דאַן האָט געפלעגט אליהו הנביא קומען צו זיי צוויי מאָל טעגליך, און האָט מיט זיי געלערנט תורה. קיין שום מענש האָט פון דעם נישט געוואוסט. און זיי זענען דאָרטען אזוי געזעסען צוועלף יאָהר, ביז דער קיסר איז געשטאָרבען איז ממילא די גזירה בטל געוואָרען. דאַמאָלס איז אֵליהו הנביא באַלד געקומען צו זיי און אָנגעזאָגט די בשורה אַז די גזירה איז בטל געוואָרען, זענען זיי אַרויס פון דער מערה. אמאָל איז דערוועקט געוואָרען א שאלה צווישען די חכמים און די הייליגע חברייא פון רבי שמעון בן יוחאי, און האָבען אזוי געפרעגט. דאָס איז דאָך בעוואוסט אַז די ערשטע תוכחה פון פרשת בחקותי איז געגען דעם חורבן פון בית ראשון, און די צווייטע תוכחה פון פרשת כי תבא, איז געגען דעם חורבן פון בית שני. און מיר געפינען אין די ערשטע תוכחה עטליכע פסוקים פון נחמה, און פון דעם אויבערשטענס צוזיגע ליעבע צו יודען. אַזוי ווי דער פסוק, וזכרתי את בריתי יעקב וגו׳, און דער פסוק ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם וגו׳, אָבער אין די קללות פון די צווייטע תוכחה ווערט גאָר נישט געפונען קיין שום גוטע הבטחה און קיין שום נחמה פאַר יודען, ווייזט דאָך אויס אַז נאָך דעם חורבן בית שני זענען חס ושלום יודען פערפאַלען. די הייליגע חבריא האָבען נישט געפונען קיין קלאָרע תשובה אויף די שאלה. האָט רבי יוסי בן רבי יהודא אָנגעשריבען אַ בריעף צו רבי שמעון בן יוחאי, און האָט דאָרט איהם אָנגעפרעגט די שאלה. דעם בריעף האָט ער אוועקגעשיקט דורך אַ טויב, וועלכע איז גלייך אַוועקגעפלויגען צו די מערה פון רבי שמעון בן יוחאי, און זי האָט פאַר איהם אַניִדערגעלעגט דעם בריעף. ווען רבי שמעון און זיין זוהן רבי אלעזר האָבען איבערגעלייענט דעם בריעף, האָבען זיי זיך צווויינט אויף דעם וואָס זיי זענען אָבגעשיידט געוואָרען פון זייער הייליגע חברייא, און אויף דעם וואָס די הייליגע חברייא האָבען נישט געוואוסט אַליין צו ענטשיידען די שאלה, וועלכע האָט צומישט זייערע געדאַנקען. האָט רבי שמעון אָנגעהויבען שרייען וויינענדיג בזה הלשון. אוי ווערה! אוי ווערה! וואָס וועט טהון דער לעצטער דור, ווען זיי וועלען אַריינקלערען אין די שאלה, און וועלען נישט וויסען ווי אזוי איהר צו בעשיידען, זיי וועלען דאָך חס ושלום אַריינפאַלען אין אַ גרויסען יאוש. אין דעם איז אליהו הנביא אָנגעקומען אין דער מערה, און האָט צו זיי אזוי געזאָגט. אשרי חלקכם, וואוהל איז אייער חלק, אַז דער אויבערשטער האָט מיך געשיקט צו שטילען אייערע טרערען, און

אייך

איך זאגען די ריכטיגע תשובה אויף די שאלה. איהר זאלט וויסען אז אלע הבטחות און אלע נחמות פון יודען זענען אנגעוויזען אין די קללות פון דער תוכחה. דאס איז למשל אזוי ווי א פאטער וואס האט ליעב זיין זוהן, און אז זיין זוהן זינדיגט, חאפט דער פאטער דעם קאנטשיק אין האנד אריין און הויבט אן אויף איהם ברומען און שרייען מיט פערשידענע קולות, אז ער וועט פאלען איבער איהם וועט ער איהם צוהאקען אויף שטיקער. אבער דער אמת איז, אז אויב ער שלאגט איהם יא, זענען די קלעפ לייכטע און מיט גרוים רחמים. דאס זעלבע פיהרט זיך דער אויבערשטער מיט זיין פאלק יודען. קום און זעה, וועלכעס איז דאס שווערסטע פון די קללות, עס שטעהט אין פסוק, גם כל חלי וכל מכה וגו', יעלם ה' עליך עד השמדך. דער געוועהנליכער פשט פון פסוק איז, אז דער אויבערשטער וועט חס ושלום אויפברענגען אויף יודען אלע קראנקהייטען, און אלע מכות, ביז ער וועט זיי פערטיליגען. אבער אז מען קלערט אריין אין דעם פסוק דארף מען פערשטעהן, אז לויט דקדוק וואלט גיכער געדארפען שטעהן, יעלה ה' עליך, אבער נישט יעלם. נאר דאס איז פערהאנגען א רמז צום גוטען, יעלם איז דער טייטש ער וועט זיי פערהוילען, דאס הייסט אז די אלע קראנקהייטען און די אלע מכות וועט דער אויבערשטער, וואס מאכט רוהען די שכינה אויף דיר, זיי פערהוילען פון דיר, אז זיי זאלען אויף דיר גאר נישט קומען. און דאס וואס עס שטעהט עד השמדך, ביז ער וועט דיך פערטיליגען פון די וועלט, איז אזוי גוט גלייך עס וואלט געשטאנען עד עולם, ביז עוויג. בעוויל עס איז דאך אנ'אונמעגליכע זאך אז דער אויבערשטער זאל חס ושלום יודען פערטיליגען פון די וועלט, מחמת די שבועה וואס דער אויבערשטער האט געשווארען, אז יודען מוזען זיין א עוויג פאלק, אזוי ווי עס ווערט געברענגט אין פיעל פסוקים, קומט דאך אויס, אז אזוי לאנג ווי דער אויבערשטער וועט נישט יודען פערטיליגען פון די וועלט. אזוי לאנג וועט ער אויף זיי נישט ברענגען די קללות. נאך דעם האט אליהו מגלה געוועזען צו רבי שמעון נאך פיעל ברכות און פיעל נחמות, וועלכע ווערען אנגעוויזען אין די פסוקים פון די צווייטע תוכחה. דערביי האט ער איהם מגלה געוועזען נאך א גרויסען סוד, אז אין דעם פסוק, והיו חייך תלוים לך מנגד, ופחדת לילה ויומם ולא תאמין בחייך, דארט איז אנגעוויזען דער קץ פון די גאולה. נאך דעם האט רבי שמעון אנגעשריבען צו זיין הייליגע חברייא א תשובה אויף די שאלה וואס זיי האבען איהם אנגעפרעגט, און האט איבערגעגעבען דעם בריעף צו די זעלבע טויב, וועלכע איז גלייך אהין געפלויגען און האט זיי איבערגעגעבען דעם בריעף, און די הייליגע חברייא האבען זיך מיט דעם בריעף שטארק געפרעהט:

אין די גמרא סנהדרין שטעהט. אין די ישיבה פון אליהו הנביא

הנביא איז געלערנט געווארען, אז די וועלט דארף שטעהן זעקס טויזענד יאהר. די ערשטע צוויי טויזענד יאהר זענען געוועזען וויסט אהן תורה, די אנדערע צוויי טויזענד יאהר מיט תורה, און די לעצטע צוויי טויזענד יאהר וועלען אנגערופען משיח'ס צייטען. נאר דורך אונזערע זינד, איז שוין אוועקגעגאנגען אזוי פיעל יאהרען פון די לעצטע צוויי טויזענד יאהר, און משיח איז נאך נישט געקומען. אמאל האט אליהו געזאגט צו רב יהודא דעם ברודער פון רב סלא חסיד, אז פריהער ווי אכט און פופציג יובלות קען משיח נישט קומען. (א יובל איז פופציג יאהר. הייסט סך הכל פיער טויזענד צוויי הונדערט און פופציג יאהר). נאר אין דעם לעצטען יובל קען שוין יא משיח קומען. האט רב יהודא געפרעגט, צי קען משיח קומען אין אנהויב לעצטען יובל, אדער צום סוף. האט איהם אליהו געענטפערט, דאס ווייס איך נישט. האט איהם רב יהודא ווייטער געפרעגט, צי מוז משיח קומען נאר אין דעם לעצטען יובל, און דערנאך קען ער שוין נישט קומען, אדער דער פשט איז אז פון דעם לעצטען יובל אן און ווייטער האט דער משיח אלע צייט צו קומען. האט אליהו איהם געענטפערט דאס ווייס איך נישט. רב אשי זאגט אז אליהו הנביא האט בפירוש געזאגט צו רב יהודא בזה הלשון. ביז צו דעם לעצטען יובל איז גאר קיין האפנונג נישט דא אויף משיח. נאר פון דעם לעצטען יובל אן און ווייטער, דארף מען יא האפען אויף משיח'ס קומען:

אין די גמרא יומא שטעהט. אז נאך האט אליהו הנביא געזאגט צו רב יהודא דעם ברודער פון רב סלא חסיד. איהר וואונדערט זיך פאר וואס משיח איז נאך נישט געקומען. הייגט איז דאך יום כפור, און אין דער שטאדט „נהרדעא" איז די נאכט געוועזען זנות ביי פיעל אידישע בתולות. האט רב יהודא געפרעגט ביי אליהו. וואס זאגט דער אויבער־שטער דאצו. האט אליהו געענטפערט, אז דער אויבערשטער איז מלמד זכות אויף יודען און זאגט אז דער יצר הרע שטארקט זיך איבער זיי פון די ערשטע מינוט אן, וואס א יודיש קינד ווערט נאר געבוירען. אזוי ווי עס שטעהט אין פסוק „לפתח חטאת רובץ", באלד ביי דעם געבורט־עפע־נונג פערלעגען זיך שוין אויף דעם מענש די זינד. האט ווייטער רב יהודא געפרעגט ביי אליהו, און וואס זאגט עפים דער שטן דאצו. האט אליהו געענטפערט, אין יום כפור האט נישט דער שטן קיין רשות מקטרג צו זיין אין הימעל. האבען דערנאך די רבנן געפרעגט פון וואנען ווייזט דאס אויס. האט רמי בר חמא געזאגט, דאס ווארט „השטן" בעטרעפט דריי הונדערט פיער און זעכציג, דאס איז א רמז אז נאר אין דריי הונדערט פיער און זעכציג טעג פון יאהר האט דער שטן רשות מקטרג צו זיין. דאס הייסט א יאהר וועניגער איין טאג. און דעם איבריגען טאג מיינט מען יום כפור:

אין די גמרא סנהדרין שטעהט, אז רבי יהושע בן לוי האט געטראָפען אליהו הנביא ווען ער איז געשטאַנען בייא דער טהיר פון די מערה, וואו עס איז געוועזען דאָס קבר פון רבי שמעון בן יוחאי. האט רבי יהושע בן לוי געפרעגט בייא אליהו, צי וועל איך זוכה זיין צו עולם הבא. האט איהם אליהו געענטפערט, דאָס ווענדט זיך אויב די הייליגע שכינה וועלכע געפינט זיך ערשט אין די מערה וועט וועלען. רבי יהושע בן לוי האט דערנאָך דער־צעהלט, אז אַרייַנקוקענדיג אין דער מערה האט ער געזעהן צוויי פּערזאָנען, און געהערט האט ער דרייַערלייַ קולות. (די צוויי פּערזאָנען זענען געוועזען אליהו הנביא און רבי שמעון בן יוחאי, און דאָס דריטע קול איז געוועזען פון די הייליגע שכינה). ווען אליהו איז אַרויסגעקומען פון די מערה, האט איהם רבי יהושע בן לוי געפרעגט ווען וועט משיח קומען. האט איהם אליהו געענטפערט געה פרעג דעם משיח זעלבסט. האט איהם רבי יהושע בן לוי ווייטער געפרעגט. וואו געפינט מען איהם, און וואָס זענען זייַנע סימנים. האט איהם אליהו געזאָגט, ער זיצט געגען דעם טויער פון שטאָדט רוים צווישען אָרעמע לייַט, וועלכע זענען קרעצענדיג און לייַדען פיעל קראַנקהייַטען. און דאָס איז דעם משיח׳ס סימן, די איבריגע קראַנקע אָרעמע לייַט, בינדט זיך יעדער אויף אַלע זייַנע נגעים מיט איין מאָל, און נאָך דעם אָבריַיניגען פערבאַנדאַזשירט זיך יעדער אַלע זייַנע נגעים מיט איין מאָל, און דאָס געדויערט בייַ יעדען פיעל צייַט. אָבער דער משיח בינדט זיך נישט אויף אַלע זייַנע נגעים מיט איין מאָל, נאָר איינציגווייַס בינדט ער אויף נישט מעהר ווי איין נגע, און נאָך דעם אָבריַיניגען פערבאַנדאַ־זשירט ער זי באַלד, כדי ער זאָל זייַן גרייַט יעדער רגע, טאָמער וועט מען איהם אָרוף טהון ער זאָל געהן אויסלייַזען די אידען, זאָל ער זייַן באַלד גרייַט. די גאולה זאָל נישט אויפגעהאַלטען ווערען קיין איין רגע צוליעב דאָס באַנדאַזשירען פון זייַנע נגעים. רבי יהושע בן לוי איז אהינגעגאַנגען אויף דעם אָרט און האט דאָרט טאַקי געטראָפען דעם משיח מיט די זעלבע סימנים וואָס אליהו האט איהם געזאָגט. האט רבי יהושע בן לוי געגעבען שלום דעם משיח זאָגענדיג „שלום עליך רבי ומורי". האט דער משיח איהם געענטפערט „שלום עליך בן לוי". האט רבי יהושע בן לוי איהם געפרעגט, ווען וועט דער הערר קומען אויסצולייַזען די יודען פון גלות. האט דער משיח איהם געענטפערט. הייַנט וועל איך קומען. רבי יהושע בן לוי איז צוריקגעגאַנגען צו אליהו, האט אליהו איהם געפרעגט וואָס האט דיר משיח געזאָגט. האט ער געענטפערט אַז דער משיח האט איהם געזאָגט „שלום עליך בן לוי". האט אליהו געזאָגט, אויב אַזוי, האט ער מבטיח געווען דיר און דייַן פאָטער אַז איהר וועט האָבען עולם הבא, בעווייַל ער האט דייַן פאָטערס נאָמען אויך דערמאָהנט. האט רבי יהושע בן לוי געזאָגט. דער משיח האט דאָך אָבער מיר געזאָגט ליגען, ער האט געזאָגט אַז ער וועט הייַנט קומען, און צום סוף איז ער נישט געקומען.

האט

האט אליהו געזאגט אז מיט דעםווארט „היום" (היינט), האט דער משיח געמיינט אזוי ווי עס שטעהט אין תהלים, היום אם בקולו תשמעו. דאס הייסט, אויב אידען וועלען היינט תשובה טהון, וועט משיח היינט קומען:

אין מסכת עדיות שטעהט. רבי יהושע האט געזאגט. איך האב מקבל געווען פון רבן יוחנן בן זכאי, וואס ער האט געהערט פון זיין רבין, און זיין רבי האט אויך דאס מקבל געווען פון א רבין, אזוי איינער פון אנדערן, ביז די וואס האבען מקבל געווען פון משה רבינו ע"ה אויף דעם בארג סיני, אז אליהו הנביא וועט נישט קומען מטמא צו זיין אדער מטהר צו זיין, מרחק צו זיין אדער מקרב צו זיין, ער וועט נאר קומען מרחק צו זיין די וואס האבען זיך מקרב געווען מיט געוואלד, און מקרב צו זיין די וואס זענען מרוחק געווארען מיט געוואלד. רבי יהודה זאגט אז אליהו הנביא וועט נאר קומען מקרב צו זיין, אבער נישט קיינעם מרחק צו זיין. רבי שמעון זאגט אז אליהו הנביא וועט קומען אויסצוגלייכען אלע מחלוקת'ען צווישען אידען. און די חכמים זאגען אז אליהו הנביא וועט קומען קיינעם נישט מרחק צו זיין. און קיינעם נישט מקרב צו זיין, נאר צו מאכען שלום אויף די גאנצע וועלט. אזוי ווי עס שטעהט אין פסוק „הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא וגו'. והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם":

אין דעם ספר פסיקתא רבתי שטעהט אויף דעם פסוק „מה נאוו על ההרים רגלי מבשר". אז ווען דער אויבערשטער וועט אויסלעזען אידען, וועט אליהו הנביא קומען דריי טאג פריהער, איידער משיח וועט קומען, און וועט זיך אנידערשטעלען אויף די בערגער פון ארץ ישראל, וועט וויינען און וועט קלאגען אויף זיי, און וועט אזוי אויסשרייען. בערגער פון ארץ ישראל! ביז ווי לאנג וועט איהר אזוי שטעהן אין א פערוויסט פינסטער לאנד! זיין קול וועט געהערט ווערען אויף די גאנצע וועלט. דערנאך וועט ער אויסשרייען בזה הלשון. עס איז געקומען שלום אויף דער וועלט! עס איז געקומען שלום אויף דער וועלט! אזוי ווי עס שטעהט אין פסוק „מה נאוו על ההרים רגלי מבשר משמיע שלום", ווי שעהן וועלען זיין אויף די בערגער די פיס פון דעם מבשר, וואס מאכט הערען שלום. דעם צווייטען טאג וועט זיך נאך אמאל אליהו הנביא אנידערשטעלען אויף די בערגער פון ארץ ישראל, און ער וועט אויסרופען בזה הלשון. עס איז געקומען א טובה אויף דער וועלט! עס איז געקומען א טובה אויף דער וועלט! אזוי ווי עס שטעהט ווייטער אין פסוק, אז אליהו הנביא וועט זיין א מבשר טוב. דעם דריטען טאג וועט זיך אליהו הנביא

הנביא וועט ווידער אנידערשטעלען אויף די בערגער פון ארץ ישראל, און וועט אויסרופען בזה הלשון. עס איז געקומען א ישועה אויף דער וועלט! עס איז געקומען א ישועה אויף דער וועלט! אזוי ווי עס שטעהט אין פסוק, משמיע ישועה אומר לציון מלך אלהיך:

אין ספר אבודרהם שטעהט. אז לויט די מסורה געפינט זיך נאר אויף פינף ערטער אין תנ"ך, דער נאמען יעקוב מיט א וא"ו. און נאר אויף פינף ערטער געפינט זיך דער נאמען אליה הנביא אהן א וא"ו. דער טעם דערפון איז אז יעקב אבינו האט צוגענומען די וא"ו פון אליהו הנביא פאר א משכון, ביז ער וועט קומען מיט דעם משיח בן דוד, וועלכער וועט זיין בעקרוינט מיט זעקס מדות. אזוי ווי עס שטעהט אין פסוק, אויף דעם משיח. ונחה עליו רוח ה׳, רוח חכמה ובינה, רוח עצה וגבורה, רוח דעת ויראת ה׳. דאמאלס וועט יעקב אבינו אבגעבען צו אליהו הנביא דאס אות וא"ו. און דאמאלס וועט זיין נאמען ווערען גאנץ, בעווייל דער עבד דארף נישט זיין בעסער פון דעם הערר, דען נאר דאמאלס ווען משיח וועט קומען, וועט אויך דעם אויבערשטענס נאמען ווערען גאנץ, און זיין שטוהל וועט ווערען גאנץ, במהרה בימינו אמן:

אין די הגדה פון מהר"ל מפראג שטעהט. א טעם אויף דעם מנהג צו עפענען די טהיר פסח ביי נאכט ביי דעם סדר פאר שפוך המתך. אז דאס איז א רמז צוליעב דעם וואס עס שטעהט אין פסוק "הנני שולח מלאכי ופנה הדרך לפני ופתאום יבוא אל היכלו האדון אשר אתם מבקשים ומלאך הברית אשר אתם חפצים הנה בא". דאס הייסט, דער אויבערשטער זאגט צו די אידען. איך וועל אייך שיקען מיין מלאך, ער זאל אברוימען א וועג פאר מיר, און פלוצלונג וועט קומען אין זיין היכל אריין דער הערר וועלכען איהר פערלאנגט איהם, און דער מלאך הברית וואס איהר פער־לאנגט וועט אויך האבען געקומען. דאס וואס עס שטעהט אין פסוק דער הערר, דאס מיינט מען דעם מלך המשיח. און דאס וואס עס שטעהט אין פסוק מלאכי ומלאך הברית, דאס מיינט מען אליהו הנביא, אז ער וועט קומען פריהער מבשר זיין די גאולה, דאס דער אדון המשיח קומט אן אין זיין היכל אריין. און בעווייל די גאולה שלימה ווענדט זיך אין דעם, אז אליהו הנביא זאל קומען פריהער מבשר זיין די גאולה, דערפאר איז מען זיך נוהג ביי דעם סדר, איידער מען הויבט אן צו זאגען שפוך חמתך, צו עפענען די טהיר, צו דערמאהנען דעם נאמען פון אליהו הנביא, און מען זאל בעטען אויף זיין קומען באלד אין גיך. דען שפוך חמתך איז א תפלה אויף די גאולה שלימה, אלזא מוז מען פריהער מתפלל

מתפלל זיין אויף דעם קומען פון אליהו הנביא, צו וויסען אז די גאולה שלימה קען נישט זיין אן די בשורה פון אליהו הנביא. און דורך דעם דבור וואס מען רעדט מיט דעם מויל, צוזאמען מיט די מעשה וואס מען עפענט וווירקליך די טהיר, די ביידע וועלען פערשטארקען און גוט איינ־וואָרצלען די אמונה אין די הערצער פון אונזערע קינדער. אז זיי זאלען וויסען א ריכטיגען סימן אויף דעם קומען פון דעם אמת'דיגען משיח, וואס מיר האפען אויף איהם. און אויף דעם שטעהט אין פסוק, מה נאוו על ההרים רגלי מבשר, משמיע שלום, מבשר טוב, משמיע ישועה, במהרה בימינו אמן:

תפלת אליהו הנביא בעד כנסת ישראל

די הייליגע תפלה איז געשיקט געווארען פון שטאדט צפת אין ארץ ישראל, און עס איז בקבלה אז די תפלה האט אליהו הנביא מחבר געוועזען פאר אידען׳ס וועגען אין גלות מתפלל צו זיין אלע יום כפור פאר מנחה. און כדי יעדער זאל זי פערשטעהן האבען מיר דאס מעתיק געוועזען אויף עברי טייטש:

רבון כל העולמים. אבינו שבשמים. רחום וחנון. אנא הבט נא מן השמים וראה בענינו וריבה ריבנו. ויעלה עלבוננו לפניך מה שנעשה לנו בכל שעה ושעה. ואף אם בעונותינו הסתרת את פניך מאתנו. אבל הלא באמת ידוע תדע כל תלאותינו ומכאובותינו אשר נברו עלינו עד מאד. ואתה מרגיש בצרותינו. ככתוב עמו אנכי בצרה. וכתוב בכל צרתם לו צר. ולמה תחריש כבלע את הקודש. ועד מתי יאמרו בגוים איה נא אלהיהם. הלא באהבתך שאהבת אותנו ובשמחתך ששמחת בנו הפרשת את עמך ישראל מתוך

פירוש ע״ט

רבון כל העולמים. העררר פון אלע וועלטען, אונזער פאטער אין הימעל, דערבארעמדיגער און לייטזעליגער. מיר בעטען דיך, קוק באלד אראב פון הימעל און זעה אונזער פיין, און קריג דיך אונזער קריגע. לאז אויפגעהן פאר דיר אונזער שאנדע, וואס מען טהוט אונז אן יעדער שעה. חאטש דו האסט פערבארגען דיין פנים פון אונז, צוליעב אונזערע זינד, אבער דאך איז דער אמת אז דו ווייסט גאנץ גוט אונזער מיעדיגקייט און אונזערע וועהטאגען, וועלכע האבען זיך געשטארקט אויף אונז זעהר פיעל, און דו פיהלסט דאך אונזערע צרות, אזוי ווי עס שטעהט אין פסוק „עמו אנכי בצרה״, נאך שטעהט א פסוק „בכל צרתם לו צר״. און פאר וואס שווייגסט דו אויף דעם, וואס דיין הייליגקייט ווערט פערדארבען. און ביז ווי לאנג וועלען אנדערע פעלקער זאגען „וואו איז דער יודישער גאט״. עס איז דאך בעוואוסט אז מיט דיין ליעבשאפט וואס דו האסט אונז געליעבט, און מיט דיין פרייד וואס דו האסט דיך מיט אונז געפרייט, האסט דו אב- געשיידט

מתוך שבעים אומות. ונתת לנו תורתך הקדושה. וכרת עמנו ברית מלח עולם שתקבל תמיד נחת רוח מן עבודתינו אשר נעבוד אותך בלב תמים. והפרשת מתוכנו את שבט לוי. ומשבט לוי הפרשת כהן גדול שיעמוד ויתפלל על בניך בכל יום ויום. ולכפר עליהם ביום הקדוש והנורא הזה על כל עונותיהם. כמה שנאמר כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני יי תטהרו. ואם אמנם בעונות אבותינו נחרבה עירנו ושמם בית מקדשנו ואין לנו כהן גדול שיכפר עלינו בעבודת יום הקדוש והנורא הזה. אבל הלא אמרת לנו ע"י נביאיך הקדושים ונשלמה פרים שפתינו. ובכן אבינו שבשמים רחום וחנון קבל נא את תפלותינו ברחמים וברצון כאשים וריח ניחוחים. כקטרת ונסכים. ותזכור לנו את אהבת

הקדמונים

פירוש ע"ט

געשיידט דיין פאלק יודען פון זיבעציג אומות. און דו האסט אונז געגעבען דיין הייליגע תורה, און דו האסט מיט אונז כורת ברית געווען אויף עוויג, אז דו זאלסט תמיד פערנעמען א נחת רוח פון אונזער עבודה, וואס מיר וועלען דיך דינען מיט דעם גאנצען הארץ. און דו האסט פון אונז אבגעשיידט דעם שבט לוי, און פון שבט לוי האסט דו אבגעשיידט דעם כהן גדול ער זאל זיך אנידערשטעלען פאר דיר אלע טאג מתפלל צו זיין אויף דיינע קינדער, און ער זאל אויף זיי מכפר זיין אין דעם הייליגען און פארכטיגען טאג אויף אלע זייערע זינד. אזוי ווי עס שטעהט אין פסוק „כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני יי תטהרו". דאס הייסט אז אין דעם טאג וועט ער אויף אייך מכפר זיין, אבצורייניגען אייך פון אלע אייערע זינד, איהר זאלט גערייניגט ווערען פאר גאט. און הגם עס איז טאקי וואהר, אז דורך די זינד פון אונזערע עלטערן איז חרוב געווארען אונזער שטאדט, און עס איז פערוויסט געווארען אונזער בית המקדש, און מיר האבען היינט נישט קיין כהן גדול, ער זאל אויף אונז מכפר זיין מיט דער עבודה פון דעם הייליגען און פארכטיגען טאג, אבער דאך האסט דו געזאגט צו אונז דורך דיינע הייליגע נביאים „ונשלמה פרים שפתינו", דאס הייסט אז מיר האבען כח פועל צו זיין דורך תפלה פון אונזערע לעפצען, אזוי גוט ווי מיר וואלטען מקריב געווען אקסען פאר קרבנות. אלזא אונזער פאטער אין הימעל דערבארעמדיגער און לייטזעליגער, נעם ערשט צו אונזערע תפלות מיט רחמים און מיט בעוויליגקייט אזוי ווי דער ריח פון קרבנות, אזוי ווי קטורת און נסכים, און זאלסט אונז געדענקען דאס ליעבשאפט פון די ערשטע צדיקים און דאס וואס דו האסט

כורת

הַקַּדְמוֹנִים וְאֶת הַבְּרִית אֲשֶׁר כָּרַתָּ. עִם אֲבוֹתֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב. וְקַיֵּם נָא לָנוּ מַה שֶּׁכָּתַבְתָּ בְּתוֹרָתְךָ הַקְּדוֹשָׁה. וְכִי יָמוּךְ אָחִיךָ וּמָטָה יָדוֹ עִמָּךְ וְהֶחֱזַקְתָּ בּוֹ: אָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם זְכוֹר כַּמָּה אֲלָפִים צַדִּיקִים וּקְדוֹשִׁים אֲנָשִׁים וְנָשִׁים וָטַף. אֲשֶׁר פָּשְׁטוּ אֶת צַוָּארָם לִשְׁחִיטָה כַּצֹּאן לַטֶּבַח יוּבָל. וְשָׁפְכוּ דָמָם כַּמַּיִם בְּכַמָּה מִיתוֹת מְשׁוּנוֹת. לְמַעַן קְדוּשַּׁת שִׁמְךָ הַגָּדוֹל. וּלְמַעַן קְדוּשַּׁת הַשֵּׁם יִשְׂרָאֵל: אָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם זְכוֹר כַּמָּה עֲנִיִּים וְאֶבְיוֹנִים אַלְמָנוֹת וִיתוֹמִים הַנִּמְצָאִים בָּהֶם בְּיִשְׂרָאֵל. שֶׁעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה בְּכָל יוֹם תָּמִיד מִתּוֹךְ צַעַר וּמִתּוֹךְ הַדְּחַק. וּזְכוֹר כַּמָּה בַּעֲלֵי בָתִּים יֵשׁ בָּהֶם בְּיִשְׂרָאֵל שֶׁאֵין לָהֶם פַּרְנָסָה. וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁמַּפְשִׁיטִים אֶת עוֹרָם מֵעֲלֵיהֶם מֵעוֹל הַגָּלוּת. וְאַף עַל פִּי כֵן הֵם קוֹבְעִים עִתִּים לַתּוֹרָה וְעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה בְּכָל יוֹם תָּמִיד: אָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם זְכוֹר כַּמָּה פִּסְחִים וְכַמָּה עִוְרִים יֵשׁ בָּהֶם בְּיִשְׂרָאֵל שֶׁאֵין לָהֶם מְזוֹנוֹת. וְנוֹתְנִים שָׂכָר לַמְלַמְּדִים שֶׁיְּלַמְּדוּ

עם

פירוש ע״ט

כורת ברית געווען מיט אונזערע הייליגע אבות אברהם יצחק ויעקב. און זאלסט באלד מקיים זיין צו אונז וואס דו זעלבסט האסט אנגעשריבען אין דיין הייליגע תורה וכי ימוך אחיך ומטה ידו עמך והחזקת בו״, דאס הייסט אז ווען דיין ברודער וועט ווערען פעראָרעמט, און דו וועסט זעהן ווי ער הויבט אן צו פאלען, זאלסט דו איהם באלד שטארקען: אונזער פאטער אין הימעל. געדענק וויפיעל טויזענדער צדיקים און קדושים, מענער ווייבער און קליינע קינדער, וועלכע האבען אויסגעשטרעקט זייערע העלזער צו די שחיטה, אזוי ווי די שאף, און האבען פערגאסען זייער בלוט אזוי ווי וואסער, דורך פיעל מיתות משונות, אלץ צוליעב דעם הייליגקייט פון דיין גרויסען נאמען, און צוליעב דעם הייליגקייט פון דעם נאמען יוד: אונזער פאטער אין הימעל, געדענק וויפיעל אָרעמע לייט און אביונים, אלמנות און יתומים געפינען זיך צווישען יודען, און זיי זענען עוסק אין די תורה אלע טאג, חאטש זיי ליידען צער און דוחק. געדענק וויפיעל בעלי בתים געפינען זיך צווישען יודען וואס האבען נישט קיין פרנסה. און מען ציהט פון זיי אב די הויט דורך דעם עול גלות. פון דעסטוועגען זעצען זיי זיך אויס צייטען צו דער תורה. און מאכען זיך שיעורים זיי זאלען לערנען תורה אלע טאג: אונזער פאטער אין הימעל, געדענק וויפיעל הינקעדיגע און וויפיעל בלינדע געפינען זיך צווישען יודען, וואס האבען אליין נישט צו עסען, און צאהלען מלומד-געלד צו מלמדים זיי

זאלען

עם בניהם תורה. זכור כמה נערים וקטנים יש בהם בישראל שאינם יודעים בין ימינם לשמאלם. ועוסקים בתורה בכל יום תמיד. זכור כמה זקנים וזקנות יש בהם בישראל שמשכימים ומעריבים לבתי כנסיות ולבתי מדרשות. ומחמדים ומתאוים ומצפים לישועתך בכל יום תמיד: אבינו שבשמים צדיק אתה יי וחסיד וכל מעשיך באמונה. אנא יתגוללו רחמיך הרבים וחסדיך הגדולים על בניך בני רחומיך שארית עמך בית ישראל ואל תשחיתנו. הלא גם על אומות העולם כתבת בתורתך שאם ימצאו עשרה אנשים כשרים בעיר אחת תשא לכל חטאתם ואל תשחיתם. ככתוב ויאמר לא אשחית בעבור העשרה. ואנחנו עמך ישראל המברכים ומשבחים ומפארים את שמך בכל יום ובכל שעה. ושמך יתפאר ויתברך ויתקדש לעיני כל הבריות על ידי עמך ישראל. שעושים כל מעשיהם הטובים בשתיקה. על אחת כמה וכמה שתרחם עלינו

ואל

פירוש ע"ט

זאלען לערנען מיט זייערע קינדער תורה. גערענק וויפיעל יונגלעך און קליינע קינדער געפינען זיך צווישען יודען, וואס זיי ווייסען נאך גארנישט פון קיין שום שלעכטס און לערנען תורה אלע טאג. גערענק וויפיעל זקנים און זקנות געפינען זיך צווישען יודען, וועלכע זיצען גאנץ פריה און שפעט ביי נאכט אין די שוהלען און בתי מדרשים, און זיי טהוען גלוסטען און פערהאפען צו דיין הילף אלע טאג: אונזער פאטער אין הימעל, דו ביזט דאך א דערבארעמדיגער גאט, א צדיק און א חסיד און אלע דיינע מעשים זענען מיט דער וואהרהייט. מיר בעטען דיך אז דיין פיעל דער־בארעמדיגקייט און דיינע גרויסע חסדים זאלען מגין זיין אויף דיינע קינדער דיינע געליעבטע קינדער, וואס זיי זענען דאס איבערבלייבונג פון דיין פאלק יודען, און דו זאלסט אונז נישט פערדארבען. דו האסט דאך אנגע־שריבען אין דיין הייליגע תורה קעגען אומות העולם, אז באם עס ועט געפונען ווערען צעהן אנשים כשרים אין איין שטאדט, וועסט דו פערגעבען זייערע זינד און דו וועסט זיי נישט פערדארבען, אזוי ווי עס שטעהט אין פסוק „ויאמר לא אשחית בעבור העשרה". און מיר זענען דאך דיין פאלק יודען, וועלכע לויבען און ריהמען און בעשעהנען דיין נאמען אלע טאג און אלע שעה. און דיין נאמען ווערט בעשעהנט און געלויבט און געהייליגט פאר די אויגען פון אלע מענשען דורך דיין פאלק יודען, וואס טהוען אלע זייערע גוטע מעשים שטילערהייד, נישט אויף דעם בעריהם, איז דאך שוין

א כל

ואל תשחיתנו. כי עמך ישראל הם קנינך אשר מעולם. שנאמר הלא הוא אביך קנך הוא עשך ויכננך. ונאמר יי קנני ראשית דרכו. ונאמר קודש ישראל ליי ראשית תבואתה: אבינו שבשמים זכור מה שכתבת לנו בתורתך. לא יומתו אבות על בנים ובנים לא יומתו על אבות. ונאמר בן לא ישא בעון האב ואב לא ישא בעון הבן. ועוד שאם חס ושלום יאבדו ישראל מן העולם. תאבד תורתך מן העולם ויחרב כל העולם. וכך שנו חכמים במשנה. אם אין תורה אין דרך ארץ: אבינו שבשמים כתבת לנו על ידי יונה הנביא עבדך. ואני לא אחוס על נינוה העיר הגדולה. אשר יש בה הרבה משתים עשרה רבו אדם. אשר לא ידע בין ימינו לשמאלו

ובהמה

פירוש ע"ט

אַ כל שכן אַז דו דאַרפסט דיך איבער אונז מרחם צו זיין, און זאָלסט אונז נישט פערדאַרבען. דען דיין פאָלק יודען זענען דאָך דיין קנין פון עוויג אָן. אַזוי ווי עס שטעהט אין פסוק „הלא הוא אביך קנך הוא עשך ויכוננך". נאָך אַ פסוק שטעהט „יי קנני ראשית דרכו". און נאָך אַ פסוק שטעהט „קודש ישראל ליי ראשית תבואתה": אונזער פאָטער אין הימעל. געדענק וואָס דו האָסט אונז אָנגעשריבען אין דיין תורה „לא יומתו אבות על בנים ובנים לא יומתו על אבות". אַז פאָטערס זאָלען נישט געטוידט ווערען צוליעב די זינד פון קינדער, און קינדער זאָלען נישט געטוידט ווערען צוליעב די זינד פון זייערע פאָטערס. נאָך אַ פסוק שטעהט „בן לא ישא בעון האב ואב לא ישא בעון הבן", אַ זוהן דאַרף נישט ליידען די זינד פון זיין פאָטער, און אַ פאָטער דאַרף נישט ליידען די זינד פון זיין זוהן. און ווייטער אויב חס ושלום די יודען וועלען פערלוירען ווערען פון די וועלט, וועט דאָך דיין תורה אויך פערלוירען ווערען פון די וועלט, און די גאַנצע וועלט וועט חרוב ווערען, דען אַזוי האָבען די חכמים געלערנט אין אַ משנה „אם אין תורה אין דרך ארץ". אויב עס איז נישט דאָ קיין תורה, איז אויך נישט דאָ דאָס פיהרעכטס פון דער וועלט: אונזער פאָטער אין הימעל, דו האָסט אונז געשריבען דורך דיין קנעכט יונה הנביא „ואני לא אחוס על נינוה העיר הגדולה, אשר יש בה הרבה משתים עשרה רבו אדם, אשר לא ידע בין ימינו לשמאלו ובהמה רבה". דאָס הייסט ווי אַזוי זאָל איך נישט האָבען קיין רחמנות אויף דער גרויסער שטאָדט נינוה, וואָס דאָרט געפינט זיך העכער פון הונדערט און צוואַנציג טויזענד מענשען, וואָס האָבען נאָך נישט קיין פערשטאַנד צו וויסען דעם חילוק פון גוטס ביז שלעכטס, און אויך געפינט זיך דאָרט פיעל בהמות.

און

וּבְהֵמָה רַבָּה. כְּמוֹ שֶׁאַתָּה חַסְתָּ עַל נִינְוֵה. כֵּן יִתְגּוֹלְלוּ רַחֲמֶיךָ עָלֵינוּ. וְקַיֵּים עָלֵינוּ מַה שֶׁהִבְטַחְתָּ לָנוּ וְאָמַרְתָּ. לְמַעֲנִי לְמַעֲנִי אֶעֱשֶׂה. כִּי אֵיךְ יֵחָל וּכְבוֹדִי לְאַחֵר לֹא אֶתֵּן. וּבְכֵן עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמֶךָ לְמַעַן תּוֹרָתֶךָ וּלְמַעַן קְדֻשָּׁתֶךָ וְתָחִישׁ לָנוּ יְשׁוּעָה שְׁלֵמָה בִּמְהֵרָה בְּיָמֵינוּ אָמֵן:

פירוש ע״ט

און אזוי זאָלסט דו דיך בעציהען מיט דיין רחמנות צו אונז אויך, און זאָלסט מקיים זיין וואָס דו האָסט אונז מבטיח געוועזן און האָסט געזאָגט „למעני למעני אעשה, כי איך יחל וכבודי לאחר לא אתן“ דאָס הייסט אז דער אויבערשטער האָט געזאָגט. צוליעב מיר וועל איך שיקען די ישועה צו מיין פאָלק יודען, דען ווי אזוי וועל איך קאָנען צולאָזען אז מיין נאָמען זאָל ווערען פערשוועכט, און מיין כבוד וועל איך צו קיין אנדערן נישט געבען. אלזאָ זאָלסט דו טהון צוליעב דיין נאָמען. צוליעב דיין תורה און צוליעב דיין הייליגקייט, און זאָלסט אונז באלד און גיך שיקען אַ ישועה שלמה במהרה בימינו אמן.

מאמר אליהו הנביא בחכמת הקבלה.

פתח אליהו ואמר רבון עלמין דאנת הוא חד ולא בחושבן. אנת הוא עילאה על כל עילאין סתימא על כל סתימין. לית מחשבה תפיסא בך כלל. אנת הוא דאפיקת עשר תקונין וקרינן להון עשר ספירן לאנהגא (נ"א לאנהרא) בהון עלמין סתימין דלא אתגליין ועלמין דאתגליין. ובהון אתכסיאת מבני נשא. ואנת הוא דקשיר לון ומיחד לון. ובגין דאנת מלגאו כל מאן דאפריש חד מן חבריה מאלין עשר ספירן אתחשיב ליה כאלו אפריש בך. ואלין עשר ספירן. אנון אזלין כסדרן. חד אריך וחד קצר וחד בינוני. ואנת הוא דאנהיג לון. ולית מאן דאנהיג לך לא לעילא ולא לתתא ולא מכל סטרא. לבושין תקינת לון דמנייהו פרחין נשמתין לבני נשא. וכמה גופין תקינת לון דאתקריאו גופין לגבי לבושין דמכסין עליהון. ואתקריאו בתקונא דא. חסד דרועא ימינא. גבורה דרועא שמאלא. תפארת גופא. נצח והוד תרין שוקין. יסוד סיומא דגופא אות ברית קדש. מלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה. חכמה מוחא איהי מחשבה מלגאו. בינה לבא ובה הלב מבין. ועל אלין תרין כתיב הנסתרות ליי אלהינו. כתר עליון איהו כתר מלכות. ועליה אתמר מגיד מראשית אחרית ואיהו קרקפתא דתפלין. מלגאו איהו שם מ"ה [כזה יו"ד ה"א וא"ו ה"א] דאיהו אורח אצילות. ואיהו שקיו דאילנא בדרועוי וענפוי. כמיא דאשקי לאילנא ואתרבי בההוא שקיו: רבון עלמין אנת הוא עלת העלות וסבת הסבות דאשקי לאילנא בההוא נביעו. וההוא נביעו איהו כנשמתא לגופא דאיהו חיים לגופא. ובך לית דמיון ולית דיוקנא מכל מה דלגאו ולבר. ובראת שמיא וארעא ואפיקת מנהון שמשא וסיהרא וכוכביא ומזלייא. ובארעא אילנין ודשאין וגנתא דעדן ועשבין וחיון ובעירין ועופין ונונין ובני נשא לאשתמודעא בהון עלאין. ואיך יתנהגון עלאין ותתאין. ואיך אשתמודען עלאי מתתאי. ולית דידע בך כלל. ובר מנך לית יחודא בעלאי ותתאי. ואנת אשתמודע עלת

על

על כולא ואדון על כולא. וכל ספירא אית לה שם ידיע ובהון אתקריאו מלאכיא. ואנת לית לך שם ידיע דאנת הוא ממלא כל שמהן ואנת הוא שלימו דכלהו. וכד אנת תסתלק מנהון אשתארו כלהו שמהן כגופא בלא נשמתא. אנת הוא חכים ולאו בחכמה ידיעא אנת הוא מבין ולא בבינה ידיעא. לית לך אתר ידיעא אלא לאשתמודעא תוקפך וחילך לבני נשא. ולאחזאה לון איך מתנהג עלמא בדינא וברחמי דאית צדק ומשפט כפום עובדיהון דבני נשא. דין איהו גבורה. משפט עמודא דאמצעיתא. צדק מלכותא קדישא. מאזני צדק תרין סמכי קשוט. הין צדק אות ברית קדש. כולא לאחזאה איך מתנהג עלמא. אבל לאו דאית לך צדק ידיעא דאיהו דין. ולא משפט ידיעא דאיהו רחמי. ולא מכל אלין מדות כלל: ברוך יי לעולם אמן ואמן:

לוח המפתחות.

זייטע

3 דער זמר פון אליהו הנביא ווי אזוי מען דארף איהם זינגען אלע שבת
צו נאכטס:

5 ערשטע אבטהיילונג. דער יחוס פון אליהו הנביא:

6 די מיינונג פון רבי אלעזר בן פדת וועגען דעם יחוס פון אליהו הנביא:

7 דער ויכוח פון די חכמים וועגען זיין יחוס:

די מיינונג פון רבי שמעון בן לקיש אז פנחס איז אליהו הנביא:

8 די מיינונג פון שפעטערע גדולים וועגען אליהו:

וואס דער „שלשלת הקבלה" שרייבט וועגען דעם זמן ווען און ווי
לאנג אליהו האט געלעבט:

וואס דער „סדר עולם" שרייבט וועגען אליהו:

9 וואס דער ספר „סודי רזי" שרייבט וועגען אליהו:

וואס דער ספר „הפרדס" שרייבט וועגען אליהו:

10 א קלעהר צי אליהו הנביא האט געהאט קינדער:

11 צווייטע אבטהיילונג. דאס ערשיינונג פון אליהו הנביא אין דער צייט
פון די יודישע מלכים:

12 אז אליהו האט צוגענומען דעם שליסעל פון רעגען און עס האט ניש
גערעגענט דריי יאהר:

13 אז אליהו איז אנגעקומען צו דער אלמנה פון צרפת און האט נעגע
בען א ברכה אין דעם קריגעל מעהל מיט דעם פלעשעל בוימאייל

14 אז אליהו האט לעבענדיג געמאכט דאס טויטע קינד פון דער אלמנה

15 אליהו מיט דעם מלך אחאב ביי דעם בארג כרמל:

16 די צוויי קרבנות פון אליהו מיט די נביאי הבעל:

17 אז אליהו איז געענטפערט געווארען מיט פייער:

19 אליהו איז ענטלאפען פאר איזבל:

20 אז עס איז נגזר געווארען אויף אליהו הנביא ער זאל זיין אויף אל
ברית מילה:

21 ווען אליהו האט זיך בעקאנט מיט אלישע בן שפט:

22 אליהו מיט דעם מלך אחאב אין דעם וויינגארטען פון נבות:

אליהו מיט דעם מלך אחזיה:

23 די זעלנער פון מלך אחזיה זענען צוויי מאל פערברענט געווארי
אונטערן בארג פאר אליהו:

ווי אזוי איז אליהו נסתלק געווארען אין הימעל ארין לעבענדיגע
היים:

25 דער מיינונג פון הייליגען זוהר וועגען דעם וואס אליהו איז לעבע
דיגערהיים אין הימעל ארין:

26 אלישע בן שפט איז געבליבען נביא נאך אליהו:

אליהו

זייטע

27 אליהו האָט געשיקט א בריעף צום מלך יהורם:

28 דריטע אבטהיילונג. דאָס בעוויזונג פון אליהו ביי דער מעשה פון רבי עקיבא מיט זיין ווייב, וועלכע איז געווען א טאָכטער פון כלבא שבוע:

29 רבי יהושע בן לוי האָט פערלאַנגט פון אליהו ער זאָל מיט איהם מיטגעהן זעהן זיינע וואונדערליכע מעשים:

30 רבי יהושע בן לוי מיט אליהו הנביא אין גן עדן:

33 דאָס נס וואָס אליהו האָט געמאַכט צו רבי אלעזר בן פרטא:

34 דאָס נס וואָס אליהו האָט געמאַכט צו ר' מאיר:

36 דאָס נס וואָס אליהו האָט געמאַכט צו רבי נחום איש גם זו:

37 דאָס נס וואָס אליהו האָט געמאַכט צו אסתר המלכה אויף דער סעודה:

38 ווען אליהו האָט זיך בעוויזען פאַר די הייליגע חברייא פון רבי שמעון בן יוחאי:

39 אליהו האָט געפלעגט צו געפינען זיך אין דער ישיבה פון רבי:

40 אליהו האָט זיך בעוויזען צו רב יהודא:

41 ווי אזוי אליהו האָט געמאַכט שלום צווישען רבי מיט רבי חייא רבה:

42 אליהו האָט געוויזען צו איין תלמיד ווי אזוי די הייליגע נשמות געהען אויף אין גן עדן אריין:
אליהו מיט רבי ברוקא אויף א יריד:

43 דאָס נס וואָס אליהו האָט געמאַכט צו רב שילא:

44 דאָס נס וואָס אליהו האָט געמאַכט צו רב שימא:

45 דאָס נס וואָס אליהו האָט געמאַכט צו רב כהנא:
דאָס נס וואָס אליהו האָט געמאַכט צו רבה:

46 די מעשה פון איש חסיד:

50 די מעשה פון דעם עושר וואָס האָט נישט געוואָלט זאָגען אם ירצה השם:

52 די מעשה פון דעם תלמיד וואָס מען האָט איהם אוועקגערויבט זיין געלד:

55 די וואונדערליכע מעשה פון דעם בעל סנדקאות ר' ברונא פוזי מיט זיין ווייב חנה. אין צוויי טהיילען. ציהט זיך ביז זייטע 75:

7[illegible] פיערטע אבטהיילונג. ווען אליהו האָט זיך בעוויזען צו רבי יוסי אין דער חורבה:
אליהו האָט זיך נוקם געווען אין דעם יוד וואָס האָט נישט געוואָלט דאַוונען אין שוהל נור אין דרויסען, אויסגעדרעהט פון דער שוהל:

7[illegible] זעקס מעשיות וואָס אליהו הנביא האָט דערצעהלט פאַר די חכמים:

די

דף

80 די מעשה וואס א אשה האט געפלעגט צו הערען רבי מאיר'ס דרשה פרייטאג צו נאכטס, און דורך דעם האט דער מאן זי פערטריבען פון דערהיים:

81 אליהו שטראפט צו רבי שמעון בן אלעזר:

83 אליהו האט געפרובט צו רבי יוסי בן קיסמא:

אליהו האט געפרובט צו רבי אלעזר ברבי שמעון:

84 אליהו שטראפט צו רבי ישמעאל ברבי יוסי:

85 אליהו שטראפט צו רבי יהושע בן לוי:

86 אליהו שטראפט צו רב ענן:

אליהו שטראפט א חסיד וואס האט פערמאכט דאס טויער פאר ארעמע לייט:

87 אליהו איז מקפיד אויף די וואס זענען מבזה זייערע משמשים:

רבי יוסי האט געדרשנט אז אליהו איז א בייזער:

דאס בעציהונג פון אליהו צו די וואס נעמען נישט קיין פאסענדע ווייבער:

88 וועגען דעם פסוק אעשה לו עזר כנגדו:

וואס אליהו האט מגלה געווען צו רבה בר אבוה וועגען די סעודה פון אסתר המלכה:

וואס אליהו האט מגלה געווען צו רבה בר שילא וועגען רבי מאיר'ן:

89 וואס אליהו האט מגלה געווען צו רב אביתר וועגען די מעשה פון פלגש בגבעה:

וואס אליהו האט מגלה געווען צו רבי נתן וועגען דעם מחלוקת פון רבי אליעזר מיט די חכמים:

90 אליהו האט זיך בעוויזען צו רבי שמעון בן יוחאי מיט א שאלה פון הימעל וועגען קרבנות:

91 אליהו האט זיך בעוויזען צו רבי שמעון בן יוחאי און צו רבי חייא און צו רב יהודא און בר הי הי און צו רב יהודה און צו רב נתן און האט צו אלע מודיע געווען סודות התורה:

93 פיער פרקים תורה און דרך ארץ. פרק א':

94 פרק ב':

95 פרק ג':

97 פרק ד':

99 פינפטע אבטהיילונג. רבי אלעזר האט פארגעשטעלט פאר אליהו די דריי שאלות פון די אפיקורסים:

102 די מעשה פון ר' שמעון בן יוחאי מיט זיין זוהן ר' אלעזר וועלכע זענען געזעסען אין א מערה צוועלף יאהר:

104 וועגען דעם זמן פון די גאולה:

וועגען דעם יצר הרע:

105 רבי יהושע בן לוי האט געטראפען אליהו ביי די מערה פון רבי שמעון בן יוחאי :
106 וואס וועט אליהו אויפטהון מיט זיין קומען :
אליהו וועט מבשר זיין וועגען די גאולה :
107 אז יעקב אבינו האט גענומען א משכון פון אליהו הנביא דאס אות ואו"ו פון זיין נאמען :
וועגען דעם מנהג וואס מען עפענט פסח ביים סדר די טיהר פאר שפוך חמתך :
108 די תפלה פון אליהו הנביא פאר די יודען מתפלל צו זיין אין יום כפור :
114 דער מאמר פתח אליהו ואמר :
117 לוח המפתחות ביז 120 :